

David Torkington

PUSTINJAK

Perast, 2002.

Biblioteka: "Gospa od Škrpjela"
Published under licence from Mercier Press, Cork, Irska
Naslov izvornika: David Torkington
THE HERMIT A personal discoverv of praver
Prevela: Dubravka Raffaelli
Lektura: Ljerka Jovanov
Grafička priprava: Zdravko Tišljar
Izdavač: "Gospa od Škrpjela"
Za izdavača: don Srećko Majić
Naklada: 1.000 primjeraka
Tisak: "CICERO" Cetinje
Skenirao i kompjutorski obradio: Goran Šestak

Nekoliko riječi o knjizi i prijevodu. Nastanak hrvatskog prijevoda

Susreti nisu nikada slučajni, pa ni susreti s knjigom. A susret s ovom knjigom i do njenog izdavanja u hrvatskom prijevodu je, bar se meni tako čini, djelo Providnosti.

Knjigu je prije pet godina dobio na poklon u Australiji jedan mladi franjevački bogoslov kad je polazio na studije u Zagreb. Na knjizi je napisana posveta: "Joeu, koji će uvijek ostati u našim molitvama." .

Ali mladi je bogoslov bio prezaposlen sa svojim studijima, pa je knjiga, nepročitana, ležala mjesecima negdje na njegovoj polici. Uzela ju je otamo neka mlada djevojka, ali hi ona nije imala vremena za nju pa je opet, sada kod nje, ležala nepročitana. Onda ju je odnio jedan zaposleni mladi čovjek u Italiju. I tamo je ostala zaboravljena na polici.

Dogodilo se da sam nekako u to vrijeme pošla u mirovinu i poput većine ljudi koji su uživali u svom zvanju, pomalo sam se pribojavala odlaska u mirovinu. Umirovljeni sam sveučilišni profesor. Na Tekstilno tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu držala sam katedru iz polimernih znanosti i strukture vlakana, pa sam na tom području i doktorirala. Član sam Franjevačkog svjetovnog reda, a iskustvo vjere i određeno teološko obrazovanje stekla sam u molitvenoj zajednici MIR koju vodi prof. T. Ivančić.

Slučajno sam naišla na tu knjigu u Italiji. Stajala je na polici, zaboravljena i pomalo prašnjava. Počela sam je čitati. Kao da je čekala na mene da je uzmem u ruke i da imam vremena za nju. Njezin me je sadržaj zaokupio. Vratila sam se s njom u Zagreb i družila se s njom.

Zatim sam počela prevoditi neke odlomke za vlastitu upotrebu. Nisam se dotad bavila prevodenjem, osim što sam prevodila neke stručne članke s engleskog i na engleski jezik.

Kad bi me prijatelji zapitali "Zar ti tako dobro znaš engleski da se možeš upustiti u prevodenje knjige?" odgovarala bih: "Ja je ne prevodim ovdje", i rukom bih dodirnula čelo, "nego ovdje", i ruku bih stavila na srce. Tako sam doživljavala taj posao. Poneko bi me zatražio da mu dam dijelove prijevoda, i tako sam malo po malo prevela jednu cijelu knjigu. Zatim je došla na red druga, pa treća.

Dovršivši prijevod, poželjela sam da ga i drugi pročitaju. Možda će im pružiti isto tako mnogo kao stoje meni pružila. Prevodeći tu knjigu otkrila sam mnogo toga o molitvi, zapravo, naučila sam moliti. Nema u toj knjizi ništa novo, samo je način izlaganja tako jednostavan i istovremeno tako poticajan da sam njene poruke jednostavno - čula.

Zamolila sam gospođu Ljerku Jovanov, profesoricu koja se bavi lektoriranjem i prevodenjem, da je pogleda i ako bude imala vremena, da je lektorira. Rado se odazvala. Njeni su mi komentari, poruke ohrabrenja kao i brojni savjeti mnogo pomogli da ova knjiga iziđe u ovakvoj obradi.

Svoj sam doživljaj knjige ispričala akademskom slikaru gospodinu Zdravku Tišljaru koji me je pažljivo slušao i čuo. Napravio je dizajn za korice. Da sam umjetnik poput njega, ne bi ih drugačije napravila.

I gospođi Jovanov i gospodinu Tišljaru velika hvala!

Nešto o knjizi i kako sam je ja doživjela

To je trilogija o molitvi.

Prva knjiga nosi naslov: "Pustinjak, osobno otkriće molitve", druga je "Prorok, unutarnji smisao molitve" i treća je "Mistik, od karizmatske do mistične molitve."

Kad bi me prijatelji zapitali kakova je to knjiga što je prevodim, odgovarala bih: "To je triler, ... duhovni triler", a ponekad bih dodala: "to je Odiseja o duhovnom putu."

Autor knjiga je David Torkington, katolički novinar, pisac i propovjednik na engleskom jezičnom području. Kolumnist je The Catholic Herald, The Universe in the Country a piše za mnoge novine i časopise u Velikoj Britaniji, USA i Kanadi. Mnogo putuje po svijetu i drži seminare i predavanja pa je između ostalog u 2000. god. održao i seminar "Neprestana molitva" na Konferenciji za mlade u Međugorju. Specijalist je za kršćansku duhovnost, posebno franjevačku i karmelićansku. Više podataka o njemu se može naći na web stranici: freespace.virgin.net/davidtorkington/.

Ova briljantna trilogija Davida Torkingtona o molitvi očito je nastala kao posljedica vlastitog, dugotrajnog iskustva u molitvi. (Prva je knjiga ugledala svjetlo dana 1977 god., druga 1987.god. a treća 1995. god.).

U Torkingtonovim knjigama molitva nije teoretski pojam koji razumiju i uspješno rabe samo redovnici i svećenici, nego postaje nešto namijenjeno običnom čovjeku. Torkingtonov živ način pripovijedanja i umješnost vođenja priče daje ovoj knjizi posebnu draž. Ozbiljna teološka razmatranja o molitvi ispričana su jednostavno i jasno, a umotana su u zanimljivu priču koja se zbiva u drugoj polovici 20. stoljeća.

Knjiga obiluje brojnim zanimljivim iskustvima. Pisana je kao dijalog između jednog katoličkog svećenika, koji se nakon dvadeset godina svećeničke službe, našao pred duhovnim bankrotom, kako je to sam rekao, i četrdesetogodišnjeg laika koji je za svoj život odabrao pustinjski život na malom napuštenom otoku u Vanjskim Hebridima. Posebno je dojmljivo opisan duhovni rast laika, koji je u svojem traženju mnogo putovao i susretao zanimljive duhovne učitelje u Francuskoj, Italiji (Padre Pio), Grčkoj (Atos) i Rusiji (crkva u katakombama). Obiluje izvanrednim opisima surovog ambijenta Vanjskih Hebrida.

Želim da vam molitva nakon što je pročitate postane Molitva i da poput sv. Pavla, na kraju, možete reći: "Plemenitu sam bitku izvojevao, trku dovršio, vjeru sačuvao." (2 Tim 4,7)

dr. Dubravka Raffaelli

SHEILA

Konačno je stigao taj četvrtak, 5. rujna. Sjedio sam u skućenoj čekaonici aerodroma u Glasgowu čekajući stjuardesu da nas povede do aviona i promatrao njegov mali, sjajni odblesak na rijetkim sunčanim zrakama. "Hoćete li, molim vas, zauzeti svoja mjesta?" začuo sam glas stjuardese. Nisam je vidio dolaziti, najednom se stvorila u sredini sobe pojavivši se poput duha iz boce.

Poželio sam zgrabiti svoju torbu i potrčati poput luđaka ne bih li uhvatio dobro mjesto. No ne priliči mi takva žurba, ne bi bilo dobro napraviti bilo kakav ispad. Premda nisam imao svoj svećenički ovratnik, poznavao sam te otočane, i ne bih se čudio da su točno znali tko sam, kamo idem i zašto. Vjerojatno ću, barem polovicu njih, sutra ujutro sresti na misi. Ne, ne smijem napraviti budalu od sebe.

Ako se dobro sjećam, avion može primiti samo desetak putnika ili najviše dvanaest, a nas je bilo otprilike tako nekako. Posjedali smo na mjesta sa svake strane prolaza.

Pilot koji je išao iza nas, u prolazu nam se svakom pojedinačno ugodno smješкао i dobacio nešto o prekrasnom vremenu koje ćemo imati i otišao u pilotsku kabinu. Ostavio je otvorena vrata pa smo mogli promatrati kako pažljivo provjerava kontrolnu ploču. Avion se uz zviždanje počeo obračunavati sa smetnjama u motoru i kao da je tražio da iskažemo malo više poštovanja njegovim ozbiljnim početnim naporima. Zatim je pilot ubacio motor u brzinu i avion je počeo lagano kliziti po pisti. Iznenada je iz mikrofona do nas dopro glas koji je, nakon domaćeg ugođaja, zvučao pomalo važno.

"Govori vam vaš kapetan", rekao je, a glas mu je imao službeni ton, "uskoro napuštamo Renfrew aerodrom i letjet ćemo ravno za Barru na visini od oko 3000 metara. Vidljivost je dobra, a upravo sam primio obavijest da nas u Barri očekuje gotovo savršeno vrijeme. Molim vas ugasite svoje cigarete i zavežite sigurnosne pojaseve. Uskoro uzliječemo."

Avion je zagrmio. Kapetan je ponovo gledao u kontrolnu ploču, otpustio je kočnice i avion je počeo ubrzavati svoju vožnju po pisti. Pokraj nas svjetla su promicala pokazujući da je sve čisto, a mi smo se kretali sve brže. Mali je avion grmio. Bio je napregnut do krajnjih granica, pokušavao je učiniti više nego što može, ali nije nas mogao prevariti. Odavala ga je nenasna buka. Bilo je očito da su mu već prošle srednje godine i da ulazi u starost. Zašto je, zaboga, tako star?

Tada se iznenada sve izmijenilo. Bili smo u zraku, sve je iznenada postalo mirno i tiho dok smo blago klizili prema nebu. Ispod nas se šćućurio Glasgow, koji je postepeno nestajao u daljini, a kapetan je ponosno usmjerio svoj avion prema otocima.

Moje su se misli vratile unatrag na događaje koji su me doveli do ovog putovanja prema Vanjskim Hebridima. Sve je počelo u siječnju ove godine. Iznenada sam postao svjestan smjera kojim se uputio moj život. Da budem iskren, počeo sam shvaćati da zapravo uopće i nemam smjera.

Prilično je teško jednom svećeniku prihvatiti da je došao na rub i da se nalazi pred duhovnim rasulom, no nažalost to je bila moja istina. Korijen problema ležao je u činjenici da sam jednostavno prestao ozbiljno moliti, izgubio sam naviku moljenja.

Slučajno sam primijetio jedan oglas koji je pozivao vjernike na vikend tečaj o molitvi koji će se održati u mjesnom domu za duhovnu obnovu. Odlučio sam otići. Već u subotu navečer znao sam da je to promašaj, u najmanju ruku za mene. Poslije večere s osjećajem depresije sam otišao u sobu za odmor. Tamo je bila samo jedna osoba. Mirna, skromna, mlada žena koju sam bio ranije zapazio ali nikada nisam s njom razgovarao. Rekla je da se zove Sheila Watson. Bio sam pomalo zaprepašten kad je u razgovoru rekla da, premda nije dobila ništa vrijedno na tim predavanjima, vikend je za nju bio jedan izvanredni predah. Objasnila mi je da je ona obična domaćica, majka šestero djece. Imala je sreću da je njezina majka mogla produžiti svoj boravak i ostati još nekoliko dana s njenom obitelji, pa je ona mogla doći ovamo. Njena obitelj prihvaća činjenicu da se mama mora povremeno osloboditi obaveza.

Njezina reakcija na tečaj bila je istovjetna mojoj, samo što je ona, na moje iznenađenje, bila u stanju mnogo bolje od mene pretočiti u riječi promašaje tečaja. U stvari imao sam utisak da ona jako dobro zna o čemu govori kad smo počeli razgovarati o molitvi.

Iz nje je jednostavno zračio neki duboki osjećaj suosjećanja. Činilo mi se da ona jednostavno upija svaku moju riječ kad sam počeo govoriti. Slušala je s pažnjom koju ranije nisam ni kod koga osjetio. Činilo mi se kao da je moji problemi zaista zanimaju i da je brinu. Ne, u njoj nije bilo onoga 'ako mogu', ona je jednostavno činila. Nije glumila ulogu suosjećajnog slušaoca, ona se nije prikazivala da je puna kršćanske ljubavi. Bio je to istinski susret koji, mislim, nikada do tada nisam imao. Nije to bilo zato što je nešto rekla, nego zato što je ona to bila.

Ne sjećam se kako je počelo. Znam samo, da je njezina izuzetna pažnja i briga dotakla nešto duboko u meni. Počeo sam joj iskreno pričati sve o sebi. Pomno i s pažnjom je slušala sve što sam govorio. Bilo mi je kao da

sam obavio svoju životnu ispovijed i to s dobrom mjerom ispitivanja savjesti. Nikada nikome ranije nisam tako mnogo rekao o sebi, kao što sam njoj rekao.

Pretpostavio sam da će mi to biti više neko olakšanje nego što sam imao potrebu da ona to podijeli sa mnom. Pričala mi je o sebi, svom braku, o svom suprugu, o svojoj djeci i o tome kako je shvatila da čak i u dobrom braku, život bez molitve nema smisla. To je njoj bila jedina stvar za koju je mislila da je smisao svega. Nisam se mogao načuditi kad je počela pričati kako je počela i kada je prvi put osjetila koliko joj je molitva važna, koje je knjige čitala i tko joj je pomogao. Priznala mi je da joj je najveću pomoć, koju je ikada primila, pružio njezin duhovni voditelj, čovjek izuzetne unutarnje dubine i duhovnosti, koji je sasvim sigurno, kako ona misli, živeći svetac. Čuti nekoga njenog duhovnog iskustva kako o nekom drugom govori da posjeduje sve vrline sveca, zaista me je zainteresiralo. Umirao sam od želje da je zapitam tko je on. Ona je, prije nego sam zapitao, osjetila moju želju i rekla:

"Mislim da bi vam on mogao biti od velike pomoći."

"Siguran sam da bi", odgovorio sam, "ali vjerujem da je to gotovo nemoguće. Naime ja živim u Škotskoj a vi u Londonu. Ne znam kako bih ga mogao redovno posjećivati. Za vas je to lako, vi ga možete redovno posjećivati, ali ja, jedva da mogu doći do Londona". "O, ali ja ga ne viđam redovno", odgovorila je, "u stvari ja ga nikada nisam ni vidjela." U jednom strašnom trenutku sam pomislio da razgovaram s vjerskim luđakom koji će mi sada reći kako je arkandeo Gabriel, ili neki drugi svetac njezin duhovni voditelj, no ona je brzo dodala: "Moja jedina veza s njim je, znate, preko pošte. Da budem sasvim iskrena prema vama", nastavila je, "sve vam to zapravo ne bih smjela govoriti. U stvari, da mi večeras niste poklonili toliko povjerenje ne bih vam, sigurno, pričala o njemu. Vidite, moj duhovni voditelj", na trenutak je zastala tražeći pravu riječ, "nemojte se smijati, u stvari on je pustinjač. Njemu me je predstavila jedna klarisa, koja često, na naš poziv, svraća k nama u kuću.

Razlog zbog kojeg sam suzdržana da vam pričam o njemu je taj, što on izričito zahtijeva u svojim pismima od svoje duhovne djece da ga nikome ne preporučujemo, jer zaista, barem za sada, nema vremena ni za koga dodatnog. Međutim vi ste bili tako iskreni i obećavam vam da ću mu pisati o vama i moliti ga da vam pomogne". Zahvalio sam joj i rekao da ću joj ostaviti svoju adresu tako da mi može javiti čim nešto čuje od njega. "Usput, gdje on živi?" zapitao sam. "Pa", odgovorila je, "ovo će vam zvučati preromantično a da bi bilo istinito. On u stvari živi na nekom otoku, negdje na zapadnoj obali Škotske."

"Stvarno", rekao sam, "to je zanimljivo. Ja često provodim praznike u tim krajevima. Gdje je točno taj otok?" "Pa to je u Vanjskim Hebridima", odgovorila je, "to je jedan mali otok, tako malen da ga ne možete naći na karti. Nalazi se sjeveroistočno od Barre." "To je.....gdje....?" naglo sam joj upao u riječ.

Mozgom mi je proletjela jedna slika. Bila je to slika jedne rujanske večeri pred pet ili šest godina na otoku Barra. I prije negoli je nastavila, ja sam znao da sam ga sreo, točnije da sam vidio tog njenog pustinjača. "Živi na jednom udaljenom napuštenom otoku sjeveroistočno od Barre u Vanjskim Hebridima", ponovila je polagano, zastajkujući jer je na meni vidjela učinak koji su u meni izazvale njene riječi.

Nisam više mogao izdržati. "Ja sam ga sreo", uzbuđeno sam uzviknuo.

"Ma niste mogli", odgovorila je, "on veoma rijetko s nekim razgovara."

"Ono što sam htio reći", rekao sam ispravljajući se, "vidio sam ga pred pet godina. Sasvim sam siguran da je to bio on!" Ona me je sumnjičavo gledala kao da sam napravio neku glupu primjedbu. No ja sam instinktivno osjećao da sam u pravu, kao što se i pokazalo. Više je nisam ništa pitao. Znao sam da sam u pravu i želio sam i nju u to uvjeriti, pa sam nastavio brzo govoriti dok je u meni raslo uzbuđenje.

Objasnio sam joj da sam prvi put došao na Vanjske Hebride prije devet godina. Oduvijek sam želio otići tamo, još kao dječak. Ti su me daleki otoci oduševili ne iz romantičnih razloga zbog kojih većina ljudi dolazi na njih, nego sam želio otići tamo zbog dječачke strasti koja su ostala sa mnom sve do današnjih dana. Ja sam, naime, još kao dječak zavolio ptice, i poput mnogih mladih ornitologa, najviše su me oduševljavale ptice grabljivice. Među njima, svakako, najviše mjesto zauzimao je zlatni orao, najveća i najokrutnija ptica grabljivica. Znao sam da nekoliko parova tih ptica ima svoja gnijezda na Hebridima.

Jednoga nas je dana posjetio naš župnik koji se upravo bio vratio s praznika provedenih na Vanjskim Hebridima. Iznenadilo ga je mnoštvo pitanja kojim sam ga obasuo.

"Čuj", rekao je, "ako si tako zainteresiran za te otoke, zašto ne odeš tamo sam. To je samo jedan sat avionom od Glasgowa?" To je bilo presudno pa sam donio odluku.

Stupio sam u kontakt s jednom zajednicom redovnica koje vode malu bolnicu u južnom Uistu, najvećem otoku Vanjskih Hebrida. Zamolio sam ih da mi pronađu neki smještaj za tjedan dana u vrijeme mojih praznika. Poslale su mi adresu gospođe i gospodina MacPherson u Dalibourghu.

Sljedećih pet godina provodio sam svoje praznike kod njih ili kod njihovih znanaca.

Bilo je to posljednje večeri mog boravka tamo, pred pet godina, kad sam po svom uvjerenju vidio pustinjača. Tog puta sam praznike provodio sa svojim prijateljem Adrianom kojemu sam često obećavao da ću ga povesti sa sobom i pokazati mu te divne otoke.

Odsjeli smo na Barri kod gospođe MacClean u Ard Veenishu u North Bayu. Poslije večere smo odlučili malo prošetati. Želio sam još jednom otići do Bruernisha da pokušam svojim dalekozorom, posljednji put prije odlaska, pogledati Hellisay.

Moj interes za Hellisay nije bio samo estetski. Znao sam da na tom otoku zlatni orao ima gnijezdo i želio sam još jedanput pokušati sreću ne bih li ga vidio ili ugledao bar neki njegov trag.

Prošlih sam ga godina nekoliko puta vidio na Uistu, ali ovog puta nisam imao sreće i zato sam želio pokušati još jednom. Adrian je sa sobom ponio radio da možemo slušati koncert. Bio je petak navečer i slušali smo Londonski simfonijski orkestar. Sjedili smo na obronku iznad Bruernisha u tišini, promatrali prekrasnu scenu koja se pružala pred nama i slušali Beethovenovu Devetu simfoniju. Mislim da smo obojica bili svladani osjećajima, preplavljeni savršenom ljepotom tog iskustva.

Adrian je promatrao male otočiće koji su okruživali Hellisay i najednom me gurnuo, pokazujući mi pravac koji je želio da pretražim svojim dalekozorom.

Na trenutak sam pomislio da je primijetio zlatnog orla, ali ne, on mi je želio skrenuti pažnju na jedan mali otočić nedaleko od Hellisaya kojemu ja, dotada, nisam obraćao pažnju. Premda je otočić bio dosta daleko, moj snažni dalekozor uhvatio je sliku čovjeka koji je tamo šetao, ili bolje reći hramao uz obalu.

"Dragi Bože!" uskliknuo sam, "tko god da je to, što tamo radi za ime Božje?"

Uvijek sam vjerovao da su ti otoci potpuno nenastanjeni. Možda po njima seta samo nekoliko ovaca koje su njihovi vlasnici, koji sad žive na glavnom otoku, ostavili da tamo pasu.

"To je sigurno čovjek", složio se Adrian, "i mislim da je šepav." "Drži štap", rekao sam. "Evo pogledaj sam", nastavio sam, pružajući mu dalekozor. "Da u pravu si, nosi štap", odgovorio mi je Adrian. "Misliš li da je u nevolji?" zapitao sam. "Meni ne daje takav dojam", odgovorio je Adrian. Upravo tada čovjek je nestao iza neke građevine. Više ga nismo vidjeli. Kad smo se vratili k našim stanodavcima, zapitao sam gospođu MacClean zna li tko je bio taj čovjek.

"O, da", odgovorila je, "on je neka vrsta čudaka, usamljenik koji živi tamo na tom otoku već gotovo dvadeset godina, premda mislim da nije baš star. Mnogo sam ga puta vidjela na misi u nedjelju. Nije lud ni tako nešto, no ne možete mi reći ni da je normalan, kad tako živi sve te silne godine."

"Je li on domaći čovjek?" zapitao sam. "O, ne", odgovorila je, "nije on jedan od nas, on je stranac ili tako nešto." Poznavajući gospođu MacClean to je moglo značiti da je došao s glavnog otoka ili iz Mongolije, za nju je to sasvim svejedno, i zato je nisam dalje ispitivao. "Od čega tamo živi?" zapitao sam.

"Ja zapravo ne znam", odgovorila je, "mislim da je nešto kao pastir na tim vanjskim otocima. U svakom slučaju to mu može biti posao samo za pola radnog vremena. Možda je to njemu dosta da preživi, ali ja ne mislim da je to dovoljno." "Jednu stvar ipak znam", nastavila je, "rekli su mi da prima užasno mnogo pošte i da je jednako tako mnogo šalje u razne krajeve. Znam također da od vremena do vremena prima i neke pakete, vjerojatno pune knjiga, premda ne znam kamo ih stavlja. Živi naime u jednoj vrlo maloj kolibi koju je sam sagradio na način kako su se tu nekad gradile kuće, 'hebridske crne kolibe'. Nisam je sama vidjela jer se nalazi s istočne strane otoka, s one strane koja se ne može vidjeti s glavnog otoka, no tako se govori. Ako želite više saznati o njemu pitajte u poštanskom uredu, oni znaju mnogo više nego ja."

Volio bih bio to učiniti, ali bilo je kasno, a sljedeće jutro u 11.30 imali smo avion za povratak. Kasnije sam potpuno zaboravio tog čovjeka kojeg smo vidjeli na tom divljem hebridskom otočiću i nisam ga se sjetio sve do te večeri kad sam razgovarao sa Sheilom u sobi za odmor. Kad sam završio svoju priču, vidio sam da sam Sheilu uvjerio i da je očarana mojom pričom. "Kako je to čudno", rekla je, "kakva slučajnost!" "Stvarno zvuči nevjerovatno", odgovorio sam, "jeste li ga vi ikada posjetili na njegovu otoku?"

"Ne," odgovorila je, "premda bih to jako voljela. Da je po mome, ja bih već odavno, pred mnogo godina odletjela na Barru, ali postoji jedno nepisano pravilo između Petera i svih njegovih dopisnih učenika, a to je da nitko nikada neće otići da ga posjeti. Kako ja to razumijem, to uključuje čak i dolazak u njegovu blizinu. Nitko nikada neće ugroziti njegovu osamljenost koju si je sam izabrao. Koliko je meni poznato svi poštuju tu njegovu želju."

"Ali, draga", uzviknuo sam, "ja se nadam da postajući njegov učenik to ne znači da više neću moći posjetiti Barru. Imao sam u planu otići tamo sljedeće ljeto."

"E, to ćete ga morati sami pitati, ako, i kada mu budete pisali", odgovorila je, "no sigurna sam da ga ta ideja neće baš oduševiti."

Avion se Iznenada lagano nagnuo na stranu i istovremeno se začuo glas kapetana:

"Upravo prolazimo preko Obana", rekao je, "ako pogledate kroz prozore na desnoj strani aviona vidjeti ćete Loch Linnhe, a tamo još dalje na dnu zaljeva možete vidjeti utvrdu Fort William.....Ako pogledate ravno na desno možete vidjeti Ben Nevis s vijencem oblaka oko njegova trbuha. Planine koje vidite preko cijelog horizonta su Grampiani..... Naša trenutna visina je 4000 metara i upravo preliječemo otok Muli." Sjedio sam s desne strane aviona i prizor koji sam promatrao bio je više nego veličanstven. Letio sam već nekoliko

puta ovuda i uvijek je sve bilo zavijeno prljavo sivim oblacima. Ovo je bilo prvi put da sam mogao promatrati taj prekrasan krajolik. "Ako pogledate dolje lijevo", ponovno se čuo kapetanov glas, "možete jasno vidjeti otok Ionu, tamo daleko sasvim ispred jugozapadne obale Mulla."

Više nisam mario što će putnici misliti o meni. Nisam želio propustiti taj pogled, jer mi se možda više nikada u životu neće pružiti takva prilika. Digao sam se sa sjedišta smješkajući se blago i uputio se, prolazeći sredinom prolaza između putnika, na drugu stranu prolaza.

Ne bih mogao reći da je pilot bio oduševljen mojim neodgojenim upadom u njegov 'zračni prostor', ali ja jednostavno više nisam mario. Želio sam vidjeti otok Ionu. Već sam čuo malu skupinu ljudi kako sutra ispred crkve to prepričava, a moj neželjeni suputnik počeo me napadati ispustivši jedno traljavo nakašljanje ravno u moje lice. Znao sam da je to sve nestvarno, ali imao sam dojam da me napada cijela vojska bakterija i virusa. Ne želeći se direktno suprotstaviti, povukao sam se lagano praćen podrugljivim podsmjesima na svoje sjedište. Kasnije sam ga čuo kako razgovara visokim, uzbuđenim glasom s čovjekom koji je nosio neku vrstu mornaričke uniforme a vjerojatno je bio iz neke vrste obalne straže.

Misli su mi se ponovno vratile na Petera i pismo koje sam od njega primio. Sheila mu je pisala kako je obećala, a meni je dala njegovu adresu: Peter Calvay, P.O. Box 3, North Bay, Barra. Po njenom mišljenju prezime Calvay mu nije bilo pravo, nego neka vrsta nadimka koji upotrebljava u privatne svrhe.

Kad sam primio Sheilino pismo, nešto mi je postalo jasno. Zapravo je to bilo u mojoj glavi još od vremena kad mi je Sheila pričala o Peteru. Ja jednostavno nisam želio ući u neko beskrajno dopisivanje s bezličnim duhovnim vođom, pa ma kako mi bio potreban. Kao prvo, mrzio sam pisati pisma bilo koje vrste, a najmanje dugačke osobne ispovijesti o vlastitom duhovnom životu. Znao sam to od početka, ali joj nisam ništa rekao u to vrijeme. Već mi je tada bilo jasno što želim. Želio sam otići na Barru i susresti se s njim licem u lice. Znao sam da bi to bila jedina stvar koja bi me zadovoljila. Također sam instinktivno znao da je on izvorna, istinska ličnost. Gospođa MacClean nije bila u pravu. Nije on čudak. Sigurno ne, jer ga osoba Sheilinih duhovnih kvaliteta ne bi mogla preporučiti s takvom sigurnošću.

Zato sam odlučio smjesta pisati Peteru i naglasiti mu kako svatko tko danas počinje ozbiljno moliti ima sve veću potrebu za dubljim molitvenim životom. Objasnio sam mu kako se osjećam izgubljeno i premda me drugi pozivaju sve više i više da im pomognem, tužna je činjenica da ja jedva mogu sam sebi pomoći. Rekao sam mu da potpuno razumijem neugodnost u koju ga dovodim, i naravno shvaćam da je to neprikladno jer bi mu život bio nemoguć kad bi svatko tko to zaželi zahtijevao da stupi s njim u osobni kontakt. Međutim, mislio sam da sam ja u posebnom položaju, jer ja sam jedan neuspješan svećenik kojemu se drugi obraćaju za vodstvo, a kako ih ja mogu izvesti na pravi put, kad sam nemam prave pomoći. Rekao sam još mnogo toga što god mi je palo na pamet i čega se više ne mogu sjetiti. Sjećam se samo da sam se osjećao pomalo kao varalice kad sam ubacivao pismo na poštu, jer sam prenaplašavao altruističke motive u svojoj molbi, a bio sam svjestan da su moji motivi veoma sebični.

Morao sam čekati skoro šest tjedana na odgovor. Stigao je 21. svibnja za vrijeme mog poslijepodnevnog odmora. Pokupio sam pismo sa stolića u blagovaonici gdje je bilo ostavljeno za mene. Poštanski žig je bio vrlo jasan: 'Barra, Hebridi'. Shvatio sam smjesta da je konačno stigao odgovor. Neprirodnom brzinom sam ga zgrabio, pošao u svoju sobu, zatvorio za sobom vrata i poput uzbuđenog tajanstvenog školarca sjeo na krevet da ga bez ometanja pročitam.

P.O. Box 3. North Bay,
Barra, Hebridi
16. svibnja.

Dragi oče Robertson,

Zahvaljujem vam na vašem pismu. Posljednjih nekoliko tjedana nisam bio dobro pa nisam bio u stanju pokupiti moju poštu kao obično. Kad sam to konačno uspio trebalo mi je dosta vremena daje sredim. Moj je raspored bio potpuno narušen i trebalo mi je izvjesno vrijeme da se ponovno organiziram!

Moram priznati da sam bio zatečen tolikim povjerenjem koje ste mi izrazili u pismu. Nadam se da vam Sheila nije ostavila pogrešnu sliku o meni.

Da budem potpuno iskrenja sam samo jedan običan čovjeka laik koji je svoje znanje o duhovnom životu stekao iz druge ruke, i smatram da ja nemam što ponuditi jednom svećenicu poput vas. Ipak ću pokušati odgovoriti vam na jednu ili dvije točke koje ste naveli u svom pismu a odnose se na molitvu.

Moram vam reći kako smatram da bi bio potpuni gubitak vremena i novaca da poduzmete sav taj daleki Put da se susretete sa mnom. Zato ću pokušati odgovoriti na vaše dugačko pismo detaljnije kroz sljedećih nekoliko dana, jer trenutno imam mnogo obaveza, a potrebno mi je više vremena da razmislim o stvarima o kojima ste u svom pismu govorili.

Još jednom, ispričavam se zbog kašnjenja.

Sve najbolje, Peter.

Preletio sam pogledom cijelo pismo tražeći samo dvije riječi 'da' ili 'ne' na moj predloženi dolazak na Barru. Čim sam otkrio da je odgovor 'ne' odložio sam pismo. Bio sam duboko razočaran. Već sam bio sve pripremio za odlazak kako bih se sreo s Peterom. Drugi put sam čitao pismo mnogo pažljivije. Nije u njemu bilo ništa što bi umanjilo moja očekivanja, dapače, ono ih je povećalo. Na neki način su stil pisma kao i njegov ton potvrđivali moju nadu.

U stvari to je bilo vrlo uobičajeno pismo. U njemu nije bilo nikakvih vjerskih oznaka, nikakvih pobožnih izjava, pa čak niti uobičajenih vjerskih fraza na kraju. Samo jednostavna uobičajena fraza: "Sve najbolje." Čudno, ali to me je više privuklo nego što me je odbilo. Bilo je u njemu neke iskrenosti. Bilo je to skromno pismo bez lažnog iskazivanja poštovanja. Da, svidio mi se njegov ton. Mislim da sam ga već i kanonizirao u svojim mislima, ne zato što ga je takvim Sheila prikazala, niti zbog tona pisma, nego jednostavno zato što sam očajnički tražio gurua ili nekoga tko će mi pomoći prije nego što napustim bitku za svoje duhovno preživljavanje.

U pismu je bila jedna zraka nade, pa sam odmah skočio na nju. Napisao je da bi to bio gubitak vremena i novca da dođem samo zato da ga sretnem. No što ako ja tamo dolazim iz drugih razloga? Što bi bilo da sam ja u međuvremenu već rezervirao sve za svoje praznike, prije negoli je stiglo njegovo pismo, čak i prije nego što mi je Sheila pričala o njemu? Znao sam da će to biti laž, ali sam bio spreman učiniti sve samo da ga sretnem. No što ako je on pronicljiv? Što ako je sposoban čitati tuđe misli, tad će znati da sam lažac. Nisam si mogao pomoći, nego se samo nasmijati svojoj jednostavnosti. Ja sam, naime, još uvijek imao neku jednostavnu predodžbu da će, ako ikada sretnem nekog sveca, on izvana biti sasvim običan stvor, ali kad nikoga nema kraj njega on se preobrazi, ima svoje ekstaze i bilokacije. Nisam si mogao pomoći ni otkloniti tu šizofrenu sliku o istinskoj svetosti.

Za svaki sam slučaj skovao plan koji je, doduše, uključivao i jednu laž. Odlučio sam smjesta nešto poduzeti. Već sam bio dogovorio da ću otići na svoj godišnji odmor prva tri tjedna u rujnu. Smjesta sam nazvao avionsku kompaniju i rezervirao si kartu za let za Barru, za četvrtak 5. rujna i povratak za Glasgow sljedećeg četvrtka. Promislio sam da ostale detalje o mom boravku tamo mogu dogovoriti kasnije. Zatim sam sjeo i napisao pismo Peteru.

Zahvalio sam mu za njegovo pismo i rekao kako mi je žao što sam čuo da je bio bolestan. Objasnio sam mu da sam ja već ranije bio dogovorio da ću dio svog godišnjeg odmora provesti na Barri, čak još prije negoli mi je Sheila i pričala o njemu. Dogovorio sam da ću stanovati kod gospođe MacClean u Ard Veenishu. Zatim sam mu još napisao, ovog puta istinito, da je to moja šesta posjeta Barri, i da sam ga prilikom svoje posljednje posjete slučajno primijetio na otoku dok sam svojim dalekozorom pretraživao okolicu ne bih li ugledao zlatnog orla na Bruemishu.

Bio sam siguran da će istina o mojim ranijim posjetima Barri ispraviti tu malu laž i učiniti da sve zvuči prihvatljivo. Tada sam napravio majstorski potez (ili sam ja tada tako mislio) i rekao mu kako će me otac James MacDonald vjerojatno zamoliti da koncelebriram s njim u nedjeljnoj misi, pa bih ga tada mogao vidjeti. Sjetio sam se, naime, kako mi je gospođa MacClean rekla da ga često vidi na nedjeljnoj svetoj misi, pa sam mislio da sam ga tako potpuno obavezao. On sigurno neće biti u stanju da odbije susret sa mnom sad kad sam otklonio sve prepreke.

Likujući, izletio sam iz kuće i predao pismo na poštu zadovoljan sam sobom što sam sve tako uspješno sredio. Tada, kao i obično, dogodilo mi se.

Kasno navečer, kad su mi se sve emocije stišale, moje je oduševljenje splasnulo, shvatio sam sav užas koji sam napravio. Ne samo da sam mu podmetnuo jednu laž, nego sam mu besramno navukao i obavezu, ucijenio ga da se mora sa mnom sresti ne dajući mu nikakvu mogućnost uzmaca. Osjećao sam se kao potpuna ništarija. Zašto, o zašto ja uvijek djelujem tako impulzivno pa se poslije kajem? Osjećao sam se krivim zbog čina dostojna prezira, samo zato da dobijem ono što želim. Nisam imao ni trunke poštovanja prema njegovu pozivu pustinjaka, nisam mario za druge ljude koji su ga također trebali, mislio sam samo na sebe. Gotovo sam počeo pisati drugo pismo, no tada, ispričavajući sam sebe, odlučio sam da je jedan nepromišljen čin dovoljan za jedan dan. Sutra ću napisati drugo pismo, no nisam. Neka stvari ostanu kakve su. Strahujući, očekivao sam odgovor.

Peterov je odgovor stigao u četvrtak ujutro 11. lipnja. Otišao sam gore u svoju sobu da ga nasamo pročitam. U želucu sam osjećao grč od straha i, premda sam bio sasvim sam u sobi, oblilo me rumenilo dok sam otvarao pismo. Počeo sam čitati.

P.O.Box3, North Bay,
Barra, Hebridi.
8. lipnja

Dragi oče Robertson,

Mnogo vam hvata za vaše pismo.

Nisam znao da ste vi već ranije biti na Barri. Izgleda da poznate ovaj kraj jako dobro.

Spomenuo sam vas ocu Jamesu pred dvije nedjelje. On se sjećao vas obojice ovdje na Barri kao i kad je bio župnik u Bournishu pred nekoliko godina. No rekao mi je također, da nije ništa čuo o vašem ovogodišnjem dolasku u rujnu, i zapitao me biste li imali što protiv da ga zamijenite taj tjedan, to bi značilo imati dvije mise u nedjelju i jednu svaki dan tijekom tjedna.

Još mi je rekao da bi vam ostavio svoj auto a za svog boravka ovdje možete koristiti njegovu kuću.

Kad sam ga vidio ovu nedjelju, rekao mi je daje vidio gospodu MacClean u Ard Vernishu i uredio i s njom stvar, premda izgleda da ni ona do sada nije ništa čula o vašem dolasku.

Pa dobro, oče, što da kažem? Izgleda da ste me matirali. Mogu jedino reći da ćemo se sresti poslije mise u nedjelju 6. rujna. Ako vam mogu biti od ikakve koristi Siti će mi drago, noja zaista imam jako zgusnut dnevni red koji moram poštivati. Obadam se da ćete mi oprostiti ako ograničim naše susrete na dva sata dnevno između dva i četiri poslije podne.

Ja ću svakog dana doći do vas, ako vam odgovara, svojom brodicom. Postoji malo pristanište sa stražnje strane župnog dvora i tamo ću pristati.

Imam na umu stvari koje ste spomenuti u svom prvom pismu i mislim da ćemo ih moći podrobno prodiskutirati u rujnu.

Sve najbolje,
Peter.

Nisam znao što da radim, što da mislim, niti kako da se ponašam. Jedan dio mene poželio je da likuje: 'Uspio sam, uspio sam!' no drugi moj dio savijao se od srama kako sam to napravio i na pomisao kako sam ga ulovio u klopku.

'... matirali ste me...!' Koliko je bilo obzirnosti i humora u tome. Tada sam shvatio da on zna da sam slagao kako bih postigao svoj cilj. Kako se ono izrazio? "...da ni gospođa MacClean nije do sada još ništa čula o vašem dolasku..."

On je možda pustinjak, ali to ne znači da je budala. Naravno, sve je shvatio. Nema potrebe da bude prorok pa da to vidi. "Upravo smo preletjeli otok Tiree", ponovno je glas pilota prekinuo moja razmišljanja. Ovog puta sam znao što će sad reći, preduhitrio sam ga. Već sam promatrao dolje i divio se veličanstvenom gorskom bilu Rhum, kako se izdiže iz mora poput neke neosvojive prirodne tvrđave okrunjene 600 metara visokim masivnim tornjevima. Eigg, Canna i Muck, njezini otočki sateliti, ponizno su stajali sa strane, zadovoljni što mogu gledati svoju feudalnu vladaricu u svoj njenoj ponositosti i snazi. Kao da sama ta scena nije bila dovoljna da me ostavi bez daha, na samo petnaestak kilometara ispred nas ugledao sam na nebu obrise Cuillin Hilla koji su čak i planinu Rhum učinili patuljastom.

"Kao što sam ranije spomenuo", nastavio je kapetan, "malo prije nego što smo se približili Tireeu letjeli smo točno iznad špilje Fingal na otoku Staffa."

Nevjerojatno, ali u jednom trenutku mi se učinilo da čujem zvuke blještavog koncerta "Velika škotska tura". Što bi tek Mendelssohn skladao da je vidio ovo što ja vidim umjesto one male, beznačajne špilje. Naslonio sam se za trenutak da predahnem. Bilo je to sve previše za mene. Nikad do tada nisam iskusio toliku raznovrsnost ljepote i takav sjaj krajolika. A još nije bilo gotovo.

Preljetao sam kanal Minch već desetak puta ranije, ali nikada nisam vidio nešto poput ovoga. Sramežljiva škotska obala uvijek se zamatala neprozirnim velom eterične magle kako bi sakrila svoju sjajnu golotinju. Avion je lagano promijenio smjer. Usmjerili smo se prema vanjskim otocima. Škotska je zemlja sad bila iza nas. Zavali sam se u svom sjedalu, zatvorio oči da za trenutak predahnem od zasljepljujućeg blještavog sunčanog svjetla i da se pripremim za sljedeću scenu orgijanja ljepote. Kako se avion približavao svom odredištu, postajao sam sve uzbuđeniji.

Otac MacDonald će me čekati na aerodromu s autom. On će se istim avionom uputiti u Glasgow. Sve je bilo dogovoreno upravo savršeno. Dat će mi ključeve auta i župnog dvora, dat će mi upute i svaki će od nas poći svojim putem sljedeći tjedan dana. Tako mi je napisao pred nekoliko tjedana kad je sve sredio.

Još jednom, posljednji put, obratio nam se kapetan aviona preko mikrofona:

"Približavamo se Barri. Molim vas ugaseite svoje cigarete i čvrsto vežite pojaseve." Zatim je nastavio manje službenim tonom: "Nisam siguran da je pijesak na obali već dovoljno suh da se prizemljimo, no spustiti ćemo se i pogledati. Ako nije, ponovno ćemo se dignuti i obletjeti otok da mu damo vremena!"

U tom je trenutku avion počeo gubiti visinu, blago se nagnuvši prema naprijed. Iznenada je izgledalo kao da je otok došao iznad nas a mi smo se uputili upravo prema njemu, no već je sljedećeg trenutka sve bilo isto, mi smo bili iznad njega.

Nadesno sam mogao vidjeti neplodnu, surovu obalu južnog Uista koja se protezala u daljini. Nalijevo se vidjela Barra Head, najviši vrh Hebrida. Mingulay nam je upravo ulazio u vidokrug kad se putnik do mene, obalni stražar, odlučio na obrambeno djelovanje. Uzeo je jutarnje novine, razmetljivo ih otvorio u sredini i potpuno mi zakrio pogled. Nisam se želio svađati. Nije nam ostalo još mnogo vremena i dovoljno mi je bilo da gledam kroz svoj prozor. Mogao sam čitati i prednju stranu njegovih novina, no nisam želio propustiti trenutak spuštanja koji je upravo počinjao. On je to sigurno vidio već ranije, pa mu je to bilo dosadno. Sudeći po njegovoj čistoj rumenoj koži lica, njega bi mogla oduševiti samo čaša duplog viskija prije ručka, ili možda dvije.

Želudac mi je iznenada poletio uvis dok se avion blago krkljajući počeo spuštati. Tada, oh! Kakav pogled! Iz plavila neba avion je pao na visinu manju od 400 metara i uputio se prema plaži. Pred nama se uzdigao sprud dok se desno krilo aviona nagnuto prema moru. Milje i milje zlatnog pijeska Barre protezale su se pred nama. Ne, nije to bila plaža ni Južnog, ni Egejskog mora, bila je to Barra u svoj svojoj veličanstvenosti. Vidio sam već mnoge plaže koje bi se mogle usporediti s ovom, ali niti jednu nije okruživala linija mora s tako nježnim tonovima boja: plavim, smaragdno zelenim i pretežno kestenjastim. Svaka nijansa tih boja prelijevala se jedna u drugu tvoreći predivan kaleidoskop pastelnog sjaja.

Avion se iznenada ustremio prema plaži da je istraži. Znao sam da se Hellisay može vidjeti s druge strane aviona. Morao je biti samo par kilometara daleko. U međuvremenu, moj prijatelj kontraadmiral, potpuno je zatvorio svoju blokadu.

Mogao sam vidjeti veliku plažu Cockie Beach na koju smo se spremali sletjeti. Bili smo već gotovo iznad nje. Vidio sam malu skupinu ljudi što je stajala pokraj uske zgrade terminala. Nekoliko se auta zaustavilo na cesti da promatraju slijetanje. Dakle, to je to, trenutak iščekivanja aviona. To je veoma važan događaj na otoku koji u Glasgowu nitko ne primjećuje, ali ovdje je to kraljica događanja. Čak niti veličanstveni zlatni orao s Hellisaya ne bi se zaustavio da promatra taj prizor. Vi možete promatrati cijeli dan blunu (morsku pticu) kao se strmoglavljuje u vode kanala Minch, ali samo jednom dnevno, i nikad nedjeljom, možete promatrati avion kako leti nisko nad plažom spuštajući se i podsjeća vas na velikog albatrosa nad Atlantikom. Ako vidite Barru s visine od 10000 metara ličiti će vam na veliku zašiljenu kornjaču koja pluta na moru. Glavnina otoka joj je tijelo, dok joj je glava Eoligarv, njezin najsjeverniji rt. Leđa su joj dvije uske trake zemlje koje teku paralelno, a nisu šire od 500 metara. Sa svake strane ovih prirodnih izbočina leže veličanstvene plaže. Velika Cockie Beach na istoku, gdje je avion slijetao i veličanstvena Traigh Eais posuta četom malih brežuljaka, veličanstvenih pješćanih dina, kojih nema nigdje drugdje na otoku. Slučajno je pijesak bio dovoljno suh i na moje razočaranje, avion se pripremio za slijetanje. Dosežući nad morem vrhunac svog veličanstvenog napada na otok, avion se, ovog puta spuštao s lijeve strane, dajući putnicima vremena da još jednom vide taj divni prizor, prije nego što će se s dužnim poštovanjem završiti njegovo veličanstveno slijetanje.

Putovanje je završilo. Na terminalu me je čekao otac James. Sjeli smo u malo, toplo predvorje gdje mi je dao sve praktične upute, gdje što mogu naći i sve što trebam činiti. Rekao mi je da je sredio s gospođom MacNeil koja će dolaziti u župni dvor i sve mi učiniti. Peter će kao obično, doći na ručak oko jedanaest sati poslije mise u nedjelju.

Zahvalio sam mu za sve, pokupio svoju prtljagu, odnio je u auto i odveo se u North Bay koji je bio udaljen svega par kilometara. Kad sam stigao u župni dvor, gospođa MacNeil me je već čekala da mi pokaže svoju sobu i gdje što mogu naći. Nisam imao što raditi poslije ručka. Otišao sam do Ard Veenisha posjetio gospođu MacClean i s njom popio šalicu čaja. Uvečer nisam izlazio. Iznenada sam osjetio jak umor. Imao sam naporan dan, zasigurno jedan koji nikada neću zaboraviti, možda najdojmljiviji dan u svom životu, gotovo savršen dan. Je li to nagovještaj i savršenog tjedna?

Drugo poglavlje

PETER

Probudio sam se topao i odmoran, a svaki dio mog bića prožimao je osjećaj dubokog zadovoljstva. Zijevao sam poput velikog debelog mačka i besciljno skliznuo iz kreveta da vidim kakvo će biti jutro. Ugodna, umirujuća sjećanja na prethodni dan bila su sa mnom cijelu noć, i još su uvijek bila tu kad sam razmicao zavjese i ugledao tmurno žalosno jutro. Teški, tamni oblaci visjeli su s neba po svemu što se moglo vidjeti. Neumorna sitna kišica je rominjala, a ljepljiva hebridska magla učinila je da je čak i kamen izgledao ljepljivo. Najradije bih bio ponovo navukao zavjese, prekrrio tu tužnu scenu i vratio se natrag u krevet, no bilo je toliko toga što je trebalo učiniti. Očekivalo me je mnoštvo praktičnih stvari. Trebalo je otvoriti vrata crkve, otključati ormar s posuđem i odjećom i pripremiti sve što će mi trebati na oltaru. Brzo sam se oprao, obrijao i sišao dolje da se dam na posao.

U četvrt do osam iz magle se pojavilo nekoliko ljudi i do početka mise crkva je bila napola puna. Odavno nisam propovijedao. Osjećao sam da će biti teško oduševiti ovu skupinu ljudi koja je već dosta pretrpjela od čudi tvrda i nepažljiva vremena.

Izvukao sam jednu staru propovijed koju sam obično rabio u sličnim slučajevima. Konačno, bio sam na godišnjem odmoru a želio sam da to bude dobra već napamet naučena propovijed koju ću izgovoriti pred Peterom. Ova prva jutarnja misa mi je bila da tako kažem 'generalna proba'.

Nazivao sam tu propovijed "Bog za popravke", a ideju sam dobio iz Bonhoefferovih Pisama, posebno onog koje se bavi 'nevjernim kršćanstvom'. Njegov izraz "Bog iz pukotine", preveo sam u "Bog za popravke" - osobu koju zazivamo kad nešto pođe loše, a koju zaboravljamo kad sve ide glatko.

Bilo je to iza mise, točnije iza doručka kad su se stvari počele događati; unutar mene, mislim. Bilo je petnaest minuta prije deset ujutro kad sam osjetio čudnu paniku u želucu. Do tog je trenutka sve bilo u redu, još od noći uoči četvrtka jedva da sam imao vremena razmišljati. Za jedan sat ću sresti Petera prvi put. Osjećao sam se kao da čekam zubara. Čak bih počeo i preplašeno cvokotati zubima od iščekivanja kao da imam groznicu. Znam da sve to zvuči smiješno, ali nisam si mogao pomoći. Sve to iznuđivanje, sav taj pritisak koji sam napravio da ga sretnem, a sada kad je stiglo to vrijeme, bio sam preplašen.

Lako si je iz sigurnosti svoje sobe, udaljene stotinama kilometara, gledati kroz prste, lako je slagati, lako se nametnuti nekome da uđeš u njegovu privatnost, ali kad dođe taj trenutak pa se moraš s njim sresti licem u lice, na njegovom terenu, e, to je nešto sasvim drugo. Većinu vremena prije mise u jedanaest sati proveo sam razmišljajući što ću reći, kako ću se ponašati kad se konačno sretnem s Peterom. Započeo sam misu s nervozom kakvu nisam osjetio već godinama. Vjerovao sam da je Peter tamo negdje među vjernicima i da me sad promatra.

Uspio sam se dovoljno svladati u vremenu prije propovijedi pa sam čak uspio brižljivo prijeći pogledom preko svih vjernika pokušavajući ustanoviti tko bi od njih mogao biti Peter. A tada, iznenada sam se sledio.

Kroz punih trideset sekundi potpuno sam zaboravio što sam želio reći. U tom tako dugačkom vremenu - užasno dugačkom vremenu ako ste propovjednik, bio sam beznadno izbačen iz ravnoteže, ugledavši čovjeka koji me je promatrao s desnog sjedala u prvom redu. Visok, dobro držeći, rumena lica, čovjek kojeg može uzbuditi samo čaša duplog viskija - čovjek, moj znanac, moj crveni kontraadmiral. Ne znam tko je bio više iznenađen. On je bio u prednosti jer se, u onih dobrih osam i pol minuta čitanja mogao pribitati i prihvatiti tko sam ja.

Zašto zaboga nije sjeo u dno crkve na neko nevidljivo mjesto, umjesto da je sjeo u prvi red i zurio u mene. Morao je znati kakav će dojam izazvati kad nam se oči sretnu. No čak i sada, da je barem oborio svoj pogled umjesto da zuri u mene, bilo bi mi bolje.

Trebalo mi je dvije minute da se potpuno saberem i nakon stanke pune straha, zamuckivanja i bezbrojnog iznuđenog kašljanja, konačno sam došao k sebi. Baš sam imao sreću što sam izabrao tu staru dobro mi poznatu propovijed, koju sam znao gotovo napamet. Da je to bila neka nova propovijed, ili da sam morao upotrijebiti nekoliko citata iz evanđelja, što sam inače često činio, vjerojatno bi to bio potpuni neuspjeh. Bio sam se toliko oporavio da sam mogao izgovoriti cijelu propovijed lijevoj strani slušateljstva kako bih s njim izbjegao svaki daljnji kontakt očima. Tada se dogodilo. Dogodilo se tako brzo da sam jedva mogao jasno odrediti vidom. Započelo je jednim škljocajem. Bio je to škljocaj vrata od sakristije. Nekoliko se glava okrenulo na desno dok je tiha figura dolazila iz sakristije i zauzela sjedalo u pobočnoj lađi. Nisam dobro vidio čovjeka, no znao sam tko je. Vidio sam štap, primijetio sam ga u trenu, jedva vidljivo, instinktivno sam znao da nema zabune. To je bilo previše za moje živce tog dana. Što je previše, previše je, i za mene je sve bilo gotovo. Više nisam znao gdje sam stao u propovijedi. Rekao sam samo nešto kao "..... i tako moramo misliti na Boga, ne na stvari oko nas, nego na istinsko središte ljudskog postojanja".

Tako, to je to. Ne mogu se sjetiti što se dalje događalo, ostatak mise je ostavio prazninu u mom sjećanju. Čim sam poslije mise sa sebe skinuo misno odijelo, požurio sam iza crkve da se sretnem s vjernicima - ne zato što sam se želio s njima sresti, pogotovo ne nakon takve propovijedi.

Nisam si mogao zamisliti kako ću se ponašati u susretu s Peterom. Na kraju sam odlučio pustiti stvari da se same odvijaju, neka on dođe do mene. Tad ću se pričiniti da sam se iznenadio i da sam zatečen kao da sam zaboravio na naš susret. Zatim ću se toplo rukovati s njim, kao da mi je on neki davno izgubljeni brat koji se taj čas stvorio ni od kuda. Kad sam stigao iza crkve, uhvatio sam pogled mog crvenog kontra admirala kako sa svojim autom upravo odlazi iz crkvenog dvorišta i upućuje se prema Castelbayu. Vidio me je, čak je i zurio u mene, ali nije dao nikakav znak da se poznamo. Odvezao se u maglu, i nadam se, i iz mog života zauvijek. Zamišljao sam ga kako je ravno otišao do svog pisaćeg stola da napiše pismo nekim tračerskim katoličkim novinama o "svećeniku s ovratnikom" koji sramoti Crkvu.

Prekinuo me jedan neljubazan, ali uobičajeno pokoran glas jednog župljanina koji mi je rekao da me traže na telefon. "O, usput, oče," nastavio je čovjek, "hoćete li, molim vas, reći Peteru da sam sve njegove stvari stavio u brod a možete mu i poručiti od mene da nisam mislio da će i on postati lijeni gospodin."

"OK!" promrmljao sam dok sam žurio u kuću. Na telefonu je bio župnik iz susjedne župe koji me je ljubazno pozvao na večeru. Spustio sam slušalicu telefona i pošao u blagovaonicu. On je već bio tamo, sjedio je za stolom. Ustao je kad sam ušao, smiješeći se prirodno dok mi je prihvaćao ruku.

Istog me je časa gotovo srušio na zemlju. Stisak njegove ruke u trenutku dok smo se rukovali bio je tako snažan pa sam pomislio da ima ozbiljnu namjeru da me povrijedi.

"Oh, strašno mi je žao!" rekao je istog časa istovremeno oslabljujući stisak ruke. Istinski me je povrijedio. Sjeo sam trljajući svoju ruku prihvaćajući njegovu ispriku. Povrijedio me je, jeste, ali ja sam učinio mnogo više od toga. Stvari se nisu mogle bolje razvijati.

U trenutku kad smo se sreli psihološka je prednost bila na mojoj strani. Umjesto da se ja osjećam krivim i ispričavam njemu za sve što sam učinio, on se ispričavao meni!

"Sve u redu", rekao sam hrabro se osmjehujući.

"Ja jednostavno zaboravljam na te svoje ruke", rekao je kao da ih ima samo nekoliko tjedana. "Uvijek su mi stvarale neprilike, još od vremena kad sam bio gimnazijalac. Znae, moram se oslanjati na ruke zbog svoje noge. Moram uhvatiti svaku stvar mnogo čvršće nego drugi, zbog sigurnosti. Moj otac mi je bezbroj puta kod kuće govorio da ne smijem tako čvrsto zavrnuti slavinu u kupaonici prije no što izađem navečer, jer je nitko iza mene više ne može odvrnuti!" Nasmijao se blago kao da je prihvaćao još jednu opomenu.

Riječi 'otac', 'kuća', 'gimnazijalac' razbile su predrasude koje sam stvorio o njemu. Najednom je postao manji od onog stereotipa kojeg sam si zamišljao u svojoj pameti. Iznenada je postao živ čovjek. Postao je osoba; čovjek s prošlosti koji je imao mamu i tatu, koji je imao dom koji je imao svoju životnu priču. Dobio je također i lice i tijelo - veliko tijelo! Bio je dobro građen čovjek, visok preko 180 centimetara, s jakim snažnim ramenima koja su nosila tešku, lijepo oblikovanu glavu s mnogo crne kose ne dugačke do ramena, ali dovoljno dugačke da mu pokrije uši.

Čovjek kojeg sam očekivao trebao je biti najmanje petnaest godina stariji. Peter je izgledao kao da je bio u svojim kasnim tridesetim ili možda četrdesetim, a moje mi je računanje govorilo da ima najmanje četrdeset i dvije godine. Moglo bi se reći da ih je odlično nosio usprkos izdajničkih sijedih kosa kojih je bilo u izobilju. Lijep čovjek, nema sumnje. Bilo je u njemu nešto što nisam očekivao. Bilo je to oštro lice s dodirnom upornosti na obrazima. No bilo je to i lice omekšano patnjom i istinskim suosjećanjem. Umjesto jakne nosio je nešto poput dugačkog prekrivača za magarce, koji je na ramenima bio čvrsto sašiven pravom kožom. Možda je to bio debeli bijeli vuneni pulover koji je nosio ispod a koji mu je davao tako snažan izgled. Hlače su mu bile od crnog, čvrstog rebrastog samta dok je na svojoj desnoj nozi nosio posebno izrađenu čizmu u kojoj je bio uloženi metalni komad, dok je na drugoj nozi nosio, gotovo smiješnu, masivnu sandalu izrađenu u kućnoj radinosti.

"Jeste li dobro?" pitao je iskrenom zabrinutošću.

"Da, da, dobro sam, hvala, premda priznajem, nisam očekivao sresti jednog hrvača u formi", odgovorio sam pokušavajući se našaliti. "A sad", nastavio sam pokušavajući preuzeti kontrolu nad situacijom i igrati se domaćina, "biste li voljeli jedno piće prije ručka?"

"Ako vam ne smeta, oče," rekao je blago se smiješeći, "ja bih više volio jednu dobru kupku. Otac James mi obično dozvoljava da se svake nedjelje prije ručka okupam. Imam dovoljno vremena ako sada pođem."

"Svakako", odgovorio sam, "srest ćemo se za pola sata na ručku. Jeli vam to dovoljno?"

"Dovoljno, hvala", odgovorio je, "neću dulje." Pokupio je svoju sportsku torbu, uzeo štap koji je bio objesio na naslon stolca i pošao gore. Sjeo sam s olakšanjem. Najgore je prošlo; upoznavanje je bilo iza mene. Zahvaljujući njegovoj nevjerojatnoj snazi i mojoj slabosti, sve je prošlo odlično. Zvono je oglasilo jedan sat, a Peter je ušao u sobu zajedno s juhom gospođe MacNeil. Ručak je započeo. Nije to bila poza, ali on mi nije mnogo pomagao da održim razgovor, u najmanju ruku nije ga započinjao. Šutnja ga nije smetala kao mene, no

nakon svega, mislio sam, on sigurno nije vičan trivijalnim razgovorima za stolom. Nakon što me je zapitao kakvo je bilo putovanje, a ja mu oduševljeno pričao o tom veličanstvenom putovanju, ja sam bio taj koji se našao pod pritiskom da održi razgovor. Kad je ručak završio, sjeli smo ispred vatre.

"Primjećujem da nemate ovdašnji nego sjevernjački naglasak", rekao sam pitajući se kako će odgovoriti. Nije odgovorio opširno, no bilo je vidljivo da tome ne pridaje važnost i da to ne pokušava ni ublažiti ni prikriti. Spremno se nasmijao: "Ovdje ga nazivaju tvrdim manchesterskim naglaskom", odgovorio je ugodno.

"Ovamo ste došli iz Manchestera?" zapitao sam. "Da!" odgovorio je ne pokazujući ni najmanju namjeru da govori o svojoj prošlosti. A i zašto bi? Naprezao sam se da ne budem znatiželjan, no smatrao sam da ovaj razgovor ne izgleda znatiželjno. Pitao sam ga sasvim uobičajene stvari o prošlosti koje bi postavio bilo komu.

"Pretpostavljam da ste tamo išli u školu?" zapitao sam. "Da, u pravu ste. Išao sam u St. Bede's College."

"Stvarno?" iznenadio sam se, "i ja sam tamo išao. Bio sam u domu kod sestara koje su se brinule o dječacima. Mislim da su to bile franjevačke misionarke svetog Josipa."

"Da, u pravu ste", odgovorio je Peter, "ima jedna sestra koje se dobro sjećam iz škole koja mi piše još i sada."

"Što ste radili kad ste napustili školu?" zapitao sam. Ton mojeg glasa me je izdao. Prekasno sam to shvatio. Bilo je očito da glupavo pokušavam dobiti informacije o njemu. Međutim, bez zastajkivanja ili davanja bilo kakvog znaka odbijanja, on je nastavio: "Bio sam na pedagoškoj akademiji u Londonu", rekao je, "u St. Mary's, Strawberry Hillu sam studirao francuski i zemljopis kao glavne predmete. Kad sam završio, otišao sam u Pariz na Sorbonnu, a kad sam i to završio, dvije sam godine poučavao u Londonu a zatim sam došao ovamo." Premda je govorio sasvim prirodno iznoseći činjenice o svojoj prošlosti, tek sam kasnije saznao mnogo više o njegovim školskim danima od jednog svećenika u Salford Diocese. Sjećali su ga se kao veoma svestranog dječaka kojeg su svi voljeli. Vođa razreda, kapetan kriketske momčadi, tajnik ragbi kluba, zvijezda igara i aktivni član nebrojenih školskih društava. Izgleda da je bio uključen u sve i u svemu je sudjelovao s oduševljenjem, usprkos svojoj nozi (što je posljedica preboljenog poliomelitisa kad je imao svega šest godina). Prirodno da nije mogao igrati ragbi, ali pričali su mi da je njegov snažni bas koji se orio na utakmicama više doprinosa pobjedi nego tri četvrtine momčadi. Onemogućen da igra ragbi, igrao je kriket i potpomognut nekim dobrim trkačem, bio je nezaboravan udarac. Dječaci na terenu bi zajaukali kad bi on dobio pravo da zada udarac jer ga nitko nije mogao obraniti!

Usprkos svojoj odluci da ne budem radoznao, njegovi brzi i spremni odgovori ohrabрили su me i nisam se više mogao zaustaviti. "Hoćete reći da ste poučavali kao sada i tako ste došli ovamo?" zapitao sam.

"Pa, baš i nije bilo tako jednostavno", prihvatio je pripremajući se da mi kaže nešto više. "Vidite bio sam student kad sam naletio na Thomasa Mertona i pročitao njegovo 'Brdo na sedam katova'. Nakon toga nisam mogao stati. Pročitao sam sve što je napisao i što mi je došlo pod ruku. Bio sam jako impresioniran njegovim pisanjem; njegovo je pisanje dotaklo nešto duboko u meni. Bio sam oduševljen životom i idejama iza kojih je stajao. Običavao sam odlaziti na Mount St. Bernard i ostajao tamo preko vikenda. Bio sam čak i u Citeauxu dok sam studirao u Parizu. Bilo je to dok sam još bio na St. Mary's u Strawberry Hillu kad sam zatražio da me prime u cistercijski novicijat na Mount St. Bernardu. Učitelj novaka je bio pomalo oprezan prema primanju novaka u to vrijeme. Taj čovjek Merton će me ubiti', znao bi govoriti tih godina kad sam i ja zatražio primanje u novicijat. Bilo je naime dvije stotine kandidatskih zahtjeva za primanje. Većina njih je bila zahvaćena ozbiljnom epidemijom nazvanom 'mertonitis' koja je vladala ranih pedesetih godina. Od dvije stotine kandidata prihvatili su šestoricu. Nakon jednog nestrpljivog iščekivanja konačno su mi odgovorili da sam primljen, ali su mi rekli da prvo moram završiti svoje studije i jednu godinu poučavati prije nego uđem u novicijat. Bio sam preplavljen veseljem. Uvijek sam želio postati svećenik, ali do tada nikada nisam ozbiljno pokušavao, zbog svoje noge. Izgleda da na Mount St. Bernardu to nije bila ozbiljna prepreka. Bilo je to za vrijeme moje prve godine poučavanja kad sam ponovno počeo razmišljati o cistercitima i njihovu načinu života. Sjećam se da sam jednog četvrtka otišao u Cowfold da posjetim kartuzijance, ali sam shvatio da to nije ono što ja tražim. Želio sam se radikalno predati Bogu kao kontemplativac i pomalo sam počeo shvaćati da to neću imati ni kod cistercita ni kod kartuzijanaca. Za vrijeme svoje prve godine poučavanja sprijateljio sam se s jednim mladim učiteljem koji je došao s Južnog Uista. Proveo sam s njim mjesec dana u blizini Daliburgha, preko puta bolnice. Mjesni direktor mi je ponudio da poučavam ovdje sljedeću godinu. Oduševljeno sam prihvatio, no kad se navršila godina dana dobio sam ponudu da poučavam u Americi pa sam počeo razmišljati o toj novoj ponudi. Tada sam shvatio da moram donijeti odluku.

Odlučio sam uzeti si slobodnu godinu i provesti je na otoku Vatersay, najmanjem naseljenom otoku u Hebridima. Ostao sam tamo četiri godine!

Nakon toga sam bio siguran da želim nastaviti kao laik, predajući svoj život Bogu a kao okruženje prihvatiti priprosti način života ljudi na Hebridima. Ponuđen mi je mali posao povremenog pastira na Barri. Trebam se brinuti o ovcama koje su ostale pasti razasute na malim otocima Bruemisha. Nisam mogao poželjeti bolju osamu od one koju mi je kao dom pružio mali otočić Calvav."

Sad sam znao zašto je sam sebe nazivao Calvav. Sheila je bila u pravu. To mu je bio nadimak.

"Ja sam sebe jedva da mogu nazvati pastirom jer mi je za to potrebno malo vremena", nastavio je, "zato malo crtam a više se, kad god mogu, bavim ribarenjem, otkrio sam da mi to odgovara.

Tek posljednjih nekoliko godina, ljudi su me počeli nazivati pustinjakom i obraćati mi se kad za to osjete potrebu. Ne mogu si pomoći, taj naslov odgovara, no ponekad, u posebnim okolnostima kad ljudi poput vas naprave sav taj dugački put da bi me vidjeli kao da sam ja sveti Ivan Krstitelj današnjih dana, postajem zabrinut." Lagano sam pocrvenio, ali nisam ništa odgovorio.

"Pretpostavljam da za sve to moram okriviti sestru Veroniku", nastavio je s blagim humorom.

"Sestru Veroniku? Tko je ona?" zapitao sam.

"Oh, ona je u stvari časna sestra s Bruemisha. Ona i ja smo često imali duge razgovore o molitvi. Nakon toga ona me je počela preporučivati svojim prijateljima i tako je počelo dopisivanje. Ako ne budem oprezan, uskoro ću morati otvoriti dopisnu školu ovdje na Calvayu s mnoštvom sekretarica!" Nasmijao se bez gorčine, ali s nekim neodređenim zbunjenim čuđenjem kao da se sam pita što se to dogodilo zadnjih par godina. Nisam ga prekidao dok je u glavnim crtama pričao o razlozima koji su ga doveli na Calvav, ali sam bio zaista fasciniran slušajući ga. Nije to bilo zbog toga što je rekao, što je samo po sebi bilo zanimljivo, nego više zbog različitih razloga koje mi je teško izraziti. Prvo, potpuno sam ga krivo zamislio. To je bila moja pogreška - uvijek stvaram sliku o ljudima i njihovom karakteru s premalo podataka.

Pretpostavljao sam da je Peter pomalo ljubomoran na svoju privatnost, na svoju prošlost, na svoj način života i na svoju samoću. Zamišljao sam da je svuda oko sebe postavio natpis "ne ulaz!" Na njegovom čelu je trebalo pisati "privatno - odlazi!" No to nije bilo tako. On sigurno nije bio razgovorljiv, nitko ga ne bi mogao takvim opisati, no ostavljao je dojam da je potpuno providan, da uopće nema tajni. Bio je spreman razgovarati o sebi ili bilo čemu drugome na jednostavan način ne praveci se nimalo važan.

Svaki put kad bih nešto zapitao, tražio sam znakove upozorenja, istraživao sam mu pogled i mišiće na licu, tražeći makar i najmanji znak koji bi mi rekao da sam prešao dozvoljenu granicu, ali ni jedanput to nisam primijetio. Oko njega je bilo mnogo blage, nevine jednostavnosti pa sam osjećao da mu mogu postaviti i najosobnija pitanja veoma osjetljive naravi i da će mi on smjesta odgovoriti bez traga ljutnje.

Ipak svatko dolazi do točke kad zna da mora podvući crtu. Što je rekao, rekao je, i znak 'zabranjeno' bio je jasno vidljiv. Znao sam da ga ne smijem više ispitivati, premda mi je bilo jasno da on ne pozna značenje riječi "zabranjeno", pa čak ni onda kad se to tiče njegove vlastiti osobe.

Zatim, bilo je još nešto u njemu. Shvatio sam to naknadno, shvatio sam da sam bio nepotrebno nervozan i upravo u smiješnom stanju napetosti zbog susreta s njim. To, što se jedva može definirati kao 'nešto' u njemu je prenosilo mirnoću i mir.

Kad je završio svoju priču, bio sam se potpuno oporavio i sastavio. Bio sam relaksiran, spokojan i ponovno u stanju svoje normalne ravnoteže. Kad sam sve čuo, mislio sam da je jedino ispravno zaključiti kako je taj prvi susret s njim imao na mene jednako snažan utjecaj kao i moj susret s Sheilom. Posljedice mog prvog susreta sa Sheilom bile su za mene gotovo traumatične iz raznih razloga, koje nikada neću biti u stanju potpuno razumjeti. S Peterom je bilo drugačije. Ne možeš si pomoći no zbog njegove potpune raspoloživosti i prirodne otvorenosti, njegovog providnog poštenja i neponovljive jednostavnosti, morao sam si priznati da su prvi dojmovi bili besprijekorni.

"Oo", iznenada je rekao Peter, gledajući na svoj sat, "moram sada ići, oče. Ima nekih stvari koje moram obaviti prije noći, pa ćete me ispričati....."

"Svakako", rekao sam dok smo istovremeno ustali i krenuli iz blagovaonice u predvorje.

"Oh, skoro sam zaboravio, jedan mi je župljanin rekao da je sve vaše stvari stavio u brod."

"To mi je baš drago", odgovorio je, "to će mi uštedjeti put do pošte. To su moje tjedne namirnice i pošta."

"Dodao je još nešto o tome kako nije očekivao da ćete i vi postati lijeni gospodin", dodao sam promatrajući ga sa zanimanjem. "Ah", nasmijao se, "to se odnosi na brod. Otac James mi je za ovaj tjedan ostavio vanjski brodski motor da mi uštedi sve to dodatno veslanje. Zbog njega sam i zakasnio na misu. Nikako nisam mogao pronaći kako se pali." Zabacio je glavu uvis i napravio grimasu na licu kao da sa sebe otklanja svaku odgovornost za te moderne mehaničke motore - jer su daleko manje pouzdani od para čvrstih ruku. "Vidjeti ćemo se sutra, oče, rekao je, "oko dva sata. Odgovara li vam?"

"Kako da ne", odgovorio sam, "čekat ću vas."

Uzeo je svoju sportsku torbu i uz pomoć svog čvrstog štapa uputio se puteljkom prema pristaništu.

Ušao sam u kuću, zatvorio vrata i sjeo u naslonjač da se relaksiram i da u sebi tiho prođem još jednom ovaj dan pun događaja i različitih dojmova.

Bio sam razočaran, čak depresivan. Ljuske koje su mi posljednjih šest mjeseci zastirale vid postupno su mi spale s očiju. Sve sam vidio jasnije i sigurnije. A ono što sam vidio, što sam počeo shvaćati, bilo je to da se moj mali san završio. Poput djeteta stvorio sam si svijet fantazije. Vjerovao sam u čarobnjaka s tajanstvenog

otoka koji će mi ispuniti sve moje želje. A što se dogodilo kad sam se susreo licem u lice sa svojim čarobnjakom za kojeg sam pretpostavljao da će mahnuti čarobnim štapićem i pretvoriti se u 'princa na konju'? Umjesto toga on je bio jednostavan dobar čovjek, koji je jednom davno imao želju postati redovnikom, no koji je sada, kao što i sam kaže za sebe, jedva netko tko pokušava, daleko od lude gomile ljudi, živjeti kao kršćanin. Nisam sumnjao u njegovu iskrenost, niti u njegove poštene namjere da bude pobožan i dobar kršćanin, to je bilo očito. Nije me pokušavao zavarati, niti bilo koga drugoga u vezi s tim. On je jasno izložio svoj položaj prije nego sam došao ovamo.

On je bio na pravom putu, to stoji. No kako bi on mogao iz te daleke, vedre osamljenosti u svojoj otočkoj povučeniosti razumjeti i shvatiti pritisak, napetost i ljutnje današnjeg vjernika. Kako bi mogao čovjek, koji se tako potpuno odvojio od modernog svijeta, imati ikakvu, pa i najmanju predodžbu o psihološkim natezanjima i unutarnjim napetostima vjere koje današnji svijet stavlja pred mladog svećenika.

Moje su potrebe tako velike a moja želja da mi netko pomogne tako snažna, da sam odbio čuti prvi majušni savjet koji mi je dao, savjet koji bi uklonio mnoge neprilike i smetnje između nas dvojice, samo da sam umio slušati!

Još jedanput je izgledalo da sam promašio i da sam napravio budalu od sebe. Te glupe emocije i impulzivna djelovanja mojeg karaktera ponovno su me bacila na zemlju. Zašto, zašto sam za ime Božje tako slijep, zašto sam takav romantični sanjar?

Počeo sam se lagano smijati sam sebi mašući glavom, ne bih li pokretom odbacio svoju beznadnu nepopravljivu glupost. Konačno sam se mogao smijati sam sebi - pa i to je bilo nešto! Konačno sam se mogao nasmijati smiješnoj situaciji u koju sam se doveo.

Još jednom je sve završilo u slijepoj ulici. Ovog puta u jednom od najudaljenijih mjesta u Britaniji!

Bio je to još jedan mrtvi ugao, ili sam ja tako tada mislio. Ali hvala Bogu, omakla mi se još jedna pogreška. Krivo sam sve protumačio i skoro napravio još jedan pogrešan korak. Uopće nisam prepoznao kvalitete i dubine čovjeka kojeg sam upravo bio upoznao.

Sreo sam čovjeka koji će potpuno promijeniti moj život, čovjeka koji će mi govoriti o detaljima duhovnog života s takvom preciznošću i dubinom koju ja još uvijek nisam dosegao a vjerojatno nikada ni, neću. Taj je čovjek, uskoro ću to naučiti, bio mistik u doslovnom i punom smislu te riječi. Njegovo znanje nije bilo naučeno, nego je to bilo znanje stečeno vlastitim iskustvom.

Zato, kad je počeo govoriti o molitvi i duhovnom životu, govorio bi s takvim uvjerenjem i pouzdanjem da mi nije ostala ni najmanja sumnja da je tu zaista 'čovjek koji govori s autoritetom'.

Treće poglavlje

BOG

Peter je iznevjerio sva moja djetinjasta očekivanja. Bez obzira na to nisam imao primjedbi da se sretnemo ponovno danas poslije podne, premda više nisam vidio razloga niti želio provoditi po dva sata dnevno s njim i razgovarati o stvarima koje su meni tako važne, jer one su, očito, bile izvan njegovog iskustva i razumijevanja. Počeo sam razmišljati o ispriekama koje ću navesti, kako bih naše susrete sveo na najviše dva puta. To bi mi barem dalo vremena da provedem cijeli dan s prijateljima na Eriskayu i Južnom Uistu.

Bio sam sretan zbog Petera što je vrijeme koje se može nazvati promjenljivim privremeno zaustavilo svoje neugodne napade kojim nas je udaralo prethodnog dana. Magla se još uvijek nije digla, ali se povukla na više predjele i blago ali uporno je pokrivala svaki vrh koji je bio viši od pedeset metara.

Ne mogu se sjetiti kako je počeo razgovor. Nisam si mogao izbiti iz glave da mi Peter nije u stanju pomoći na bilo kakav prihvatljiv način pa sam se odlučio držati se na odstojanju.

Nisam želio izgledati važno niti se igrati nekog novinara koji pravi intervju, no mislio sam, nije na odmet u najmanju ruku primijeniti 'tehniku blagog ispitivanja' s kojom sam počeo još prethodnog dana. Nisam želio biti neotesan niti ga dovoditi u nepriliku, pa sam počeo igru tako što sam se skrivao iza općenitih pitanja o današnjoj duhovnosti u svijetu. Tako nekako sam počeo.

"Što mislite postoji li lijek da se izvučemo iz moralne krize u koju smo svi očito upali?" zapitao sam pretvarajući se da me upravo to interesira.

"Ljubav", odgovorio je jednostavno Peter.

"Da, kad bismo se međusobno mogli trajno ljubiti", odgovorio sam glumeći iskrenost. Mislio sam da će jedna dobra fraza povući za sobom i drugu.

"O, ali ja ne govorim o našoj ljubavi", odgovorio je tako direktno da sam se iznenadio, "ja govorim o Božjoj ljubavi."

"Vjerujem da je razlika veoma važna i to ne samo

u akademskom značenju. Ako vam ne smeta, rado ću vam objasniti što pod tim mislim." Peter je izgledao istovremeno i opušteno i živahno.

"Imao sam bratića, zvao se John", rekao je, "i bio je priličan razvratnik." Peter se više nije smješкао. Skupio je usne i lagano sagnuo glavu kao da su bolne uspomene najednom navrle iz njegovog sjećanja u sadašnjost. Ako nije pridržavao bar u ragbi klubu, bio je zaposlen sa sličnom vježbom u golf klubu. Pio je previše, pušio neprekidno i tako svaki dan do kasno u noć. No još uvijek je bio sasvim dobro, sve dok nije zapao u dugove.

Njegova ga majka danima nije viđala. Nije imala pojma ni gdje spava, ni s kim spava i slično. Ostatak obitelji je bio više zaokupljen mojom tetom nego s njim. A on je napredovao u iskorištavanju, izgovarajući se da ga je fizički učinak njegovog životnog stila "za mene je ionako sve prošlo" uhvatio u svoj žrvanj, što je naravno, djelovalo na njegovu majku. Bila je to neka vrsta "Dorian Gray" situacije u kojoj je i njegova majka imala svoj udio u raspadu njegove ličnosti. Gotovo svatko iz obitelji imao je svoj sukob s njim. Bilo je i stravičnih scena, bezbrojnih iskri, a jednom je i planulo s mojim ujakom. Poput ostalih, i ja sam pokušao, ali nisam ništa postigao.

Svi smo digli ruke od njega. Tad su se najednom stvari dramatično promijenile, kako je to rekla moja teta. Bilo je to kao da je prošao kroz iskustvo obraćenja, kao da ga je udario anđeo svjetla ili nešto veoma veliko. Moja teta u početku nije znala što da radi, nikako nije znala što se dogodilo. A zatim nakon nekoliko tjedana došao je kući s jednom sitnom koreanskom bolničarkom, koja se zvala Nina, a koju je sreo na jednoj zabavi. Nije bila ništa posebno, u stvari bila je vrlo jednostavna, no on se beznadno zaljubio u nju i odlučili su se oženiti. U normalnim okolnostima bi moja teta našla tisuće primjedbi, racionalnih i iracionalnih, no bila je tako preplavljena srećom zbog promjene koju je ta mala Koreanka izazvala na njenom sinu, pa joj je bila zahvalna za sve što je učinila i smjesta je pristala na njihovo vjenčanje.

On je bio promijenjen čovjek. Svojevremeno sam bio uvjeren da je postao pravi alkoholičar. Smatrao sam da je beznadan slučaj. No u jednu stvar sam siguran sve do današnjeg dana, on nikada ne bi uspio promijeniti svoj život, jer on to sam, jednostavno, nije mogao. Stvari su otišle predaleko. Svojim snagama on nije mogao ni prestati piti, niti se prestati kockati, a niti prestati pušiti. Morao je najprije otplatiti svoje dugove a zatim je počeo štedjeti da bi otkupio stvari iz zalagaonice.

Razgovori, dokazi, svađe, sve ga to nije moglo promijeniti, kao što to nije mogla ni briga ni prijetnje. Razlozi upravljeni njegovu boljem dijelu naravi, njegovu razumu, nastojanja da misli na majku, sve je to bilo gubljenje vremena, on se nije mijenjao. Na kraju sve je promijenila ljubav. Ljubav 140 centimetara visoke koreanske bolničarke Nine! Otkad se to dogodilo prošlo je već skoro dvadeset pet godina. Sljedeće će godine proslaviti svoj srebrni pir.

Peter se zaustavio, zagledan za trenutak u daljinu.

"Nadam se da vas nisam zamorio sa svojim sjećanjima", rekao je.

"Ne, uopće niste", odgovorio sam iskreno. On je to pričao tako slikovito i tečno da si ga mogao s lakoćom slušati. Bio sam ugodno iznenađen. Bio je po prirodi pripovjedač i imao je sposobnost zadržati pažnju slušatelja.

"Taj je događaj imao dubok i trajan utjecaj na mene", rekao je Peter, ponovno se pribavši.

"Bio sam očaran djelovanjem goleme snage ljubavi. Nikakva sila na zemlji nije mogla učiniti ništa za moga bratića. To mi je pomoglo shvatiti: kad bismo se mi mogli postaviti na put Božje ljubavi i staviti se pod njen utjecaj, pod njezinu stvaralačku snagu, tada bismo se, poput Johna, mogli radikalno i trajno promijeniti, ne vanjstinom nego u našim najdubljim dijelovima.

Kad sam počeo ozbiljno čitati Novi zavjet vidio sam da se to u njemu ponavlja i ponavlja bezbroj puta. Bio sam zatečen spoznajom da to ranije nisam nikada primijetio. Od drveća nisam vidio šumu. Potpuno sam promašio cijelo evanđelje. Sve je najednom dobilo smisao, svi su komadići poput kockica počeli dolaziti na svoje mjesto i odjednom sam otkrio njegov središnji komadić.

Priča o Isusu je jedinstvena i potresla je svijet primjerom što se događa čovjeku koji se odvažio potpuno predati Božjoj ljubavi. To je priča o tome kako ga je Božja ljubav postepeno preuzimala, što se odrazilo na njegov život i na živote drugih ljudi. Jednom kad je ljubav takve siline i veličine osvojila Isusov život, on je postao sposoban ne samo slušati ljude i brinuti za njih, nego i ući u njih, iscjeljivati ih i liječiti, obnoviti ih u punini pa čak ih i podići iz mrtvih, jer ne postoji ništa što se može suprotstaviti snazi iskonske ljubavi, pa to ne može čak ni smrt."

Peter se pomaknuo naprijed na rub sjedišta, ramena su mu se pograbila a desni mu je lakat ostao ležati na naslonu stolice.

"Što sam više ulazio u Sveto pismo, u otačka pisanja, u najstarije svete tradicije kršćanske duhovnosti, I sve sam jasnije uviđao da je poruka uvijek ista. Goruće pitanje nije u prvom redu 'kako ćemo mi ljubiti Boga?', nego kako ćemo mu napraviti dobrodošlicu u svojim životima? Kako ćemo se, što je najbolje moguće,

pripremiti da postanemo posude koje tu ljubav prihvaćaju? Jednom kad to ispravno učinimo, sve će i boci na svoje mjesto, baš kao što se to dogodilo i Johnu.

Nevolja je u tome što mi prikazujemo Isusa kao neku vrstu svetog super - prodavača koji je došao da nam proda najnovije priređenu enciklopediju o moralnim zakonima, pogrešno vjerujući da oni, ako ih predstavimo na ljudima najprihvatljiviji mogući način, to neće moći odbiti! Ali on nije prvenstveno došao da nam do u tančine opiše put kako ćemo ljubiti Boga i svoga bližnjega. On je došao prvenstveno zato da nam daruje snagu kojom to možemo učiniti. Bez te snage možemo čitati Bibliju dok ne posjedimo govoreći 'kako je to divno, kako nas podiže', jer nikakav moralni propis, bez obzira koliko je razuman, koliko i god je veličanstven i uzvišen, neće moći trajno promijeniti osobu. To može samo ljubav! Božja ljubav, i samo ako joj damo priliku da to učini."

Peter je zaokružio svoju misao. Čvrsto je stegnuo usta, naslonio se ponovno lagano u naslonjač, sklopio je svoje goleme ruke s palcima okrenutim prema dolje i ne ceremonijalno pucketao svojim prstima.

"Mislim da bi se većina ljudi složila s vama", rekao sam s ponešto nestrpljenja u glasu kao da sam želio prijeći na neke važnije teme, "ali većina ljudi postavlja praktičnija pitanja."

Peter se smješкао, gotovo se nasmijao.

"Poznam mnogo ljudi koji se u teoriji sa mnom slažu", odgovorio je, "ali u praksi većina ljudi čini suprotno. Devet od deset kršćana, ne, više, četrdeset devet od pedeset", ispravio se, "su praktični pelagijanci." (pelagijanizam - krivovjerje iz 5. st. koje niječe istočni grijeh i tvrdi da se čovjek spašava djelima i da za to nije potrebna milost, op. prev.)

"Semipelagijanci mislite, zar ne?" rekao sam. Najradije bih se udario po svom jeziku u tom trenutku, ali riječi su već bile izišle iz mojih usta.

"Da.....semipalegijanci", odgovorio je Peter potpuno površno, čak pomalo zahvalno na moju primjedbu.

"Ono što želim reći", rekao je Peter spreman da razjasni svoje mišljenje, "mi najčešće mislimo da sami sebe možemo mijenjati i usmjeriti svoj duhovni rast ustrajno naprežući i rabeći snagu svojih mišića," ali ne možemo. Nevolja je u tome što smo opskrbljeni samo jednostranim pogledom na heroizam.

U romanima, pustolovnim pričama i u svakoj vrsti fikcije, pa čak i u istinitim životnim pričama, junaci i junakinje uvijek nam se prikazuju na isti način. Oni su osamljeni, neustrašivi pioniri, istraživači i pustolovi koji snivaju svoje snove, imaju viđenja i hvataju se u koštac s nevoljama i svojim posljednjim snagama se trude postići da njihovi snovi postanu istina i da svoju viziju pretvore u stvarnost.

Oni su najčešće neke udaljene nezavisne ličnosti, osamljenici sami sebi dovoljni. Oni su arhetipovi čovjeka koji je sam sebe ostvario. Oni nisu rođeni velikima, oni u to ne vjeruju, oni su prihvatili istinu o sebi, i čeličenjem svoje volje, očvršćivanjem svoga tijela stegom, odbijanjem da gledaju lijevo ili desno ili bilo kamo drugamo gdje bi moglo biti nešto što će ih odvratiti od njihovog jednoznačno zacrtanog cilja.

To možda može biti dovoljno za neku knjigu u popularnom izdanju, može katkada djelovati i u realnom životu ali nikada neće imati uspjeha u duhovnom životu. U duhovnosti ne postoji stvar 'uradi-sam'. Nije važno kako nešto kažeš niti koliko puta to kažeš, svi se mi kuhamo u istom loncu. Svi mi mislimo da mi to možemo sami učiniti.

Osoba redovno počinje tako da oduševljeno izvlači svoje unutarnje izvore 'čvrsto stišćući zube i duboko dišući', kako bi sva svoja nastojanja uzela u vlastite ruke. Pritom nije važno kako žustro to ona pokušava, kako optimistično vježba svoje mentalne mišiće i kako čvrsto stišće svoje šake, neuspjeh je samo stvar vremena. U tom pothvatu i najčvršći čovjek neminovno ide prema neuspjehu.

Iznimno ratoborni i tvrdoglavi guraju stvari do krajnjih granica prije negoli se raspuknu u depresiji, samosažaljenju ili očajanju. Većina ipak potraži kompromis ranije jer predosjeti neuspjeh. Prije negoli on dođe, oni oprezno izbjegavajući ponizno prihvaćanje i suočavanja sa svojom vlastitom slabošću, snizuju svoje ideale i odgađaju nastavak za neko sutra kad će prihvatiti potrebne korake za koje osjećaju da su nužni. Ušutkavaju svoju savjest snovima o sutrašnjem novom početku kad će ponovno, iskreno početi ali i sve ponovno uzeti u svoje ruke sabirajući se za novi početak.

Nevjerojatno je, kako neka neugodna istina o samome sebi može biti zabavna kad se stigne do krajnjih granica i kad se nesvjesno bez zlobe oslobodimo. Mislim da je element iznenađenja veoma važan za postizanje takvog učinka. To je kao kad bi iznenađa bili suočeni, sa slikom svog vlastitog ljutitog lica kojeg smo nenadano ugledati u staklu izloga nekog dućana. Taj izraz lica ne laže i savršeno nas odražava upravo u tom trenutku. Ako nas takav znak ne uzbudi, tada smo ili slijepi ili smo već napola mrtvi."

Nisam mogao a da se ne nasmijem. "Smijete se", rekao je Peter, lagano iznenađen mojom reakcijom.

"Smijem se samom sebi", rekao sam nastojeći ga umiriti, "ono što ste rekli, potaknulo je iznenađa nešto u mom sjećanju. Sjetio sam se svojih dana provedenih u novicijatu." Nastavio sam se smijati otvoreno i ponizno, sve iskrenije kako su mi sjećanja navirala u svijest.

"Sjetio sam se", nastavio sam, "kako sam pri kraju svog prvog mjeseca boravka, odlučio postati svetac. Nakon svega, mislio sam, to je i razlog zašto sam ovdje. Prišao sam toj stvari potpuno profesionalno. Proučio sam sve dostupne naputke i stvorio vlastitu strategiju. Ne želeći biti previše ambiciozan, smatrao sam da treba polagano prolaziti kroz taj posao i blagonaklono sam si ostavio cijelu godinu da završim taj proces posvećenja. Dogodilo se da se kraj, tog hvale vrijednog pothvata, poklopio s dolaskom mojih roditelja na kraju školske godine za moje privremene zavjete. Oni su stigli potpuno nepripremljeni, nevino očekujući susret sa svojim prvorodencem, a zatekli su svojeg zabludjelog potomka. Obiteljske karakteristike su uglavnom nestale a našli su nekog novo oblikovanog čovjeka.

Moj plan je uključivao zahtjev da svaki mjesec razvijem po jednu vrlinu. Sjećam se da sam najvažnije vrline podijelio na jedanaest skupina i odlučio svaki mjesec usvojiti po jednu vrlinu. Ispod svakog mjeseca u kalendaru sam napisao odabranu vrlinu. Bio sam veoma zadovoljan sam sobom kad bih u pola mjeseca svladao zacrtanu vrlinu i kad bih prešao na sljedeću, no smjerno sam i dalje prakticirao one vrline koje sam već bio usvojio. Sjećam se da sam počeo s poniznošću jer sam u knjizi koju sam upravo čitao pronašao da je to majka svih vrlina. Studeni je bio predviđen za poslušnost, prosinac za dobrotvornost i tako redom

Nesrećom nešto sam krivo predvidio pa nisam uspio to i potpuno dovršiti. U stvari, nikada nisam ni dovršio. Pokušavao sam nastavljati s naporom, čak i podvostručujući ih u svojoj prvoj godini studija, no uskoro sam shvatio da je 'opreznost vredniji dio junaštva' pa sam najprije nevoljko snizio svoje ciljeve, za što sam krivio djelomično svoj studij, a sebi sam stalno obećavao neki novi početak, bez snižavanja zahtjeva, u nekoj budućnosti. Od tada sam vjeran tom obećanju i obnavljam ga redovno, najmanje jednom tjedno." Peter se smijao glasno kad sam mu objasnio duhovnu gimnastiku svojeg prvog oduševljenja. Rekao mi je kako je i on kad je bio u gimnaziji pisao nekom karmelićaninu i zamolio ga da mu pošalje 'košulju od kostrijeti'. Fratar mu je odgovorio i objasnio kako bi mu bilo drago da može udovoljiti tom hvalevrijednom zahtjevu, ali prema starim samostanskim tradicijama, takve se košulje tkaju od vlastite kose kad se napravi tonzura, pa me je zamolio da mu je, kad je odrežem, pošaljem poštom.

Obojica smo se nasmijali karmelićanskom smislu za šalu. Peter je jednostavno uživao u šali i nije se skanjivao da se smije punim glasom. "Vidite li sada što mislim?" Peter je upao čim nam je smijeh utihnuo. Ponovno je bio ozbiljan. "Svi mi mislimo da to možemo sami učiniti. Ljudi još uvijek tako i rade. Ipak ne mislim da je moderna uzrečica 'uradi sam' ista i kod nas." "Ali što drugo možemo raditi u međuvremenu?" zapitao sam kao da su nas obojicu protekle godine jednako jasno naučile što nam je činiti.

Protekle su godine možda za Petera bile škola mudrosti, no ja još uvijek nisam bio naučio lekciju. Tek sam počeo uvidati svoje pogreške, pa sam nakon kratke pauze dodao: "Što drugo možemo uraditi?" "Pa", nastavio je Peter, "jedina stvar koju možemo učiniti jeste ta da progutamo svoj ponos i prihvatimo istinu koja ispred nas stoji poput ogoljelog drveta, točnije, da..sami ne možemo ništa učiniti. Ako nam način na koji pravimo zbrku u svojim vlastitim životima nije dovoljan da nas privoli to prihvatiti, tada će nam pogled na druge ljude, uvid u njihovu prošlost pokazati kako smo dobili umišljenu svinjsku glavu. Mislim da nam evanđelje jasno i glasno govori i stalno to ponavlja: 'ti sam ne možeš, ali ja mogu, samo ako mi dopustiš'. Ako je Ninina ljubav mogla okrenuti Johnov život naglavačke, što tek može učiniti Božja ljubav nama?"

"To mi sve zvuči malo previše kao udobni kvijetizam (smjer u duhovnosti - ne raditi ništa, op. prev.), i nastavio sam, "imam dojam kao da sve što mi je činiti jeste sjediti cijele dane poput duhovnog lijenčine i čekati da mi Bog sve učini." "A, ne! Uopće ne!" odgovorio je Peter. "Hajde recite onom zemljoradniku da je lijenčina, jer provodi dane i tjedne pripremajući zemlju, okopavajući i bacajući gnojivo, orući je nanovo i nanovo da bi je pripremio za sijanje sjemenja. Vjerojatno bi vas mrko pogledao. Ako mu žetva bude dobra, može biti siguran u dvije stvari. Prvo, da to nema ništa s njim, i drugo da je za sve on sam zaslužan. Drugim riječima, sjeme je samo sebi dovoljno. Ono sazrijeva unutar sebe svojom dinamikom i iz njega će se proizvesti urod zobi, polje puno zrelog klasja. No ipak bez rada čovjeka, bez kopanja i prekopavanja zemlje, žetve uopće ne bi bilo." "A sada", nastavio je Peter, ističući analogiju i da bi izbjegao svako nerazumijevanje, "Božja ljubav će automatski rasti i razvijati se u nama, poput sjemena. Ona će se na kraju proširiti na svaki dio našeg bića dok nas potpuno ne preuzme. I to će se događati nepogrešivo samo ako smo pripremili zemlju, uklonili s nje sve što sprečava puni rast ljubavi." "A što je potrebno da se dobro pripremimo za rast ljubavi u sebi?"

"Odgovor na to je vrlo jednostavan", Peter je odgovorio bez razmišljanja, "treba naučiti moliti. Samo pomoću molitve možemo doći u dodir s božjom ljubavlju da počnemo stjecati iskustvo njenog ulaženja u naš život. Nitko ne može osjetiti da je voljen i nakon toga ostati isti." "Ali, što je sa mnom?" zapitao sam. Bilo je u tom mom pitanju jedva zamjetljiva nota samosažaljenja jer ja to dosada nisam iskusio. Bilo je to prvi put da sam postavio jedno osobno pitanje. "Kroz proteklih dvadeset godina znao sam da me Bog voli, no u meni se ništa nije promijenilo. Ostao sam uvijek isti, stari ja", završio sam s gorčinom. "E, pa ja o tome ništa ne znam", odgovorio je Peter, "znam samo da postoji razlika između znanja da si voljen i iskustva da si voljen. Samo znanje nije dovoljno. Znanje neće nikada nikoga promijeniti, odlučno i trajno, ali iskustvo hoće, samo ako je

iskustvo bilo dovoljno duboko i trajalo dovoljno dugo." Peter je bio na nogama. Nisam ni primijetio da je ustao. "Molim vas, ispričajte me, James. No ja zaista moram ići", rekao je ispričavajući se. Pogledao sam ga u nevjerici i zbunjeno zurio u njega.

Trebalo mi je vremena da do mene dopru njegove riječi. Došle su tako neočekivano i presjekle sve moje misli. Bio sam zatečen. Stvari su postajale interesantne. Upravo sam počeo govoriti o sebi. "Da, svakako", odgovorio sam i pogledao na svoj sat. Bilo je skoro četiri sata. "Želite li možda šalicu čaja?" zapitao sam uzaludno ga pokušavajući zaustaviti. "Ne, hvala, James", odgovorio je Peter braneći se, "zaista moram ići." "Doći ćete ponovno sutra?" zabrinuto sam zapitao. "Naravno", odgovorio je Peter lagano iznenađen notom nevjerice u mom glasu. Nije bio naviknut da se dogovor dovodi u sumnju. Te sam noći ležao budan sate i sate prolazeći svaku riječ našeg razgovora i razmišljao o Peteru. Nije bilo ničeg novog u onom što mi je rekao. Sve su to bile poznate istine, no on je imao sposobnost da ih vidi s takvom jasnoćom a to ih je ponovno oživljavalo. U najmanju ruku, to je za mene učinio Peter. Moj se stav prema Peteru brzo mijenjao. Osjetio sam da mi ima mnogo toga dati i da mogu mnogo naučiti. Više nisam želio otići do Eriskava niti do Uista. No, hoće li dva sata dnevno biti dovoljno vremena za reviziju svega što sam imao na umu.

Četvrto poglavlje

LJUBAV

Nekim je ljudima dovoljno sedam sati spavanja, nekima šest, no znam i neke koji sasvim dobro žive sa samo pet sati spavanja. Meni je potrebno osam sati, a ako mogu, spavat ću i devet sati. Te posebne noći od nedjelje na ponedjeljak spavao sam samo četiri sata. Moj je učitelj novaka običavao govoriti: 'od postelnog platna do oltarskog platna, od oltarskog do jedaćeg - to je naša sudbina', a ja nikako nisam mogao shvatiti što je bilo izdajničko i besramno u onom što je dodano 'i ponovno u posteljno platno.' Konačno sam to shvatio tog jutra. Ako se želim izdići iznad prosječnog čovjeka prije negoli Peter dođe, jednostavno moram još malo spavati. Kad sam konačno ustao, sakupio sam dovoljno hrabrosti da izađem napolje i pogledam što je ostalo od jutarnje crvenkaste dobrodošlice danu, i mogao sam samo otkriti da je i ona imala gnjilu noć. Oblaci su se nezadovoljno vukli nebom i prijeteci se nadvijali nad zemljom kao da nam prkose i upozoravaju nas da ne idemo daleko od kuće zbog mogućeg pljuska. Vratio sam se unutra i priuštio si gutljaj ljekovitog domaćeg vina. Možda je to luksuz u nekoj umjerenj klimi, ali na ovim otocima to je potreba, neophodan zaštitni zid koji čuva duh od prirodnih elemenata. Peter je stigao točno u dva sata. "Vi mora da ste za ove krajeve čudak", rekao sam kad je ušao i kad je sjeo u svoj uobičajeni naslonjač. "Zašto to mislite?" zapitao je. "Ta vaša točnost", brzo sam odgovorio nastojeći da krivo ne protumači tu moju nenamjernu i nespretnu primjedbu. "Da, to je točno, i ja sam otkrio da ovdje ljudi jedva da imaju neku predodžbu o vremenu, zapravo, nemaju je uopće. Prošli put kad sam išao u Eriskay vlak je kasnio tri sata, no nitko nije imao nikakvu primjedbu. To je neka vrsta moje fobije", nastavio je, "moj je otac bio fanatik za vrijeme." Sramežljiv smiješak koji sam primijetio prvoga dana, ponovno mu se vratio.

"Ako je rekao da moram doći u deset i trideset, to je značilo da je deset i dvadeset devet minuta i pedeset pet sekundi prerano, a da je u deset i trideset minuta i jedna sekunda prekasno, i da će biti nevolje."

Peter se smijao sam sebi sjećajući se i razmišljajući o svojoj prošlosti, nježno milujući krajem svoga štapa nepostojeću stvar na sagu ispred sebe.

Prethodno sam jutro razmišljao kako bih našao izgovor i skratio naše susrete na svega dva puta. Danas sam, naprotiv, razmišljao kakav bih izgovor mogao pronaći pa da ga nagovorim da povećamo broj naših susreta na još pet puta, tako što bi se susreli i u četvrtak ujutro prije mog odlaska avionom. Stoga više nisam namjeravao gubiti vrijeme na uobičajene trivijalne razgovore.

Odlučio sam početi tamo gdje smo jučer stali, ali me je zbunio način na koji je Peter prepričavao svoje strahove i fobije i činilo mi se da bi nas to moglo odvratiti od razgovora koji smo jučer započeli, pa sam odlučio da ja započnem tamo gdje smo stali...

"Prije nego što ste jučer otišli, rekli ste da je velika razlika između znanja da ste voljeni i iskustva da ste voljeni, ili su meni vaše riječi tako zvučale", rekao sam pomalo nestrpljivo nastojeći navesti razgovor na tu temu. "Pa, mislim upravo tako kako sam rekao", odgovorio je pomičući se s jedne strane stolice na drugu kao da nema ništa više za reći, no nastavio je, "međutim, smatram da ta razlika ima još važniji utjecaj u duhovnom životu." "Na koji način?" zapitao sam. "Pa, ..." rekao je zastajući nekoliko trenutaka. Zatim se otvorio. "Kad sam bio mladi student u Strawberry Hillu stanovao sam sa svojim nastavnikom i njegovom ženom pokraj Tvickenham Stationa. Bilo je još šest studenata i jedan mladi nastavnik psihologije koji se zvao Mark. Svi smo stanovali u istoj kući. Mark i ja smo pronašli mnogo zajedničkog, i prije nego sam shvatio, među nama se

razvio dubok prijateljski odnos. On je bio izvanredan nastavnik pa su ga često zvali da održi negdje drugdje predavanja a ja sam često odlazio s njim.

Kamo god bi došao, svaki je put svoja predavanja započinjao tako da bi svoje znanje podcijenio, uvjeravajući slušatelje da oni vjerojatno znaju mnogo više o toj temi od njega. Ako sadržaj i naslov izlaganja nije nesumnjivo opovrgavao takav uvod, ne treba kriviti slušatelje što su napuštali predavanje prije svršetka.

Mislim da sam zbog toga u početku vjerovao da je to Markova istinska poniznost, i da me je upravo ona privukla k njemu. Tek mnogo kasnije sam shvatio da je to bila upravo bolesna potreba da sam sebe ponižava. Stoga jer smo bili tako bliski, smogao sam hrabrosti i uspio sam ga pitati zašto se uvijek ispričava i ponižava pred drugima. "Pretpostavljam da imam ono što psiholozi zovu problem nesigurnosti", odgovorio mi je slijegajući ramenima kao da to nije važno i da nema nikakvih posljedica, "mislim da sam klasičan primjer!" Osjećao sam da želi dalje govoriti pa sam šutio. Nastavio je pričati o svojem djetinjstvu, o svojim roditeljima, o tome kako su oni učinili sve najbolje što su mogli za njega, naravno ono što su smatrali da je ispravno. Međutim, zbog svog viktorijanskog odgoja, oni su održavali neku distancu bojeći se da ga ne razmaze. Izbjegavali su svako izražavanje osjećaja. Nikad ga nisu poljubili, nikada pomilovali, nikada ga privili k sebi i grlili, svi fizički izrazi ljubavi su bili zabranjeni, čak i pomisao na bilo kakvu sklonost tomu.

Naravno, sve je to došlo na vidjelo za vrijeme njegova obrazovanja. Kad je sad gledao unatrag prema svojoj prošlosti, jasno je mogao vidjeti, bez i trunke sumnje, da su ga roditelji voljeli. Bio je potpuno siguran u to, ali budući da mu oni nikad nisu iskazali svoju ljubav, on je nije iskusio, i to je ostavilo pečat, veliki pečat na njegovu životu. Budući da nikada sam nije iskusio ljubav imao je teškoća kad ju je želio drugima dati. Teško je sklapao prijateljstva, nije dozvoljavao drugima da ga vole, nije se brinuo zbog njihove ljubavi. Zbog toga se osjećao nesigurno i u mnogim je prilikama djelovao nezrelo.

Bio je potpuno svjestan svojih karakternih problema i znao je njihov uzrok. No kako je sam rekao, sama spoznaja o tome nije mu bilo dovoljna. Ona mu je dala da se vidi iznutra, ali mu nije dala snagu da se promijeni." "Što se s njim dogodilo na kraju?" zapitao sam. "Pa", nastavio je Peter, "kad sam ja išao u Pariz on je otišao u Sjedinjene Države na svoj postdiplomski studij. Tamo je susreo svoju buduću ženu. Sreo sam ga neposredno prije negoli sam došao ovamo. Pričao mi je što mu se dogodilo u životu kad se zaljubio u svoju ženu, premda tada to nije shvaćao. Dogodilo mu se po prvi put da je osjetio kako je voljen. Rekao mi je da je to bilo iskustvo kao da mu je netko udahnuo život. Po njenoj ljubavi, prvi put je počeo otkrivati duboku sigurnost. Neka unutarnja snaga razrušila je sve njegove obrambene mehanizme s kojim se, tijekom godina, bio okružio i konačno je postao svoj." "A sada", nastavio je Peter pripremajući se da još jednom povuče analogiju, ".....to se upravo događa s nama i našim odnosom s Bogom. Vjerom mi prihvaćamo da nas Bog voli. Znamo da nas voli, nema sumnje o tome. Možemo nabrojiti sve darove kojima nam je to pokazao i dokazao, i još nebrojeno mnogo toga što nam je rekao, kao i ono što nam je stvarno učinio. No sve to nije dovoljno tako dugo dok ta vrsta znanja ostaje na razini suhe, zamišljene istine. Nije važno koliko je to neosporno, to može čak biti i logički branjeno pa čak i znanstveno dokazivo, no to ni na koga ne utječe u njegovoj dubini. Samo znanje nije dovoljno. Samo znanje nije nikada nikoga trajno promijenilo. Ali iskustvo da si voljen - jeste!"

Peter je izgovorio posljednje riječi gotovo šaptom, snizujući ton svog glasa, a tada je napravio stanku da predahne. Govorio je neprekidno više od četvrt sata.

Jedna je stvar vidjeti istinu hladnim očima intelektualca, a sasvim druga vidjeti tu istu istinu pogledom mistika ili pjesnika. To je kao i razlika kad gledaš kroz obojeno prozorsko staklo izvana ili gledaš kroz njega iznutra prema van i promatraš kako sve vrvi u živim bojama plamteći i vibrirajući s bujanjem života.

Peter je imao sposobnost sagledavanja istine iznutra, ne samo zato što je posjedovao lakoću baratanja riječima, nego zato jer je sam bio unutra.

Godinama sam poistovjećivao mudrost sa znanjem. Učio sam i upijao u sebe sve poput alkemičara koji su tragali za 'kamenom mudrosti'. Nasumce sam harao po prašnjavim knjigama o mistici i postepeno otkrivao put u grozničavoj želji da zgrabim u ruke posljednja teološka izdanja. U to su vrijeme pedesete utirale put šezdesetim, otkrivali smo kontinentalnu teologiju koja je iz Europe osvajala naše krajeve i uzbuđivala nas.

Kad sam nakon nekoliko godina napornog čitanja izronio s jednom potpuno novom i uzbuđljivom vizijom, mogao sam, ipak samo razočarano, ustanoviti da je vizionarstvo ostalo isto. Ako me poznavanje Boga ne može promijeniti, kako to može znanje čovjeka s kojim se Krist poistovjetio? Je li to ono o čemu evanđelja govore? Je li to značenje utjelovljenja, to što se sam Bog preko Krista poistovjetio sa svakim čovjekom koji ga traži. I sve što ja moram uraditi, jeste da otkrijem potrebe bližnjih i da naučim služiti im sa svim svojim stručnim znanjem i da im ponudim nešto novo, novu 'spasonosnu znanost - sociologiju'.

Postao sam predvodnik načela socijalnog evanđelja sa svom žestinom i oduševljenjem novoobraćenika. Samo nekako praksa nije odražavala moje propovijedanje. Promjenom godišnjih doba mijenjalo se i moje oduševljenje, posebno kad je zimi sniježilo i kad su se i moje unutarnje rezerve sleđivale i na kraju potpuno smrznule. Ipak u mojoj je glavi još uvijek tinjao plamičak premda, u mom želucu više nije bilo vatre..

Poznavanje Boga dotuklo me je jednako kao i poznavanje čovjeka.

Tada mi je nešto iznenada sijevnulo, poput bljeska munje. Kako to prije nisam spoznao? Riječi delfske proročice jasno su mi zazvonile u ušima: "Upoznaj sebe!" Naravno, pa to je tako jasno vidljivo. Bio sam cijelo vrijeme slijep. Pravi problem je u meni; tek ću upoznajući sebe postati slobodan. Naravno, pa to je taj filozofski 'kamen mudrosti'. Samopoznavanje je kamen za kojim sam tragao.

Potrošio sam ponovno jednu godinu odlazeći na tečajeve i savjetovanja o pastoralnoj psihologiji. Tako se to zvalo, a mi smo to i radili. Skupna snaga, otkrivanje osjećaja, analiza voditelja, savjetodavne tehnike i tako dalje.

Znam da su mi ti tečajevi učinili mnogo dobra. Moje pogreške, moji padovi, moji karakterni problemi, čak i način izražavanja moje osobnosti, sve se to moglo objasniti detaljnom analizom mog djetinjstva.

Prva su iskustva bila zaprepašujuća. Već nakon prvih nekoliko tjedana završio sam na podu razbijen u komadiće poput rastrgane lutke. Malo pomalo ponovno sam sastavljen, nešto bolji, u to sam siguran, zbog iskustva kroz koje sam prošao.

Do kraja godine osjećao sam da sam oslobođen. Istina me je zaista oslobodila. Međutim, postepeno kako su tjedni prolazili, počeo sam ponovno osjećati da mi to znanje nije dovoljno. Psihološko znanje koje sam stekao o sebi bilo je istinito i gurnulo me je naprijed, u to sam siguran, no nije mi dalo snagu da se promijenim. Pokazalo mi je sve poroke, no nije mi pomoglo da ih se odreknem.-Na kraju svega, ponovno sam bio na početku.

Peter se smješкао i kimao glavom kad sam mu to pričao iz svoje Odiseje u potrazi za mudrošću, kao da su sva moja iskustva upravo kopija njegovih, što vjerojatno nisu.

"Hoćemo li to ikada naučiti?" rekao je Peter, više za sebe.

"Jednom davno odgajatelji su imali uzrečicu 'otvaranjem škola zatvoriti će se zatvori.' Ljudski će se problemi riješiti preko noći, samo ako budemo mogli svakoga obrazovati. Kad smo gotovo svi dobili obrazovanje, a utopija se nije ostvarila, pronašli smo drugog krivca. Najprije je to bila inflacija, zatim je na red došla nezaposlenost, pa uvjeti života u obitelji. Najnovija nova vjera je ekonomija, ekonomisti i organizatori su naši najnoviji budući spasitelji,

Poslije Drugog svjetskog rata znanost je proglašena osloboditeljicom. Ona je postala najnoviji lijek za sve ljudske probleme, odgovor na svaku ljudsku potrebu. Sve je ležalo pod nogama novih znanstvenih mesija koji su došli da spase čovjeka nudeći mu oslobođenje u liku materijalizma.

Kad je ljudima bilo i toga dosta, počeli su se okretati ljudskom licu, to je označilo obraćanje sociolozima i psiholozima, novim bogovima, novoj religiji s vlastitom hijerarhijom i s vlastitim netrpeljivim i nepogrešivim svećenicima."

Peter je za trenutak napravio stanku klimajući glavom amo-tamo dok se njegova donja usnica čvrsto navukla preko gornje, tužno i zamišljeno promatrajući tragediju ljudskih nevolja.

"Mi smo poput glupih kokodakajućih kokošaka", nastavio je još uvijek mašući glavom lijevo-desno, ".....koje idu svuda samo ne pravim putem, slijede svaki put, samo ne onaj pravi.

Moraš se čuditi kako generacija za generacijom razumnih životinja odbija vidjeti tako jasnu, tako jednostavnu istinu koju čak i dijete, prije negoli ga je zahvatilo razumno razmišljanje, to zna instinktivno.

Želimo spoznati puninu, želimo iskusiti radost, biti podignuti iznad sebe u beskonačnom oduševljenju i dijeliti svoju sućut s drugima. A jedino piće koje može ublažiti našu goruću unutarnju žeđ je živa voda iskonske ljubavi. No ona bi nam, samo kad bismo mi to mogli vidjeti, pod opojnim utjecajem žlice lijeka omogućila da se pogledamo iznutra, ne kako nas psihijatri vide nego onako kakvi jesmo. Tada bismo bili sposobni izići iz sebe i dosegnuti drugoga istinskom bratskom rukom. Mogli bismo bližnjemu u potrebi pružiti potpunu ljubav, jer je sami posjedujemo, a nemamo samo snove o tome da je posjedujemo!"

Peter se nespretno pomaknuo u naslonjaču, lagano svjestan neobičnog načina na koji se pokušao izraziti.

"Ne želim ostaviti dojam da sam protiv intelektualizma", rekao je smješkajući se, "ili da prezirem trajno obrazovanje. Ne, uopće ne. U svom dopisivanju mnogima savjetujem da se upute na više studije a neke čak i da studiraju sociologiju. Eto upravo pred mjesec dana savjetovao sam nekome da ode do psihijatra jer sam shvatio da je njemu potrebna takva vrsta kompetentne stručne pomoći koju mu ja nisam sposoban dati. Sve što želim i što neprekidno ponavljam i podvlačim je to da ljudski um i znanost ne mogu riješiti najdublje čovjekove potrebe. Oni ih mogu izvući na vidjelo, ali ih nikada neće ispuniti."

"Ne bih se s vama potpuno složio", rekao sam, "ja sam zahvalan za sve ono što sam naučio u posljednjih petnaestak ili više godina, premda moram priznati da sam bio prilično razočaran kad me pronađena istina nije oslobodila."

"O, ali jeste", Peter mi je smjesta upao u riječ, "no vi ste jedno zaboravili: istina nije samo skup činjenica. Istina je Osoba. U Bogu Istina i Ljubav su jedno te isto, i Svjetlo, i Život. Istina nam ne pokazuje samo kakvi smo ili kakvi bismo trebali biti. Ona nam ne daje samo viziju nego, i snagu da tu viziju pretvorimo u realnost."

Peter je izvadio rubac, ispuhao nos i nastavio.

"Da se vratim za trenutak na priču o Marku", rekao je, "njegovo odraslo biće analiziralo je svoja iskustva iz djetinjstva. Bila je to činjenična i točna analiza i u tom smislu istina. No njegova spoznaja o tome nije bila dovoljna jer to nije bila Istina. To nije bila Istina koja doseže i dodiruje istovremeno i glavu i srce.

Markova poteškoća je u neku ruku bila posebna, no u drugu ruku to je poteškoća sviju nas, opisana življim bojama. Mi svi ne nosimo 'king-size' terete na svojim ramenima, nismo svi opterećeni s tako teškim kompleksom manje vrijednosti, no svi mi imamo ono, što je on nazvao 'problem nesigurnosti', na jedan ili na drugi način, svi mi patimo od osjećaja krivnje.

U našim, jasno osvjetljenim trenutcima, dobro znamo da smo vrijedan uzorak bespomoćnog smrtnog čovječanstva. Tratimo mnogo vremena živeći da bismo postigli svoje visoke, kameleonske ideale koje smo si sami postavili. Dan za danom proživljavamo slabljenje svoje neumjerene naravi koja nas isušuje i ostavlja zbunjene i prestrašene bez obzira koliko smo se trudili. To je razlog zašto osjećamo potrebu da se sakrijemo i na sebe navlačimo sloj za slojem lažnih maski, besmislenih i izmišljenih, samo da bi njima i prekrili svoju duhovnu golotinju.

Ono što se dogodilo Marku, mora se dogoditi i nama, ako se želimo radikalno promijeniti. Zapravo to nas i evanđelje uči na gotovo svakoj stranici. Ono nam stalno i stalno govori kako je učinak Ljubavi neograničen kad postepeno prodire u ljudsku "prirodu" ljudsku prirodu Isusovu.

Evanđelje nam pokazuje kako je pod njenim snažnim utjecajem i u Isusu rasla 'mudrost i razumijevanje', onom brzinom kojom se njegovo čovječstvo otvaralo i postajalo zrelo pod utjecajem ljubavi.

Da to kažem drugim riječima. Isus je bio potpuno siguran u roditeljsku ljubav. On je i iskustveno znao da ga njegov Otac voli, jer ga je ta ljubav dodirivala iz dana u dan.

To je razlog da je on najzrelija osoba koja je ikada hodala zemljom. Nijedan čovjek nikada prije nije osjetio takvu dubinu i jačinu ljubavi niti je bio tako apsolutno siguran u njenu trajnu prisutnost. Zbog toga je on potpuno posjedovao sam sebe, sasvim siguran u to i ispunjen sobom.

Ljudi često doživljavaju Isusa kao model kršćanskog djelovanja, prikazujući ga kako je prema svemu bio čvrst i nepopustljiv. No često propuštaju shvatiti da je njemu bilo moguće otvoriti se prema svakome jer je i sam, najprije, bio potpuno otvoren Bogu. Bilo je to zato što se sam, bez zadržke, otvorio Božjoj ljubavi tako da ga je ona mogla ispunjavati i to mu je omogućilo da komunicira s drugima. Bez onih, nama skrivenih godina života, bez boravka u pustinji i u osamljenim vrtovima ili u tišini sobe, ne bi imao suosjećanja za potrebne, ne bi imao ljubavi za one koji je nemaju, ne bi mogao donositi zdravlje onima koji su bolesni.

Slijediti ga ne znači da bismo ga trebali oponašati poput glumca koji kopira svoj uzor. To ne znači da trebamo oponašati njegove vanjske odraze unutarnjeg svjetla koje je u njemu gorjelo, nego to znači da se i mi sami moramo izložiti djelovanju istog svjetla kako bi i nas zapalilo."

Završavajući svoju posljednju rečenicu, Peter je posegnuo u unutarnji džep svojeg prekrivala - kaputa i izvukao iz njega jedan stari sat pričvršćen na potrgani lanac. Vratio ga je natrag u džep i oborio pogled na pod ostajući tako za trenutak u tišini. Znao sam da nam više nije ostalo mnogo vremena.

Postoje oni rijetki trenuci u svačijem životu kad nas neki iznenadni bljesak iznutra udari poput munje. I nije važno koliko je trajao, ali je ostavio mikroskopsku sliku koja u tvom umu raste poput mreškanja vode kad se kamen baci u miran potok. Kako se poput nastalih krugova slika širi, intenzitet joj pada s udaljenošću od odredišta i na kraju iznenada nestaje, a ti beznadno pokušavaš zadržati to iskustvo, pokušavajući ga na brzu ruku iz svog uma pretočiti u riječi.

To mi se dogodilo onog trenutka kad je Peter pogledao na svoj sat. Riječi su mi bile poput teških cigala kojima pokušavam graditi, ali trenutak prije nego sam progovorio, slika se u mom sjećanju rastopila u neke nejasne obrise u zrcalu.

Kad sam završio svoj nespretni pokušaj da to rekonstruiram svojim riječima, zdanje što sam ga sagradio bilo je samo trećerazredni sažetak onoga što je Peter rekao. No bilo je mnogo više.

Vidio sam sebe kako sam živio u okovima ispraznih ideja koje su bile raspršene u krajevima moga uma. Ideja, koje nikada nisam potpuno razmotao na danjem svjetlu, niti sam to želio, jer sam instinktivno znao da se sastoje od nepostojećih komadića pa čak i proturječnih, a svi su bili obavijeni paučinom prošlosti.

Smatrao sam sebe prosvjetljenim jer sam već odavno ponosno odbacio srednjovjekovni način mišljenja koji je zakon ljubavi zamijenio zakonom morala. Govorio sam o ljubavi, ali nisam imao pojam gdje bih je mogao crpsti.

Primijetio sam da izraz 'općepriznata mudrost', koji je u trendu, postaje neodređen i zamagljen u točki kad jednom prihvatiš stvarnost da je dijete u tebi nestalo i da je izronio zreli, odrasli čovjek, a izvori unutarnje energije potekli su u tvoj svjesni um donoseći ti oslobođenje i duboku unutarnju sigurnost i moralnu ravnotežu. Peterovom pomoći shvatio sam da postoji samo jedan izvor energije koji oživljuje čovjeka. To je jedino onda, kada snažne zrake Božje neiscrpne ljubavi počinju prodirati u srž našeg unutarnjeg bića i mi primamo snagu da

stojimo uspravno, da rastemo, da bubrimo i klijemo pod njegovim utjecajem i konačno da se otvorimo u cvat. Bez tog svjetlosnog izvora naše su šanse jednake onima što ih ima suha šumska biljka u zamračenoj sobi.

Ako smo u biti prihvatili da ne možemo rasti bez njega, jedino što nam preostaje jeste da se izložimo tom Svjetlu. To je razlog zašto ponosni, napuhani i nadmeni ljudi nikad ne vide smjer odakle svjetlo dolazi i ne znaju mu se izložiti. Jednom kad to jasno uvidimo, duhovni život počinje s Bogom a sve ostalo dolazi samo od sebe na svoje mjesto. Tada ne počinjemo najprije tražiti kako da Boga ljubimo ili kako da zbog njega ljubimo druge ljude, nego tražimo kako da dozvolimo njegovoj ljubavi da rasplamsa naš život.

Ako najprije čeznemo za Kraljevstvom Božjim, sve će nam se drugo nadodati. Samo kad taj proces ide točno tim putem, biti ćemo radikalno i u osnovi promijenjeni. I mi ćemo moći zauzvrat njega ljubiti, moći ćemo stvarati zajednicu s drugima i ostati u njoj, na način i na onoj razini na kojoj ranije nikada nismo bili sposobni. Sve je to moguće, no ne samo snagom naše ljubavi, nego zato što će drugi živjeti u nama, voljeti s nama i po nama.

Sad su mi stvari izgledale kristalno jasne, u najmanju ruku središnja intuicija moje viziji je ostala, sve je ukazivalo prema istom cilju. Za mene odsada postoji samo jedna cesta koju moram slijediti, samo jedan put kojim moram ići.

Sve što mi je činiti, jeste naučiti kako da se otvorim Bogu da napravim dobrodošlicu njegovoj ljubavi u svom životu i kako da iskusim kako me ljubav prožima. Moram početi od početka, moram ponovno naučiti kako treba moliti. Sve što je Peter rekao ili natuknuo, sve sam sada vidio u toj slici koja mi je bliještila pred očima i sve je vodilo istom ostvarenju.

Pred mnogo godina sam pošao jednom cestom, no stalno sam zastranjivao. Hvala Bogu, konačno mi je dana milost da zavapim svom žestinom i iskrenim srcem kao rasipni sin: "Gospodine, nauči me moliti!"

Peter je bio na nogama. Čuo se udarac njegovog metalnog štapa o pod kad se dizao u uspravan položaj. Prošlo je manje od jedne minute otkad je pogledao na svoj sat, no u mom umu se toliko toga dogodilo, daleko više nego što to mogu izreći.

"Sve ukazuje na isti smjer", rekao sam s osmijehom, kao da sam otkrio njegovu malu igru.

"Kako to mislite?" zapitao je nevino, nesvjestan onoga što sam imao na umu.

"Sve vodi natrag k molitvi. Nema drugog puta naprijed", rekao sam pobjedonosno izričući jednu staru istinu s takvim oduševljenjem djeteta koje je iznenada, prvi put otkrilo da su dva i dva četiri.

"Svakako!" odgovorio je Peter, čudno me pogledavši, misleći da se možda pokušavam šaliti.

Ali ja se nisam šalio. Ja sam prvi put nešto spoznao, nešto što me je uporno gledalo već dvadeset godina.

Peto poglavlje

VRIJEME

Sljedećeg jutra napisao sam razglednicu Sheili i otišao preko puta do pošte da je pošaljem. Imao sam joj toliko toga reći a tako malo vremena. Osjećaj moje duhovne euforije koji je mnome prevladavao potaknuo me je da napišem samo jednu kratku dramatičnu rečenicu 'Dosegao sam raj!'

Bio je predivan dan koji je nagovještavao da će kombinirati ljetne vrućine s proljetnom svježinom. Poslije podne sam sjeo na molo očekujući Petera.

Nakon pola sata ugledao sam kako se sa otočića Calvaya gotovo nezamjetno upućuje njegova mala brodica. Uskoro sam mogao čuti i brujanje vanjskog brodskog motora, kako se pljuvajući i brekćući probija kroz mirnu vodu koja je bila tako plava da je izgledala kao da ju je netko obilno zalio plavilom za rublje.

"Zašto ne bismo ostali sjediti ovdje na molu?" rekao je Peter dok se nespretno penjao iz čamca, "danas je stvarno prekrasan dan."

Peter je sjeo meni preko puta, skinuo sa sebe svoju tešku jaknu, ali je ostavio debeli aran džemper, koji je visio na njemu poput prevelikog vunenog pokrivala na čajniku. Meni je bilo vruće dok sam ga gledao, ali sam otkrio da njega to ne smeta. Možda nije nosio košulju ispod njega, ili, u najmanju ruku nije mu bila čista ili dovoljno dobra da bi je mogao izložiti javnim pogledima.

Ispričao sam Peteru što se u meni dogodilo u posljednja dvadeset i četiri sata. Nisam mogao posve jasno objasniti ono što sam znao da je bilo iskustvo koje se ne može prepričati, no znao sam da će Peter razumjeti što mu pokušavam reći. I razumio je, čak je to pokazao trljanjem svojih dviju velikih ruku, jedva suzdržavajući izraz upravo dječjeg likovanja, što je završilo tako što se grebao po zatiljku objema rukama.

"Kad bi bar svi mogli vidjeti stvari u njihovoj istinskoj perspektivi", rekao je, "kad bi samo mogli vidjeti što je istinski najvažnije, napustili bi svoje utopije preko noći. No tužna je činjenica da većina ljudi koji su sposobni da čvrstom rukom bez drhtaja ukazuju drugima na pravi put, puštaju da stvari teku svojim tokom. Teško mi je to reći, no bojim se da je to istina. Mi primamo samo površne informacije o važnosti molitve, a to bi morala

biti najvažnija stvar u našim životima. To je razlog zašto imamo tako malo ili uopće nemamo uspjeha u današnjem svijetu kojemu smo, pretpostavljam, pozvani služiti.

Vidite, kad jednom prihvatite da je molitva jednostavno riječ koju upotrebljavamo da bismo opisali praktičan način na koji dozvoljavamo Božjoj ljubavi da uđe u naše živote i da nas promijeni, a po nama i druge, morate prihvatiti i činjenicu da je molitva najsnažnija stvar u našim životima. Ništa nije vrednije od Božje ljubavi, jer samo ona može ljudsko biće promijeniti presudno i trajno na bolje. Niti jedan ljudski stroj to ne može učiniti, bez obzira kako je sofisticirano zamišljen. To ne može ni čista ljudska snaga, ne može ni nuklearna snaga.

Mi se možemo prepuniti idejama i idealima kako za sebe, tako i za čovječanstvo, no nešto više je potrebno ako ne želimo ostati samo idealista u naslonjaču. Jako je lijepo pričati o brizi za obespravljene i zanemarene, žigosati predrasude rasizma, pomagati Trećem svijetu, stvarati nove zajednice, no sve je to samo zamazivanje očiju, sve je to samo igla u plastu sijena tako dugo dok se ljudska srca radikalno ne promijene pomoću Božje ljubavi. To je jedina snaga koja nas može promijeniti, a molitva je jedna direktna veza koju imamo da bismo došli u doticaj sa snagom Božje ljubavi."

Peter je zastao za trenutak da uhvati dah. Govorio je u punoj brzini. Nikada nije učinio ni najmanji pokušaj da prekrije svoj sjevernjački naglasak, a kad bi govorio brzo i s oduševljenjem, postajao je sve poletniji i poletniji i počinjao je govoriti u dijalektu.

"Točka na koju želim ukazati", nastavio je, "jeste da uglavnom svi mi znamo što moramo učiniti u svojim dnevnim odnosima s drugim ljudima. Naš problem nije u neznanju, nego u tome što to ne činimo. Naš osnovni problem nije u našim glavama nego u našim srcima! Može to neki duhovni Einstein razmotriti i analizirati, može i definirati kakav bi trebao biti savršeni idealni "suosjećajni čovjek", no to, još uvijek, neće biti dovoljno. Lijepo je reći kako s punom pažnjom moramo slušati što drugi govore kako bismo ih mogli razumjeti i osjećati s njima i za njih, ali kako zaboga to i učiniti? To je pravo pitanje.

Pišu se knjige i knjige koje pokušavaju analizirati model Kristovih moralnih vrlina, koje pod mikroskop stavljaju i analiziraju svaki detalj i svaki njegov, pa i najmanji, pokret uspoređujući njegov primjer s drugima. Ali kako nam to može pomoći da i mi budemo takvi? Sve to nas može ispunjati divljenjem i dati nam inspiraciju da ga slijedimo - to je njihova jaka točka, ali slaba im je točka u tome, da nam nikada ne pokazuju kako! Isto je i sa životopisima svetaca. Prihvaća se činjenica da su im za to bile dovoljne njihove herojske vrline. No kao što sam prošli put rekao, sve se to osniva na promašenom uvjerenju da ćemo moći natjerati ljude da iz sebe izvuku svu potrebnu unutarnju energiju, da i za sebe usvoje te iste moralne kvalitete, ako mi sami posjedujemo savršene ljudske vrline u dovoljno jakoj i privlačnoj količini. Jednostavna je činjenica, međutim, koju ljudi nikako neće da nauče, da je to nemoguće napraviti, u najmanju ruku ne svojim vlastitim snagama i kvalitetama a da bi imalo dugotrajan učinak.

"Dozvoli da to skupim u orahovu ljusku", nastavio je Peter, "kršćanstvo nije prvenstveno moraliziranje, kršćanstvo je prvenstveno mistika. Njegova prvenstvena namjera nije da predstavi i analizira svaki detalj savršenih ljudskih vrlina. Ono prvenstveno brine o komunikaciji između čovjeka i Ljubavi, koja jedina može napraviti od nas savršena ljudska bića. Jednom kad nas Ljubav učini savršenima, savršene ljudske vrline će biti neminovna posljedica.

Evandjelja nam pokazuju kako se to dogodilo u Kristovu životu i obećavaju da će se to dogoditi i u nama, samo ako budemo dozvolili Božjoj ljubavi da nas posjeduje kao što je posjedovala i Isusa. Naša glavna briga stoga mora biti usredotočena na to da uvijek budemo otvoreni ljubavi koja je pokretač svakog djelovanja, da dozvolimo da nas prožme Duh Sveti koji je bio izvor i svemu što je Isus rekao ili učinio.

Ako želiš glumiti ulogu Henrika V., nije dovoljno da naučiš sve rečenice i uvježbaš sve pokrete za koje misliš da ih je on činio. To će možda biti dovoljno za neku godišnju školsku priredbu, ali će te ozbiljni gledaoci ismijati. Uloga će ga predstaviti onakvim kakvim ga ti zamišljaš da je bio, razmravljen i nemiran. Henrik će izgledati više kao karikatura nego kao istinski snažna ličnost.

Ako želiš glumiti dobro tu ulogu, moraš naučiti ne samo riječi, nego moraš proučiti tog čovjeka, upoznati ga, ući u njega i dozvoliti da njegov duh uđe u tebe. Tek ćeš tada moći odigrati tu ulogu efektno, jer će tada on oživjeti u tebi, ti ćeš biti obuzet njegovim duhom. Kad se to dogodi, više ti neće biti potrebno izvoditi neke teatarske geste i pokrete. Sve će se odvijati prirodno, kao da su to tvoje vlastite kretnje, jer one će i zaista biti tvoje.

To je ono što mislim kad kažem da nas evandjelja prvenstveno upućuju na mistiku; pozivaju nas ne da budemo samo imitacija čovjeka koji potpuno utjelovljuje najbolje ljudske vrline, nego nas neprestano potiču da uđemo u tog čovjeka, da mu dozvolimo da on uđe u nas, da u nama ponovno oživi i da nas prožme svojim duhom.

Autentična kršćanska duhovnost ne počinje s hladnom proračunatom odrednicom da se postiže vrlina za vrlinom kao što športaš postiže medalju za medaljom, nego s punokrvnom težnjom da se olakša ulazak onoj istoj ljubavi koja je ispunila Isusa i u naš život. Kada taj duh koji je posjedovao njegove misli, riječi i djela

počne i nas posjedovati, tada će duhovni život početi rasti u iskrenosti a taj će isti duh postepeno postajati i princip svega što govorimo i što jesmo."

"No kako ćemo pokrenuti taj proces?" zapitao sam iznenada, "gdje i kako da počnemo?" Bio sam poput malog dječaka koji je sve zaključao i spreman je poći, a Peter je bio zaposlen nadolijevanjem ulja na vatru koju je zapalio u meni prošlog dana.

"Trebamo početi tako", nastavio je Peter, "što ćemo moliti da postanemo sposobni potpunije se ostvariti, jer mi smo potpuno nesposobni održavati čak i neku polovičnu istinu i trajne kršćanske vrline bez Kristove ljubavi. Sve dok nas ne preoblikuje Kristov duh, sve dok nas ne podupre i ne ojača njegova ljubav, ponavljat će nam se moralni padovi, naš će se duhovni život jednostavno urušavati."

Peter se iznenada zaustavio, nagnuo je glavu na jednu stranu, upro svoj pogled u jednu točku, naborao obrve, izgledalo je kao da pokušava dozvati nešto iz prošlosti.

"Jeste li možda sreli Anitu?" zapitao je.

"Ne", odgovorio sam isti čas bez razmišljanja jer nikad nisam poznao nekoga s tim imenom.

"Samo pitam", nastavio je, "jer ona je pred pet godina došla ovamo i ostala ovdje šest mjeseci. Samo sam pomislio da ste možda, kad ste bili ovdje, negdje naletjeli na nju.

Ona nije tajila činjenicu da je bila alkoholičarka, premda je bila 'suha' već pet mjeseci. Imala je samo dvadeset šest godina kad sam je sreo, ali je u periodu od pet godina prošla patnje dovoljno za jedan cijeli život. Iza sebe je imala dva braka i život je u njoj posijao smjesu sjemenki obamrlosti i degeneracije. Bilo bi predugo ići u tu cijelu dugačku priču, no vjerujte mi, ako bi ikada itko pokušao napraviti film o njenom životu, čak i suvremeni film, cenzura bi ga dobro škarama izrezala prije nego što bi ga propustila u kinodvorane.

Na kraju se raspala od napetosti pa je u ruke uzela bocu. Popila bi po dvije do tri boce viskija dnevno. U krajnjem očajanju otišla je do mjesnog župnika u Glasgowu, no ni on joj nije mogao mnogo pomoći, bila je otišla predaleko. Jednom prilikom on ju je poveo do društva 'Anonimnih alkoholičara' u središtu grada, no ni oni joj nisu mogli pomoći i više nije otišla ponovno k njima. Na kraju je, u svojoj pomutnji, počela ucjenjivati svećenika da će otići na policiju i prijaviti ga zbog seksualnog zlostavljanja ako joj ne da piće. Izgleda da joj je to bila posljednja kap. Rođena je i odgojene u pravoj irskoj kući i čini se da ju je to što je učinila jednom svećeniku snažno udarilo. Shvatila je kako se nisko spustila. Razbila je sve boce koje su joj ležale na dohvat ruke i počela vapiti za pomoć Anonimnim alkoholičarima.

Voditelj centra došao ju je običi dok se oporavljala ovdje na otoku. On mi je pričao kako ne postoji ništa da se nekome pruži pomoć tako dugo, dok stvari ne postanu jako loše, dok se ne stigne na dno i dok oni sami sebi ne priznaju da su alkoholičari i da su potpuno bespomoćni. Rekao mi je, kako je najgori dio njegova posla dok bespomoćno čeka i promatra osobu kako tone prema dnu.

Dao mi je i letak koji je sadržavao dvanaest koraka koje prolazi svaki alkoholičar. Ne sjećam se sviju, ali tri prva su mi ostala čvrsto u pameti.

Broj jedan: moraju prihvatiti da su bespomoćni, da si sami ne mogu pomoći i da je njihov život postao nemoguć. Broj dva: moraju početi vjerovati da postoji snaga veća od njihove koja će im pomoći da ostvare svoje ozdravljenje. I broj tri: moraju svoje živote okrenuti prema Bogu 'kao da ga razumiju'. Koliko se još mogu sjetiti, svi ostali koraci su samo povećavali i naglašavali potrebu gledanja iskreno i pošteno na svoje prošle grijehе pokušavajući prekinuti s onima koji su ih do toga doveli i uzrokovali im tako mnogo patnje.

U to me je vrijeme to veoma potreslo jer Anita poteskoća, kao i poteskoće svih alkoholičara, je samo dramatično uveličana slika sviju nas. Činjenica, što naše opasno loše stanje nije tako snažno vidljivo, je sumnjiv blagoslov. Kad ga ne bi bilo, to bi nas u najmanju ruku natjeralo da se bez predugog zadržavanja osvrnemo i da se pogledamo ogoljeni od svih laži i uobrazilje, da se suočimo s tvrdom realnošću. Tada bi možda stigli i do trenutka odluke kako na neki kukavički način možemo sve izbjeći odabirući život površnosti, jedva preživljavajući na površini čovječjeg iskustva.

Tamo više nema novog početka, nema obnove života bilo kao pojedinac, bilo u skupini ili zajednici, tako dugo dok ne budemo sposobni vidjeti i prihvatiti svoju vlastitu nedostatnost i prošle pogreške. Jednom kad to počnemo uočavati, kad iskusimo i prihvatimo slabost, tek tada ćemo početi cijeniti fundamentalni zakon duhovnog života; točnije, naučit ćemo da ne možemo načiniti ni jedan korak, naprijed bez Boga, ni jedan jedini. Evanđelje ne kaže: 'bez mene nećete biti sposobni doći daleko', nego kaže 'bez mene nećete stići nikuda, bez mene nema ničega!'"

Peter je naglasio posljednju riječ - ničega - zamahujući svojim rukama ispred svog tijela s dlanovima ispruženim i paralelnim sa zemljom zemlji kako bi s tom određenom gestom prikazao znak konačnosti. Nije se zaustavio u izlaganju, pustio je da ta točka potone a on je smjesta nastavio čim je uhvatio dah.

"U stvari.....", rekao je, "budimo pošten. Mi to jednostavno ne vjerujemo, osim kao puki akademski teološki izričaj koji upravo užasno poništavamo u svom svakodnevnom životu. U praksi se do iscrpljenja tučemo spužvom po prsima, a onda propadnemo pred televizorom.

Vidite, kad bismo mi to stvarno vjerovali, mi bismo vapili tražeći Božju pomoć, mi bismo odlazili k njemu, mi bismo našli vremena da mu se otvorimo tražeći pomoć, mi bismo sigurno oslobodili u svojim životima dio svog vremena za molitvu. Kad čovjek u svom dnevnom ritmu pronade mjesto i vrijeme za molitvu, to je praktično znak da je iskreno prihvatio svoju vlastitu slabost, znak njegova potpunog povjerenja u Božju snagu koju je u punoj snazi našao u svojoj slabosti."

"Vi mislite da je to određeno vrijeme u kojem se predajemo molitvi toliko važno?" zapitao sam znajući da je to istina, no znajući također da je to bila još jedna od istina koje sam se olako oslobodio.

"Pa naravno!" rekao je Peter žurno nastavljajući, i istovremeno zahvalan što sam mu dao mogućnost da objasni nešto što je snažno osjećao, što se vidjelo na njemu.

"Vi možete reći 'ja bih volio biti koncertni pijanist, želim odlično govoriti njemački, želim postati odličan igrač golfa', i ja vam vjerujem da to i mislite i želite, a povjerovat ću da je tako tek kad vidim kako vježbate svirati na glasoviru po nekoliko sati na dan. Ozbiljno ću vam vjerovati tek kad vidim da na tome teško radite, dan za danom svirate glasovir ili učite njemačku gramatiku ili se trudite savladati tečaj igranja golfa.

Teško ćeš sresti kršćanina, ne samo redovnike, koji neće reći kako želi doći bliže Bogu, dozvoliti mu da ga on posjeduje, kako želi izgraditi dublji molitveni život. Međutim ja im nisam spreman vjerovati, bar ne tako dugo dok ne vidim njihovo neumorno nastojanje dan za danom da ostvare prostor i vrijeme kako bi mogli raditi ono što su prihvatili da je središnja točka njihova života. Sama želja nije dovoljna, nije ništa više doli dobra namjera. Svaki alkoholičar želi postati bolji, pun je dobrih namjera, čak i visokih ideala, ali zahtijeva se mnogo više.

Učeći moliti, učeći kako da se otvorimo Bogu je poput svakog drugog učenja. Treba vježbati, a za to treba odvojiti svoje vrijeme. Ne postoji prihvaćanje nikakvih poznatih vrednota koje se mogu primiti samo tako da ih želimo.

Mi ne razmišljamo o silnim satima koje dnevno provodimo u učenju, pa čak ni o godinama, da bismo postigli neki određeni stupanj obrazovanja, položili ispit, da bismo primili neku svjedodžbu. Sve to prihvaćamo kao najnormalniju stvar, svjesni da nam za to treba uložiti i energiju i vrijeme. No na neki način izgleda kao da mislimo kako je molitva izuzetak, no, vjeruj mi, nije. Svatko tko želi nešto postići, mora u nekom određenom vremenu odvojiti sate i sate, pa čak i onda ako je izuzetno sposoban ili ako je genijalac.

Pred nekoliko godina sam na radiju čuo jedan intervju s Arturom Rubinsteinom, iznimnim koncertnim pijanistom. To je sigurno čovjek koji je najveći pijanist našeg stoljeća i u svojoj osamdeset i četvrtoj godini života on još uvijek prihvaća da mu je neophodna vježba od šest sati dnevno. (U počecima svojeg bavljenja glazbom nije uopće vježbao!). Kako je sam o sebi rekao, još dok je bio trogodišnje dijete otkriveno je da je muzički genije. Ipak trebao mu je još dobar dio životnog vremena da bi savladao tehniku sviranja, da olakša i omogući rast svojoj genijalnosti i da tako podijeli koncertni podij s drugim velikim pijanistima.

Isto bi se moglo ispričati i o stotinama drugih velikih umjetnika, glumaca, atletičara i o ljudima iz svih struka u životu, koji su se uspjeli na vrh svoje posebne grane ljudske djelatnosti. Koje nam onda pravo da si zamišljamo kako je molitva izuzetak od pravila? Ona to sigurno nije. Zamišljamo si da možemo postati učitelji 'najvećeg umijeća', a u najboljem slučaju se besciljno prepuštamo struji poput nekih poluslijepih amatera praćakajući se u nečemu za što se zahtijeva i traži puni profesionalni odnos.

Premda to ne odobravamo, pa ni za sebe, ipak još uvijek vjerujemo da se molitva događa iznenada, a nekome se možda nikada ne dogodi. Zavaravamo se da se sveci rađaju, da ih je stvorila neka proizvoljna Božja odluka koju tu i tamo Bog iznenada donese želeći povećati broj svetaca u čovječanstvu. To je udobna mala ideja koju mnogi od nas gaje u krajevima svoga uma, uzimaju je kao sigurnu luku, jer ona nas spašava od ozbiljnih napora.

Istina je u stvari, međutim, da svi mi u sebi nosimo duh nadarenosti, to je središte naše vjere, i taj će se duh u nama automatskom i nepogrešivom sigurnošću povećavati pod Božjim utjecajem, poput zrna, samo ako mi stvorimo uvjete za njegov rast, a to je ono za što nam treba molitva."

"Možemo li se za čas zaustaviti na pitanju vremena", upao sam Peteru u riječ, jer sam želio razjasniti nešto što je meni veoma važno pitanje, a vjerujem, i mnogim drugima.

"Ostavimo za trenutak po strani sadržaj molitve, no koliko vremena dnevno mislite da bi se trebalo odvojiti za molitvu?"

"To je teško odgovoriti", rekao je Peter. Trenutak je razmišljao grizući unutrašnjost svoje donje usnice lijepo oblikovanim i zdravim zubima.

"Uzmite za primjer pijanistu", rekao je. Koliko dugo svaki dan on treba vježbati ako želi postići vrijedne rezultate? Možda će odvajanje jednog sata dnevno u početku biti previše i udaljiti će ga od glasovira za cijeli život, ali nakon godinu ili dvije, to će postati minimalna potreba kojom će jedva održavati zadovoljavajućim ono što je dosada već naučio. Mislim da je to ono što podrazumijevam pod tim 'to ovisi', to je pitanje koje ovisi od slučaja do slučaja. Nema općenitog pravila. Ali jednu stvar mogu reći. Samo ako je osoba spremna odvojiti

svaki dan neko određeno vrijeme za molitvu, to će biti dovoljno da izazove djelovanje kao da je dostigla prilično zahtjevan standard sviranja klavira. Vremenom će se njezin život dramatično i nepovratno mijenjati. Netko može početi s deset minuta dnevno i nakon početne faze postepeno će ga produživati, a kako mjeseci prolaze vremenski period će se sve više produživati, tako da će na kraju problem postati kako ga smanjiti, a ne više kako održati minimum vremena.

Kad se ova nova dimenzija iskustva počne unutar nas odmotavati pod utjecajem Božje ljubavi, konačno pitanje će biti kako da uravnotežimo sate koje želimo provesti u molitvi s obavezama koje imamo prema drugima. Ali vjeruj mi.....", rekao je Peter sa smiješkom, ".....malo ljudi ima taj problem."

"Zaista vjerujete", zapitao sam, "da će, kako vrijeme protječe, molitva napredovati toliko da bismo na kraju mogli moliti šest sati dnevno poput Artura Rubinsteina, ili čak i devet ako nam je moguće?"

"Ne", odgovorio je Peter odlučno, "ne vjerujem!" a zatim je dodao s iskricama u očima, "mislim da možemo biti u stanju moliti dvanaest sati dnevno, cijeli dan u stvari, u svakom djeliću dana!"

Predosjećajući pitanje koje je lebdjelo u mojim mislima, nije čekao da ga postavim, nego je nastavio.

"Vidite," rekao je s popustljivim osmijehom, "ako sve pođe dobro, i molitva se počinje razvijati u tom određenom vremenu, ona se mora postepeno raspršiti kroz filter na cijeli ostatak dana. Na kraju će ona postati saživljena sa svime i svačim što činimo. Početi s određenim vremenom molitve je kao boraviti u| suhoj, tvrdog i neplodnoj pustinji. Molitva postaje oaza u našim životima bez koje više nećemo moći živjeti.! No to nije kraj, to je samo početak. Na kraju će nam! ta oaza postati izvor koji će napajati i navodnjavati, naš cijeli život.

Ne želim reći da ćemo biti sposobni cijeli dan izgovarati molitve i sve druge vrste naših želja kad god imamo predah u danu. Govorim o mnogo dubljoj molitvi koja konačno postaje istovremena i stalna, usklađena s intenzitetom apostolskog djelovanja. Ali, radije ne bih ovo dalje razrađivao jer nemamo vremena, a ja bih vam želio prije objasniti neke druge stvari. Volio bih da se na tu temu vratimo kasnije."

"Zahvalan sam vam na ovom na što ste mi ukazali", rekao sam, "ja sam samo na trenutak pomislio da mi želite reći kako treba produljivati vrijeme molitve izgovarane riječima da bi ono postajalo sve dulje i dulje, tako da bi idealno bilo kad bismo bili na koljenima veći dio dana."

"Ne, to uopće ne!" spremno je dogovorio Peter, "kad bi to bilo ono što Bog od nas želi, stvorio bi nas s takvim mekanim koljenima. Zapravo, u tom slučaju nam uopće ne bi ni trebale ni noge ni ruke. Mogao je ekonomizirati i stvoriti nas s debelom masnom tapeciranom stražnjicom na kojoj bi sjedila velika glava sa ispupčenim čelom što bi nam omogućilo da cijele dane kontempliramo.

No ima jedna točka, međutim, na koju bih želio ukazati i podvući je, a to je da postoji mnoštvo smeća, izrečenog i napisanog o takozvanoj 'aktivnoj kontemplaciji'. Ideja da možemo moliti na ulici, u tramvaju, dok smo zauzeti poslom ili dok se predajemo drugima je apsolutni promašaj. Bez dnevne molitve u određeno vrijeme to ne ide. Naravno, slobodni smo da molimo kad god i gdje god poželim, ali svaka sloboda zahtijeva određenu disciplinu.

Volio bih biti slobodan da radim što hoću i kad hoću, recimo da sviram na glasoviru, no nisam sposoban to raditi jer nisam prihvatio disciplinu koju je od mene zahtijevao moj učitelj glazbe, pokušavajući mi pomoći. Odbio sam redovno vježbanje. Artur Rubinstein je mogao svirati što je izabrao i kad je izabrao, jer se prethodno podložio neophodnoj disciplini s ciljem da postigne željenu, potpunu slobodu u muziciranju. Ja imam slobodu i smijem voziti kad god poželim auto od oca Maca, no ne mogu, jer nisam nikada naučio voziti, nikada nisam bio dovoljno discipliniran da podnesem obuku kako bih stekao slobodu da si ispunim tu želju.

Ista je stvar i s molitvom. Naravno, idealno je posjedovati lakoću moljenja po želji, pa nam nije važnoj gdje smo, niti što radimo. No to je potpuno nemoguće tako dugo dok ne prihvatimo zahtijevanu disciplinu, a to je naučiti moliti u određenom vremenu u posebnom okruženju. Sloboda uvijek zahtijeva disciplinu a molitva nije izuzetak.

I posljednje što moram reći", rekao je Peter zamišljeno pogledavši na sat i proučavajući ga za trenutak bez neke primjetne reakcije, "nije dovoljno samo inzistirati na fizičkom odvajanju vremena. Mnoga redovnička pravila inzistiraju na šezdesetominutnoj dnevnoj molitvi. Često se događa da se to uživa bez nekog odgovarajućeg objašnjenja ili pripreme, pa to postaje više kao neko vrijeme koje se odvaja za zdravu asketsku vježbu, i to najčešće u najgore moguće vrijeme dana.

Početniku koji je imao ozbiljnu nakanu da počne moliti, često se događa da mu želje zalije hladna voda, i on sve napušta za cijeli život, a sve zbog ovog tvrdog i beskorisnog iskustva. Čim se nađe druga mogućnost, molitva se napušta. Nije dobro ostaviti dijete u sobi s klavirom da svaki dan u njoj proboravi jedan sat a da nije nikada čulo glazbu niti su mu bile dane neke muzičke upute. Pitam se kako je mnogo muzičkih genija u svijetu propalo zbog glupih i nadobudnih roditelja koji su okrutno projicirali svoje neispunjene ambicije na svoju djecu.

Među najporaznijim činjenicama koje su isplivale na površinu iz stotina pisama koja sam primio odsvuda od vjernika i svećenika je ta da devedeset i pet posto njih koji su mi pisali, nikada nisu dobili nikakve odgovarajuće upute o molitvi."

U pravu je, pomislio sam, bar što se mene tiče. Ja, kao i većina svećenika i vjernika s kojima sam razgovarao o tome, nisam nikada dobio neke ozbiljne upute o molitvi, svi smo bili u istom čamcu.

"Ali", nastavio je Peter pripremajući se za odlazak dok se savjesno i polako podizao sa zemlje, "vjerujte mi, svugdje sam susreo znakove koji ukazuju da smo na rubu zavaravanja i sloma prema kojem Newmanovo 'Novo proljeće' izgleda kao blijedo jesensko poslijepodne; u to sam posve siguran!"

Svjež, blistav i nevin dječji osmijeh preletio je njegovim licem. Nisam si mogao pomoći nego odgovoriti mu na isti način, bio je tako zarazan.

Dugo sam sjedio na molu i promatrao njegov brodić dok mi nije nestao s vidika na svom putu za Calvay.

Na neki je način bilo tako ugodno biti uz njega. Od njegove prisutnosti primio sam više nego od riječi, dao mi je mnogo više nego što se riječima može dati. Biti kraj njega bilo je kao da se obogaćuješ i produbljuješ. Biti pokraj njega bilo je nešto kao da nam je Bog u blizini, to mi je tada postalo jasno.

Šesto poglavlje

OČE NAŠ

U utorak ujutro sam s užasom ustanovio da su mi preostala još samo dva dana do odlaska. Pomislio sam da bih mogao zamoliti Petera da dođe, ako može u četvrtak ujutro prije polijetanja mog aviona, no to mu možda neće biti moguće.

Kao i uvijek Peter je stigao točno na vrijeme. Bilo mi ga je žao jer je izgledao iscrpljeno od vrućine dok je sjedao u svoju stolicu. Vani je bio užareno, više nego jučer, no on je ustrajno nosio svoju debelu vunenu odjeću. Konačno je skinuo svoju debelu jaknu. Pa i to je nešto, pomislio sam.

"Biste li skinuli i pulover?" zapitao sam pomalo ga testirajući.

"Ne, dobro mi je, hvala, James", odgovorio je klimajući glavom i trljajući svoje ruke kao da sam napravio neki neumjestan prijedlog. Nisam mogao a da mu se u sebi ne nasmijem. Djelovao je poput velikog, divljeg polarnog medvjeda koji se uputio krivim smjerom pa se iznenada zatekao u tropskim krajevima.

"Vi ste me uvjerali da je vrijeme, kad se započinje s učenjem molitve, presudno", započeo sam još prije negoli je Peter prestao brisati lice velikim crvenim rupcem, "sada bih vam bio veoma zahvalan ako biste mi rekli kako da ispunim to vrijeme."

Pretpostavljao sam da bi se kao svećenik trebao stidjeti duhovne golotinje koja je izvirala iz tog mog pitanja, no nisam. Uostalom tko se stidi svoje golotinje kad se drugi netko pred njim slobodno skida? Peter se nije mogao zavarati, uostalom tko bi ga i želio zavarati? S njim jednostavno osjećaš potrebu da sve odložiš sa sebe.

"Ono što mislim", nastavio sam dajući Peteru više vremena da završi svoje brisanje, "sada kad ste me uvjerali da nas samo Božja ljubav može promijeniti i da je molitva način kako ćemo se izložiti njenu djelovanju, možete li me, molim vas, savjetovati kako da počnem? Hoćete li me naučiti, od samog početka, kako da molim?"

Peter je ugruro svoj rubac veličine jednog ubrusa u džep svojih hlača, zastao za trenutak gledajući u pod, kao da ga je moje pitanje zbunilo. Zatim se, napola smijući samom sebi, počeo po glavi desnom rukom i počeo svoje izlaganje:

"Upravo sam razmišljao o tome kakav je bio odgovor kad sam prvi put čuo da je postavljeno to pitanje. Ne mogu učiniti ništa bolje nego ponoviti upravo ono. Naš Otac na nebu, koji zna.....", Peter je zašutio.

"U Gospodinovoj molitvi Krist nam je dao obrazac svih molitava. Prve dvije riječi 'Oče naš' sadrže u sebi sve ostalo iz molitve i one su ključ za razumijevanje osnovnih sadržaja i smjerova svih kršćanskih molitava. Naša je nevolja u tome što nam je navika naučenog izgovaranja tih riječi toliko otupila um i naš intelekt pa duboko značenje tih riječi jednostavno prolazi pokraj nas.

Evo pogledajte riječ "naš", rekao je Peter, "ta jedna jedina riječ sadrži u sebi cjelokupni sadržaj svih molitava. Vidite... molitva nas izvlači iz nas samih i postepeno nas uvlači sve dublje u Krista, a po njemu mi smo uključeni u cjelokupnu zajednicu čovječanstva."

"Možete li mi malo jasnije reći što to znači?" zapitao sam.

"Da, sigurno", odgovorio je Peter, "prošli put sam rekao kako je evanđelje priča o tome što se događa čovjeku koji se potpuno preda snazi iskonske ljubavi. Tada se uskrsnuće događa neizbježno kao posljedica tog procesa kao što je to bilo i u Kristovu životu. U evanđelju jasno piše da će se to, što se dogodilo njemu, dogoditi svakome koji je spreman slijediti ga i činiti što je on činio.

Uskrsnuće znači: svaku osobu koja se neprekidno otvara Božjoj ljubavi prilazeći k njoj kako najbolje može, ta ljubav na kraju potpuno zaposjedne. Kako proces ide prema svom vrhuncu, osoba se uzdiže iznad sebe, u novi oblik postojanja u zajedništvu. To se dogodilo i Kristu kao što to vidimo na kraju evanđelja. Glavni je naglasak u evanđelju na trenutku u vremenu kad je ta ljubav Krista tako zaposjela da se izdigao iznad vremena u novi oblik postojanja, iznad svih prirodnih zakona i iznad granice prostor-vrijeme, u svijet kojem on pripada i iz kojeg je došao.

Prije uskrsnuća Isus je bio osoba koja je bila podložna svim ograničenjima kao i mi. Mogao je biti samo na jednom mjestu u isto vrijeme. Susret s njim je zato bio neophodno ograničen na to gdje se slučajno u tom trenutku zatekao i koliko dugo se tamo zadržao. On je ostajao tamo bez obzira koliko ga je drugih ljudi željelo susresti. Međutim, jednom kad ga je ljubav izdigla iz svijeta prostora i vremena, on je bio oslobođen svih prirodnih ograničenja i zakona. U dimenziji vječnosti on može istovremeno biti s bezbrojnim ljudima na raznim mjestima, jer im se može predstaviti, ne izvana, nego iznutra, kroz ljubav.

Sada on više nije samo 'čovjek koji je došao u pravo vrijeme', nego čovjek za sva vremena, za sva doba, i za sve generacije istovremeno. Zbog toga ga često nazivaju 'vječni suvremenik'. Otkad ja Krist došao u dodir sa svakim čovjekom preko ljubavi, otada i svaki čovjek može doći u dodir sa svakim drugim čovjekom u Kristu. Poput žica na kotaču bicikla, koje su sve bliže jedna drugoj što su bliže središtu, tako i mi dolazimo bliže jedni drugima što smo bliže Kristu. Svijet vječne dimenzije ili Kraljevstvo ljubavi je jedino mjesto gdje se može ostvariti istinsko zajedništvo.

Kad kažemo 'Oče naš' tada to ne znači da samo molimo s Kristom i u Kristu, nego da molimo zajedno s cijelim čovječanstvom koji živi u njemu, s cijelom zajednicom živih i mrtvih, jer u njemu smrt ne postoji. Molimo također i s Marijom, s Petrom i Pavlom, s Franjom i Dominikom, molimo s onim našim dragima koji su umrli i koji su ponovno rođeni u njemu,

Budući da nas molitva otvara svijetu u kojem prostor i vrijeme nemaju nikakvo značenje, naša nas molitva može ujediniti, u to sam potpuno siguran, i s drugim kršćanima koji leže po zatvorima svijeta zbog vjere. To će nam omogućiti da donosimo snagu i povjerenje tim nevinim žrtvama okrutnih režima, koji ih upravo tog trenutka muče."

Peter se začas zaustavio da udahne i izvadio je svoj golemi crveni rubac kako bi obrisao znoj što mu je izbijao na čelu.

"Vjerojatno ste pred nekoliko godina na televiziji vidjeli onu liječnicu što je bila mučena u čileanskom zatvoru. Davali su joj elektrošokove i podvrgli je svim vrstama mučenja. Kasnije je jednostavno svjedočila da su joj velika pomoć bile molitve njenih prijatelja kod kuće. Ona je te njihove molitve opisala kao 'valove ljubavi' koji su je nosili u najtamnijim trenucima njenog iskušenja. Da je to izrekla neka druga osoba, vjerojatno bi zvučalo kao fraza, kao neka pobožna usporedba. Na istom programu u vijestima sam slušao i priču jedne skupine kršćana iza željezne zavjese koji su toliko patili da su riskirali i zatvor samo da bi prokrijumčarili jednu kazetu iz Sovjetskog Saveza.

Kazeta je sadržavala strastan poziv ruskih kršćana svojoj braći na Zapadu da se za njih mole. Trpljenje uvijek u ljudima potiče duboku vjeru, osjetljivu na čudesnu moć molitve.

Možete biti sami u svojoj sobi ili u praznoj crkvi, no kad počnete moliti, ulazite u zajedništvo svih koji žive u Kristovoj ljubavi. Po molitvi dosežemo druge ljude, dijelimo svoju vjeru i ljubav s njima, a za uzvrat primamo njihovu snagu. U Crkvi je zato i osnovan zatvoreni red sestara karmelićanki, a svete Terezija od Djeteta Isusa, karmelićanka, je zaštitnice misija. Sestre mole i pokazuju svijetu da molitva ljubavi prelazi preko svih svjetskih granica, prostora i vremena."

"To je ono na što mislimo kad kažemo 'Mistično tijelo Kristovo', upao sam Peteru u riječ.

"Da", rekao je Peter zastajući na trenutak, "premda uvijek mislim da je to pomalo nespretna fraza koja nosi uza se neprirrodnost, kao da je to neki religiozni klišej koji je zbog prevelike upotrebe izgubio svako značenje. No stvarnost izražena tom tradicionalnom frazom je središte svih molitava. Ona izražava temeljni smisao kojim sve molitve počinju, rastu i ulaze u kontemplaciju. Svatko tko dozvoljava da ga ljubav potpuno zaposjedne, biti će izvučen iz sebe da bi bio dublje uronjen u život uskrslog čovjeka, Isusa, po kome će susresti svakoga na razini za koju je mislio da nije moguća.

To je razlog zbog čega je prva riječ u Gospodinovoj molitvi NAŠ. Tu nema mjesta za samosvjesno 'ja'. To je NAŠ otac, koji je na nebu, čije ime neka bude sveto svima, svagdje i uvijek, čije će kraljevstvo doći, čija će se volja izvršiti na nebu i na zemlji. Daj NAM taj dan, daj NAM kruh NAŠ svagdanji i oprostí NAM NAŠE pogreške, MI ćemo oprostíti onima koji su prema NAMA sagriješili i vodi NAS, ne u napast nego oslobodi NAS od zla.

Cijela kršćanska tradicija slijedi taj obrazac molitve i on se savršeno primjenjuje u liturgiji Crkve. Kršćani ne poznaju nešto što je privatna molitva, premda mogu moliti u osami.

Ovakav način molitve je veoma važan kako teološki tako i psihološki jer nas upućuje da započinjemo molitvu misaonim podsjećanjem da smo obuhvaćeni svijetom u kojem se nalazimo i molimo zajedno s bezbrojnom zajednicom vjernika s kojom se poistovjećujemo u Kristu."

"Uviđam važnost toga što govorite, Peter, s teološkog stanovišta; ali mi nije jasno što mislite kad kažete da to ima, također, i psihološku važnost."

"Pa", rekao je Peter, praveći kratke stanke karakteristične za njega, "cijeli smisao molitve je da se vjernik uzdigne iznad sebe u drugi svijet gdje više ne živi za sebe nego za druge, u zajednici u kojoj su uklonjene barijere prostora i vremena. Molitva nas uvodi u potpuno novo okruženje u kojem postepeno zaboravljamo svoj vlastiti bezvrijedni svijet usredotočen na sebe, u kojem učimo živjeti s drugima i za druge koji žive u Kristu."

Drugim riječima, nemojte više govoriti samo 'Gospodine, ja sam grešnik, pomози mi' nego 'Gospodine, mi smo grešnici, pomози nam'. Ne recite samo 'Gospodine, nauči me moliti', nego recite 'Gospodine, nauči nas moliti'. I ne recite 'Gospodine, slavim te....' nego 'Gospodine, slavimo te!....' Tada mi molimo s cijelim tijelom zajednice vjernika koji svi žive u Kristu, a ne molimo sami, molimo za cijelo čovječanstvo, a ne samo za sebe."

"Vidim što mislite", rekao sam, "no mislite li i da nikada ne trebamo rabiti riječ 'ja' i da nikada mi sami ne trebamo biti predmet molitve?"

"O, ne, ne mislim", odgovorio je Peter, "postoji i vrijeme kad moramo misliti na sebe i staviti sebe pod mikroskop pa i moliti u prvom licu. Na to ću doći nešto kasnije, no osnovno pravilo naše molitve treba biti bratstvo u Kristu."

Peter je izvadio sat i pogledao na njega ne vjerujući.

"O, blagi Bože !" uzviknuo je. Mi smo potrošili gotovo cijeli sat na samo jednu riječ, premda je to jedna veoma važna riječ."

"Pa ostao nam je još jedan cijeli sat da se podsjetimo na sve ostale riječi", odgovorio sam.

"Da", odgovorio je Peter sa smiješkom, "..... Oče naš!" Ovaj je put naglasio riječ OČE. "Da, dok nas je riječ 'naš' smjestila na određeno mjesto, dotle nas riječ 'Oče' upućuje u pravom smjeru. Vidite, evanđelja nam pokazuju kako je Duh Sveti postepeno prodirao i palio vatru u Isusovoj ljudskoj prirodi, sve dok ga nije potpuno zahvatio plamen ljubavi i podigao ga nepovratno u vječnost k Ocu. Taj isti plamen, koji zrači između Oca i Sina, može i nas zahvatiti i zapaliti nas istom vatrom ljubavi koja omogućuje da budemo povučeni u zajedništvo s Isusovim životom."

Isus nas je naučio da Boga zovemo 'ocem' kad molimo, jer je on upravo to za nas sada. U stvari, Isus je rabio izraz koji znači nešto više od prijevoda na koji smo navikli. On nije rabio riječ koja u potpunosti odgovara našoj riječi 'otac', nego je rekao 'abba'. To je aramejska riječ i njeno značenje je 'tata', ili, barem je riječ 'tata' bliža originalnom značenju od riječi 'otac'.

Krist je uporabio taj obiteljski i kućni naziv koji nije bio potpuno nov, ali je bio nezamisliv njegovim sljedbenicima Židovima u molitvi. Ne želim reći da Bog nije nikada ranije u Starom zavjetu nazvan ocem. Upravo sam neki dan čitao knjigu u kojoj autor kaže da je imao dosta neprilika kad je prolazeći cijelim Starim zavjetom brojao koliko puta je Bog nazvan 'ocem'. Našao je to samo u trinaest slučajeva. Svaki put, kad je ta riječ stajala na ostalim mjestima, bila je to inačica riječi stvoritelj. Drugim riječima, Bog nam je otac samo tako dugo dok ga smještamo u okvir stvaranja njegova vlastitog djela - svijeta i nas, u onom smislu u kojem kažemo da je na primjer 'Michelangelo otac Mojsijeva kipa' jer ga je on oblikovao, ili da je 'Herodot otac povijesti' jer je on prvi napisao tekst o povijesnim događajima.

Tradicionalna riječ 'otac' je već u Isusovo doba bila opterećena upravo značenjem koje je Krist želio nadići. Riječi 'abba' i 'tata' u svim jezicima označavaju istu stvar. Što je tata? Što je tata ako ne onaj koji ima vezu sa životima svoje djece i nije moguće drugačije protumačiti njeno značenje u našem svijetu.

Ova sitna i odlučujuća razlika daje novo značenje onomu što nam je Krist želio prenijeti. Boga više ne prihvaćamo samo kao oca onog koji je stvorio svijet i nas, nego onog, koji je odlučio podijeliti svoj vlastiti život s nama. Ova jedna jedina riječ sadrži u sebi puninu poruke evanđelja. Točnije rečeno, ona će to postati onda kada dozvolimo istom Duhu ljubavi koji je ušao u Isusov život da uđe i u naše živote, jer ćemo samo tada biti sposobni dijeliti s njim ne samo njegov život, nego i njegovo djelovanje u njegovoj ljubavi za Oca i Očevoj ljubavi za njega."

"Znam da je sve što ste rekli točno", rekao sam, "jer sam studirao teologiju šest godina, no moja je nevolja u tome što mi često svijet vjere izgleda tako daleko. Na neki način vi ste učinili da su mi neke stvari ponovno oživjele i usput ste mi sve objasnili. No ja poznajem sebe, za nekoliko tjedana sve će ponovno biti suho i prašnjavo i ja ću se ponovno naći u isušenoj pustinji pred teškim dnevnim obavezama."

"Upravo zbog toga, odsada pa nadalje, od nezaobilazne je važnosti da ozbiljno pokupite sve svoje ostatke i da si ponovno sagradite stalni molitveni život", rekao je Peter, "po vjeri mi znamo da nam je Bog Otac, no on je to samo onda kad ta vjera raste i zrije u molitvi i mi počinjemo osjećati iskustvo Božje ljubavi koja

progresivno prodire u nas. Mi možemo zvati Boga 'ocem', no što je u riječi ako ona ne izražava nešto životno i stvarno, nešto što znamo zato jer to osjećamo. Nije dovoljno samo prihvatiti ogoljenu i nezanimljivu činjenicu da nam je Bog 'Otac'. Ako ta istina mijenja naš život, što ona i može, tada to mora prerasti u iskustvu. A to se može dogoditi jedino ako dnevno, redovno odvajamo vrijeme, osiguramo prostor u kojem ćemo dozvoliti Bogu da nas kao otac obasja svojom ljubavi. Tako pomažemo da se to dogodi, ali istina je i to - moramo to stalno ponavljati.

Mi jednostavno ne dozvoljavamo Bogu da nam bude otac. Izgleda da nikada nemamo vremena, uvijek postoji nešto drugo što je važnije, nešto što se jednostavno mora napraviti. Sve dok ne shvatimo da ne postoji ništa važnije od toga da Bogu dozvolimo da nam bude otac, dozvoljavajući mu da uđe u naše živote preko molitve, da bismo se mi sami mogli dubinski promijeniti, nikada nećemo biti sposobni promijeniti druge. Sve dok ne dozvolimo Bogu da nas dodirne svojom očinskom ljubavi, možemo ga zvati jednako dobro i Ra, i Jupiter, i Zeus, jer nema nikakve razlike u tome što će on u tom slučaju učiniti u našim životima. Isus je to jasno rekao, da postoji samo jedan uvjet koji nam je potreban da uđemo u kraljevstvo Božje ljubavi, a to je da postanemo kao djeca, jer samo tada on nam može biti 'tata'."

"Nikad baš nisam razumio što je Krist mislio kad je to rekao", rekao sam, "jer mi možemo biti prema djeci sentimentalni i romantični zbog njihove nevinosti i dobrote, no oni su u stvari sebična i gramzljiva mala stvorenja."

"U pravu ste", složio se Peter, "ali Isus nije bio sentimentalna kad je prišao djeci. On je bio svjestan njihovih ograničenja. On je to i objasnio kad je predbacivao farizejima da se ponašaju poput djece koja se međusobno svađaju na uličnom uglu. Kakve god da pogreške imaju mala djeca, ona imaju i jedno spasonosno svojstvo kojem se mi ne možemo oduprijeti. Ona su beskrajno bespomoćna i nesposobna da se brinu sama o sebi. Ona nemaju iluzija o svojoj vlastitoj snazi; slaba su i nesposobna, nemaju mišića za bilo kakav rad. Čim im nešto postaje preteško, a to može biti razvezana cipela ili nos koji curi, trče mami ili tati za pomoć. Ona su potpuno i krajnje ovisna o svojim roditeljima i ne brinu se o tome što svi znaju da su slaba. To je svojstvo na koje nam Isus ukazuje kad kaže da moramo postati kao djeca ako želimo ući u Nebesko kraljevstvo."

"Vratili smo se ponovno na Anitu", upao sam Peteru u riječ.

"Točno! Tko želi podjetinjiti i pasti na koljena tražeći pomoć prije negoli shvati da mu je ona neophodno potrebna? Bez osnovne poniznosti malog djeteta to ne možemo ni započeti.

Upravo je zato Isus i rekao da je teško bogatašu ući u Kraljevstvo Božje kao i devi proći kroz ušicu igle. Isus to nije rekao samo za one s debelim novčanikom ili velikim bankovnim računom. On je također mislio i na ljude koji su bogati prirodnim darovima i sposobnostima, ljudima s pameću, onima sa šestim čulom, onima s organizacijskim ili poslovnim sposobnostima, onima sa šarmom ili s umjetničkim darovima. Niti jedno od tih bogatstava nije zlo samo po sebi, daleko od toga, ali u svima njima leži ista opasnost. Takvi ljudi lako ostavljaju na ljude lažni dojam da su veoma jaki, veoma važni i općenito veoma sposobni. Tko treba Boga kad novcem može kupiti o-no što želi? Tko treba Božju pomoć kad sve može učiniti sam? Bogatstvo bilo koje vrste zasjenjuje tu osnovnu sliku koju bismo svi trebali imati jasno na umu. Točnije, moramo biti svjesni da smo svi u osnovi preslabi i nesposobni postići bilo što trajno ili vrijedno bez Boga. Mi potpuno ovisimo o njemu u svemu. Ako to ne vidimo, tada smo slijepi, i posrtat ćemo tijekom života ne nalazeći pravu stazu pa nikada nećemo ući u Kraljevstvo." "Moram priznati da ranije, nikada nisam tako mislio o tim Kristovim riječima", rekao sam.

Izgleda da je Peter uvijek bio sposoban male stvari vidjeti dublje od mene, uvijek je vidio srž stvari jednostavno i jasno, na čemu sam mu zavidio. Jer sve što je rekao izgledalo je kao da promišlja o nekim jednostavnim istinama i ponovno ih od vremena do vremena izvlači na površinu. U stvari, jedina snaga koja je u stanju mijenjati osobu je ljubav. Iskustvo Očeve Božje ljubavi je jedino što može nekoga promijeniti dubinski, trajno i nabolje. I sljedeće, kad netko prepozna svoju vlastitu slabost, tada će sigurno poći putem koji ga jedini može dovesti do osjećaja kako mu je bezgranično potrebna Božja pomoć. Treće, izgradnja molitvenog života je jedini razuman korak za osobu koja želi iskreno vjerovati da smo svi ovisni o Bogu. To znači da moramo okrenuti svoj životni stil naglavačke. Najvažnija nam je potreba pronaći redovno dnevno vrijeme za molitvu jer u protivnom, samo se zavaravamo i nećemo nikamo dospjeti. Molitva nije samo luksuz za svećenike ili redovnike ili ljude koji slučajno imaju dovoljno slobodnog vremena na raspolaganju, ona je apsolutna potreba svakome koji želi uroniti u tajnu Kristova života.

Sada možda vidite na što sam mislio kad sam rekao da ove dvije riječi 'Oče naš' ne predstavljaju samo zbir cjelokupne Gospodinove molitve, nego su i stvarni utjelovljeni obrazac i smjer autentične kršćanske molitve.

Riječ 'naš' smjesta stavlja našu molitvu u središte kršćanske zajednice koja se tradicionalno zove 'zajedništvo svetih'. U toj smo zajednici svi međusobno povezani u Kristu i čvrsto postavljeni prema jednom smjeru - ići pod Božje skrbništvo. Mjerom svoje vlastite slabosti bit ćemo ispunjeni Očevim bogatstvom i neminovno povučeni u beskonačni zanos života i ljubavi koji bez prestanka struji od Sina k Ocu. Što smo više ispunjeni

njegovom puninom, više ćemo se izdizati iznad sebe u samozaborav, a to će nam prvi put omogućiti da istinski molimo.

Što više uranjamo u misterij Božje ljubavi, sve više ćemo uviđati da nas molitva vodi slavljenju, da njega slavimo, a sami da se izgubimo u njegovoj neiscrpoj dobroti. Jedina želja koja slijedi iz toga i koja ima smisla jeste 'sveti se ime tvoje, dođi kraljevstvo tvoje, i budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji'. Odsada počinjemo živjeti samo za Boga. Iznenada sve ostalo postaje nevažno i nepotrebno u usporedbi s potrebom da se živi za njega." "Pretpostavljam da se na to misli u evanđelju kad se kaže 'tražite prvo Kraljevstvo Božje a sve ostalo će vam se nadodati'," rekao sam.

"Upravo to i ja mislim", rekao je Peter, "kad jednom netko počne zaboravljati sebe i počne živjeti samo za Boga, on se udomio u svijetu njegova kraljevstva ljubavi. A kad jednom netko uroni u okruženje Božje ljubavi, njegova je najdublja čežnja da se njome potpuno ispuni znajući da ga ništa osim potpunog uranjanja neće zadovoljiti. Jednom kad se to osjeti i iskusi u nekoj mjeri, postojat će samo dom prema kojem smo usmjereni, sve ostalo postaje beznačajno. Bijedni užici koje svijet naziva veseljem, izgledaju tada kao šljaka prema čistom zlatu."

Peter je bio ponovno na nogama. Pogledao sam na svoj sat, bilo je točno četiri sata. Nevjerojatno, kako on uvijek u minutu zna kad je vrijeme da pođe. Ovog puta čak nije imao ni potrebu da se savjetuje sa svojim vlastitim velikim satom!

"Oh, prije nego pođete", rekao sam žurno, "želio sam vas zamoliti ako biste mogli doći u četvrtak ujutro na koji sat? Moj avion polijeće tek u dva i trideset poslije podne." Za trenutak je zamišljeno zastao prije nego je odgovorio: "Dobro, u redu."

Srce mi je poskočilo. To je značilo još dva susreta. To će biti dovoljno da me smjesti čvrsto na pravi put.

"Želim da ne steknete krivi dojam o toj mojoj brizi oko vremena ili da nisam gostoljubiv", rekao je Peter, "ali sam do grla u poslu u ovom trenutku. Upravo mi je u toku preuređenje moje kolibe, pa mi je svaka minuta dragocjena."

"Pa što niste rekli?" rekao sam, "mogao sam vam pomoći."

"O, to ne! Pa vi ste, pretpostavljam, na odmoru. Meni je samo žao da vas ne mogu pozvati da dođete, prijeko, do mene."

Srce mi je prestalo kucati. Nisam nikada ni pomislio da bi postojala i najmanja mogućnost da stvarno posjetim Calvay i Peterov dom.

"U svakom slučaju", rekao je uobičajenim bezbrižnim tonom koji me je snažno pogodio "u uvijek ima i sljedeći put."

Srce mi je preskočilo dva otkucaja. Nisam nikada ni pomislio da bi postojala i takva mogućnost. Nisam mogao vjerovati vlastitim ušima. Sada sam znao da nisam samo otkrio svog vlastitog gurua, nego da sam stekao doživotnog prijatelja!

Sedmo poglavlje

PODSJETNIK

Bio sam tako sretan što je Peter pristao doći u četvrtak ujutro. Nije nam ostalo još mnogo vremena, a ja sam želio da mi još dade neke praktične savjete o tome što mi je činiti, ako sam odlučio odvojiti vrijeme za svakodnevnu molitvu. Čim se Peter spustio u svoj naslonjač, rekao sam mu to bez uvoda.

Peter se nasmijao. Očigledno je očekivao takav moj zahtjev. Posegnuo je u gornji džep svoje jakne i izvadio iz njega nešto što je izgledalo kao da je nekad bilo pola arka papira, ali sada mnogo puta presavijeno, nije bilo veće od poštanske marke.

"Pretpostavio sam da će to biti sljedeće na rasporedu", rekao je osmjehujući se, "i zato sam to donio sa sobom. To je moj obrazac plana molitve. Neki su mi ljudi rekli da im je bio koristan kao podsjetnik, pa sam zamolio oca Jamesa da mi ga fotokopira i tako ga šaljem kad god me netko to zatraži." Pružio mi je savijeni komad papira, ja sam ga izravnao i pogledao njegov sadržaj. Nosio je naslov "Plan molitve".

Peter mi je dao vremena da ga pažljivo pročitam. "Jučer sam rekao", nastavio je, "da je Gospodinova molitva obrazac za sve kršćanske molitve i da ta molitva sadržava sve u svoje prve dvije riječi 'Oče naš'. Vidite, preveo sam te dvije riječi na latinski 'Pater noster' i upotrijebio ih da uobličim ono što mislim da je korisno zapamtiti. Ako ste to najprije pažljivo pogledali, ja ću nastaviti i potanko vam objasniti.

Ne volim govoriti o metodama molitve ništa više nego većina ljudi, no u drugu ruku, mi smo ljudska bića i zato vjerujem da nam neki podsjetnik može biti koristan, osobiti u počecima." "Ne, uvjeravam vas, biti će mi to velika pomoć", rekao sam. Već sam na prvi pogled uhvatio ideju i vidio da mi može biti korisna kao okvir.

"A sada, prije nego krenem dalje", rekao je Peter, "možda bi bilo bolje da najprije obrazložim općenitu ideju koja me je vodila kad sam to pisao. Neki dan sam rekao da je molitva učenje kako da se otvorimo Božjoj ljubavi i učenje kako da ga za uzvrat mi ljubimo. To je, znamo, istina. No kako da počnemo ljubiti osobu koju nikada u stvari nismo ni sreli? Kad prvi put počinjemo moliti, osjećamo kao da smo tisućama kilometara daleko od Boga. Sve priče o tome kako ga ljubimo, onako kako mi razumijemo riječ ljubav, jednostavno nam se ne uklapaju. Međutim, početi se mora. Tako molitva počinje s osobom koju želimo upoznati, jer zaista nema smisla govoriti da ljubimo nekoga koga čak niti ne poznamo. Zbog toga je pravo pitanje: kako da upoznamo Boga?" Nisam ni pokušao odgovoriti na to pitanje jer je bilo očito da mi Peter nije izravno postavio pitanje, premda je napravio dugu stanku, razmišljajući, prije negoli mi je sam odgovorio.

"Pa", nastavio je kao da je prihvatio da ja nemam nikakvu ideju, "kako mi nekoga upoznajemo? Možda igramo golf s njim, ili možda partiju tenisa, možda odemo zajedno nekamo na ručak, možda ga čak i pozovemo da provede s nama praznike, i svaki put ga sve više upoznajemo dok s njim razgovaramo. Osobu možemo upoznati samo ako s njom razgovaramo i, što je još važnije, ako slušamo ono što nam ona ima reći. Nema drugog puta. Upoznati Boga nije iznimka od tog pravila. Zato svaka molitva mora započeti razgovorom s Bogom i, što je važnije od svega, slušanjem onoga što on ima nama reći. Što ga dublje upoznajemo, ljubav u nama postepeno klija i brzo raste no prethodno treba mnogo razgovora koji u početku mogu biti nekako hladni pa čak i konvencionalni. Vremenom će se sve to mijenjati samo ako smo spremni te susrete održavati."

"Kako dugo trebaju trajati ti razgovori?" zapitao sam.

"Ja bih vama savjetovao da počnete s dvadeset minuta svaki dan, neovisno o vašim dnevnim liturgijskim molitvama", nastavio je Peter, "za vas je neobično važno da to vrijeme ne cjepkate. Jednom kad se na takav način predate molitvi, možda ćete već nakon četvrt sata biti oboreni i nećete znati gdje ste stali u molitvi, zatim će se to dogoditi već nakon deset minuta i bit ćete na početku. Obavijestite me kako stvari napreduju. Možda ću vam savjetovati da tako molite sljedećih šest mjeseci ili tako nekako. Vidjet ćemo kako će se stvari razvijati. A sada ako ste pogledali plan što sam vam ga dao, ja bih počeo s objašnjavanjem uvodnog dijela.

P - Prvo slovo je P i ono stoji za riječ PRESENCE - PRISUTNOST. Prva stvar koju u početku morate napraviti je čin vjere da je Bog prisutan u vama. Vjerojatno u početku nećete ništa osjećati, možda ćete se osjećati poput hladne sante leda, no neka vas to ne zabrinjava, to ništa ne mijenja na stvari. Osjećanje može biti velika pomoć u molitvi, ali može biti i jako varljivo jer ono ne mijenja činjenice. Osjećali mi ili ne da je stigao Božić, to nema ni najmanjeg utjecaja na činjenicu da je on stigao. Bog je prisutan u središtu vašeg bića, Kraljevstvo Božje jeste u vama - osjetili vi to ili ne. Doći će trenutak kad će u vama planuti spoznaja da je on prisutan u vama i to će spoznaja strujati vašom potpunom svijješću. No bit će i dugačkih perioda vremena kad nećete osjećati apsolutno ništa i poželjet ćete dignuti ruke od svega, ne samo od molitve, nego od svega vezanog uz vjeru. To je glavni razlog zašto tako čvrsto inzistiram na potrebi odvajanja stalnog, redovnog, svakodnevnog vremena za molitvu. Vidite, u svojim dobrim danima često smo zaokupljeni sobom i u nama postoji pritajena namjera moliti tek kad sunce zađe. Isto tako za nekih dobrih dana poželjet ćemo moliti dulje od određenog vremena, no kad se navuku oblaci, poželjet ćemo završiti što je prije moguće, pogotovo ako nismo ispravno počeli moliti." "Jedan od mojih problema", upao sam mu u riječ, "jeste taj da se izgubim u riječima i tada mi dođu napasti, pa prije nego shvatim što se događa, misli su mi zaokupljene s tisuću i jednom rastresenošću iz svijeta koji sam ostavio iza sebe ili mi se taj svijet neprestano navraća i odvodi me i lagano otplovim u svijet maštanja."

"Da, razumijem vas", odgovorio je Peter, "općenito mogu savjetovati da s riječima koje koristimo budemo, što je više moguće, jednostavni i usmjereni prema naprijed. Ne zaboravite što sam rekao jučer. Naš nas je Gospodin naučio da nam je Bog "otac, čak tata, i zbog toga nema potrebe da mu govorimo biranim riječima, visoko učenim jezikom i u frazama. Sjetite se kako je on često kritizirao farizeje što tako čine. Koristite se svojim vlastitim riječima kad god je to moguće i nemojte misliti da biste trebali rabiti crkveni jezik; govorite mu kao što biste govorili prijatelju kojega jako cijenite, ali kojemu možete sve reći.

Znam da je to prilično teško početnicima, no uvijek se može početi i s nekom naučenom molitvom i postepeno je prevoditi na vlastite riječi. U ovom času postoji na tržištu mnoštvo knjiga koje vam mogu pomoći. No nikada nemojte smetnuti s uma namjeru zbog koje ste je uzeli u ruke i, što prije možete, prijeđite na svoju molitvu, svojim vlastitim riječima.

Još jedna stvar koja je, mislim, veoma važna i morate je od samog početka ispravno usvojiti. S Bogom morate biti apsolutno poštteni. Na početku molitve ništa drugo nemojte tražiti osim potpune iskrenosti. Nikad ne zaboravite da vas Bog i onako vidi skroz naskroz, čak i prije nego otvorite usta. Vi možete prevariti druge ljude, ali Boga ne. Ako se osjećate kao suha šljiva, recite mu to, ako biste radije sjedili pred televizorom, prihvatite i to; ako su vaše misli zaokupljene s napetim trilerom koji upravo čitate, zašto ga želite pokušati prevariti da to nije tako. Nije tako teško naći riječi u molitvi i izreći ih, samo ako ste spremni govoriti iskreno, pošteno i prihvaćati točno sve ono što osjećate.

A - Sljedeće slovo je A. Ono označava riječ ADORACIJU - KLANJANJE. Premda je važno shvatiti kako vam je Božja prisutnost blizu, no, to je samo jedna strana medalje. S druge strane medalje, nikad ne zaboravite, taj Jedin, koji nam je tako blizu i koji je središte našeg bića, posve je drugačiji, sav svet, transcendentni Bog. U njegovoj se prisutnosti mora prignuti svako koljeno, moramo se potpuno prostrijeti pred njim. Neki su ljudi čak našli korisnim da se fizički prostru na zemlju pred njim, jer to im ležanje na zemlji pomaže da u svom umu prošire svijest o stvarnosti Onoga Jedinoga koji u njima boravi i omogućuje im da pronađu riječi kojima se mogu tečno izraziti.

Mislim da je u molitvi veoma važan položaj tijela. Mnogi ljudi smatraju da im joga položaj pomaže u koncentraciji jer im zadržava i olakšava mirni okvir misli. Sve je to jako dobro i korisno tako dugo, dok se tehnike relaksacije i koncentracije ne poistovjete sa samom molitvom. Priprema za ostvarenje pravih uvjeta u kojim se moli, to je u redu, ali molim vas, nemojte misliti da ste promašili nešto vitalno ako se niste upoznali s istočnjačkim oblicima meditativnih tehnika, jer niste. One mogu biti korisne nekim ljudima, no za većinu one postaju samo u najboljem slučaju ni riba ni meso, a u najgorem, drugi način samozadovoljavanja jer traže mirnoću uma i iskustvo visoke svijesti. Drugim riječima, oni čine ono što treba biti smisao, to jest oni traže kraj u samom sebi. Autentična kršćanska molitva je uvijek upravljena pronalaženju puta iz sebe prema Bogu. Istinska sreća, potpuna ljudska radost je uvijek rezultat gubitka samog sebe u ljubavi drugoga. Molitva nije upravljena prema samom sebi nego prema Bogu."

"Kakav bi nam onda položaj tijela bio najbolji u molitvi?" zapitao sam. "Ne bih želio postaviti nikakva pravila niti čvrste u-pute", odgovorio je Peter, "ali želio sam naglasiti važnost položaja, jer, za vrijeme molitve, i tijelo treba raditi da bi se um održao aktivan i pozoran. Ako ste oslonjeni na klekalo ispred sebe ili ste se udobno smjestili u svojem najmilijem naslonjaču, nemojte se iznenaditi ako se nađete u dnevnom sanjarenju, pa čak i zaspate. Mislim da je važno naučiti održavati svoje tijelo u položaju discipliniranog opuštanja, možete klečati, sjediti ili zauzeti neki drugi položaj, već što vam odgovara. Teško mi je to pretočiti u riječi, pa ne znam jeste li me razumjeli. Peter je vidio na meni da razumijem što mi pokušava reći i zato nije nastavio dalje razglabati o tome, nego je brzo prešao na sljedeću točku zacrtanog plana molitve.

T - Sljedeće je slovo T koje stoji za THANKSGIVING - ZAHVALJIVANJE. Kad na ovom mjestu govorim o zahvaljivanju, mislim na zahvaljivanje za ono što je Bog do sada učinio za nas. po Utjelovljenju svojim je duhom osvojio cjelokupni proces stvaranja; Po Isusovu Uskrsnuću proširio je svoj unutarnji život na svakoga od nas i po sakramentima omogućio nam je da obnavljamo svoju snagu u njegovoj ljubavi.

Kako nam molitva napreduje, tako raste i puno značenje onoga što je Bog učinio za nas, pa zahvaljivanje i veličanje postaju jedna cjelina, a molitveno vrijeme postaje kao neprestano slavljenje Boga, zato što je Bog. To je, međutim, otkriće koje dolazi tijekom vremena i ne treba ga požurivati. Kad vam netko daje sve što ima, vi ne možete prestati zahvaljivati, a i zašto bi? Ne mogu dovoljno naglasiti da je ovaj plan molitve samo pokušaj da nekome pomogne kako bi uzljubio, zahvaljivao i veličao Boga. Sve pomoći o tome kako treba moliti su samo sredstva. One su poput rakete koja izbacuje svemirski brod iznad zemlje. Jednom kad je raketa izvršila svoj zadatak, jednom kad je odredila pravac i usmjerila brod prema svom odredištu, ona se može odbaciti jer nema daljnju ulogu u procesu. Ne samo da se može odbaciti, ona se mora odbaciti, jer će u protivnom postati nepotreban teret brodu. Međutim, obično treba vremena da nekoga upoznamo tako dobro da stalno želimo biti s njim i ljubiti ga pa često imamo potrebu ispričati mu toliko toga. Jedna stvar koja najčešće zaprlja većinu prijateljstava, prije negoli i počnu jeste sebičnost, na jedan ili drugi način. Nije dobro u jednom se trenutku zaklinjati u ljubav i vjernost, a u drugom djelovati poput male sebične zvijeri. Mi imamo poslovicu: 'Djela govore glasnije od riječi' i to se sa sigurnošću može primijeniti na molitvu kao i na svako prijateljstvo. Drugim riječima, nije u redu da svaki dan, veoma savjesno, u vremenu određenom za molitvu, sjedimo i govorimo Bogu kako ga jako volimo, a ostatak je dana u jasnom poništavanju onoga što smo rekli.

E - Zato je sljedeće slovo E a označava EXAMINATION - ISPITIVANJE. Ono nam skreće pozornost na put kojim smo se odlučili ići, a to je da Boga ljubimo, i to se mora vidjeti u našim svakodnevnim odnosima s drugim ljudima. Kao što je sveti Ivan rekao: 'Ako ne možete ljubiti brata kojeg vidite, kako možete ljubiti Boga kojeg ne vidite?' Ne želim vas obeshrabriti i nagovoriti da postanete bolesno introspektivni preispitujući svoje postupke, ali je neophodno držati oči otvorene i brinuti o načinu na koji saobraćamo s drugim ljudima i nastojati da svakog dana živimo kršćanske vrednote."

"Smatrate li da bismo morali ispitivati svoju savjest svaki put kad molimo?" zapitao sam znajući da je to još jedan oblik koji sam odavno bio izgubio. "Ne, nije neophodno svaki put kad molimo", odgovorio je Peter, "ali nemojte umanjivati važnost redovne, poštene i ozbiljne procjene svojih pogrešaka i padova pa pokušajte nešto s njima učiniti. Velika zapreka koja sprečava Boga da uđe u naš život je, u krajnjoj analizi, sebičnost. To se mora iskorijeniti do dna, ali to je dugačak proces i ne može se nikada potpuno završiti bez Božje pomoći i prihvaćanja patnji koju ta želja nosi. No to je veoma dugačak posao koji moramo usklađeno provoditi cijelog života. To želimo i neophodno je da se tome vraćamo mnogo puta tijekom života u sve većim pojedinostima.

Za sada, dozvolite mi da ostanem samo na tome; sve dok osoba iskreno ne pokuša promijeniti svoj život i izvan molitve, njena se molitva neće nikada udaljiti od najrudimentarnijih dijelova. Čak i s psihološkog stanovišta, kao što ste vi to već ranije otkrili za sebe, ako se cijelog dana ponašate poput debele svinje, na kraju dana nećete moći ostvariti svoju molitvu. U stvari jedan od razloga zašto ljudi bježe od molitve je taj što znaju da će jednom stići do granice sa samim sobom, i da moraju nešto započeti sa svojim bezvrijednim načinom življenja." Nisam mogao a da se ne nasmijem samom sebi. Još jednom je Peter udario u pravu stvar, u najmanju ruku što se mene tiče. Znao je zašto sam se nasmijao, ali nije napravio nikakvu opasku.

R - To je slovo koje stoji za REPENTANCE - KAJANJE. "O tome bih mogao pričati cijeli dan", nastavio je Peter, "jer to je tako važno. Čak ni Bog ne može učiniti ništa za nas ako mi sami ne uvidimo koliko smo slabi i koliko nam je potrebna njegova pomoć. Čin kajanja se sastoji najprije od prihvaćanja a zatim od vapaja za pomoć. Vapaj za pomoć će biti toliko glasan i učinkovit koliko smo iskreno shvatili uzroke. Potpuno predanje Bogu nije moguće tako dugo dok u potpunosti ne prihvatimo vlastitu slabost i dok se kroz to ne uvjerimo da bez njega ne možemo ništa, ali o tome sam već govorio prošli put.

UČENJE I SLUŠANJE je središnji dio plana molitve, i taj ću ostaviti za sutra, jer je to veoma važan dio koji ne mogu objasniti u tako kratkom vremenu koje nam je još za danas preostalo. Stoga ću prijeći na završni dio koji razmatra naše potrebe.

N - Završni dio počinje slovom N što znači NEEDS - POTREBE. To je vrijeme da se prisjetimo svega što sam vam jučer rekao o sveobuhvatnom sadržaju molitve. To nije vrijeme da molimo samo za svoju obitelj i prijatelje, nego posebno i za svu našu braću po Kristu koji su najpotrebniji pomoći a koju im mi možemo pružiti preko molitve. Za one koji su po zatvorima, za one koje upravo u taj čas muče, za one koji se upravo nalaze u rukama raznih sramotnih sadista, za one koji su u depresiji, za osamljene, za one koji pate u svojim posljednjim životnim satima na nekom zaboravljenom, napuštenom krevetu.

Naravno, tu molimo i za svoje vlastite namjere i potrebe. Tužna je činjenica da mi ne znamo čime i kako trebamo započeti molitvu za sebe. Toliko smo zaokupljeni vlastitom sebičnošću da naša molitva u početku nije 'Neka bude volja Tvoja', čak ni onda kad taj izričaj rabimo vjerujući da to tako, ali duboko u svojim srcima kličemo 'neka bude izvršena moja volja' i smeteni smo i nezadovoljni kad naša molitva nije prihvaćena. Jedna je stvar imati pravu riječ na usnama, a posve druga moliti to svim svojim srcem.

Dok se molitva razvija, mi samo moramo pokušavati, najbolje što možemo, poželjeti pravu stvar i moliti da počnemo uviđati i željeti ono što je stvarno za nas najbolje. Prvi znak da se naš stav u molitvi postepeno mijenja uz Božju pomoć, jeste kad počnemo primjećivati da iskreno molimo. 'Neka bude Tvoja volja' jer tako mislimo pa u molitvi više nema mnoštvo onih 'ako i ali'.

Znate na što mislim: 'Gospodine, želim da Tvoja volja bude u svim stvarima', ali samo tako dugo dok me ne zatražiš da se odrekнем svog udobnog malog poslića, ili učinim neku veću promjenu u svom načinu života, jer ti sigurno ne želiš da prestanem pušiti ili da neredovito ušmrknem tu i tamo, ti mi ne želiš oduzeti taj moj mali užitak gledanja televizije. Siguran sam da su sve te stvari po tvojoj volji tako dugo dok ili uživam umjereno!' Drugim riječima, ono što pokušavam reći je, dok nas Božja ljubav ne promijeni, naše molitve i molbe neće nas voditi naprijed čak i kad upotrebljavamo prave riječi, jer desetine i desetine malih 'ako i ali' ostaju svjetlucati u našem umu." "Vidim na što ciljate", rekao sam, "to me na neki način i plaši."

"Na koji način?" zapitao je Peter pomalo iznenađeno. "Pa, vidite, dobio sam dojam da se, prije nego što ću postati stvarno nesebičan i prije negoli naučim tražiti prave stvari za sebe, moram odreći svega u čemu uživam, svih zadovoljstava i udobnosti, čak i u umjerenjima količini." "O, ne! Ne!", uzviknuo je Peter, "to mi uopće nije bila namjera reći. Samo sam vam pokušavao ukazati kako smo, kad počinjemo moliti, iznutra u sebi nesređeni i podijeljeni. Sjećate li se kako sam strogo kritizirao one takozvane 'čvrste dečke' koji su odlučili promijeniti sebe, ali im to nikad ne uspijeva. Mi se ne možemo promijeniti na takav način. Moj općeniti savjet pristupanju samodisciplini, onom što nazivamo askezom, je taj da se ne odričemo ničega, naravno da to isključuje grijeh. Nemojte se odreći ničega što volite ili u čemu uživajte osim ako vas to sprečava da odvojite svoje redovno dnevno vrijeme za Boga u molitvi. Jedino ono što vas neprekidno udaljava od vašeg dnevnog molitvenog vremena morate ukinuti. Zato disciplinu i askezu ne treba izbaciti, one moraju ostati, no one su prvenstveno u službi osiguravanja mjesta i vremena u kojem ćemo dozvoliti Božjoj ljubavi da, po molitvi, žari u našim životima. Jednom kad se to počne ostvarivati, Bog će nas postepeno zaposjedati tako da ćemo prestati željeti i htjeti išta drugo osim njega. Ono što smo nekada zvali svojim malim užicima ili nevinim zabavama više nas neće zanimati. Isto će se dogoditi i s onim ukorijenjenim navikama koje su nas godinama mučile; one će jednostavno ispariti bez ikakve muke i asketske gimnastike. Sjetite se što se dogodilo mom nesretnom rođaku Johnu kad je ljubav dobila bitku u njegovu životu. A kada se Božja ljubav oslobodi u našim životima, rezultati će biti još dramatičniji. Mi smo u prošlosti tako zakomplicirali duhovni život da je trebalo postići diplomu iz teologije da bismo ga razumjeli. Osnovni smisao duhovnog života je jednostavan, kako dozvoliti Božjem Duhu i njegovoj ljubavi da upadne u naše živote. To se ostvaruje našim otvaranjem njegovu djelovanju i našem

zatvaranju svemu i svakome tko nas sprečava u tom poslu. Molitva je jednostavan način na koji to možemo učiniti." "Oh, oprostite, opet sam se udaljio od predmeta", uskliknuo je Peter. "O ne, uopće ne", odgovorio sam žurno, "bar što se mene tiče, sve što ste rekli bilo mi je veoma korisno." Peter je za trenutak izgledao izgubljeno i zbunjeno, pa sam rekao: "Stali ste kod slova T." "A, da, tu smo", rekao je Peter s izgledom nekoga kome je odlanulo.

T opet slovo koje poziva na -THANKSGIVING -ZAHVALJIVANJE. Jedna od stvari koju nam evanđelje stalno naglašava jeste da Bog nije stvorio masu ljudi koju zovemo ljudskom rasom, nego zajednicu, pojedinaca i da on brine o svakom pojedincu. Svatko od nas je jedinstveno neponovljivo stvorenje 'svaka vlas na vašoj glavi je izbrojena'. Bog nije drugorazredni radnik koji je oblikovao nekoliko duhovnih aristokrata koje mi nazivamo svecima, a nas ostale učinio radnicima druge klase. Svakog od nas je stvorila ljubav i to nas čini različitim, svakome od nas nudi sudbinu potpunog ispunjenja i savršenstva u Bogu. Nikada ni jedna osoba nije niti će ikada ijedna osoba posjedovati točno takvu kombinaciju darova i slučajnih mogućnosti koja je meni dana. Postoji neka stara pjesma: 'Nikada neće postojati jedan drugi ti.'

Peter se nasmijao i dodao: "Da, neće! Ali neće postojati nikada ni jedan drugi ja." "Naša je nevolja u tome", nastavio je Peter, "da mnogo toga uzimamo kao da nam pripada, ponašamo se poput sebične djece koja stalno cvile kako im je netko ili nešto učinio na žao. Uvijek žele ono što su drugi ljudi dobili; nikad nisu zadovoljni. To me podsjeća na još jednu staru pjesmu", nastavio je, ako vam ne zvuči previše sirovo 'brojat ćemo naše blagoslove umjesto ovaca i kad ih prebrojimo, možemo zahvaliti Bogu za njih'. Eto, zašto sam drugi put stavio naznaku zahvaljivanja na kraju molitvenog obrasca da zahvalimo Bogu, no ovaj put za sve osobne milosti i blagoslove koje smo mi primili.

E ponovno stoji za EXAMINATION - ISPITIVANJE", nastavio je Peter živnuvši i pogledavajući na svoj sat. "Moramo ići brzo dalje jer vrijeme leti. E ovog puta znači preispitivanje savjesti gledano u budućnosti, ne više u prošlosti. Drugim riječima to je vrijeme da unaprijed planiramo dan koji stoji pred nama. Isplanirajte sve što još morate učiniti prije svog sljedećeg susreta s Bogom.

R RESOLUTION - ODLUKA. Razmišljajte i molite za različite odluke koje stoje pred vama i koje morate donijeti.

Na osnovi ispitivanja savjesti u uvodu sad ćete biti malo svjesniji svih onih moralnih kamena spoticanja na koje redovno nalijećete. Sada je vrijeme da ih se pokušate osloboditi. Ako osjećate da u vama čuči lijenčina, ili ste nagli, ili ste skloni bodljikavim opaskama na nedostatke drugih ljudi, sada je vrijeme da poduzmete potrebne mjere opreza i pokušate izbjeći te pogreške sljedećeg dana. Tažite od Boga da vam u tome pomogne. Upotrijebite to posebno vrijeme u svom molitvenom vremenu da pregledate svoj dnevnik s Bogom, ne samo u naporu da izbjegnute uobičajene rupe u koje upadate, nego da se odvažno bacite u sljedeći dan bez postavljanja suvišnih pitanja."

"Bez postavljanja suvišnih pitanja?" zapitao sam, "nisam siguran da vas slijedim." "Znate", odgovorio je Peter, "moja je omiljena teorija da mi svi suviše razmišljamo." "Sad sam sasvim siguran da vas ne slijedim", odgovorio sam mu sa smiješkom. "Ono što sam želio reći je da", odgovorio je Peter, "za devedeset i pet posto moralnih odluka što ih donosimo, točno znamo što moramo raditi da bismo izbjegli te greške, no naš je problem u tome što to ne radimo. Mi sasvim jasno vidimo ideale. Ne treba imati mozak genijalca da bismo shvatili da je središnje moralno učenje evanđelja ljubiti Boga i ljubiti bližnjega svoga.

Pitanje je: što ide loše od trenutka kad to uvidimo i onoga kad to ne činimo. Moja je teorija da se u tom trenutku zaustavljamo i počinjemo razmišljati, i tada obično potonemo. Kladim se da ćemo razmišljajući uvijek pronaći za sebe neki izgovor."

"Da, u pravu ste!" uskliknuo sam, "ja to činim gotovo svaki dan kad bih trebao ići u župne posjete. Odlučim ići poslije podne, ali onda sam sebi kažem kako možda nikoga neće biti kod kuće. Od četiri do pet nije zgodno jer majka sigurno prikuplja svoju djecu iz škole. Ako dođem prije šest, zateći ću ih usred njihova poslijepodnevnog čaja. U šest i trideset već je otac došao kući pa nije pravi trenutak, i tako je najbolje sve ostaviti do osam sati. No svatko zna da od osam sati nadalje cijela obitelj gleda televiziju i sigurno neću biti dobrodošao, i tako zašto uopće brinuti o posjeti?"

"To je upravo ono što sam mislio", rekao je Peter smijući se, "i što radite onda?"

"Pa kad sam loše raspoložen, što se najčešće događa, poslušam sam sebe i ostanem u kući, ili se možda odlučim posjetiti kojeg prijatelja. U rijetkim slučajevima odlučim učiniti nešto u vezi s tim, prestanem se slušati, okrenem se i pokucam na prva vrata prije nego što ponovno odustanem. No kad jednom počnem slušati svoje isprike i dobro izglačane misli a koje uvijek čekaju da umire moju savjest, završim s tim problemom, i ne odem nikuda. "Odlično!" uzviknuo je Peter, "vjerujem da primjenjujete tu tehniku i na stotinu i jednu drugu stvar koju mislite da biste trebali napraviti ali za koju si stalno govorite da je treba otpisati za sada i prestati misliti na nju.

Vjerujem da tako stvaramo i uzgajamo naviku ne misliti kad dođemo do trenutka da moramo moralno djelovati." "Vidim na što ciljate, Peter, i prihvaćam to, no mislim da to možda i nije dobro jer možemo prenglagiti", rekao sam. "Kad bi se to odnosilo na sve ljudske aktivnosti, složio bih se s vama", odgovorio je Peter, "naravno, u svačijem životu postoje trenuci donošenja odluka kad moramo sjesti, rabiti razloge, napraviti popis svih 'za' i 'protiv', što će nam pomoći da donesemo ispravnu odluku.

Postoje i u moralnom zaključivanju također granice kad je potrebno prodiskutirati i razgovarati da bi se postigle jasne odluke. Sve ja to prihvaćam. Kako bih i mogao drugačije a da ne napravim majmunariju od najviše sposobnosti koju je Bog dao čovjeku, njegova razuma. Međutim, ono što pokušavam reći je da u većini moralnih djelovanja koja sačinjavaju našu dnevnu rutinu, mi točno znamo što trebamo učiniti ali ne činimo to, jer nas lijenost vuče iz toga, ranjeni nam ponos govori da prekinemo ili da stavimo neku sarkastičnu primjedbu, unaprijed nam govori da prijedemo na drugu stranu ulice, ili da nekoga do smrti srežemo u govoru, slušamo i gledamo ali zaobilazimo. Kako često vrijeme koje smo obećali Bogu provedemo gledajući neku trivijalnost na televiziji. Gledajući na nadolazeći dan s Bogom, vrijeme je da uvidimo što trebamo učiniti i odlučiti da to i učinimo.

Zbog toga moramo odbiti slušati taj iscrpljujući unutarnji glas koji nas nepovratno navodi na lutanje i prestati ga slušati. Mislim da je to sve što sam želio reći za ovaj trenutak oko plana koji sam vam dao. Molim vas da ga zadržite i ako ga nađete korisnim za sebe ili druge slobodno ga fotokopirajte. O srednjem dijelu plana govorit ću vam sutra ujutro prije odlaska.

No još jedna posljednja opaska koja je, mislim, vrlo važna.

Ovaj molitveni obrazac nije neka čvrsta formula. Ideja mi je bila da svaka osoba može taj obrazac prilagoditi svojim vlastitim potrebama.

Netko će naći za korisno da ga razbije, pa će prvi dio molitve moliti ujutro, a rabiti završetak za večernju molitvu ili obrnuto. Znam dosta osoba koje više vole planirati sutrašnji dan na početku, radije nego navečer za sutra. Ako obrazac razbijete, možete središnji dio upotrijebiti u bilo koje vrijeme dana kao glavno vrijeme molitve. Međutim, apsolutnim početnicima koji najčešće ne znaju kako da ispune molitveni period kad počinju, savjetujem da rabe cijeli plan i pronaći će da ima mnoštvo stvari koje će ih zaokupiti za vrijeme vremena određenog za molitvu." Peter je iznenada izgledao uzbuđeno dok je iz džepa vadio svoj sat. "Oh, moj Bože, smiluj mi se!" rekao je užasno, "već je skoro pet sati, ja sam se prevario." Gledao je u mene kao da sam ja krivac.

Tada sam shvatio, čak i prije nego što sam pogledao na svoj sat, da sam ga zaboravio naviti i on je stao na deset do četiri.

Ono što sam smatrao da je Peterova sposobnost snalaženja u vremenu, bio je samo jednostavni dar dobrog vida.

To mu je omogućavalo da pazi na vrijeme, jer je gledao na moj sat koji mu je bio ravno pred očima za vrijeme našeg razgovora. "Vidjet ćemo se sutra ujutro", rekao je dok je žustro izlazio kroz vrata mumljajući nešto kako će to strašno biti za Daisy koja će se čuditi što mu se dogodilo.

Tek kasnije sam otkrio da je Daisy bila njegova ljubljena krava o kojoj je ovisio i koja je očekivala da je pomuze točno u četiri i pol!

Osmo poglavlje

SLUŠANJE BOGA

Probudio sam se oko pet sati ujutro, i mada u početku nisam mogao otvoriti oči, postao sam iznenada svjestan nekog čudnog ozračja koje je vladalo oko mene. Otvorio sam oči i sjeo na krevet. Cijela je soba bila obasjana nekim tajanstvenim crvenim rumenilom koje je ostavljalo dojam očekivanja, kao da će se zbiti neki čudesni nezemaljski događaj.

Skočio sam iz kreveta, potrčao do prozora i zagledao se u pravcu mora. Scena koju su susrele moje oči bila je tako nevjerovatno uzbudljiva da će me progoniti ostatak života. Svega petnaestak metara od mog prozora svoje je uporište imao jedan dugačak nazubljen procjep koji se protezao prema moru. Izgledao je poput uvijenog bodeža izrađenog od vrsnog, novog metala. Nije se sjajio kao da je bio od gola, hladna i jasna čelika, nego je imao sjaj divlje ljepote svježje raspršene krvi. Moje su oči slijedile smjer okrutne oštrice koja se protezala do njenog stvoritelja do horizonta, koji je bio zamućen dubokim tamnocrvenim rumenilom smrti i izgledao je poput izgubljenog okamenjenog jezera. Glatka nepomična voda je kao u zrcalu odražavala po okolnom krajoliku svoju vlastitu krvavu složenost. Nebo je bilo sakriveno iza gustog jednoličnog sloja oblaka koji su djelovali kao savršena pozadina. Stražnja zavjesa je samo katkada prihvaćala odsjaj svjetla koje je različitim

intenzitetom oblijevalo unutarnju scenu. Osjećao sam se kao da sam prenesen unatrag u neki prehistorijski krajolik, davno prije nego što su se prve šume počele širiti po zemlji, čak i prije rađanja osnovnih oblika života. Ne mogu odrediti koliko sam dugo zurio u tu čudnovatu panoramu koja je ležala preda mnom. Bio sam tako zanesen njenom primitivnom veličanstvenošću, da mi vrijeme nije ništa značilo.

Kad sam iznenada došao k sebi, obukao sam se što sam brže mogao. U jednom trenutku mistiku je nadvladao praktičan poziv, u meni se javio turist sa svojom željom da uhvati sliku. Zgrabio sam svoju kameru i izletio napolje.

No scena je sad bila potpuno drugačija. Bilo je to tmurno, oblačno, teško jutro nekog običnog četvrtka s osjetom svježeg vjetra koji je mirisao na kišu. Razočarano sam se okrenuo, vratio unutra i pojeo svoj rani doručak.

Ne znam zašto, ali Peteru nisam ništa rekao o tom svom jutrošnjem doživljaju. Ne znam čak ni zašto to nikada nikome nisam ispričao sve do danas. To je bilo neko snažno osobno iskustvo koje, jednostavno, nije bilo za prepričavanje.

Čim sam pojeo doručak, spakirao sam svoj kovčeg. Nisam želio izgubiti ni malo vremena na pakiranje krajem jutra kad će možda biti mnogo dragocjenije slušati Petera.

Peter je pristao uz molo nešto oko petnaest minuta do deset. Najprije je otišao do poštanskog ureda noseći svoju staru sportsku torbu u jednoj ruci, a štap u drugoj. Morao je poslati svoju redovnu tjednu količinu pošte. Bilo je točno pet minuta preko deset sati kad je sjeo još jednom u svoj uobičajeni naslonjač.

"A sada o srednjem dijelu molitvenog obrasca", rekao je bez ikakva uvoda, svjestan da vrijeme brzo odmiče, "to je dio koji sadrži glavninu molitvenog perioda i iz njega će se, možda, razviti prava molitva. Molitva raste ne toliko govorenjem koliko slušanjem. Nikada nitko neće uspjeti ispravno moliti sve dok ne nauči slušati što njemu Bog ima reći.

To je točka u kojoj mnogi ljudi padaju, posebno početnici. Na početku svakog novog prijateljstva mi obično previše pričamo, no kako vrijeme protječe, to se mijenja a da toga nismo svjesni."

"Uviđam važnost toga o čemu govorite", upao sam mu u riječ, "ali možete li mi malo opširnije objasniti što mislite pod tim 'slušati Boga'. Govori li on onako kako je govorio Mojsiju na brdu Sinaj ili u snu kao što je govorio Josipu, ili trebamo čuti glasove kao što ih je čula Ivana Orleanska?" Nisam se želio šaliti s tim stvarima, no želio sam da mi Peter točno objasni što pod tim misli, jer sam u prošlosti često bio zaveden vodeći isprazne razgovore i slušajući razna tumačenja o 'slušanju Boga'.

"To ću vam objasniti ovako", odgovorio je Peter ne pokazujući ni najmanji znak da ga je moja duhovita primjedba oneraspoložila, "zapitajte se kako netko govori onom drugom? Nema ništa misteriozno oko međusobnog razgovora ljudi. Mi nekoga upoznajemo slušajući riječi koje on upotrebljava. Prostor među ljudima se premošćuje riječima. To nam omogućava da otkrijemo nešto više o njima, to nam omogućava da im dolazimo sve bliže i bliže i da ih na kraju, možda, i zavolimo. Zbog toga se svim kršćanima Biblija uvijek preporučuje sa strahopoštovanjem, jer se u njoj nalaze riječi koje premošćuju prostor između Boga i čovjeka - Božje riječi. Idemo li korak dalje, u njoj ćemo naći kako su se Božje riječi utjelovile u meso i krv čovječju, naći ćemo čovjeka Isusa Krista. Kad slušamo njegove riječi, slušamo Boga, kad učimo ljubiti njega, učimo ljubiti Boga. Eto zašto svaka autentična kršćanska molitva ne počinje s ubacivanjem u mutno transcendentalno stanje savjesti, nego u pokušaj da upoznamo Isusa Krista i da se zaljubimo..u njega.

Sveti Jeronim je rekao da je nepoznavanje Svetog pisma nepoznavanje Isusa Krista, i tako iz toga proizlazi da je početna točka upoznavanja čitanje Svetog pisma. Ono je za nas napisano, zato da možemo imati život i da ga imamo u izobilju. Ono je pisano posebno za one 'koji ga nisu vidjeli, ali su mu povjerovali', tako da možemo spoznati 'Gospodina Isusa i pronaći život po njegovom imenu'.

Kad, ispunjeni molitvom, polagano čitamo Sveto pismo dozvoljavamo mu da prodiere u naša srca i tako slušamo riječi koje nam Bog kazuje. Bez obzira kakva će god biti metoda koju ćemo rabiti u molitvi koju ćemo tek otkriti tijekom vremena a koja će nam se činiti učinkovitom, nikad ne smijemo zaboraviti da se uvijek moramo vraćati Bibliji, najvažnijoj knjizi molitve za kršćane?

Rani kršćani nisu poznavali ništa drugo osim Biblije. Mnogi među njima su naizust poznavali neke izvatke iz evanđelja, a neki su čak cijelu Bibliju nosili u srcu. Oni nisu imali pri ruci nikakve druge knjige o molitvi, no nisu imali ni potrebe za njima. Čitaj Cassianove opise načina na koji su pustinjaški oci čitali Sveto pismo a posebno Novi zavjet i Psalme. Posebnu su pažnju obraćali tome da ne misle na to koliko su pročitali, nego koliko je duboko taj sveti tekst prodro u njih. U nekom određenom vremenu bi pročitali samo nekoliko redaka, ponavljali ih čitajući drugi, pa i treći put i razmišljali o njima, prodirali u njihovu pokretačku snagu i unutarnje značenje. Monasi bi zastajali u dubokoj tišini kako bi dozvolili onom Duhu koji je u prvom redu nadahnjivao pisce Svetog pisma, da nadahne i njih također.

Kad bi u potpunosti upili ovaj posebni odjeljak, tek tada bi smjerno prešli na sljedeći i ponovili cijeli proces, zastajkujući u tišini, da bi riječ utonula duboko u srž njihovih bića. Kako im je molitva postajala snažnija,

trenuci tišine postajali su sve dulji, a riječi bi na kraju prokrčile put dubokoj unutarnjoj mirnoći. U toj mirnoći, monasi su susretali svog Stvoritelja na način i na razini koja je poznata samo onim vjernicima koji su sve svoje dali Onomu koji je Sve u svemu."

"Zašto smo mi izgubili taj drevni tradicionalni način čitanja Svetog pisma?" zapitao sam, "zašto nas nisu odgojili da molimo na taj način?"

"Pa", rekao je Peter, "kao što znate, kad se kršćanstvo širilo na Zapad duž glavnih trgovačkih putova koje su sagradili Rimljani, našlo se okruženo nečim što je bilo sirovo i primitivno okruženje u usporedbi s onim razvijenim carstvom u kojem je rođeno. Kako možete dati Sveto pismo ljudima koji ne znaju ni čitati ni pisati? Premda je još u najranijim danima postojala namjera da se Sveto pismo i sveta liturgija prevedu na razne jezike ljudi, kako ćete to učiniti kad ti ljudi nemaju svoj jezik, ili barem nemaju pisani jezik koji bi bio toliko razvijen da bi se to moglo prevesti. Vremenom je ta mogućnost postajala sve veća jer su ljudi naučili čitati. Reformacija je prva dala običnim ljudima Božju riječ na njihovu jeziku. No njihovi ostali postupci nisu bili prihvatljivi tradicionalnoj Crkvi, pa je to razlog zašto je Katolička Crkva s neodobravanjem, pa čak i obeshrabrivanjem govorila o čitanju Svetog pisma.

Stoljećima dok su obični ljudi čeznuli za Svetim pismom, to je bilo isključivo pravo velikih svetaca i duhovnih vođa. Oni su ljudima prenosili središnju tajnu vjere na način kako su je oni sami bili sposobni prihvatiti. U narodu je poraslo jednostavno slavljenje prilagođeno nepismenim ljudima, razvijene su tehnike misaonih molitava, a u modu su došle razne metode moljenja, koje su svoj vrhunac dosegle u priručnicima o meditaciji i sve se to zadržalo do današnjih dana.

Mnoge od njih su 'pomogle' da se ostane u molitvi određeno vrijeme, kao što je to molitva krunice ili postaje Križnog puta, Ignacijeve vježbe i mnoge druge. Neke među njima su odbačene i imaju drugorazredni značaj u molitvi. Općenito se može reći da su one u to doba bile dobre, jer su pomagale istinskom ponovnom predočavanju autentičnog duha i učenja evanđelja. Tako dugo dok to postižu, one nam i danas donose dobrobit.

Međutim, riječ se ponovno otkrila svima i mora se staviti na počasno mjesto. Morali bismo stremiti vraćanju najstarijem načinu svete kršćanske molitvene tradicije, onako kako su to činili veliki crkveni oci."

"Mislite li da bi glavnina molitvenog vremena trebala biti posvećena polaganom, meditativnom čitanju Svetog pisma, slično kako su to radili monasi koje je opisao Cassian?" zapitao sam.

"Upravo to", odgovorio je Peter.

"Sjećam se kad sam jednom, pred nekoliko godina, držao propovijed pa sam rekao ljudima kako bi trebali više čitati Bibliju, jer će im to pomoći u molitvi. Sljedećeg tjedna došao mi je jedan župljanin i zgranuto mi rekao da to uopće nije točno. Izgleda da je

otvorio Bibliju na nekim tmurnim mjestima Levitskog zakonika gdje je tekst ulazio u neke koristoljubive detalje o tomu kako se prihvatljivo može prinijeti krvna žrtva. Rekao mi je kako je zbog tog teksta zamrzio hranu za cijeli sljedeći tjedan a Bibliju za cijeli život, a da mu to sigurno nije pomoglo u molitvi."

Peter se nasmijao i rekao: "Uvijek savjetujem ljudima da počnu proučavati Novi zavjet, Psalme i samo neke tekstove iz Starog zavjeta, koje preporučam za različita godišnja doba. Da budem točniji, najčešće preporučam ljudima da počnu s čitanjem Evanđelja po svetom Ivanu. Upućujem ih na njegove najdivnije dijelove, posebno na opis Posljednje večere, od trinaestog do sedamnaestog poglavlja. Ima tamo hrane za molitvu za cijeli jedan život. Zatim ih upućujem na Ivanove i Pavlove poslanice i na sva ostala evanđelja."

"Kako savjetujete ljudima da koriste taj tekst?" zapitao sam.

"Moj je savjet da rabe uvodni dio molitvenog obrasca kao pripremu za čitanje Biblije", odgovorio je Peter, "a zatim da otvore Ivanovo evanđelje, i to onaj dio o Posljednjoj večeri. Savjetujem im da ga pročitaju nekoliko puta, praveći stanke između čitanja, ponavljaju ga, i traže od Boga da im pomogne prodrijeti u njegovo značenje i na kraju da im dopusti da iskra te spoznaje plane u njihovoj svijesti. Dozvolite mi da vam pokažem kako to mislim."

Peter je prestao govoriti. Zavalio se u svom naslonjaču, zatvorio oči i ostao nepomično u tišini cijelu minutu prije nego je ponovo počeo govoriti. Počeo je s citiranjem nekih tekstova iz Ivanova evanđelja. Ponavljao ih je polagano nesvjesno ubrizgavajući u njih značenje rođeno u dugim godinama osobne molitve.

'.....nitko ne dolazi Ocu osim po meni;.....ako poznajete mene, poznajete i mog Oca, također; .....vjerujete li da sam ja u Ocu i da je Otac u meni?; .....svatko tko voli mene, njega će voljeti i moj Otac, i ja ću ga voljeti i otkriti ću mu se; .....vi sagradite svoj dom u meni i ja ću svoj u vama;.....bez mene, sami, ne možete ništa učiniti.....'

Peter je svojim riječima i njihovom značenju davao takvu dubinu, da je to imalo gotovo hipnotički efekt na mene. Nesvjesno sam zatvorio oči a preplavila me je duboka mirnoća.

Napravio je stanku, a zatim je ponovio tekst. Ovog puta još polaganije. A kad ga je ponovio treći put, nisam više zamjećivao način na koji ga je izgovarao, ostalo je samo njihovo značenje koje se u mene ubrizgavalo,

koje me je probadalo a koje do tada nikada nisam iskusio. Trebalo mi je dosta vremena da u posljednjem ponavljanju prokuham sadržaj teksta. Peter mi ga je i ostavio. A tekst je na neki novi način u meni oživio.

Tada je Peter počeo moliti riječima koje su bile u potpunom suglasju s mojim osjećajima. "Gospodine, vjerujem", molio je, "pomozi mojoj nevjeri."

Tri je puta ponovio tu molitvu. Ponovno je zapao u šutnju. Kad je progovorio to su bile riječi veličanja, zahvaljivanja i divljenja. Nakon još jedne dugačke stanke, počeo je ponavljati izvatke iz teksta koji je na početku citirao:

'izgradi svoj dom u meni i ja ću svoj izgraditi u tebi', i zatim nakon kratke stanke.....'bez mene nemate snage ni za što'. Te je dvije fraze ponovio nekoliko puta praveći stanke različite dužine među njima.

Obuzela me je duboka sabranost za vrijeme tog iskustva i ostala je sa mnom cijelog dana.

Kad je Peter završio molitvu, mogao sam samo reći 'hvala vam!'. Ništa se drugo nije moglo reći niti sam išta drugo želio.

Poslije duže stanke nastavio sam:

"Da, sada razumijem što ste mi govorili", a glas mi je zvučao prazno i šuplje.

"Najvažnije je naučiti slušati, duboko i pažljivije nego što to radimo inače", rekao je Peter.

"Ali moramo naučiti i čitati, također", dodao sam.

"U pravu ste", složio se Peter, "mislim da je jedna među našim najvećim nevoljama ta da smo u svom životu bombardirani literaturom svake vrste, svakog dana i sa svih strana, tako da smo razvili naviku čitanja u dahu, tek da uhvatimo o čemu se radi. Naše jedino usredotočenje se sastoji u tome da uhvatimo najvažnije činjenice u onom što čitamo i da smjesta krenemo dalje. Ako tu istu tehniku primijenite na čitanje Svetog pisma, tada nećete nikamo stići. To nam neće pomoći dublje upoznati Krista. Morali bismo čitati Sveto pismo kao što čitamo dobru poeziju, beskonačno puta ponavljajući rimu dok ne usvojimo njezin smisao. Ljudi s umjetničkom naravi možda bi više voljeli iskorištavati svoju maštu i u tome ih treba ohrabriti, neka to čine. U stvari, svakome tko nalazi da mu je pomoć mašte korisna, treba ga u tome ohrabriti."

"Kako to mislite?" zapitao sam.

"Evo", odgovorio je Peter, "u mašti si možete predočiti scenu sa svim detaljima, prije nego što počnete slušati Kristovu riječ.

Na primjer, u ovoj kratkoj meditaciji koju smo zajednički podijelili, mogli ste otkriti da vam je bilo korisno zamisliti si scenu Posljednje večere do u detalje. Zamišljate apostole kako pripremaju stol, zamišljate našeg Gospodina kako ulazi u sobu, promatrate ga kako hoda, promatrate njegovo lice kada govori, zamjećujete svaki trzaj lica. Zamišljanje takve scene može vam približiti ozračje prije nego što prijedete na meditiranje teksta iz Evandjelja. Muka Kristova, na primjer, sama po sebi nas navodi na takav način molitve. No nemojte tada samo misliti o tome što je sve prolazio, vratite se u svojoj mašti unatrag na to mjesto. Nađite se među vojnicima koji ga čuvaju, budite jedan u gomili što ga prati dok nosi križ, budite jedan od promatrača razapinjanja. Promatrajte kako se to sve događalo, otvorite uši i slušajte što ljudi oko vas govore. Zatim otvorite vlastita usta i počnite moliti."

"Ali zar to nije emocionalni pristup koji se danas smatra zastarjelim?", zapitao sam.

"Nema zastarjelih metode molitve ako vam one pomažu da si predočite istinski duh evandjelja i vode vas k tome da dublje upoznate Kristovu ljubav", rekao je Peter snažno. "Poznam mnogo ljudi koji sebe smatraju staromodnima i koji ne bi napravili neki veliki napredak u molitvi da se nisu poslužili određenim tradicionalnim metodama meditacije. No znam i zašto me to pitate. Mnogi petorazredni meditativci, posebno oni u devetnaestom stoljeću, napravili su besmislicu od tog posebnog pristupa molitvi pišući brda pobožnih sentimentalnosti koje su učinile da su se mnogi, u njihovom društvu, osjećali nelagodno. Sigurno da takav pristup svakome ne odgovara, no nekima može biti vrlo koristan i oni ga ne trebaju odbaciti zato jer neki misle da to nije ono pravo.

Riječ je postala čovjekom, mesom, pa ljudi od krvi i mesa mogu opipljivo razumjeti i vidjeti Božju ljubav. Negiranje muke Isusove kao primarnog izvora kršćanske meditacije i molitve negira i najvažnijeg pokazatelja Božje ljubavi koji se ikada dogodio. Mi nismo kamenje, nismo stijene, nismo bezosjećajna bića. Ako se bojimo svojih emocija jer to nije ono pravo, ili nije u trendu, tad je bolje da počnemo moliti za malo dječje poniznosti ako želimo ući u Kraljevstvo Božje.

"O, Bože blagi", rekao je Peter gledajući na svoj sat, "vrijeme nam istječe a moram vam dati još neke preporuke, koje bi vam mogle koristiti u tom glavnom molitvenom dijelu.

Čitajte psalme, osobito psalme za koje osjećate da vama osobno govore na poseban način. Uzmite ih, iščitavajte ih polako, meditirajte nad njima, razmišljajte o njima na način kako sam vam opisao. Činite isto to isto i s hvalospjevima i s himnima.

Postoje mnogi predivni duboki himni na koje mi tu i tamo svratimo jedan brzi pogled kad ih pjevamo u crkvi. To su himni poput 'Divnoj, dakle, tajni ovoj', ili 'O dođi Stvorče Duše Svet'. Slavljenje u himnima može biti

bogat izvor misli za meditativnu molitvu. Ja bih još posebno preporučio mnoge pučke pjesme. Mislim da su, što se glazbe tiče, različite kvalitete, no riječi su vrlo često i biblijske i duboke.

I sama liturgija je beskonačan izvor hrane za duhovna razmišljanja. Odličan je način da nekoga uvedete u meditativnu molitvu taj da ga ohrabrite u čitanju euharistijske molitve. Čudesno je kako malo ljudi to čini, ali ako se čitaju na taj način, liturgijske molitve mogu biti od neprocjenjive vrijednosti.

Treba ih koristiti na jednak način kao što se koristi biblijski tekst. Počnite od početka, pročitajte nekoliko rečenica, pretočite ih udvoje vlastite riječi, učinite da postanu vaše vlastite. Pravite stanke u tišini, pustite ih da prodru u vas. A onda se molitvom izrazite onako kako ste reagirali na njih. Kad iscrpите jednu frazu, prijedite na sljedeću. Sjetite se nema žurbe, nema pritiska da ih sve morate proći, imate cijeli život pred sobom.

Prednost takvog korištenja euharistijske molitve je u tome da ćete, prije nego što i shvatite, biti uronjeni u smisao i mentalitet Kristove osobne molitve. Velika liturgijska molitva je najsavršenije proširenje obrasca svih molitava - 'Očenaša'.

Ima još mnogo liturgijskih molitava koje možete upotrijebiti za osobnu molitvu. 'Slava Bogu na visini' je od svih molitava najviše molitva slavljenja - himan, to je izvanredan primjer takve molitve. Uvijek je preporučujem ljudima, jer nas taj himan istog časa izvlači iz nas samih. Žarišna točka molitve je Bog, njegova slava - i to je i kraj svih molitava kao i cjelokupnog "čovjekova postojanja.

Vjerujem da je uporaba liturgijskog teksta za privatnu molitvu veoma važna jer pomaže izgradnji mosta između javne i osobne molitve. Vrlo često se osobna i javna molitva prihvaćaju kao dva, potpuno odvojena odjeljka kršćanske službe Božje, premda bi trebale biti međuovisni izričaj vjernih iskustava."

Peter je primijetio da sam pogledao na sat. Vrijeme je brzo prolazilo.

"Da, nije nam ostalo još mnogo vremena," rekao je, "sve što pokušavam reći je da se oko nas nalazi obilje materijala koji se može rabiti za meditaciju, samo ako pažljivo gledamo naokolo. Sveto pismo, naravno, zauzima počasno mjesto, no ima i mnogo drugih izvora koji ga odražavaju kao u zrcalu i na različite načine odražavaju istinski duh evanđelja.

Kad se s tim počne, vidjet ćete da ne postoje dva čovjeka koji će pronaći iste metode kao one koje im najbolje odgovaraju jer ljudi su različiti. Zato je i ovaj moj "molitveni obrazac" napisan samo kao jedan, veoma prilagodljiv podsjetnik koji svatko može preurediti po svojoj potrebi. Zato kad ga nudim, pažljivo upozoravam na različite mogućnosti, znajući da mnogima neće uopće koristiti, no nekima i hoće."

"No moj je veliki problem", rekao sam, "što ja pokušavam meditirati o nekim glavnim istinama naše vjere, no sve me to ostavlja hladnim, premda znam da bih morao biti dotaknut. Nekako, te istine ne prodiru u mene, čini mi se kao da sam podigao brane oko sebe."

"To ste i napravili", prihvatio je Peter, "započeti s istinama vjere je za nas nekako preveliko, pregolemo i gotovo je nemoguće da bi bilo uspješno. Pred nekoliko godina slušao sam na radiju jednog astronoma kad je pričao o najudaljenijim zvijezdama na nebesima. Rekao je da su neke od nas udaljene preko deset milijardi svjetlosnih godina. Da budem iskren, mogao je reći i samo nekoliko milijuna godina udaljenosti, za mene to nema nikakve praktične razlike. Udaljenost o kojoj je on pričao, dobivena statističkim izračunima, bila je tako velika, tako beskrajna i ja je nisam mogao shvatiti. Isto je i s vjerskim istinama. Uzmite samo središnju istinu da je Bog ljubav i da me on voli. To je zaista previše svakome samo tako olako povjerovati. Ja to mogu izgovoriti, mogu i ponavljati te riječi, ali ja sam ne mogu učiniti da me one prožmu i da to shvatim. Isto je i s našim emocijama. One mogu samo odgovarati na podražaj određenim u i stupnjem intenziteta.

Dobrom voljom i iskrenim naporom to stanje mentalne paralize postepeno počinje iščezavati. Polagana meditacija ispunjena molitvom na tekstovima evanđelja iznenada će početi ubirati plodove. Duhovno razumijevanje se počinje komešati, emocije su dotaknute i počinje odgovor. Bog mijenja ono što je počelo kao prilično suho akademsko znanje i to vas počinje pogađati sve snažnije. Ljubav koju Bog ima za nas počinje se zapažati u djelovanju, znanje se preokreće u ljubav. Nitko ne može ostati isti kad dođe do spoznaje da ga netko drugi voli. Svatko tada odgovara automatski: emocije se oslobađaju i za uzvrat i mi počinjemo izražavati svoju ljubav. To je početak stvarne molitve koja će rasti s dubinom i intenzitetom kojim nas istina o Božjoj ljubavi uvijek vraća k sebi, dok polagano plovimo nad Svetim pismom na tako mnogo načina.

Kad vas evanđeoske poruke pogode i eksplodiraju maksimalnim učinkom, vjernik pronalazi najneobičnije riječi koje može dozvati u svojem umu. Glas mu više nije dovoljan da bi mogao izraziti svu dubinu osjećaja koji poput bujice naviru iz njega. Konačno preostaju samo riječi zahvale, veličanja, slavljenja pa čak i jezik ljubavi. Sve to otvara put tišini, tišini koja kazuje mnogo više nego najmoćnije čovjekovo izražavanje.

Polagano i meditativno prodiranje u tekst otvara i odmata klupko cjelokupnog vjernikova bića koje duboko uronjeno polako tone u tišinu kontemplacije pogledom uperenim u Boga. Gledajući realno, to izgleda kao da je najsnažniji i najpronijljiviji izraz ovog novog odnosa s Bogom pražnjenje. Riječi ujedinjuju one koji su odvojeni jedni od drugih, ali oni koji su u savršenom jedinstvu uživaju blaženstvo u savršenoj tišini."

"Izgleda da Božja ljubav ima isto obličje kao i ljudska" rekao sam.

"Upravo tako", odgovorio je Peter, "zbog toga Sveto Pismo neprekidno koristi simbole ljudske ljubavi kao najbolju moguću analogiju kojom opisuje rast ljubavi između čovjeka i Boga, sve do savršenstva.

U početku su ljudske riječi ljubavi obično krute i prolazne, to je poput početnog zagrljaja koji je vjerna slika početka ljubavne veze. Obično postoji neki određeni napor, čak i neka izvještačenost u načinu kako se u početku izražavamo. Kod sljedećih susreta razgovor se usmjeruje na to da u detalje saznamo što više stvari o onom drugom. Otkrivamo jedan drugome prošlost, otkrivamo zajedničke i suprotne težnje. Iskra ljubavi koja je tu od početka, postepeno prerasta u plamen a riječi obrazloženja otvaraju put jeziku ljubavi. Što je veća privlačna ljubav, potreba za riječima postaje sve manja i manja. Dovoljno je biti zajedno, bez prisustva drugih, biti jedno s onim drugim u dubokoj bogatoj tišini."

"Molitveni obrazac je dakle više naputak koji može pomoći početniku da izgradi svoj odnos ljubavi s Bogom", govorio sam to polagano izgovarajući svaku riječ kao da sam kupovao vrijeme kako bi sve to potonulo u meni.

"Ispravno", odgovorio je Peter, "trenutak kad ste počeli shvaćati i osjećati Božju ljubav dosežući je u molitvi, je trenutak kad možete ovaj moj naputak mirno baciti u koš za smeće. Malo sam pretjerao. Mi smo, naravno, obična ljudska bića, jednog dana nam je molitva lagana, ali već sljedećeg nije, jednog smo dana na Taboru a drugog na Kalvariji. Ne, nemojte baciti naputak onog dana kad otkrijete da je molitva lagana ili da je lakša, jer doći će dani kad ćete biti ponovno na početku. Tada ćete biti vrlo sretni što se možete vratiti obrascu jer će vas on održavati na usku i neravnu putu.

Eto, samo pokušavam naglasiti princip, obrazac je samo sredstvo i može se povremeno odbaciti, pa čak i trajno. Da bi to prikazao u realnosti, rado koristim analogiju sa svemirskom kapsulom i njenim raketnim pogonom o čemu sam vam ranije govorio.

Doći će vrijeme kad ćete već u početku, počinjući sa slovom "P" - prisutnost, otkriti stvarnost Božje ljubavi koja vam je tako blizu i tu je, uz vas, da ćete samo željeti da ostatak molitvenog vremena provedete u toj velikoj tajni koja vas potpuno prozirnije."

"Pretpostavljam da sada govorite o vrhuncima kontemplativne molitve?" zapitao sam prilično smjernim tonom. "Dobri Bože, ne!", rekao je Peter vidljivo iznenađen onim što sam rekao, "mi razgovaramo samo o počecima molitve.

Kontemplacija ne počinje kad mi to želimo, nego kad to Bog hoće. No bit će još mnogo vremena da o tome pričamo, kad za to dođe vrijeme."

"Zamislite? Već je dvanaest sati!" rekao je Peter skačući na noge.

"Pogledajte, Peter, sada jednostavno morate ostati na ručku", rekao sam pokušavajući da mi glas zvuči što je moguće odlučnije, tako da me neće moći odbiti.

"Oh dragi, nemojte reći?" rekao je Peter.

"Reći što?" zapitao sam.

"Pa, zapravo ono što sam želio reći je, da sam putem dok sam dolazio ovamo već susreo gospođu MacNeil i ona me je zapitala bili me smetalo ako stavi malo više krumpira u lonac. Žao mi je da vam to nisam spomenuo. Vidite, mislio sam da bih mogao ostati preko ručka pa bih vas ispratio na aerodrom da se pozdravimo."

"Oh, u redu", rekao sam sav sretan, ne samo zato što će ostati na ručku nego i zato što će doći na aerodrom da se još jednom pozdravimo.

Peter je uzeo svoju otrcanu sportsku torbu koju je bio odložio pokraj stola i krenuo prema vratima.

"Ali kamo ćete sada?" zapitao sam zbunjeno jer je do ručka ostalo još pola sata.

"Joj, dragi, reći ćete da sam neotesan. Trebao sam vas pitati. No mislio sam da imam upravo dovoljno vremena da se okupam."

Prasnulo sam u smijeh. Eto dokle sam stigao, pomislio sam, dok mi je u mozgu bljesnulo sjećanje na naš prvi susret. Instinktivno sam protrljao prste na svojoj desnoj ruci. Još mi je uvijek ostao strah od snažnog stiska ruke kad sam se prošli puta pri dolasku pozdravljao s Peterom. Ne želim biti ponovno uhvaćen u neopreznosti, pa sam tako, instinktivno, počeo s mjerama predostrožnosti kako bih izbjegao da mi se nešto slično dogodi pri odlasku. Vjerovao sam Peteru svom svojom dušom, no moja desna ruka u to nije bila uključena.

Bilo je oko četvrt do dva kad smo stigli na mali zračni terminal.

"Iznenađen sam da avion još nije stigao", rekao je Peter.

"Morao je već biti ovdje?" zapitao sam.

"Pa, obično stiže najmanje tričetvrt sata do jedan sat prije ponovnog odlaska" odgovorio je Peter,

Peter je ostao u autu dok sam ja otišao čekirati karte i predati moj golemi kovčeg.

"Avion se zadržao u Tireeu zbog nekih razloga", rekao sam, dok sam sjedao natrag u auto, "rekli su mi da će biti ovdje u pola tri i da ćemo krenuti čim pilot bude spreman."

Trebali smo čekati pola sata, za koje me je vrijeme Peter upoznao sa zanimljivom povijesti Barre, sve od vremena kad su je osvojili Vikinzi.

Pričao mi je o vremenima kad je kršćanstvo došlo ovamo i kako je godinama cvjetalo uz pomoć irskih misionara i onda kad je izgledalo da su svi drugi zaboravili na te otoke. Znao je mnogo o običajima na otocima i pogodio me je pričom o brizi političara za te otoke. Ispričao mi je priču koja je već prešla u legendu i postala besmrtna kad je po njoj napravljen film "Izobilje viskija". Film se temelji na knjizi Compton MacKenziea. To je priča o jednom nesretnom brodu, koji je potonuo ispred Eriskava za vrijeme prošlog rata. Bio je natovaren viskijem i trebao je otploviti za Ameriku. Svaki iole sposoban brodić za plovidbu u tom kraju pošao mu je u pomoć. U svom iskrenom oduševljenju, pa i u herojskom naporu, otočani su odlučili spasiti teret i dići ga s dna mora. Sumnjičavost vlasti se promijenila u nevjerovanje kad su obaviješteni da je svaka spašena boca viskija bila žrtvovana moru u velikodušnom ali uzaludnom pokušaju da se spasi brod.

Kasnije se dugo pričalo o drugačijoj boji i posebnom ukusu nadomjestaka domaće vode. Pitanja su se postavljala i o tome zašto je iznenadni val zemljoradničke aktivnosti uhvatio, inače neradne male zemljoradnike, pa su obradili neproduktivnu zemlju usred ljeta!

Upravo mi je počeo pričati priču o nekom otočaninu koji je svoju količinu viskija sakrio u garaži naslonjenoj na policijsku postaju kad se začula užasna buka. Otočki avion je stigao i grmeći je prelijetao iznad našeg auta, prije svog posljednjeg zaokreta iznad Atlantika u pripremi da se prizemlji. Obadvojica smo izišli iz auta da promatramo njegovo slijetanje, no morali smo se istovremeno sklupčati sve do zemlje jer nam je avion preletio svega dvadesetak metara iznad glava.

Iz aviona je prvi izašao otac James. Mi smo mu pošli ususret da mu zaželimo dobrodošlicu. Nakon što smo nekoliko minuta pročavrljali, otac James je rekao kako mu je jako žao ali ne može čekati da ja uzletim jer ima tako mnogo toga što mora srediti za nedjeljno jutro.

Obojici sam rekao zbogom i zahvalio im za sve. Kako ću im ikada moći dovoljno zahvaliti?

Peter je zapazio moju laganu zadržku prije nego što sam mu pružio ruku. I on se sjećao našeg prvog rukovanja. Ovog je puta bio nešto malo blaži.

Morao sam čekati preko jedan sat prije nego je avion uzletio u sjajno sunčano svjetlo. Na oko pet stotina metara iznad zemlje, avion je ispravio svoje lijevo krilo i počeo se uspinjati prema nebu. Nekoliko nezaboravnih trenutaka mogao sam kroz avionski prozor promatrati jasnu sliku Calwaya. Mogao sam vidjeti malu kolibu koja je, sa svoja dva sićušna prozora duboko usađena u debele zidove kolibe, zurila na more, ponosno odbijajući da primijeti bučni moderni stroj koji joj je tutnjao iznad glave.

Nadesno, na poluotvorenim vratima vidio sam Petera kako nepomično stoji, jasno se ocrtavajući na svježe, bijelo obojenom zidu. Njegova desna ruka i štap u ruci bili su podignuti na pozdrav.

Iznenada se avion digao i više ga nisam vidio.

Premda sam znao da ću se jednoga dana vratiti, nisam imao ni blagog pojma kad će to biti. Nisam mogao ni zamisliti tako čudnu okolnost koje će me dovesti do toga da neko vrijeme provedem u Peterovoj maloj kolibici. Tamo ću za sebe otkriti nešto od njegova duhovnog putovanja koje ga je dovelo do toga da prigrli život pustinjaka na tom malom osamljenom otoku.

David Torkington

PROROK

Perast, 2002.

Uvod

Knjiga, koja je pred vama, je druga knjiga iz trilogije Davida Torkingtona o molitvi.

U knjizi autor propituje osnovne istine svakog duhovnog puta ispričane kroz priču kako se, u današnje vrijeme, jedan mladi čovjek odlučuje za život pustinjaka. Priča je izmišljena, premda su neki njeni dijelovi bazirani na događajima i iskustvima autorovog brata, koji je u svojoj 22. godini iznenada umro od srca dok je išao na svoj posljednji ispit na Sorbonni u Parizu 1955. god.

Glavni lik - Peter Calvay, na svom duhovnom putu do zaređenja u franjevački svjetovni red, susreće mnoge ljude, laike i duhovnike, muževe i žene, svece i obične ljude - kao što to obično biva u svačijem životu. Svaki od njih donosi ponešto od svog duhovnog iskustva i znanja i svatko mu biva za neko vrijeme vodič na tom putovanju.

Djelo upućuje na put s usponima i padovima, ushitima i mukama i upozorava na važnost nekih pojmova kao što su redovita molitva, blago nastojanje, strpljivo čekanje, zdrava askeza i neprestano kajanje.

Ovo posljednje će se možda nekome učiniti neobičnim, kao što to i autor napominje, jer se kajanje spominje u vezi s Isusom koji se u svom duhovnom rastu i razvoju kao čovjek morao naučiti kajati. Isus je bio svjestan težine grijeha cijelog čovječanstva koji je slobodnom voljom prihvatio, lako to nije njegov osobni grijeh, on je, na nama nedokučiv način, podnosio njegov teret i osjećao odgovornost za njega. Morao je steći i iskustvo čovjeka 'skršena srca'. Morao je ući u pakao svih ljudskih zala da bi paklu oduzeo plijen. Tako treba shvatiti taj izraz: Isusovo kajanje. Isto tako, ako želimo slijediti Isusa, kajanje mora biti podloga i našoj molitvi, što ne znači stalno predbacivanje svog vlastitog grijeha, nego više stalnu svijest o svojoj nedostatnosti i nemoći. Autor dopadljivim, laganim i zanimljivim stilom govori o iskustvima na duhovnom i molitvenom putu koja su poznata od davnine, a nama se sada otkrivaju na nov način.

Čitajući ovu knjigu, možda ćete ponešto otkriti o sebi i o svom duhovnom putu čega do sad niste bili svjesni. Nadamo se da ćete je pročitati nadušak a kasnije još ponovno iščitavati.

Lj. J. i D. R.

Predgovor

Glavni lik ove trilogije je Peter Calvay koji na svom duhovnom putu susreće mnoge ljude, laike i duhovnike, muževe i žene, dobre i loše primjere, svece i obične ljude - kao što to obično biva u svačijem životu. Svaki od njih donosi ponešto od svog duhovnog iskustva i znanja i svatko biva za neke vrijeme vodič na tom putovanju. Djelo upućuje na put s usponima i padovima, ushitima i mukama i upozorava na važnost nekih pojmova kao što su redovita molitva, blago nastojanje, strpljivo čekanje, zdrava askeza i neprestano kajanje.

Ovo posljednje će se možda nekome učiniti neobičnim, kao što to i autor napominje, jer se kajanje spominje u vezi s Isusom koji se u svom duhovnom rastu i razvoju kao čovjek morao naučiti kajati. Isus je bio svjestan težine grijeha cijelog čovječanstva koji je slobodnom voljom prihvatio, lako to nije njegov osobni grijeh, on je, na nama nedokučiv način, podnosio njegov teret i osjećao odgovornost za njega. Morao je steći i iskustvo čovjeka 'skršena srca'. Morao je ući u pakao svih ljudskih zala da bi paklu oduzeo plijen. Tako treba shvatiti taj izraz: Isusovo kajanje.

Isto tako, ako želimo slijediti Isusa, kajanje mora biti podloga i našoj molitvi. To ne znači stalno predbacivanje svog vlastitog grijeha, nego više stalnu svijest svoje nedostatnosti i nemoći. Autor tako na dopadljiv, lagan i zanimljiv način govori o iskustvima na duhovnom i molitvenom putu koja su poznata od davnine a današnjem se čovjeku ponovno otkrivaju na nov način. Čitajući ovu knjigu, možda ćete ponešto, otkriti i o sebi, čega do sad niste bili svjesni. Nadamo se da ćete je pročitati nadušak a kasnije još ponovno iščitavati.

Lj. J.

Prvo poglavlje

NA CALVAYU

Osjetio sam grč u želucu.

"Dobri Bože! Ne!" Riječi su mi nehotice izletjele i odjeknule u praznoj sobi. Bacio sam novine na pod i zagnjurio glavu u ruke. Oh, ne! O, ne! O ne! To ne može biti istina! To ne može biti istina! Zavalió sam se natrag u stolicu i prazno zurio u prostor skamenjen od šture novosti koju sam upravo pročitao.

Mehanički sam se sagnuo, podigao novine s poda i ponovno pročitao odlomak pod naslovom 'Ribar izgubljen na moru'. Čitao sam ponovno i ponovno nadajući se da je to neka užasna greška, ali nije bila. Riječi su ostajale iste.

Još jednom sam pročitao taj hladni i gotovo bešćutni, mali članak koji je stajao ispod gornjeg naslova: "Pretpostavlja se da je lokalni ribar s Hebrida, poznat kao Peter Calvay, zauvijek nestao budući da ni nakon tri dana zračne i morske potrage u islandskim vodama, lokalna spasilačka služba pojačana s RAF- ovim helikopterima i brzim čamcima nije mu našla ni traga."

Zavalió sam se natrag u stolicu, fizički gotovo paraliziran strašnom viješću dok su mi se u glavi rojile svakakve misli. Nema dugo da sam se sreo s Peterom Calvayem. Čuo sam o njemu od jedne njegove suradnice u nekom malom domu za duhovnu obnovu, pa sam učinio sve da ga sretnem. Napravio sam taj daleki put na te udaljene otoke tražeći pomoć koju sam tako nužno trebao ne bih li se izvukao iz svoje duhovne katastrofe koja je prijetila da me posve uništi.

Nisam se razočarao. Pokazalo se da on nije samo pustinjač nego i mistik koji je potpuno promijenio smjer moga života, ne po onom što je rekao, nego po onom što je bio.

Posljednji sam mu put pisao iz svog novog doma u Birminghamu prije nekoliko tjedana želeći se dogovoriti za naš novi susret u jesen. A sad ovo!

Ne znam kako sam dugo sjedio u stolici zureći u prazno. Postepeno mi se iz kaleidoskopa slika i ideja koje su navirale iz moje svijesti iskristalizirala jedna jeftina misao. Što će sada biti sa mnom? Što ću ja sada?

A onda sam se sabrao i skočio na noge. Užasnula me spoznaja moje sebične reakcije na Peterovu smrt.

"Sljedeći, molim", rekla je sestra u tom času, otvarajući vrata zubarske ordinacije, "vi ste otac Robertson, pretpostavljam?" upitala je i pogledala me nekako zabrinuto. Stajao sam nasred sobe stisnutih šaka, čvrsto zategnutih usana i zažarenih očiju punih ljutnje na svoju sebičnu neosjetljivost.

"Ne trebate se ničega bojati", rekla je sestra pokušavajući mi uputiti ohrabrujući smiješak. "Ne bojim se ja ničega", odgovorio sam prilično smiješno dok sam ljutito prolazio pokraj nje i zubara i sjeo na zubarsku stolicu.

Zubar je izgledao prilično zbunjeno promatrajući tu malu neugodnu scenu i trebalo mu je dosta vremena da prekrije svoju nelagodu, a zatim je s kirurškim instrumentima brzo počeo kopati po mojim ustima.

Bila je to najbolnija posjeta zubaru koja mi se ikada dogodila. Ja se nisam mogao opustiti, a moja napetost prelazila je i na zubara što je imalo bolne posljedice za moja jada usta.

Čim je zubar ispunio dvije velike rupe u mojim kutnjacima, izletio sam iz ordinacije u čekaonicu a da mu nisam ni zahvalio. Ponovno sam zgrabio novine.

"Blagi Bože, ne!" rekao sam sam sebi dok sam gledao datum novina. Bile su stare skoro mjesec dana.

"Mogu li uzeti ove novine?" upitao sam sestru.

"Naravno", odgovorila je, "no, bojim se da su stare nekoliko dana."

"Dana? Mislite tjedana, zar ne?" odgovorio sam grubo, izletjevši iz čekaonice.

Čim sam došao kući, nazvao sam oca Jamesa, župnika u Northbay Barri gdje je Peter živio na svom pustinjačkom otočiću. Pokušao mi je reći što se dogodilo, ali između pucketanja na vezama i prekida na linijama nisam bio u stanju uhvatiti ni glavu ni rep njegovoj priči. Shvatio sam da je Peter nakon nekog razgovora ili tako nešto, krenuo s glavnog otoka, koji jednostavno zovu Island, na nedaleki otočić Calvay gdje je bila njegova kuća. No tamo nije nikada stigao i do sada mu se nije pronašao nikakav trag.

Sprovod je bio tjedan dana kasnije, bez tijela, za koje se pretpostavlja da je nestalo u moru.

"Bio je to veliki šok za sve nas", rekao je otac James nekako nepovezano.

"Oče", vikao sam u telefonsku slušalicu, "dolazim što brže mogu. Možete li mi naći prenoćište za nekoliko noći?"

"Svakako", odgovorio je, "dođite kad god želite".

Budući da su karte za mali otočni avion koji vozi za Barru bile rasprodane za sljedeća tri tjedna, morao sam srediti neke stvari oko putovanja. Pošao sam vlakom do Obana a zatim nastavio brodom do Castelbaya, glavnog grada Islanda.

Brod je stigao u jedan sat ujutro, pa me na pristaništu čekao otac Murdoch, prijatelj oca Jamesa. Pozvao me je da ostatak noći prespavam kod njega i zahtijevao da prije polaska na počinak uzmem jedan "wee drum". Kako baš ne poznam dobro škotski jezik, riječ "wee" nije mi ništa značila. Popio sam nešto što se može označiti kao jako lokalno vino.

Otac Murdoch mi je zaželio laku noć, a njegov "wee drum" učinio je svoje. Spavao sam do sredine sljedećeg dana.

Sutradan mi je rekao da će otac James (na Islandu se svećenike oslovljava imenom a ne prezimenom) doći tek kasno poslijepodne, pa me je pozvao da zajedno ručamo. Za ručkom mi je ispričao nešto više o okolnostima Peterove smrti.

Dogodilo se da je tih večeri otac Murdoch imao misije u svojoj župi, pa je zamolio Petera da grupi časnih sestara koje rade na otočju, održi seriju predavanja o kršćanskoj duhovnosti. Prvi put Peter je prihvatio takav poziv.

Nakon svog prvog predavanja u ponedjeljak navečer Peter je prespavao u župnom dvoru, a s prvim trcima sunca žurno je otplovio. Nitko osim lokalnih ribara nije ga vidio kad je oko pet sati ujutro odlazio za Calvay. Do Calvaya ima oko četrnaest milja i to on može svojom brodicom prevaliti za dva do tri sata. Međutim, nikada nije stigao i nitko ga otada nije vidio usprkos intenzivnoj potrazi koja je trajala nekoliko dana.

Bilo je oko pet sati poslije podne kada me je otac Murdoch iskrcao pred župnim dvorom u Northbayu. On nije ušao jer je morao stići na večernju svetu misu u šest sati. Otac James se razveselio kad me vidio, premda je bilo vidljivo da ga je Peterova smrt potresla, i kao što sam kasnije otkrio, bio je daleko bliži Peteru nego što sam mislio.

Sve do iza večere nismo govorili o Peteru. Nakon večere ispričao mi je sve o Peterovoj smrti dodajući neke podatke koje mi otac Murdoch nije rekao. Njegov je nestanak bio nejasan. Naime, toga jutra kad je Peter nestao, more je bilo savršeno mirno; u stvari na cijelom području nije bilo lošeg vremena. Ipak, otac James je također dodao, da takvi događaji i nisu baš neobični za ribare ovog kraja. Gotovo svaka ribarska zajednica ima svoju neobičnu priču o ljudima i njihovim brodicama koje su misteriozno nestale na moru bez ikakva prirodnog objašnjenja. Tako mi je ispričao priču koja se dogodila prije nekoliko godina kada je nestao jedan veći ribarski brod bez ikakva traga dok je lovio u Sjevernom moru. U priči je bilo neobično to da je kapetanova stara baka, za koju se govori da ima dar vidovitosti, imala neku vrstu predosjećaja te je još na pristaništu odgovarala svog unuka od puta. No on se samo smijao i rekao joj da ide kući i plete pulover koji mu je obećala za Božić. Dodao je još da će, kad se vrati kući napraviti veliku halabuku ako pulover ne bude gotov. Sjedila je u kuhinji svoje kćerke kada je iznenada bacila pletivo na pod i rekla da je brod potonuo i da je cijela posada izgubljena. Usprkos glasu o njenoj vidovitosti, nitko joj u to vrijeme nije vjerovao. Na žalost bila je u pravu. Još je jedna stvar bila čudna. Kad je pred dva tjedna kanonik Mac Fee, lokalni župnik, zatražio od vjernika da se mole za Petera, stara je baka Mac Donald rekla da to nije potrebno jer je Peter živ i da se nalazi u bolnici.

"Nevjerojatno", rekao sam, "mislite li da bi mogla biti u pravu?"

Otac James je za trenutak bez riječi podigao obrve i kao da je rekao "tko zna", no nakon male pauze odgovorio je: "Bojim se da ne. Činjenice su očite. Raspitivali smo se u svim bolnicama sjeverno od Fleetwooda pa i u Sjevernoj Irskoj, ali niti u jednoj nije bilo bolesnika koji bi po opisu mogao biti Peter. Vojska je u South Uistu čak osnovala i jedan odred zračnih snaga kojem se pridružila i mornarica pa su pretražili cijelu regiju, ali nigdje nisu našli traga ni Peteru ni njegovoj brodici."

Otac James je nekoliko trenutaka gledao zamišljeno u pod. "Gledajte oče", rekao je, "sretan sam da ste došli, jer vas želim nešto zamoliti."

"Svakako", rekao sam, "veselit će me ako mogu bilo što učiniti."

"Kako stojite s vremenom?"

"Pa, sredio sam poslove i uzeo tjedan dana dopusta, ako vam to odgovara. Rezervirao sam avion za povratak u Birmingham sljedeću srijedu."

"O, ne bih vam želio pokvariti vaše praznike", rekao je otac James, "molim vas zaboravite."

"O, ne, nikako", protestirao sam, "što je to što želite da uradim? Uostalom mogu uvijek reći - ne."

"Pa, situacija je sljedeća. Netko bi trebao pregledati Peterove stvari; sve privatne stvari, njegova pisma i sve drugo što se nađe u toj maloj kolibi. Znam da je jako mnogo pisao. Vi ste jedini svećenik s kojim je on tako mnogo razgovarao a znam da vam je običavao mnogo pisati, vjerojatno ste više na njegovoj valnoj dužini nego ja. U svakom slučaju, ja nisam podoban za te stvari."

"U stvari, to bi me zaista jako radovalo. Ako me možete sutra prebaciti na otok, mogu početi odmah. No u kakovom je stanju ta njegova koliba?" zapitao sam.

"Ne brinite za to. Peter nije bio mazohist. Mogu vas uvjeriti u to. Naći ćete toplu i udobnu kolibu, a i krevet je gotovo nov."

"Raduje me to čuti", rekao sam, "u svoje sam vrijeme očajnik s mnogim 'izmima' ali nikad baš mnogo s asketizmom. Ne mislim baš da smo asketizam i ja konstitucijski kompatibilni. Usput, kako je zaboga, Peter sagradio tu kolibu baš tamo? Kako je prevezao sve te cigle i ostali građevni materijal?"

"Većina toga bila je tamo ranije", odgovorio je otac James.

"Bila tamo ranije? Kako to mislite?"

"Mala hebridska 'crna kuća', kako mi zovemo te male kolibe po otocima, bila je sagrađena u kasnim tridesetim godinama osamnaestog stoljeća. Zimi tisuću o-sam stotina pedeset i prve je razorena. Ostali su temelji i dva zida koja su još uvijek stajala kad sam pred petnaest godina odveo Petera tamo da je vidi."

"Razorena, zašto?"

"Trebali ste pitati, razorena od koga", rekao je otac James, iznenada se nekako uozbiljivši.

"Zašto ju je netko želio srušiti?"

"Dobro pitanje", odgovorio je otac James jednostavno, kao da je on osobno bio uključen u taj događaj, istovremeno pokušavajući zadržati plimu emocija.

Osjetio sam da postoji priča i da će mi je on ispričati, no nisam znao kako da ga pitam a da ne izgleda suviše znatiželjno, jer vidljivo je bilo da ga taj događaj duboko dira.

"Morala su to biti teška vremena", rekao sam na kraju.

"Da, bila su to strašna vremena", odgovorio je, "vremena koja nećemo nikada zaboraviti."

"Da ne mislite na progon gorštaka?" upitao sam iznenada se sjetivši da sam za vrijeme svog posljednjeg posjeta čitao neku knjigu o tome

"Da, upravo na to mislim", odgovorio je.

"Pretpostavljam da su gorštaci još uvijek veoma ogorčeni na Engleze zbog onoga što su im učinili", rekao sam pretpostavljajući da su to domaćem gorštačkom stanovništvu napravili Englezi.

"Nisu to bili Englezi", rekao je otac James, "bili su to naši vlastiti poglavari sa svojom pohlepom i svojim poslušnicima koji su nas izdali".

"Bojim se da bih trebao bolje poznavati taj dio povijesti, ali moje je znanje o tim vremenima oskudno", dodao sam, "što se zapravo dogodilo?"

"To je dugačka priča", rekao je, "ali ću vam je ukratko ispričati."

"U stara vremena poglavar je bio stvarno poglavar. Na prvom mjestu su mu bili njegovi ljudi a ne stoka. Poglavar je mogao katkada biti i tiranin, imao je vlast nad životom i smrti svojih podanika, ali cijelo vrijeme on je uvijek bio ne samo njihov zaštitnik, nego na svoj način i njihov otac. Nakon jakobinske revolucije 1745., kad su stari poglavari počeli izumirati, stvari su se lagano počele mijenjati. Englezi su s njih skinuli autoritet poglavice. Više nisu imali moć 'vješanja i pokapanja'. Nestajanjem njihove moći nestajala je i njihova očinska zauzetost i zaštita stanovništva. Više nisu bili poglavice-ratnici nego vlasnici zemlje. Mlađi su poglavari bili zavedeni sofisticiranim i lagodnim životom južnjaka. Sagrađili su si lijepe kuće u Edinbourghu pa čak i u Londonu. Ženili su se južnjakinjama koje se nisu zadovoljavale kamenim zidovima i odjećom proizvedenom u kućnoj radinosti. Željele su finu skupocjenu odjeću, kočije i elegantne kuće u koje će pozivati svoje prijatelje. Ponosni gorštački poglavari nisu dozvoljavali da ih se tretira s omalovažavanjem zbog toga što su došli sa siromašnog i barbarskog sjevera. Nisu željeli da se o njima misli kako imaju manje vrijedan ukus i kulturu. Zato su svoje sinove slali u engleske škole, kupovali za njih utjecajne položaje u uglednim regimentama. A za sve to trebalo im je novaca. Novaca, novaca i još novaca. Problem je bio gdje ga nabaviti. Njihovi vjerni podanici mogli su ih slijediti do pakla i natrag s isukanima mačevima u rukama. Bili su oni hrabri ratnici ali siromašni zakupnici koji su naporno pokušavali izvući nešto za svoj život iz neplodnih komadića zemlje. U takvoj situaciji na naš su daleki sjever prodrli novi osvajači. Osvajači s četiri noge, koji su bili predodređeni da istjeraju podanike iz njihovih djedovskih domova iz njihovih 'crnih kuća'."

"Ovce", izlanuo sam.

"Da! Ovce. Nova pasmina ovaca s juga, Cheviot ovce koje su mogle preživjeti na oštrim sjevernim zimama i koje su davale tri do četiri puta više vune i mesa nego njihovi krzljavi gorštački rođaci. To je dovelo do progona. Nisu to bili Englezi, nego poglavari koji su tada već najvećim dijelom bili odsutni vlasnici zemlje koji su sve manje i manje marili za svoje podanike a" sve više i više za novac koji mogu zaraditi od ovaca. Tisuće i tisuće muškaraca, žena i djece su pred najezdom ovaca, doslovno rečeno, spalili svoje krovove nad glavom kako bi što prije otišli. Mnogi su se smjestili po predgrađima Glasgowa ili drugih većih gradova. Neki su se ukrcali na brodove radeći kao robovi i zaputili se u Ameriku, Kanadu ili Australiju." "Strašno", rekao sam, "a gdje je bio zakon?"

"O, da! Postojao je zakon, no on je bio na strani poglavara. Poglavari su bili vlasnici zemlje na papiru, svi ostali su bili samo najamnici s ugovorima o pravu korištenja zemlje na najviše godinu dana. Bio je to zakon koji ih je izbacio iz njihovih djedovskih domova. Bio je to zakon koji ih je odveo u prenatrpene transporte u kojima su mnogi umrli od gladi ako su izbjegli smrt od kuge ili boginja."

"Bilo je to strašno", rekao sam.

"Bila je to trgovina robljem u svoj svojoj nečovječnosti i barbarstvu samo na drugi način", rekao je otac James gorko. "Peterovu kolibu sagradio je jedan Islandanin, koji je također bio iseljen da napravi mjesta ovcama." Zastao je časak, "Vidiš, Islandani su ovamo došli nešto kasnije, pred kraj progona. Barra je u to vrijeme pripadala poznatom pukovniku Gordonu, koji je namjeravao prodati otok za kažnjeničku naseobinu, ali se kasnije predomislio i naselio ga ovcama. Jadni stanovnici Barre ostavljeni su na milost jednom oficiru koji se zvao Beatson i koji međutim nije imao samilosti za njih. Angus Mac Neil, islandski doseljenik sagradio je svoju kuću na Calvayu nekih četrnaest godina prije progona nadajući se da će tu na tom malom otoku biti na sigurnom ako do toga dođe. Ali nije bio. Bio je to osobno Beatson koji je, kad je otkrio Angusovu kolibu, uzeo mali niski čamac s broda i sa šestoricom stražara pristao na Calvay. Bio je hladni zimski dan 4. prosinca 1851. Kad ih je Angus vidio da dolaze, zabarikadirao se sa ženom i svoje dvoje djece u kolibu, ali nedovoljno dobro. Stražari su razbili vrata i izvukli ga napolje. Angus je bio prvak u rvanju - čovjek izvanredne snage ali ni on se nije mogao suprotstaviti šestorici ljudi od zakona koji su nosili teške palice. Borio se hrabro, no oni su ga bacili na zemlju, mlatili sa svojim palicama pred očima žene i djece. Pretučenog odvukli su ga na čamac, a zatim potpalili kuću. U taj je čas Morag, njegova žena, strašno kriknula vičući: "Moja majka, moja majka, moja majka!" Oslobodila se iz ruku stražara i utrčala u kuću gdje je njena majka ležala bolesna u krevetu. Počela je s nje skidati plahte koje je već zahvatila vatra, kad su je dvojica stražara izvukla iz kuće.

"Znaš li što su sljedeće stražari učinili?" upitao je otac James, gledajući me užarenim pogledom. "Morag su kundakom oborili na zemlju i u nesvijesti je odnijeli na brod skupa s djecom, ostavljajući jednu bolesnu staricu da se brine sama o sebi, da prebire po pepelu vlastitog doma tražeći hranu i zaklon. I sve to pred dvjema djevojčicama od osam i jedanaest godina." Zastao je za čas stižući rukama glavu shrvan okrutnošću događaja.

"Što se dogodilo sa staricom?" zapitao sam.

"Pa, dim spaljene kolibe vidio se na glavnom otoku, no nitko se nije usudio otići na otočić sve do sutradan, bojeći se da ga stražari ne zarobe i odvedu. Tek sljedećeg jutra je skupina ribara došla do otočića i našla jednu staricu. Umrkla je te noći smrznuvši se."

"Zvuči nevjerovatno", rekao sam, "no, kako je ta priča došla do vas?"

"Tako što je ona jedanaestogodišnja djevojčica bila moja baka", rekao je otac James. Glas mu je drhtao ispunjen emocijama. "Čuo sam cijelu priču iz njenih usta 1922. godine kada je imala osamdeset i tri godine. Umrkla je u devedesetoj godini."

"Dobri Bože! Ne!" prošaptao sam.

Ta je bliska veza s tim strašnim događajem pojačala na neki način užas i okrutnost i teleskopski nam približila godine, pa je izgledala kao da se to dogodilo jučer.

Gledao sam oca Jamesa kao da ga vidim prvi put. Do sada je on za mene jedva bio neka osoba. Bio je jedina moja veza sa Peterom, no sada u tim kratkim trenucima susreo sam ga po prvi put kao osobu.

Kroz otvoren prozor gledao je nezainteresirano na more, razmišljajući o okrutnoj nepravdi, a bore na njegovu čelu odavale su snažne osjećaje i miješane emocije koje su dolazile iz njegove dubine. Njegov bi prapradjed bio ponosan na njega. Veličanstven lik kao odvaljen od planine, premda je jedva prošao šezdesetu još je uvijek bio snažan u svakom pogledu. Dobro sam ga mogao zamisliti u mladosti samo u potkošulji i kiltu kako stoji ispred svojih drugova i baca motku od metra i pol ili više. Mogao sam ga zamisliti i kako u Cullodenu, poput ratnika Iz Waverleyevih novela, rukuje dvosjeklim mačem dok je kosio popola pregršt malih crvenih cvjetova uz zvižduk velikog sječiva. Takvog sam ga zamišljao do tog trenutka, no čovjek koji je sad bio ispred mene, bio je drugačiji. Velik, zaista velik na svaki način. Bio je to čovjek kojeg su protekle godine omekšale istrošen i oblikovan sudjelovanjem u iskustvu tisuća udaraca i bolne patnje koja je pogodila njegov narod i koji je danas bio jedini zemljoposjednik kojeg taj narod poznaje. Bio je to jedan od onih rijetkih ljudi, za koje mi je Peter rekao da izgledaju kao da imaju vremena uvijek i za svakoga. Uvijek je bio tamo gdje je trebala pomoć, gdje je trebalo ponijeti križ, uvijek na glavnim raskrižjima života onih planinskih stada o kojima je brinuo.

"Oprostite na ovom ispadu", rekao je otac James svjestan da je događaju dao preveliku važnost i da su ga osjećaji suviše preplavili.

"Ne smeta", odgovorio sam, "imate pravo na ljutnju, i ja sam ljut da se takve stvari mogu događati; da jedno ljudsko biće može na tako nečovječan način postupati s drugim ljudskim bićem."

"A sad", sabrao se otac James, "dozvolite mi da vam pokažem gdje ćete spavati."

Popeo se stepenicama, pokazao mi svoju sobu i otišao prije nego što sam shvatio što se događa. Očito je bilo da je bio na rubu suza, morao je brzo djelovati da ne napravi budalu od sebe pred posjetiteljem.

Otišao sam do prozora i gledao preko mora na Calvay, a zatim na mali molo koji je bio iza župnog dvora. Bilo je to početkom lipnja i premda je prošlo deset sati navečer, još je uvijek bilo dovoljno svjetla. Misli su mi odlutale do moje posljednje posjete Barri prije jedanaest mjeseci kad sam prvi put sreo Petera i naučio tako mnogo o duhovnom životu. Nemoguće da je mrtav. Prvi put sam osjetio tugu za Peterom zbog njegove

tragične smrti i zbog mnogih ljudi, koji poput mene, ovise o njegovoj duhovnoj pomoći i uputstvima. Možda mogu biti od neke pomoći razmišljao sam idući u postelju i počeo sanjariti što bih mogao tamo naći i učiniti. Konačno, on je pisao desecima ljudi u cijelom svijetu. Znao sam da čuva kopije pisama. Možda je opisao i svoj vlastiti put i razmišljanja.

Zamišljao sam kako bih mogao objaviti knjigu o njegovom duhovnom učenju o molitvi i duhovnom životu, i usput se pomalo okupati u njegovoj slavi. Moje sebično razmišljanje naglo je prekinulo kucanje. Otac James je istovremeno ušao u sobu, noseći napola punu čašu dobrog viskija u ruci.

"Oprostite, bio sam tako zanesen te sam vam zaboravio zaželjati dobrodošlicu u Barru", rekao je smiješeći se i pružajući mi čašu. Bio se potpuno sabrao i vladao sobom, ali nije ostao.

"Slante!" rekao je na galskom dok je zatvarao vrata. "Laku noć i Bog vas blagoslovio. Dobro spavajte. Sutra vas čeka mnogo posla na Calvayu."

Drugo poglavlje

U DUBLINU

Ujutro su me probudili čudni zvuči koji su, očito, dolazili iz kuhinje. Shvatio sam da se moja spavaća soba nalazi točno iznad kuhinje. Nejasno se sjećam da sam čuo kako netko otvara slavinu i puni kotlić s vodom. Pogledao sam na sat, bilo je četvrt do osam. Aha, to je to, imam još vremena, pomislio sam i okrenuo se na drugu stranu padajući ponovno u polusan.

Nešto kasnije bio sam polusvjestan da se otvaraju kuhinjska vrata. Netko je u dvorištu točno ispod mog prozora strugao prljavštinu sa zdjele. Mora da je to bila domaćica, jer sam iz kuhinje začuo glas oca Jamesa.

"Ja ću odnijeti čaj ocu Robertsonu."

Trebalo je pet do deset sekundi da mi u svijest prodru te riječi i da shvatim njihovo puno značenje.

I prije nego što izgovoriš "keks", skočio sam iz kreveta, jer budem li dovoljno brz, moći ću izbjeći poniženje koje mi je prijetilo. Čaša viskija još uvijek do pola puna, stajala je pokraj mog kreveta, nesvjesna neugodne situacije u koju me dovodi. Da si spasim obraz, trebalo je učiniti nešto brzo i jednostavno. Znao sam da ne mogu popiti toliku količinu viskija u rano jutro a da to ne ostavi traga na mom organizmu.

U tili sam čas zgrabio čašu s viskijem i pojurio prema vratima da je ispraznim u kupaonici. No bilo je prekasno. Mogao sam čuti oca Jamesa kako je upravo stigao na vrh stepenica. Ako je nužda majka otkrićima, onda je želja da se izbjegne poniženje, otac dosjetljivosti. Tako je to, u najmanju ruku, bilo za mene to jutro. U trenu sam bio natrag u krevetu praveći se da napola spavam, dok je otac James kucajući na moja vrata ušao u sobu i stavio šalicu čaja na noćni ormarić pokraj mog kreveta.

"No, kako je", zapitao je, "možete li pojesti jedan jači doručak? Jaja sa šunkom i sve što ide uz to?"

"O, mogu" rekao sam oduševljeno i sjeo u krevetu.

"Pravi čovjek", odgovorio je pokupivši s poda praznu čašu viskija gledajući je s odobravanjem, "uvijek sam govorio da čovjek koji može dobro podnijeti piće, može pojesti i snažan doručak."

Skromno sam se smješкао dok sam primao kompliment od postarijeg seoskog svećenika koji je upravo bio potvrdio moju muškost.

Odmaknuo je zavjese s prozora i skoro gurnuo veliku i razgranatu belargoniju na komodi.

"Do bijesa!" rekao je, dok je pomicao lonac s belargonijom prema sredini kako ne bi pao na pod.

"O, vidim da ste ih zalili umjesto mene", rekao je sumnjičavo gledajući na tekućinu koja se sakupljala u tanjuriću ispod lonca.

"Da", požurio sam odgovoriti, "ja sam pažljiv vrtlar."

"Pa, nadam se da imate zlatne ruke. Već osamnaest mjeseci nije cvjetala." Otvorio je vrata. "Doručak će biti gotov za petnaest minuta." Vrata su se zatvorila.

Odahnuo sam. Nadao sam se da nisam napravio nepopravljivu štetu. Konačno, ako svaki Škot može godišnje popiti pet galona viskija, jedan obični "Wee dram" ne bi smio naškoditi jednoj golemoj belargoniji, pogotovo ako ga se napije samo jednom u životu.

Idem u Castelbay uzeti neke namirnice za vas", rekao je otac James čim smo završili doručak, "trebat će vam nekoliko boca plina na otoku. Vratit ću se za sat, najkasnije dva. U međuvremenu, možda biste voljeli ovo pročitati - to je šest autobiografskih eseja koje je napisao Peter i u kojima je opisao svoju duhovnu Odiseju.

Tekst nije namijenjen objavljivanju ili nečem sličnom. Mislim da ga je napisao kad sam ga zamolio da održi seriju od šest predavanja časnim sestrama i da je to bila neka vrsta podsjetnika napisana u tu svrhu. U stvari to je materijal pun osobnih doživljaja, a očito je da nije bio korišten u predavanju, nego je napisan za osobnu potrebu. Mislim da ćete, čitajući ga, vidjeti da je fascinantan. Ja jesam."

Netom me je otac James ostavio, sjeo sam i počeo čitati prvi rukopis, Bio je pisan pisačim strojem i nosio je naslov:

OD LONDONA DO DUBLINA

Krajem svoje prve godine studija na pedagoškoj akademiji u Strawberry Hillu pošao sam s kolegama studentima u London na tečaj iz duhovnosti. Vodili su ga svećenici iz različitih kongregacija.

Na početku nas je naš voditelj - svećenik podijelio u skupine a zatim nam je objasnio da je Isus Krist kralj svih kreposti. On je bio istinsko utjelovljenje svih vrlina i ako želimo biti poput njega, najprije moramo proučiti njega i njegove postupke s drugima.

Ako to želimo postići, moramo naučiti meditirati ili "kontemplirati", kako svećenici nazivaju vježbu u kojoj si svim svojim snagama i svom svojom imaginacijom oslikavamo scene iz evanđelja kako bismo razumjeli Isusove primjere i ponašanje.

Članovi skupine popisat će po redosljedu važnosti sve vrline koje su otkrili, a na kraju tečaja napraviti ćemo neku vrstu zbirne tabele svih najvažnijih vrlina.

"A sad", rekao je svećenik na kraju tečaja, "možete jasno vidjeti kamo idete. Ako želite postati osoba slična Isusu Kristu, morate postići sve vrline koje smo zajednički otkrili i tek ćete tada postati istiniti kršćanin", i kao da se tek naknadno sjetio, dodao je, "oh, ima li kakvo pitanje?"

Nije stvarno očekivao pitanje. Ljudi u to vrijeme nisu mnogo pitali, a otac je vodio već mnogo takvih tečajeva. Formula je bila dobra, moglo bi se reći predvidiva, čak i ako su sudionici mislili drugačije. Otac je bio međutim vidljivo iznenađen kada je ustao jedan student. Izgledao je pomalo zabrinuto, ali samo pomalo. Konačno to je mogla biti i riječ zahvalnosti, ali nije bila.

"Oče", rekao je mladi čovjek, "želio bih zahvaliti vama i ostalim svećenicima za sve što ste učinili za nas i za sve što ste učinili da tečaj uspije. Ali vidite, čak i kad bih se složio s vašim pristupom, što se bojim da nije tako, još uvijek ne vidim smisao tečaja. Općenito svi mi, više ili manje, vidimo kakvi bismo morali postati ako želimo biti osobe slične Kristu. No to nije naš glavni problem. Naš najveći moralni problem je da mi to ne možemo postići. To je ista dilema koju je osjetio već i sv. Pavao. Vidio je da bi to morao učiniti, ali nije imao unutarnje snage i jačine da to i učini.

Za nas je to najvažnije pitanje. Kamo da idemo, ili bolje rečeno kako i kome da idemo da primimo tu unutarnju silu i snagu koja će nam pomoći da postanemo osobe slične Kristu? To je pitanje na koje ovaj tečaj nije ni pokušao odgovoriti - ili se to u najmanju ruku meni tako čini."

Bilo je nečeg malo suviše pokroviteljskog u načinu na koji je naš voditelj držao glavu dok je mladić govorio. Bilo je nečeg malo prerječitog u načinu kako je odgovorio puno prije nego što je posljednji suglasnik nestao s mladićevih usana.

"Mogu li vam savjetovati da dođete i sudjelujete sljedećeg vikenda na našem tečaju pod naslovom 'Sredstva za putovanje', rekao je. "Tada ćemo vam pokušati pokazati kako ćete zadobiti sve te vrline koje smo otkrili u Kristovu životu ovaj vikend. I drugo, naglašavam, da je Božja milost neophodna ako želite zadobiti bilo koju autentičnu Kristovu vrlinu."

No mladi čovjek nije bio zadovoljan odgovorom i ponovno je ustao. Bio je vidljivo uzbuđen, ali bio je sposoban govoriti u svoje ime bez napetosti koja je tako često prisutna kada mladi iznose vlastita mišljenja pred svojim starijima koji ne moraju nužno biti bolji od njih, osim što posjeduju sigurnost koja dolazi više s godinama nego s mudrošću.

"Prisustvovao sam, oče, prošle godine tečaju 'Sredstva za putovanje', odgovorio je, "upravo zato sam zainteresiran da ovaj tečaj o duhovnosti sagledamo u cjelokupnom pristupu. Oba tečaja, naime, poklanjaju pozornost samo riječima o djelovanju Božje milosti u duhovnom životu, ali ostaje nejasno kako to praktično primijeniti i uskladiti s djelovanjem vlastitih čovjekovih metoda i tehnika kao primarnog načina postizanja kreposti koje vode do pune kršćanske zrelosti. Ja nisam ni bogoslov ni teolog, oče, ali imam doktorat iz filozofije, da budem precizniji iz grčke filozofije. To mi omogućuje da vidim kako ovaj tečaj ima isto toliko, ako ne i više zajedničkog s grčkom moralnošću, nego s kršćanskim mistikom u čijem je srcu evanđelje.

Oprostite mi što sam tako otvoren, oče, ali ovaj tečaj uopće ne odražava istinski duh evanđelja nego mnogo više duh renesanse.

Molim vas možemo li se ubuduće baviti evanđeljem, a ne poganskim moralizmom lagano zamotanim u kršćanstvo."

Mladi je čovjek govorio s takvim autoritetom i sigurnošću da je svećeniku vidljivo ponestajalo snage dok je slušao njegova razmišljanja i stajališta. Svi smo bili razočarani kad je zvono za noćnu molitvu prekinulo ono što je obećavalo da će se razviti u fascinantnu diskusiju. Ono je spasilo svećenika koji je shvatio da pred sobom više nema uobičajeni skup slušatelja, nego buntovne mlade ljude.

Svi smo mi bili zadovoljni tečajem koji je upravo završio, sve dok nas Julijan, to je bilo ime mladog filozofa, nije pokrenuo i dao nam povod za razmišljanje. On je bio sposoban jasno i suvislo pretočiti u riječi sve moje nejasne sumnje koje su se počele stvarati u pozadini moga uma.

U putničkom vlaku na povratku kući, Julijan je sjedio pored mene i tom sam prilikom s njim razgovarao o zanimljivim stvarima. Objasnio mi je kako je Europa u svojim ranim tinejdžerskim stoljećima nakon idealnog svijeta za koji je mislila da ga je otkrila u prošlosti, imala ljubavnu vezu s klasičnim svijetom Grčke i Rima, što je utjecalo na nju da preoblikuje sve aspekte svog života i kulture, Taj je novi pokret nazvan ponovnim rođenjem ili renesansom. I dok su pisci, pjesnici i umjetnici u to vrijeme bili pod utjecajem svojih klasičnih prethodnika Grčke i Rima, mislioci, intelektualci i filozofi na isti su način bili pod utjecajem velikog Sokrata, genijalnog grčkog filozofa, koji je postao neka vrsta neprikosnovenog gurua novog pokreta, čiji je primjer moralnog učenja postao gotovo univerzalan, odobran i općenito prihvaćan.

Premda je Sokrat dokazao postojanje Boga, nije mogao pronaći nikakav razlog zašto bi se Bog bavio čovjekom. Zato čovjek može postati samo ono što sam učini od sebe savršenim moralnim ponašanjem koje svladava vlastitim, ni od koga vođenim ljudskim snagama. To je ono što se smatra moralizmom i ne dolazi od Isusa nego od Sokrata. I tako, veliki credo renesanse nije bio 'vjerujem u Boga' nego 'vjerujem u Čovjeka', i u to kako čovjek može promijeniti i sebe i svijet oko sebe vlastitim naporima.

I premda je Isus bio daleko veći filozof, čije je moralno učenje veličajnije nego njegova pandana Sokrata, upravo je nevjerojatno kako je moglo doći do tako suprotnog učinka pa je Sokratov utjecaj bio toliki da su kršćani počeli prikazivati Isusa kao svog Sokrata. To je bilo tako uspješno da još i dan danas mnogi pogrešno predstavljaju i interpretiraju Isusa i poruku koju nam je on donio. Isus nije prvenstveno moralni filozof koji u detalje propisuje način kako ljubiti Boga i svoga bližnjega, nego mistik koji je došao da nam za to podari snagu. On to čini tako da nam na primjerima vlastitog života pokazuje kako ćemo se otvoriti toj unutarnjoj sili i snazi, koja je jedina u stanju dovesti nas da savršeno ljubimo Boga i bližnjega, onako kako on ljubi nas.

Istinska kršćanska krepost nije ništa drugo nego vanjski izražaj božanskog života koji u čovjeku djeluje iznutra.

Nikad dotada nisam na evanđelje gledao na taj način. Julijanovo jasno i oštro rasuđivanje dovelo me do mog prvog stvarnog iskustva obraćenja. Obraćanje na vjeru u kojoj sam odgojen i poučen, ali koju do tada nisam nikada stvarno i potpuno iskustvo.

"Da, shvaćam, što misliš, Julijane", rekao sam, "no što je sljedeći praktični korak za mene, jer ja istinski želim nasljedovati Isusa Krista. Želim biti sličan Kristu."

Julijanov je odgovor došao smjesta, bez zadržavanja.

"Oponašanjem Isusa iznutra. Čineći ono stoje činio i Isus, kad je dozvolio da život i ljubav njegova Oca postepeno potpuno prožme i preplavi njegovu slabu ljudsku narav. Jednom kad se čovjek napuni istim životom koji je oživio Isusa, čovjeku više ništa neće biti nemoguće. Izvorno kristovsko ponašanje slijedi kao normalna posljedica tog procesa."

Te sam noći satima ležao budan razmišljajući o svemu što mi je Julijan rekao. Kad sam ustao u prvo svitanje dana bio sam bistra uma. Shvatio sam da zaista želim biti poput Isusa Krista iznutra, i zato moram imati i okruženje koje će mi omogućiti da svoju unutrašnjost izložim istinitom pravom životu i svjetlu koje je bilo i rukovodeća ideja svemu što je Isus govorio i radio. Samo na taj način moći ću ga stvarno slijediti.

Jasno sam tog jutra shvatio, jasnije nego ikada ranije, da je riječ molitva, koju kršćanska tradicija tako često rabi, jedina riječ koja opisuje put kojim treba ići ako želiš radikalno izložiti svoju nutrinu onom jedinom i istinitom Duhu koji je postepeno prodirao u srce i um Isusov. Zato je molitva bila tako važna i u Isusovu životu i u životima svih onih koji su stoljećima pokušavali slijediti ga. To je razlog da su svi, bez iznimke, tražili samoću. To je razlog da su svi tako očajnički tražili okruženje u kojem će biti sami s Bogom tako da se sam Bog i Duh Sveti počnu u njima utjelovljivati. Tada će Krist biti prisutan u njima i moći će po njima dolaziti svim ljudima dobre volje.

Tu i tada donio sam svoju odluku. Napustit ću studij na pedagoškoj akademiji i postat ću redovnik. To mi je izgledala jedina logična stvar. Otac me je provincijal tog rujna spremno prihvatio i poslao u novicijat u Dublin. Dao mi je također jasno do znanja da možda nikada neću postati svećenik zbog mog nedostatka. Jedna mi je noga deset centimetara kraća od druge, što je posljedica poliomielitisa kojeg sam prebolio kao šestogodišnjak te od tada nosim željeznu šipku i služim se štapom. Nije me to zabrinulo. Želio sam postati redovnik, točnije želio sam Boga, želio sam vrijeme i prostor da se mogu otvoriti životu za koji sam znao da će mi jedini omogućiti da postanem sličan Isusu Kristu.

Iskustva koje sam stekao na tečaju duhovnosti, kao i moj razgovor s Julijanom, utjecali su da izaberem jedan stariji red koji je osnovan prije renesanse, tako da se mogu razvijati u autentičnoj kršćanskoj duhovnosti, oslobođen utjecaja poganskog moralizma koji je već bio utjecao na moj dotadašnji kršćanski odgoj. Bio sam još uvijek prilično naivan, i nisam znao da su oba, i stariji i noviji redovi obilježeni duhovnošću renesanse, i da

na sve njih duboko utječe humanizam koji više pripada atenskom filozofu Sokratu nego Isusu Kristu proroku iz Nazareta. Bilo nas je šesnaest novaka koji smo stajali u sobi za odmor čekajući da nam se prvi put obrati naš pretpostavljeni. Neću nikada zaboraviti njegove prve riječi.

"Moji dragi novaci, ja ću vas slomiti i premijesiti." Ne trebam vam reći da tu noć nisam dobro spavao.

Sljedećih tjedana objasnio nam je kako nas je sve istočni grijeh obilježio i pretvorio u moralna čudovišta i kako ćemo uz njegovu pomoć biti razbijeni i ponovno oblikovani kako bismo postali slični Isusu Kristu. Postizao je to tako što nam je ukazivao na sve naše pogreške i padove koje, naravno, svatko od nas ima. Tu su mu pomalo pomagali i ostali novaci jer nas je sve ohrabrivao da se odrekemo onoga, što je on nazivao 'učeničkim skrupulama', i da ga o svemu obavještavamo.

Molitva je bila u prvom redu vrijeme koje se zvalo 'kontemplacija', u kojem smo proučavali i zajedno u mislima oživljavali scene iz evanđelja, trudeći se, koliko god nam je to bilo moguće, uporabiti maštu. Samo tako ćemo moći razumjeti čovjeka kojega smo bili pozvani slijediti. Osjećaj 'deja vu', već viđenog, bio mi je potvrđen kad nam je objasnio da je Krist bio kralj svih kreposti, u komu jedinom možemo naći kreposti koje i mi moramo naučiti da bismo pronašli samoga sebe. Tako će poročni 'stari čovjek' nestati a na njegovo će mjesto doći kreposni 'novi čovjek'.

Izvjeshni oblici mrtvljenja, kao disciplina, čvrsto vezivanje, i druge asketske prakse trebale su nam pomoći da 'stari čovjek' što prije odumre. Ponižavanje je bio omiljeni slogan našeg učitelja novaka budući da je po njegovu mišljenju to bila najbrža i najpravednija cesta koja vodi do poniznosti i svih drugih kreposti.

Možda ćete reći Hvala Bogu da je taj starinski pristup mrtvljenju odbačen, ali mislim da imam loše vijesti za Vas. Nije. Nemojte se zavaravati. Stara žestina prisutna u klasičnim studijima je možda iščezla u sekularnom školovanju, jednako kao što je i surova primjena kršćanskog stoicizma' nestala iz našeg vjerskog odgoja, ali je, u dubini našeg srca ostao pogubni humanizam da čovjek može sam sebe mentalno usavršiti. Jedina je razlika u tome da su se metode promijenile. Stare metode zamijenjene su psihološkim teorijama i praksom, i ubrzo su postala eliksir za sve što je ranije propušteno ili nije učinjeno.

Usprikoš okrutnom režimu moga novicijata, u kojem sam proveo jedanaest mjeseci, uza sve što smo radili, ustrajali smo u najmanje trosatnoj samoći i tišini svakoga dana. Naučio sam voljeti tu samoću i iskoristiti svaku minutu za molitvu, tako da sam na kraju posve jasno shvatio da je to jedini način da dopustiš Božjoj snazi da uđe u tebe i učini da 'stari čovjek' u tebi umre i da se rodi 'novi'.

Ovo je uvjerenje u meni učvrstilo i čitanje duhovne literature iz koje je bilo jasno vidljivo da se to u prošlosti događalo u životima svih svetaca i svih drugih velikana duhovnog života.

Nisam mogao prijeći preko činjenice da mi je molitva, koja mi je upravo trebala biti utvrda, bila jednostavno promašena i svela se samo na riječ 'molitva'.

Zato sam se vratio na pedagošku akademiju i nastavio ranije započete studije. No sad sam bio druga osoba. Nešto se čudno dogodilo u meni za vrijeme novicijata, nešto što je potpuno promijenilo moj život. Trebala mi je godina dana da shvatim značenje onoga što se dogodilo. Svaki sam dan provodio sate u molitvi i činilo mi se da sam nekamo stigao. Ipak još uvijek nisam bio naučio razlikovati osjećaj da molim od stvarne molitve.

Nakon osam mjeseci provedenih u visoko nabijenoj emocionalnoj molitvi, počeo sam vjerovati da sam stigao na vrh brda Tabor. Tad je odjednom sve nestalo, pjesnički rečeno, preko noći. Nije se vratilo ni sljedećih mjeseci u kojima sam činio doslovno sve da bih povratio ono što sam izgubio. Prihvaćao sam svaki savjet koji mi je bio dan, ali mi nitko nije mogao objasniti iznenadnu promjenu sreće.

Čak ni briljantni teolog koji nam je došao izvana i predavao nam kristologiju nije mi bio od velike pomoći. Jedino mi je savjetovao ustrajnost i oprez prema osjećajima koji mogu lako postati varavo mjerilo duhovnog uspjeha.

Kad sam ga zapitao o nekim klasičnim mističnim autorima koje sam čitao nadajući se da će mi objasniti moj neuspjeh, on je to prihvatio s poniznošću, koja me je više razljutila nego inspirirala i pomislio sam da on možda dobro ne pozna mističnu teologiju.

Kako netko na zemlji, neki samozvani teolog, može sve znati o Bogu, i to kako Bog djeluje u ljudima, a da sam nije iskusio njegovo djelovanje? Mistična teologija je samo riječ koja se rabi da bi se opisale psihološke implikacije iskustva Božjeg djelovanja kad Božji Duh prodire u osobu oblikujući je u osobu sličnu Kristu. Bio sam zbunjen da čovjek koji je obrazovan u onom što se zove nova teologija razumije predmet samo hladnim intelektualnim znanjem klasičnog obrazovanja poput nekog autsajdera. Svojevremeno sam čitao "Pustinjske oce" a riječi Evagrija Pontika još mi odzvanjaju u ušima: "Teolog je čovjek molitve, a čovjek molitve je teolog."

Nastavio sam studij na akademiji u Strawberry Hillu još uvijek privučen molitvom. Svaku sam večer redovno odvajao vrijeme za samoću za kojom sam toliko čeznuo i premda sam bio uporan, izgledalo je da nikamo nisam stigao. Više nisam znao što mi je činiti. Počeo sam tražiti nadaleko i naširoko nekoga tko bi mi pomogao. Mislio sam da nešto nije u redu sa mnom, te sam na kraju čak pomislio da mi je potrebna pomoć

psihijatra nego svećenika. Tada se uplela sudbina i odvela me do čovjeka koji me je razumio, ne samo mene, nego i cjelokupan duhovni put na kojem je bilo moje srce.

Značilo je to otputovati u daleku brdovitu zemlju u kojoj već stoljećima monasi pustinjaci žive nazivajući je svojim duhovnim domom. Čuo sam o tome ranije, često sam se u duhovnim knjigama s njima susretao, ali ni u najneobičnijim snima nisam si je mogao dočarati sve do onog dana kad sam se susreo s hodočasnikom koji je lutao svetom gorom Atos.

Otac James je ostao vani još jedan sat, a ja jednostavno nisam mogao prestati čitati. Novi je tekst nosio naslov:

Treće poglavlje

NA GORI ATOS

Po završetku studija u Strawberry Hillu otišao sam u Pariz na Sorbonnu studirati suvremene jezike Bio sam oduševljen otkrićem da je moj novi sobni kolega Rus, po imenu Boris. Bio je pravoslavni kršćanin, potpuno predan istom duhovnom putu na kojem sam i ja bio.

Na našoj prvoj zajedničkoj godini studija pozvao me je da za uskršne praznike pođem s njim na goru Atos. On se tamo treba susresti s jednim kaluđerom koji bi, po završetku njegovih studija, trebao postati njegov "full time" duhovni vođa, pa bih, možda, i ja mogao s njim razgovarati.

Priča o našem zajedničkom putovanju Europom zasluživala bi sama posebnu knjigu, no ovdje se neću na tome zadržavati. Ono što je meni važno jest to da je to bila duhovna pustolovina moga života.

Otac Dimitrije, tako se zvao njegov duhovni vođa, bio je ruski kaluđer koji je mnoge godine proveo zadubljen u duhovnost pustinje. To ga je oblikovalo u čovjeka velike duhovne dubine i mudrosti i izdvojilo ga kao svetog čovjeka kojem su se ostali kaluđeri obraćali za upute o mističnom putu, jer je bio priznati duhovni učitelj.

Boris je provodio s njim mnogo vremena, a ja sam za to vrijeme istraživao okolinu. Posjetio sam mnoge starodrevne manastire razbacane po Svetoj Gori. Konačno je moje strpljenje bilo nagrađeno. Boris mi je jednog jutra rekao da me otac Dimitrije želi upoznati a da će mi on biti prevoditelj. Premda sam uz Borisovu pomoć bio naučio dosta dobro ruski jezik, tako da sam mogao sasvim dobro razgovarati o običnim stvarima, ipak je to još uvijek bilo daleko od dobrog poznavanja jezika.

Ne znam tko je bio više zaprepašten, Boris ili ja, kad mi se otac Dimitrije obratio i počeo govoriti odličnim engleskim jezikom.

Bio je to zaista izvanredan čovjek. Visok, elegantan, profinjena izgleda. Nalikovao je mnogo više engleskom džentlmenu obučenom u halje pravoslavnih monaha nego pravom monahu. Bio je potpuno prožet mudrošću Istoka u svemu što je govorio i što je bio. Ispostavilo se da je Bjelorus koji je još kao mali dječak za vrijeme Revolucije izbjegao iz svoje domovine. Odrastao je u malom mjestancu Stowmarket u Suffolku i bio je odgojen u engleskim javnim školama.

Premda mi je Boris bio vrlo dobar prijatelj, bio sam oduševljen tom činjenicom, jer me smetala i sama pomisao da ću ogoliti svoju dušu i razgovarati o svom duhovnom životu preko prevoditelja. Otac Dimitrije me je potpuno razumio i s lakoćom učitelja matematike saslušao je sve teškoće mladog studenta koji se po prvi put u životu borio s lomovima u sebi.

Iznenadnu promjenu mog molitvenog života smatrao je prirodnom, a ne nekim duhovnim poskliznućem ili psihološkom nenormalnošću.

"To se događa svakome", rekao je, "tko pristupi molitvi ozbiljno, i svakodnevno za molitvu odvaja točno određeno vrijeme, što je svakako najvažnija vježba na duhovnom putu."

Premda je naglasio da je to posve normalno, objasnio mi je da ne to i posebna Božja milost za koju moram biti zahvalan ostatak svog života. Objasnio mi je, kako pustinja u kršćanskoj duhovnosti nije toliko psihološko stanje, nego više unutarnje stanje srca i uma, u kojem Bog poučava početnike o najdubljim tajnama duhovnog puta. U pustinji je osoba izložena i potpuno otkrivena. Tamo se doživljava iskustvo iskonske slabosti, iskustvo da ništa ne možeš sam učiniti, ama baš ništa, čak ni moliti. Osoba dovedena do takvog pustinjskog iskustva izgara od žeđi za Božjom blizinom i sjedinjenju s njim, a istovremeno je iznutra napada đavao, pa se ta najiskrenija čežnja stalno frustrira tisuću i jednom napašću čiji je izvor u paklu vlastite neočišćene osobnosti.

"Ti si bio doveden tek na prag pustinje, i hvala Bogu za to", rekao je otac Dimitrije, "jer kad Bog dovede osobu do ruba pustinje, to je najvažniji trenutak u njenom duhovnom životu. Nažalost, velika je nesreća današnjeg vjerskog života što vrlo malo ljudi zna kako dalje putovati, jer malo je onih koji im mogu pomoći, koji su prije njih prošli tim putem i stigli na ono jedino mjesto gdje se može naučiti nešto o istinskoj svetosti.

U pustinji osoba vrlo polako napreduje, sve više i više postaje svjesna svoje nemoći i potpune ovisnosti o Bogu, kojemu se konačno potpuno okreće jer, istinski rečeno, u njenom okruženju i nema ničega i nikoga drugoga komu bi se obratila i kamo bi išla.

Najtočniji prijevod prvog blaženstva nije 'blaženi siromašni duhom' nego 'blaženi oni koji poznaju svoju potrebu za Bogom'. Stvarna kvaliteta obraćenja ovisi o istinskom poznavanju svoje potrebe za Bogom, a to znanje, ta mudrost se može naučiti samo u pustinji, tamo gdje je naša potreba za njim, dok ležimo izloženi i potpuno otkriveni, veća nego ikada ranije.

Takvo obraćenje prožima cijelog čovjeka, sve do srži njegova bića i mnogo je dublje od emotivnog obraćenja početnika.

"Ostani sa mnom, prijatelju", rekao je otac Dimitrije, "ispričaj ću ti priču, dugu priču o tome kako sam ja, kad sam se našao u istom stanju kao ti, tražio pomoć od svetih monaha koji su me poučili lekciji života. Naučili su me što je unutarnje značenje istinske kršćanske molitve i kako ona vodi do nasljedovanja Krista iznutra, lekciju koju nikada neću zaboraviti, i koja me podržavala sve ove godine.

ISPOVIJEST OCA DIMITRIJA

Kao i ti, i ja sam bio pun oduševljenja kad sam krenuo duhovnim putem. Molitva mi je bila lagana. Volio sam se zadržavati nad pojedinim odlomcima svetog pisma i to me je pokretalo i ispunjavalo do vrha. No jednoga jutra kad sam u svoje ustaljeno vrijeme krenuo na molitvu, što mi je dotada pružalo veliko zadovoljstvo, odjednom me sve napustilo. Svi osjećaji koji su mi do tada tako mnogo značili iznenada su nestali i dan mi je prošao bez one radosti koja me uvijek vraćala molitvi. Prošao sam sve strahove kao i ti, sve sumnje koje si i ti iskusio, kao uostalom i svatko na tom određenom dijelu duhovnog puta.

Međutim, ja sam bio sretniji od većine jer sam bio dodijeljen velikom duhovnom učitelju bratu Potenciju, hodočasniku, koji se nasmijao kad sam mu ispričao o svom lošem stanju. Rekao mi je da je došlo vrijeme da zajedno hodočastimo u Gospodinovu zemlju i da tamo naučimo istinsko značenje molitve. Bio je to krupan čovjek, kozački konjički časnik prije nego što je postao monah - čovjek od malo riječi, ali velike duhovne mudrosti koju je poput škrcu nagomilao u svom umu. No jednom, kad je bio siguran u svoju imovinu, dijelio je sve što je primio s velikodušnošću koja je bila ograničena jedino mogućnostima onoga koji prima. Njegova golema glava bila je prekrivena razbarušenom crnom kosom koja mu je prekrivala i lice. Samo su mu oči bljeskale tražeći dušu svakoga tko je dovoljno hrabar da se s njima suoči. Premda je imao preko 70 godina, kad smo stigli u Palestinu bilo mi je teško sustići njegov dugački korak. Stigli smo u poznati manastir Marsab u Svetoj Zemlji uoči korizme i bosonogi pošli na sveto Brdo Napastovanja, tamo gdje je naš Gospodin naučio lekciju koju i ja trebam naučiti.

Tamo u tom svetom manastiru sagrađenom na rubu stijene samo nekoliko metara ispod vrha, proveli smo gotovo cijelu korizmu. Svaki smo dan na vrhu brda provodili sate i sate u molitvi, a ja sam postajao sve potišteniji i potišteniji jer nisam napredovao. Dapače sve sam više nazadovao, jednostavno više nisam mogao ni moliti. Kako su dani prolazili, duhovna pustoš koja me je dovela do brata Potencija, postajala je sve gora i gora. Na kraju se slomio moj ponos. Otišao sam do njega i priznao mu da mi ni sveto mjesto nije pomoglo da se vratim istinskoj molitvi.

Rekao mi je da me je namjerno poslao moliti na vrhu Svetog brda gdje je naš Spasitelj odlazio moliti, da osjetim što je on osjetio i da naučim istinsko značenje molitve.

Svakog duhovnog adolescenta, nakon što ga je u početku molitva nahranila i mazila kao malo dijete, Bog odvodi u pustinju sa svojim vlastitim Sinom. Tamo svatko nauči kako se odrasta u duhovnoj borbi sa samim zlom. To je srž autentične kršćanske molitve.

Budući da je Isus već bio iskusio slabu ljudsku narav u koju je dobrovoljno ušao, znao je također, da bez okrepljujuće pomoći i snage svog Oca nikada neće biti sposoban oduprijeti se vratima pakla koja su se otvorila da ga progutaju.

Upravo je zato morao najprije poći u pustinju da upozna i iskusi svoju potrebu za Ocem. Došao je da vidi i shvati da će pomoć i snagu koja mu je potrebna dobiti jedino od Oca u stvarnoj bici sa snagom Zloga, koji je pokušavao sve da ga odvрати od Oca, onoga jedinoga koji ga može okrijepiti.

Prava molitva je neumorna bitka protiv zla koje nas napada, a najviše u molitvi nakon prvih početaka, kada strašne zablude i napasti koje izviru iz našeg nižeg bića, bubnjaju u našem umu i srcu navodeći nas na grijeh. Najviše od svega navode nas na grijeh protiv Duha Svetoga nagovarajući nas da odletimo iz pustinje u poslovni život i jurnjavu, a to je ono što stvara čvrste barikade Duhu Svetomu.

Molitva je mjesto gdje se pokajanje uči vježbanjem kajanja. To je srž procesa. Samo u tom procesu Duh Sveti može ući u tvoj duh i preoblikovati te u čovjeka koji slijedi Isusa kojemu si se zavjetovao da ćeš ga slijediti.

A sad se vrati na vrh brda gdje je Isus običavao moliti, i uđi po svojoj molitvi u njegovo .kajanje, u njegovu bitku sa snagom zla koje je u tebi. To je jedini način da mu postaneš sličan i da u svom životu s dobrodošlicom dočekaš onog istog Duha koji je ušao i u njegov život."

"Ali, Isus se zasigurno nije trebao kajati", rekao sam, "jer to sugerira da je i on bio grešnik poput nas".

"O ne, nije tako, sinko. Samo grešnik izvlači takav zaključak", rekao je brat Potencije sa smiješkom, "grešnici razumiju kajanje samo na jedan način. Za njih to znači okrenuti se od grijeha koji su počinili i redovno to vežu uz osjećaj krivnje i grižnje savjesti. Kajanje znači mnogo više od toga. To znači okretanje ne samo od grijeha nego i od napasti, odvratanje od napasnika koji je zasigurno napastovao i našeg Spasitelja, upravo na toj gori". Kad se približio Uskrs, uputio sam se s bratom Potencijem u Jeruzalem, ostavljajući stari samostan. Uskom kozjom stazom spustili smo se u stjenoviti klanac na podnožju planine. Hodali smo satima u tišini, prije nego e moj učitelj ponovno progovorio.

"Mora biti da je baš ovom cestom i naš Spasitelj išao na svom putu propovijedajući kajanje koje je iskusio u pustinji, ali i ranije", rekao je moj učitelj.

"Što mislite pod tim - ranije", zapitao sam, "zar se naš Spasitelj kajao i prije nego je otišao u pustinju?"

"O, ti zaista trebaš mnogo toga naučiti, sine. Spasitelj se kajao mnogo godina prije nego je došao u pustinju."

"Kako to?" rekao sam iznenađeno, zaprepašten takvom idejom.

"Pa zar i Spasitelj nije trebao odrasti, moj sine, zar i njegovi mišići i njegove ruke i noge nisu trebale narasti, i njegovo cijelo tijelo, zar i on nije morao učiti, hraniti se, šetati, razgovarati, raditi i igrati se?"

"Naravno, učitelju", odgovorio sam.

"Zar tada nisu morali sazreti i njegovo srce i njegov um također?"

"Pretpostavljam da je tako, ali nikada nisam ranije o tome tako mislio."

"Tada se moraš vratiti natrag Svetoj knjizi, i pročitati kako je godinama rastao u mudrosti i razumijevanju, kako je vježbao i mišiće i um. Pročitaj i vidjet ćeš da je došao izvršiti posao za svog Oca podčinjavajući se njegovoj volji, a to znači podčinjavajući se drugim ljudima, počevši od Marije i Josipa. U godinama koje su nam ostale skrivene on je mnogo godina, prije nego je stigao u pustinju, vježbao mišiće svoga srca. Kajanje je riječ, koju Dobra knjiga upotrebljava da opiše načina na koji se uči ljubav i kako se ona može primiti u svojoj punini.

Jednom kad je u mnogim godinama vježbanja nesebične ljubavi Isus naučio otvarati svoje srce, mogao se ispunjati dovoljno jakom ljubavlju koja će mu dati snagu da izdrži u bici sa lukavstvima zloga."

"Hvala učitelju", rekao sam, "nikad nisam mislio da je i naš Spasitelj trebao naučiti što je ljubav, kao što to mi moramo - ali sad jasno vidim kako je on izabrao činiti sve što mi činimo kako bismo postali braća na svaki način."

"A sada, moj sine, moraš također naučiti da Sotona nije ostavio na miru Spasitelja kad je izašao iz pustinje, progonio ga je i dalje. I dok je propovijedao kajanje bio je napastovan na sve moguće načine, jednako kao što smo i mi napastovani. Spasitelj je kajanje vježbao sve do kraja svog života, sve dok nije uzveličan. Tako kaže Sveto pismo.

A sada uoči i to, Spasitelj nije nikada propovijedao da Kraljevstvo Božje treba doći, nego jedino da je blizu, da nam je na dohvat ruke, da dolazi.

Tek kad je bio proslavljen, Božje je Kraljevstvo ljubavi došlo u punini, posvetilo je njegovo cijelo tijelo, tako da više nije mogao biti napastovan. Zato su prvi apostoli propovijedali da je sada Božje Kraljevstvo došlo u punini u Uskrsu, u njegovu proslavljenom tijelu.

Da bi ušao u Božje Kraljevstvo, moj sinko, moraš nasljedovati Spasitelja, raditi ono što je on radio, vježbati svoje srce u molitvi kajanja, jer samo tako ćeš dozvoliti Duhu koji je njega uskrisio na prvi Uskrs, da sada uskrisne i tebe."

Prolazili smo starom cestom za Jeruzalem koja prolazi pokraj legendarne gostionice koja se veže uz priču o milosrdnom Samaritanu. Upravo smo je bili prošli, kad nam se pridružio putnik čiji je cilj putovanja, također bio Sveti Grad. Nije to bio suputnik hodočasnik, nego arogantan mladi čovjek, ne mnogo stariji od mene, naduta izgleda, što je ubrzo pokazao svojim ponašanjem.

Bez ikakva povoda počeo je ismijavati brata Potencija i mene ismijavajući vjeru koju smo, očito, svojim izgledom i ponašanjem svjedočili. Čak je bio toliko smion da se rugao i samom Spasitelju. Brat Potencije nije rekao ni riječi pa sam bio prepušten svojoj vlastitoj oskudnoj domišljatosti pokušavajući mu odgovoriti.

"Što je Isus Krist znao o životu?" pitao je podrugljivo, "što on zna o snazi zla? Je li on ikada sagriješio?"

"Nije", spremno sam odgovorio, "on, ne".

"Aha, tu smo! On je bio dobra dobrica, a koja je korist od dobrih dobrica kao vođa? Kako on može znati muke koje mi prolazimo? Što on zna o snazi napasti - o jačini zla s kojom se mi moramo susretati?"

Ne želim sugerirati da su sljedeći događaji bili nadnaravni, premda je moj učitelj mislio da jesu, ali kad smo se približili Svetom Gradu začuo se snažan trijesak groma. Bljesak munje rasparao je nebo. Podigao se vjetar, a

snažna kiša, koja se pojavila ni od kuda, počela je kvasiti naš put - kiša kakvu nikada prije nisam doživio. U trenu smo sva trojica bili mokri do kože. Kad smo uspjeli pronaći sklonište u nekoj jednoj pastirskoj kolibi, zurili smo bez riječi u taj neobični prizor.

Tada smo zapazili kako se pustom cestom, suprotno vjetru probija neki mladi pastir. Gledali smo ga zadivljeni upornošću kojom se probijao naprijed dok je njegovo tijelo bilo savijeno gotovo pod pravim kutem. Išao je kao da tjera ovce pred sobom.

Brat Potencije se prvi put okrenuo i pogledao našeg obijesnog suputnika, a onda je ponovno skrenuo pogled na lik mladog pastira.

"Reci mi", zapitao ga je "tko više zna o snazi oluje, ti ovdje, ili onaj mladi čovjek tamo"?

"Ona budala tamo, naravno!"

"Da, u pravu si", rekao je brat Potencije, "upravo zato i Isus Krist zna više o snazi zla nego što ćeš ti ikada znati. Što ti činiš kad te dohvati oluja bluda i žudnje?"

Neki slab, zao trzaj prošao je njegovim licem, i to je bio jedini odgovor.

"Točno moj prijatelju, shvatio si. To je zato, što ti ništa ne znaš o snazi zla. Isus je bio napastovan na sve moguće načine, baš kao i mi. Ali on nije nikada izbjegavao napast, nikad se nije sklonio u kolibu. Upravo zato, on je znao više o snazi zla nego itko tko je ikada hodao ovom zemljom."

Čim je oluja završila, mladić nas je žurno napustio.

"Vidiš", rekao je brat Potencije, "grieh je sigurnosni zaklon koji rabe grešnici da bi spriječili svoj susret s punom snagom zla. Grieh je taj koji se prvi suprotstavlja zlu i ublažava jakost paklenog bijesa koji u svakom od nas tutnji. Pokušaj malo na sebi eksperimentirati, sinko. Sljedeći put kad ti se tvoj brat bude izrugivao, ne reci ni riječi. Prihvati sve njegovo izrugivanje bez odgovora. Nije važno koliko će te to mučiti. Odbij ući u sigurnosni zaklon grijeha. Obećavam ti da ćeš iskusiti kako snage zla rastu u tebi.

Sveci su ti, ne grešnici, koji znaju sve o napastima, o snazi zla i o grijehu. Grešnici koji misle da znaju, ne znaju ništa. Tek u pokušaju da se odupreš napasti možeš spoznati njegovu snagu, možeš saznati koliko je ta snaga neodoljiva.

Još se ni jedan svetac nije rodio na ovoj zemlji koji nije pao i padao mnogo puta, koji nije pobjegao u sigurnosni zaklon grijeha da bi se spasio od suočavanja s punim bijesom Kneza tame. Ali Spasitelj nije nikada iskoristio taj zaklon, premda je bio napastovan na sve moguće načine baš kao i mi. Zato je on, jače od bilo kojeg čovjeka koji je hodao zemljom, iskusio snažne i moćne udarce i punu snagu tame koja se na njega obarala.

Oni prvi sveti ljudi koji su zapisivali Spasiteljevo djelovanje na zemlji, vidjeli su Palestinu kao poprište bitke u kojoj se Knez mira suprotstavio Knezu ovog svijeta. Kako se sveta povijest približavala svom kraju, postepeno su rasle i snage zla i njihov neodoljivi bijes protiv Spasitelja. Pogledaj Sotonu koji je ušao u Judu. To je samo zlo koje djeluje preko knezova ovog svijeta, preko novca, preko visokih dostojanstvenika i svećenika, preko Heroda i njegovih ulizica, preko Pilata i rimskih vojnika. Užasna napast koja ga je mučila cijelog njegova života na zemlji, dosegla je svoj vrhunac dok je krvareći gol visio na križu.

Ponovo i ponovo bio je napastovan ubodom za ubodom boli, napastovan da se odrekne puta koji mu je namijenio Njegov Otac. 'Ako si Krist, siđi s križa i mi ćemo povjerovati u tebe'. 'Spašavao je druge a ne može spasiti sebe'. Eto, tako je bio napastovan sve do samog kraja.

Upravo u posljednjim trenucima svog života na zemlji suočio se sa snažnom olujom, olujom kakva nikada nije postojala niti će postojati, olujom koja je rasla u utrobi samoga kralja pakla. A samo jedan pokret Spasiteljeva prsta bio bi dovoljan da stiša oluju. Jedan pogled njegovih očiju bio bi dovoljan da uništi sve njegove neprijatelje, jedan pokret te svete glave i on bi sišao s križa, preobražen, a deset legija anđela stalo bi u njegovu obranu.

Velika je stvar trpjeti za istinu kad nemaš izbora, ali patiti do agonije za istinu kad samo jedan tvoj pogled može prekinuti patnju, neizrecivo je veća stvar. To je prava hrabrost, prava odvažnost. To učiniti za druge je prava ljubav; štoviše, učiniti to za one koji će te manje ili više izdati, to su visine i dubine, širine i veličine ljubavi koja nadilazi svako razumijevanje - i to je ljubav kojom je naš Spasitelj spasio svijet.

Uskoro ćemo sinko, ući u Sveti Grad. Tamo ćemo provesti sedam dana do dana Gospodinova uskrsnuća. Iskoristi dobro to vrijeme, meditiraj o svemu što si vidio i čuo, jer, samo u molitvi će ti sve stvari o kojima smo govorili postati jasne."

Neumoljiva ustrajnost koju sam morao, izdržati pješačeći s Potencijem kroz pustinju bila je u Jeruzalemu bogato nagrađena. Moj me je učitelj sa živahnim i dobrim humorom, svaki dan tog Svetog tjedna vodio u istraživanje stare gradske jezgre. Bio je pravi užitak biti s njim. Poznao je svaki kutak i svaku rupu koja je imala i najmanji trag svetosti. Imao je u gradu mnoga privremena prebivališta i tada sam shvatio zašto ga zovu "hodočasnik Potencije". Grabio je dugačkim korakom kroz uske ulice na način kako su to činili stari patrijarsi,

smješajući se dobroćudno turistima i trgovcima, prihvaćajući svaki znak poštovanja koji bi mu zbunjeni kršćani ukazivali na raskrižjima ulica.

Neki bi se duboko poklonili dok je prolazio, drugi su trčali naprijed da mu poljube ruku, a neki su pali na pod da mu poljube noge. Bio sam ponosan što sam mu pratitelj.

Na Veliki četvrtak poveo me je na mjesto gdje je noć prije svoje smrti, Spasitelj sa svojim učenicima blagovao posljednju večeru.

"To je mjesto", rekao je, "gdje je Spasitelj, koga je Bog odabrao da uđe u ljudsku slabost, okupio oko sebe sve ljudske slabosti u ljudima, koje si je sam izabrao da ga slijede."

"Ali zašto Bog uvijek izabire slabe?" zapitao sam.

"Tako je to bilo od početka. Zar nije izabrao čovjeka od skoro sto godina i neplodnu osamdesetogodišnju ženu obećavši im da će postati roditelji izabranog naroda. Zar nije izabrao slaborječivog i mucavog Mojsija da govori kralju Nila, dječaka Davida da se suprotstavi Golijatu?"

"Ali, zašto, baš slabe?"

"Zašto, da, zašto, sinko? Zato da naučimo kako ništa nije ni u ljudskoj snazi, ni moći, niti u ljudskoj govornosti, niti u snazi dječaka, nego je sve u Božjoj snazi koja djeluje po ljudskoj slabosti. Velika je to tajna u srcu naše vjere, ali to je i razlog što se Spasitelj rodio kao slabo i bespomoćno dijete u drvenim jaslicama i umro kao slab i bespomoćan čovjek na drvenom križu - sve zbog toga da se Božja snaga, kao nikad prije, može očitovati kad ga je podigla da u slavi zauvijek sjedne na prijestolje s desne strane Njegova Veličanstva i vlada u nedokučivu svjetlu.

Želiš li ga slijediti, morat ćeš izabrati slabost, jer je i on izabrao slabe jer je on to izabrao za sebe i za svoje sljedbenike. Sveti Petar, koji je postao prvi među njegovim sljedbenicima, počeo je kao posljednji.

Spasitelj ga je nazvao Stijena, ne zato što je takav bio, nego zato što će takav postati. Bio je on čovjek sazdan od meka materijala, ne od kamena, koji se onomad odazvao pozivu na Galilejskom jezeru. Bio je on slab čovjek kojeg je sam naš Spasitelj nazvao sinom Sotone jer je imao smjelosti da ga napastuje. Hvalisavac i brbljavac koji je Spasitelja na njegovu posljednjem putu zatajio do izdaje. Ali, to je ujedno bio i čovjek kojeg je Isus izabrao upravo zato da se svi mogu uvjeriti kako Božje kraljevstvo ne dolazi ljudskim djelovanjem, nego Bog djeluje u ljudskoj slabosti."

Uči se istini od sv. Petra, dobro prouči način na koji se on kajao. Nije važno koliko je puta pao niti kako je duboko pao. U trenutku kad je to spoznao, imao je dovoljno poniznosti da se smjesta obrati i zatraži oprost brzinom koja ga je bez zastoja gurala naprijed prema svetosti koju je konačno i dosegao.

Ključna riječ je 'brzina'. Razlika između svetaca i nas ostalih nije u tome što oni ne padaju kao mi. Razlika je u tome što je njihova poniznost tolika, da smjesta, bez odlaganja i odugovlačenja zatraže oprost, a to je uvijek mjera nečijeg ponosa. To je bila spasonosna milost i Petru jer je, usprkos snazi svojih propovijedi i svoga obraćenja pa čak i čudesa koja je činio, još uvijek mnogo i često padao. Ni u jednom slučaju čovjek, pa ma kako bio velik svetac, nije postao svet a da u životu nije prošao putem pokajanja.

To se dogodilo i apostolu Pavlu kad je odbio dijeliti stol s nekim obraćenim poganima jer je propustio vidjeti istinito značenje evanđelja. No u trenutku čim je shvatio svoju pogrešku, okrenuo se Gospodinovom milosrđu moleći da ga očisti i oprost mu, pa je tako čovjek sazdan od meka materijala postupno stvrdnuo u stijenu na kojoj je zasnovana Kristova crkva." "Učitelju, opet me zbunjuješ", rekao sam, Jer ja sam mislio da su Dvanaestorica bila posvećena na dan silaska Duha Svetoga, a sad mi ti kažeš da su bar dvojica svetih apostola različita od ostalih." Brat Potencije se nasmijao. "E, još mnogo toga moraš naučiti, sinko. Oni su bili apostoli, da, ali svetost se postiže jedino dugotrajnom borbom koju oni do tada još nisu bili izvojevali. Nemoj misliti da je obraćenje na cesti za Damask trenutno pretvorilo licemjera u Božjeg izabranika poput još jedne lude koja će posramiti pametne. Obraćenje se događa jednom ili dvaput u životu i ono stavlja čovjeka na sasvim novu stazu koja vodi do raja, no ona je popločana s više trenutaka pokajanja nego što je koraka od Palestine do Ponta. Ni jedan svetac nije bio oslobođen tog putovanja, bez obzira kakve je visine na kraju dosegao. Pogledaj sebe u Pavlovom ozračju; pogledaj njegovu žestoku narav, njegov ponos, njegovu hvalisavost. U Svetom pismu to možeš naći ne jedanput, nego dvaput; u nesvetom prepiranju s Barnabom i Markom koji su kao i on na kraju postali sveci. Ali poput ostalih apostola čiju je sudbinu dijelio, poniznost ga je na kraju spasila. On je prvi shvatio i za druge napisao veliku tajnu duhovnog života: u slabosti je snaga, jer padanje te neprekidno okreće prema Spasitelju i njegovoj milosti opraštanja. Onome tko padne sedamdeset puta sedam puta, Spasitelj će pomoći da se pridigne sedamdeset puta sedam puta, i on će, bolje od drugih, vidjeti Božje zapovijedi koje je prekršio.

Bio je to sv. Ivan koji je rekao da su svi ljudi grešnici, a čovjek koji za sebe kaže da to nije, vara samoga sebe nazivajući živoga Boga lašcem. Apostol Pavao je prvi bio nadahnut da vidi, gledajući vlastiti put traženja, kako upravo grijeh može postati zaglavni kamen postizanja svetosti. Poput 'trna u tijelu', žalac grijeha okrivljuje i sramoti čovjeka kroz život i pripravlja ga za svetost. To neprestano podsjećanje na slabosti i na potrebu za

Bogom je podstrek, da se uvijek 'kaje bez odlaganja' što je jedini siguran put do svetosti. Dobro zapamti, sinko, i znaj da u cijeloj Svetoj knjizi ne postoje riječi koje bi za nekog čovjeka ili skupinu Ljudi rekly da su se pokajali, nego samo da se kaju. Neprekidno kajanje, kajanje bez odlaganja, to je jedini put do svetosti. Samo se u molitvi može čuti božanski odgovor što je najdublja želja svakog pravog vjernika." "Kad prestaneš padati, biti ćeš u nebu, ali kad se prestaneš dizati, biti ćeš u paklu", završio je brat Potencije. Za najsvetiju noć brat mi je Potencije omogućio da je provedem u crkvi Svetoga groba. Kad su svi posjetioci otišli i velika se vrata zatvorila, ušao sam u grobnicu gdje je Spasitelj bio uzdignut u slavu. Tu sam proveo u molitvi cijelu noć. Bilo je to na tom svetom mjestu kad sam u srcu čuo riječi takvom jasnoćom, da su se zadržale u meni do današnjih dana. Preplavljen milošću koju sam primio, intenzivno sam molio da ostatak života, ako je to Božja volja, provedem tu u tom manastiru, kako bih se svaku večer mogao vratiti i moliti na tom, sigurno najsvetijem mjestu na zemlji. Tek što sam završio molitvu, začuo sam sasvim jasno riječi Svetog pisma, tako da nije bilo sumnje da mi to govori sama Istina a ne Lažac.

Ti tražiš Isusa iz Nazareta koji je raspet. On je uskrsnuo. Nije ovdje. Vidiš ovdje je samo mjesto gdje je bio položen, a on je otišao u Galileju. Tamo ga možeš naći'. U trenu sam shvatio da moram ostaviti ovo mjesto i da se nikada više ovamo neću vratiti. Nije to uopće ni važno, jer sad kad je Gospodin uskrsnuo, svako mjesto na zemlji može biti sveto mjesto, ako je to mjesto na kojem se pokajnik priprema na kajanje kako bi dozvolio Gospodinu da uđe u njega. Želio sam smjesta napustiti to mjesto i otpočeti novi život, naučiti se kajati kao što je to i Spasitelj naučio, pa da tada počnem propovijedati i prenositi ovu poruku drugima. Molio sam ponovno prije nego što sam napustio to mjesto. No ovaj put je to bila drugačija molitva. 'Gospodine, objavi mi danas, kako najbolje mogu pozvati druge na pokajanje koje si ti propovijedao, i koje si mi tako jasno objavio.' Odgovor mi je na ovu molitvu došao istog dana.

Tu sam noć sjedio među mnogim monasima koji su se sakupili sa svih strana do nogu najpoznatijeg patrijarha, da prisustvujemo obredu kojem je on predsjedavao i da poslušamo riječi mudrosti koje nam je te noći uputio; riječi koje su na poseban način bile upućene meni. Skupina monaha koja je proučavala Sveto pismo, zapitala ga je da im protumači riječi proroka Ezekijela koje nisu razumjeli. "Što vas tu muči, braćo moja?" upitao ih je. "Pa", rekao je jedan, Božji nas čovjek poziva da propovijedamo pokajanje svakom koga sretnemo i u svakoj okolnosti u kojoj se nađemo, i još nas upozorava da ćemo jednog dana morati položiti račune za grijeh u koje su oni upali, ako to ne budemo činili." "I što tu ne razumijete, braćo moja. Pa to piše u Svetoj knjizi, a ona nikada ne govori krivo." "Naša je poteškoća u ovom, prečasn", rekao je jedan postariji monah, "istina je u stvari da mi ne možemo propovijedati pokajanje svakome koga sretnemo, niti vidimo kako bismo to mogli raditi pa nam se čini da nije u redu da mi budemo pozvani položiti račun za grijeh u koje su oni upali." "Slušajte, pažljivo slušajte", rekao je prečasn patrijarh, "i zapamtite. Samo Spasitelj, istinska ikona, savršena slika Božja može pozvati ljude na pokajanje. Zato se vi braćo pokajte i dozvolite Božjem Duhu da uđe u vas i da vas oblikuje u sliku i priliku Spasiteljevu.

Svi koje tada sretnete, vidjet će u vama sliku Spasiteljevu, poželjet će da promijene svoje živote u svetom kajanju i prije nego što vi otvorite svoja usta. Ako ne budete govorili iz primjera vlastitog života, braćo, bolje da ne govorite uopće jer govor u kojem će se čuti vaši glas a izgled će vašeg tijela sve poricati, ne vrijedi ništa i nitko vas neće slušati, u vama će gledati licemjera! Čujte i zapamtite to - nema druge slike Uskrslog od one, koju odražavaju svi koji su odlučili primiti ga i nema glasa koji će pozivati druge da mu dođu; samo je njegov glas taj koji govori svijetu po vama." Otac Dimitrije se smješkao dok je ponavljao neke iskricе iz svoje priče, želeći da se u meni ništa ne izgubi. Ustao je i uhvatio me za ruku.

"To bi za sada bilo sve, moj prijatelju", rekao je, "uvijek vjerujem da je Božja ruka na meni i da mi njegov sveti glas govori na poseban način kroz to hodočašće i kad god imam potrebu to nekom ispričati, kao sada na primjer tebi, nemam namjeru niti je uljepšati niti nešto vlastito dodati iz straha da ne uznemirim to sveto tlo.

Idi, i meditiraj o svemu što si čuo, tako da ti Bog može progovoriti na tvoj način, kao što je meni govorio na moj. Jer, premda je samo jedan Bog, mnogo je putova do njega na kraljevskoj cesti pokajanja.

Otac mi je Dimitrije odgovorio na moja pitanja mnogo više nego što sam u stvari i tražio. Ne samo da mi je pokazao unutarnje značenje molitve, što do tada nisam shvaćao, nego me je i uveo u značenje pokajanja o kojem je tamo naučio, kako bih i ja mogao ući ne samo u život Kristov, nego i omogućiti njemu da u meni djeluje, da mi se život neprekidno puni i da, kao što je oživljavao njega, oživljava i mene. To je put pravog nasljedovanja Krista. Krajem travnja vratio sam se u Pariz da proživim svoje studentske dane u okruženju tog slavnog grada koji može dobro obnoviti svijet ljubavnom vezom između žene i muškarca, ali ne i ljubavnom vezom između Boga i čovjeka, pogotovo ako je vaša adresa slučajno Pigalle ili Montmartre.

Još sam sjedio i razmišljao o onom što je Peter napisao u svom rukopisu, kad je otac James banuo u sobu. "Jeste li spremni da krenemo?" zapitao je. "nabavio sam sve potrebne namirnice i ukrcao ih u brod. Ako sada krenemo, stići ćemo na Calvay oko podneva."

Četvrto poglavlje

NA MONTMARTRU

Bilo je skoro jedanaest sati kad smo se zaputili na Calvay. Otac James je privezao malu rezervnu barku uz svoju motornu brodicu tako da mi, u slučaju nužde, može poslužiti za povratak na glavni otok. Upozorio me je da je, zbog opasnosti plovidbe koristim samo u krajnjoj nuždi. Ipak, dok smo se probijali duž uskih tjesnaca koji su se protezali između župnog dvora i Calvava, poučio me najsigurnijem načinu plovidbe.

Kad smo isplovili iz tjesnaca ispred nas smo ugledali Calvav. Izgledao je pusto i zaboravljeno u tmurnom i sumornom svjetlu lipanjskog jutra. Plima se upravo dizala kad smo nas dvojica privezivali brodicu uz molo koji je Peter sam napravio. Dok smo koračali uz more, jutro je postajalo sve svjetlije. Nezgrapni, bljedunjavi otočani, Peterovi štice, pozdravljali su nas nekako drsko i ravnodušno. Dok smo se penjali strminom prema Peterovoj kolibi, kroz oblake se sunce počelo upravo čudesno probijati.

Čudna je to zemlja, taj daleki sjever. Jedno te vrijeme tjera u očaj svojim dugačkim razdobljima jednoličnih kiša i magle tako da ti uopće nije važno vidiš li, ili si slijep, jer nema nikakve promjene u tvojoj okolini. Neumorno i bezdušno padanje kiše koje traje danima dovest će te do toga da ćeš se zakleti kako nikada više nećeš provesti odmor na tom, i od Boga zaboravljenom, mjestu. No tada kiša iznenada stane, oblaci se malo podignu, a kroz maglu koja se diže počinje se probijati kasno, nisko sunce na zalasku, čarobno oslikavajući okolinu najnevjerojatnijim bojama i tonovima da ti jednostavno nestaje dah. Stajat ćeš sate i sate u zanosu nakon što je slika nestala. I ta slika nikada neće izbljedjeti, nego će se zadržati cijelog života u tvom sjećanju.

Bio je to upravo jedan takav čarobni trenutak. Djelovao je nestvarno, kao scena na pozornici izvedena kazališnom preciznošću. U trenutku kad smo se popeli na greben koji se protezao duž otoka, mutni tmurni krajolik je iznenada obasjalo sunce i preobrazilo ga tako da je izgledao kao da gori u oblacima. Dvije, gotovo jednake . obalne linije sa svake strane grebena savijale su se u luku oko otoka koji je sada izgledao poput velike pješčane ključanice koja je svjetlucala i treperila na sunčanom svjetlu.

Ovu prekrasnu simetričnu srebrnu prugu sa svih je strana obavijala fluidna vrpca boja u moru koje su se savijale i obavijale jedna drugu, stalno mijenjajući boju i intenzitet. Mogli su se vidjeti gotovo svi tonovi plavog i zelenog kako se prelamaju jedan u drugi s očaravajućim dojmom. Predvidljive boje lomile bi se u rasipnim slojevima smeđe koja je neusiljeno planula kao da ona jedina ima pravo prekinuti ovu sjajnu scenu. Ovakvu sliku nije nikada ni jedna kamera uhvatila, niti ijedan umjetnik naslikao, a ako i jest, onda ta slika sigurno izgleda lažno i banalno.

Prije nego smo stigli do kolibe, sunce je nekoliko puta igralo svoju vlastitu igru skrivača s oblacima, bez upozorenja krajolik se mijenjao od mračnog do veličanstveno sjajnog i natrag. Izgledalo je kao da se neki scenograf u kazalištu igra sa svim svojim reflektorima paleći ih i gaseći u nepredvidljivu vremenu, stvarajući scenu za prizor od 'Pepeljuga u kuhinji' do 'Pepeljuga na plesu'.

Kad smo stigli nadomak maloj slamnatoj kolibi, koja je bila Peterov dom, nisam mogao a da se ne nasmijem. Bilo je u njoj istovremeno i nečeg dražesnog i nečeg smiješnog. Na prilazu su stajala mala, smiješno nakrivljena vrtna vrata koja su izgledala kao da su pijana. U stvari bila su tu samo da podržavaju dva dovratnika kako bi ih spriječila od poniženja da se potpuno sruše. No najsmješnije je bilo to da su i vrata i dovratnici bili sasvim suvišni jer naokolo kuće, a ni igdje drugdje na cijelom otoku, nije bilo nikakve ograde.

"Eto, ovdje smo", rekao je otac James zastajući na trenutak ispred Peterove kućice, dok mu se u glasu nazirao ponos. Osjetio sam da je, dok mi je pokazivao unutrašnjost kolibe, bio posebno uzbuđen gledajući tu malu hebridsku 'crnu kuću', koja je nekada davno bila dom njegovih pradjedova.

Nakon što mi je otac James pokazao unutrašnjost kolibe i gdje mogu naći sve što mi je potrebno, ostavio me i otišao za svojim poslom. Obećao je nazvati me za dan ili dva da vidi kako sam i trebam li što.

Kuća je bila podijeljena u dvije prostorije. Jedna je služila kao spavaća soba i radna soba, dok je druga služila kao kuhinja i dnevna soba.

U radnoj je sobi bio veliki stol, a dva velika prepuna ormara sa svake strane ispunjavala su cijelu širinu sobe. Raspakirao sam se što sam brže mogao, skuhao si šalicu čaja i odmah sjeo da nastavim čitati sljedeći odlomak Peterova rukopisa. Jednostavno nisam mogao dočekati da vidim kako se Peter proveo u Parizu, na zvučnoj adresi Trois, Place Pigalle, Montmartre. Odlomak je nosio naslov:

OD MONTMATRTREA DO MOSKVE

U Parizu me je dočekalo pismo od mog brata Tonija. Pomislio sam da me obavještava o datumu svojeg vjenčanja. Umjesto toga bila je to obavijest o datumu njegovog ulaska u sjemenište. Raskinuo je zaruke, napustio studij prava na sveučilištu u Manchesteru, a biskup iz Salforda prihvatio je njegovu molbu i želju da se zaredi za svećenika.

Toni je bio godinu dana stariji od mene. Uvijek smo bili bliski i njemu sam jedinom mogao pričati o svojim duhovnim stremljenjima. On je to prihvaćao za mene, ali ne i za sebe. Premda mu je duhovni rast bio jednako tako važan kao i meni, smatrao je da prvo treba iskusiti blisku tjelesnu ljubav kao podlogu za taj put. Njegova iznenadna i neobjašnjiva promjena stava bila je za mene nešto poput šoka tako da sam prestao razmišljati o sebi i smjeru kojim sam se ja zaputio u životu. Najednom mi se učinilo kao da moje pomalo neplansko traženje u posljednje vrijeme nema nikakve svrhe, jer tamo "amo sam stigao, stigao sam više slučajno nego namjerno. U najmanju ruku, tako je to meni tada izgledalo.

Pomislio sam da bih morao biti malo discipliniraniji u traženju svog životnog poziva. Shvatio sam da je nemoguće donijeti pravu odluku bez dubljeg poznavanja Boga kojemu sam se želio predati. Nisam se trebao sramiti što moje vjersko obrazovanje u prošlosti nije bilo zadovoljavajuće, ali trebao bih se sramiti, što nisam učinio ništa da tu situaciju ispravim. Tako sam se obratio sveučilišnom kapelanu za pomoć.

Anton, kako je volio da ga zovu, bio je šarmantan i briljantan dominikanac, teolog s brojnim titulama iza imena koje je postigao u raznim područjima religioznih studija. Imao je visoko atletsko tijelo na kojem je bila nasadena jajolika pravilna glava s izražajnim licem čvrstih crta, uokvirena riđim zaliscima i malom uočljivom bradicom. Svi su ga voljeli jer je bio jedan od onih koji su uvijek bili u središtu sveučilišnog zbivanja, bilo da se u knjižnici diskutira o bombama ili da se u studentskom baru raspravlja o ispravnoj podjeli godišnjih nagrada. Njegov posebni ponos i veselje bila je jedna predratna Simca u koju je bio ugrađen najnoviji sportski motor. Pričinjalo mu je neopisivo veselje kad bi, čim bi se upalilo zeleno svjetlo, u tili čas iza sebe ostavio svoje motorizirane prijatelje.

Volio sam ga i dobro smo se slagali. Moglo bi se reći da sam bio hipnotiziran njegovim izvanrednim znanjem i oduševljenjem s kojim je pristupio mojem teološkom obrazovanju.

"Tvoja je osnovna intuicija o renesansi u redu", rekao je. "ali, kao sveopće objašnjenje tekuće boljke kršćanske duhovnosti malo je suviše pojednostavljena. Postoje i mnogi drugi utjecaji koji se trebaju uzeti u obzir, pa to treba sagledati s više sistematičnog teološkog i povijesnog stajališta."

Sljedećih dana izradio mi je program teološkog studija koji bih mogao završiti u tri godine i koji je bio tako sastavljen da se nije kosio s mojim svjetovnim studijem.

Bit ću vječno zahvalan Antonu za teološko obrazovanje u koje je ugradio ono najbolje iz novog i starog u jednu sintezu koju je za sebe on sačinio već godinama prije Vatikanskog koncila.

Niti jedan skup ljudi nije dao tako značajan prilog Koncilu kao francuski dominikanci. Mnogi, poput velikog Yvesa Congara, morali su platiti i kaznu koju Crkva tako često rezervira za one koji su prerano u pravu. Bila je privilegija sresti te velike ljude i, zahvaljujući Antonu, slušati njihova predavanja, čitati njihove radove, pa čak i sudjelovati u njihovu velikom prilogu koji su dali prevodeći neke njihove radove na engleski, a neke i na ruski.

Možda me se najviše dojmio veliki francuski propovjednik otac Louis Bouyer. Prisustvovao sam svim njegovim predavanjima i pročitao sve što je napisao.

Na mojoj drugoj godini studija za Uskrs u Pariz je došao na mjesec dana moj najmlađi brat David kao sudionik jednog programa kulturne razmjene. Njegov francuski prijatelj Bernard, koji je također pokušavao nešto pisati, bio je prošlo ljeto kod nas u našem domu u Manchesteru. David mi je od kuće donio najnovije vijesti, Tony je napustio sjemenište a prihvatio ga je provincijal franjevačkog reda. Izgleda da ga je neka knjiga o sv. Franji koju je pročitao potakla na razmišljanje. Čitajući je dalje, u dogovoru sa svojim ispovjednikom, zaključio ja da je to ono što Bog od njega traži.

Moram reći da nisam mnogo znao o sv. Franji, osim da je propovijedao pticama, ukrotio vuka i propovijedao o gospođi Siromaštini. Bio je subrat sv. Antuna koji mi je više značio. Mislim da bih završio u zatvoru zbog dugova da nije bilo njegova tajnovitog načina pronalazanja izgubljenih stvari kad mu se obratiš kao posljednjem pribježištu.

Što sam postajao stariji, općenito sam se sve manje obraćao svecima da učine nešto za mene, ali nisam mogao prijeći preko činjenice da bih bez njegove pomoći ostao bez svog skupog ručnog sata, novčanika sa sto funti u njemu, svoje čekovne knjižice - i to sve samo u posljednja tri mjeseca. Ako mene Bog zove da zagrlim gospođu Siromaštinu, očito je bilo da sveti Antun nije o tome ništa čuo.

Pri kraju treće godine mog studija, Anton me pozvao da pođem s njim na predavanje o molitvi koje će svećenicima u Parizu održati veliki benediktinski propovjednik nadbiskup Arnou. Sretan sam da mogu napisati

gotovo sve što je rekao jer on je imao sposobnost da duboke teološke istine kaže na tako jednostavan način da sam čak i ja mogao razumjeti. Umjesto da prepričam ono što je rekao, radije ću reproducirati svoje bilješke točno onako kako sam ih zapisao a njegove riječi neka govore same za sebe.

Predavanje nadbiskupa Arnoua o molitvi

Pred nekoliko godina bio sam pozvan u Rim da sudjelujem na seminaru o molitvi priređenom za benediktince iz cijeloga svijeta. Našao sam se u nezavidnu položaju da djelujem kao voditelj skupine od oko dvadesetak redovnika i redovnica. Pitao sam se kako ću započeti, kad mi je nenadano pala na pamet ideja. Zamolio sam da svatko kaže svojim vlastitim riječima što on smatra da je smisao molitve. Jedan je rekao da je to razgovor s Bogom, drugi da je to otvaranje Božjem djelovanju, netko je rekao da to ima veze sa slušanjem a neki su pribjegli prokušanoj definiciji iz katekizma da je molitva uzdizanje srca i uma Bogu.

Kad su svi rekli što su mislili, ustao je jedan redovnik iz zadnjeg reda. Bio je iz Sjedinjenih Američkih Država. Rekao je da bih ja, prije nego krenemo dalje, trebao dati svoje mišljenje o izrečenim definicijama. Budući da sam diplomat, trebao sam dati i diplomatski odgovor. Rekao sam da se slažem sa svakim odgovorom, jer su svi manje ili više rekli istu stvar, ali bih volio svakom pojedinom izričaju dodati još samo jednu riječ. To je jednostavna riječ - pokušavanje. Molitva je pokušavanje da razgovaramo s Bogom, pokušavanje da mu se otvorimo, pokušavanje da ga slušamo, pokušavanje da podignemo srce i um k njemu. Sve je u pokušavanju. Pokušavanje je osnovna bit molitve.

Zamislite dva čovjeka koji mole. Jedan provodi vrijeme sjedeći kao "suhi kolač" čekajući da upije slatki sirup. Drugi lebdi u ekstazi pola sata, potpuno uronjen u Boga. Nijedan stvarno ne moli. U prvom slučaju, osoba ne čini apsolutno ništa, u drugom, Bog čini apsolutno sve. Gdje je tu molitva? Ona je negdje između suhog kolača i ekstaze. To je mjesto gdje se pokušava, gdje se čovjek dobre volje trudi održati svoju čežnju za Bogom i usmjeriti svoj pogled i srce prema njemu, usprkos rastresenosti i težnji da svoju pažnju usmjeri na nešto drugo. Kad sam se jutros obratio Bogu u molitvi, poželio sam ostati uronjen u njemu, da me obavije mir koji nadilazi naše razumijevanje. Ali već dvije sekunde kasnije izgubio sam se u rastresenostima. Čim sam shvatio što se događa, ponovno sam svoju pažnju usmjerio k Bogu, ali ponovno, već nekoliko sekundi kasnije izgubio sam se u rastresenostima.

Počeo sam u mislima raspravljati o tome gdje ću provesti ljetne praznike, sa svojom nećakinjom i njenom obitelji u vili u Monte Carlu, ili sa svojom neudatom tetom u njenoj kući u Liverpoolu. Još jednom sam se pokušao okrenuti Bogu, no mogao sam samo ustanoviti da je moja pažnja opet odvučena drugamo hoću li prihvatiti poziv da se povučem u Kaliforniju ili ću otići na sinodu u Rim? Znao sam što bih volio, ali ovo je možda moja posljednja šansa da se uspnem prema 'crvenom kardinalskom šeširu'.

Ako je vaše iskustvo u molitvi slično mojem, nemojte to uzeti k srcu, imam za vas dobre vijesti. Još je sv. Terezija Avilska rekla da ćemo uvijek imati rastresenosti u molitvi, u najmanju ruku s ove strane groba. Velika je pogreška ako vjerujemo da su rastresenosti u molitvi znak da ne možemo moliti, jer što znači ako imamo stotinu i jednu rastresenost u pola sata molitve? To znači "da se sto i jedan put moramo okrenuti od rastresenosti i vratiti Bogu. To znači, da se moramo sto i jedan put po-kajati. To znači, da morate stalno ponavljati i reći sebi ne, a Bogu da; izvršiti sto i jedan čin nesebične ljubavi. To će omogućiti da u nama umire 'stari čovjek' i da se počinje oblikovati 'novi čovjek'. Upravo je to razlog zašto su veliki srednjovjekovni mistici molitvu zvali 'scuola Divini amoris' (škola Božje ljubavi - op. prev.), jer je to mjesto kamo čovjek ide svojim slobodnim izborom s ciljem da nauči najvažniju lekciju koju treba naučiti, a to je: naučiti kako ljubiti i naučiti kako se vježba nesebična ljubav u vremenu posebno odvojenom u tu svrhu. Nema tajne oko procesa učenja. Ono se osniva na starom principu: vježbom stječeš savršenstvo. Ako želite naučiti kuhati, ili govoriti neki strani jezik, ili voziti auto, morat ćete potrošiti mnogo vremena i mnogo vježbati. Molitva je mjesto na kojem mi odvajamo koncentrirani period vremena učeći kako da se postane nesebičan ljubavnik. Poput svih ostalih oblika učenja to uključuje izvođenje niza i niza nesebičnih radnji, dok ne steknemo naviku moljenja. Tako se postiže unutarnja nesebičnost, koja je autentični znak svetosti. Nikada nitko nije ništa naučio a da nije u tu svrhu odvojio vrijeme za ustrajnu vježbu u koncentriranom periodu vremena. Učiti ljubiti u scuoli Divine amoris nije iznimka nego pravilo. Do sad sam naglašavao riječ 'pokušavanje' ali je u kršćanskoj duhovnosti još važniji način kako osoba to pokušava. Ako je pokušavanje srce molitve, onda je blagost njena duša. Blagi način na koji stalno pokušavate moliti, pri čemu nije važno koliko ste puta pali, udahnjuje tračak poniznosti u svaki vaš novi pokušaj. Poniznost je ta, koja vam govori da ste slabi, a kad znate da ćete ponovno padati i padati nećete odustati od novog početka, bez obzira koliko ste puta pali. Arogantan se čovjek, ljut na svoje pogreške, mršti i škripi zubima te stiskajući šake pokušava otvoriti vrata neba. Ne ljuti se zato što je iznevjerio Boga, nego zato što je iznevjerio sebe i svoje ideale koje je stvorio o sebi. Kad god osjetite da se ljutite na svoje uzaludne pokušaje molitve, budite sigurni da je povrijeđen vaš ponos. Poniznog čovjeka nikad ne

iznenađuje padanje, niti oklijeva da se ponovno obrati onom koji jedini može unijeti snagu u našu slabost. To što vrijedi za molitvu, vrijedi i za cijeli duhovni put, Svi smo mi grešnici i padat ćemo sve do svoje smrti. Uspjeh nije u tome da ne padamo, nego da ustrajemo u podizanju. Sve je u podizanju ili, točnije rečeno, u blagom načinu na koji se podižemo sa zemlje, žaleći što smo pali, ali ne iznenađujući se i ne odustajući. Nisam uporabio riječi 'pokušavanje' i 'blagost' slučajno, nego upravo zbog toga što nam te dvije riječi uzete zajedno pomažu da uspostavimo ravnotežu između dva glavna teološka trenda koja dominiraju u kršćanskoj duhovnosti. Starija pravila molitve vezana su uz dominikansku školu razmišljanja koja je nastala prije pojave humanizma u Europi. Prirodno, ona naglašava Božje djelovanje. Pravila koja su nastala nakon pojave humanizma povezuju se s isusovačkom školom koja daje prednost djelovanju čovjeka. Naravno, oba pravila su ispravna, ali obadva nose u sebi opasnosti na koje vas želim upozoriti. Dominikanska škola koja naglašava Božje djelovanje i sve što on može nama učiniti, može nas dovesti do toga da zaboravimo što mi trebamo učiniti da ne padnemo u neku vrstu praktične neaktivnosti. S druge strane isusovačka škola može izazvati preveliko pouzdanje u čovjeka i u ono što on treba učiniti, tako da u praksi zaboravimo na Božje djelovanje, te nas tako odvodi u neku vrstu praktičnog semipelagijanizma, prevelikog zadovoljstva samim sobom. U konačnici to dovodi do oholosti, arogancije srca i uma, a ona razara sve naše pokušaje. Ukazao sam vam na riječ 'pokušavanje' da smanjim mogućnost pada u praktično nedjelovanje - kvijetizam, i na riječ 'blagost' da smanjim opasnost padanja u samozadovoljstvo i semipelagijanizam. Povezane zajedno ove dvije riječi dovest će vas u nešto što bih ja, oprostite mi, nazvao benediktinskom umjerenošću. Molitveni život kao i duhovni put pitanje je ravnoteže između dvije krajnosti. To je poput hodanja po zategnutu užetu sa samozadovoljstvom na jednoj strani a s mogućnosti na drugoj strani. Većina od nas provodi život padajući jednog časa u semipelagijanizam, a drugog u kvijetizam. Čitamo knjigu koja nas oduševi i usmjeri na radosno povlačenje u sebe, a onda iznenađeno susretnemo neku inspirativnu osobu i padamo u akciju. Izlazimo iz svakodnevice, počinjemo dugotrajno bdjeti i moliti pola noći - i kad završimo potpuno iscrpljeni, okrenemo se duhovnom odmoru čekajući Boga ispred televizora s nogama uvis, cigaretom u jednoj i pićem u drugoj ruci. Prava ravnoteža je sigurno dar Duha Svetoga, dar koji se daje osobi u procesu 'blagog pokušavanja' moljenja. Sada možete vidjeti malo točnije što je osnova i unutarnje značenje molitve. Molitva je proces neprekidne unutarnje preobrazbe, koja podrazumijeva blage pokušaje obraćanja, otvaranja i predavanja Bogu. Za vrijeme tih vježbi, čovjekovo se srce otvara prema Božjem srcu, a Božja ga ljubav probada, prazni i čisti tako da Krist može ući i ponovno se roditi u nama. Ne želim početi suviše cjepidlačiti, ali mislim da je veoma važno razlikovati srž molitve od onoga što ona znači molitelju. Ljudi me često pitaju da ih savjetujem koju metodu molitve da primjene, ili još češće da blagoslovim način molitve koji su oni usvojili. Neki ljudi potroše cijeli svoj život tražeći ekvivalent kamena mudrosti, magičnu formulu molitve, koja nepogrešivo vodi u mističnu kontemplaciju, ili u neke druge duhovne 'blagodati' koje će ugoditi njihovu srcu. Istina je da nema savršenog načina molitve. Postoje različiti načini koji osobi pomažu da ustraje u blagim pokušajima obraćanja i otvaranja svog srca onom jedinom koji ga može učiniti 'novim'. Metode i tehnike moljenja¹ su poput potpunih stupova. Njihova je svrha da pomognu osobi da se održi u ljubavi i obraćanju Bogu. Ako vam krunica, križni put ili neka druga pobožnost u tome pomaže - odlično. Drugima pak može pomoći polagano meditativno čitanje Svetog pisma ili izgovaranje riječi ili fraze, kako to savjetuje autor "Oblaka neznanja". Generacije vjernika otkrile su da im Isusova molitva najbolje odgovara. Važno je zapamtiti da ne postoji ni magična formula, ni nepogrešiva metoda ni savršena tehnika. Postoje stotine različitih putova molitve a svi čine istu stvar. Neki je način molitve dobar za vas ako vam pomaže ovdje i sada da se blago obraćate Bogu. Ono što vam pomaže na početku vašeg duhovnog puta, možda vam neće odgovarati kasnije. Ono što vam pomaže ujutro, možda vam neće pomoći navečer. Ono što vam pomaže ovu minutu, možda vam već u sljedećoj neće pomoći. Zato, molim vas, prelazite s jednog načina molitve na drugi u potpunoj slobodi. Zapamtite da su te metode samo sredstvo. Budite oprezni s današnjim herezama koje će vas sutra odvesti do gurua koji misle da imaju ključ za posebna sredstva molitve i kojeg preporučuju svakome kao panaceju (lijek protiv svih bolesti - op. prev.). Oni ne znaju ništa o duhovnom životu. Kad bi znali, znali bi i to da se metode molitve mijenjaju kako se ljudi mijenjaju i kako se molitelj razvija kroz godine. Dobar duhovni voditelj, poput dobrog liječnika najprije mora postaviti dijagnozu a tek tada preporučiti lijek. Što biste mislili o vašem liječniku koji bi svoje omiljene ružičaste pilule davao svakom pacijentu a da se ne potruži da ga prvo pregleda. Promislit ćete da je dolazak k njemu potpuni promašaj. Medicinski promašaji bili su česti u prošlosti, no duhovni promašaji su danas daleko češći. Na kraju ovog izlaganja želio bih staviti pod mikroskop najvećeg mistika koji je ikada hodao ovom zemljom i promatrati ga u činu molitve tako da možemo ponovno vidjeti, samo ovaj put mnogo jasnije, osnovne sastavnice autentične kršćanske molitve. Pri kraju svog života na zemlji, Isus je znao da je došao njegov čas. Znao je da će ga za kratko vrijeme izdati njegov vlastiti učenik, da će ga odvući pred židovsku vlast i optužiti da je hulio i lagao, da će ga obući u luđačke halje i dovesti pred raskalašenog diletanta Heroda, da će ga Rimljani razodjenuti, bičevati, doslovno, po svakom dijelu tijela, vući ulicama kao

najobičnijeg kriminalca i tada ga gola razapeti da umre krvareći na rimskom križu. Njegova se ljudskost pobunila na tu pomisao. Bio je u očajničkoj stisci i tad se, u času svoje najpreče tjeskobe, obratio u molitvi za pomoć svom nebeskom Ocu. Otišao je u vrt 'gdje se običavao moliti' i tamo se bacio na zemlju moleći za pomoć i snagu da izdrži do kraja. Pokušavao se obraćati i otvarati svom Ocu tražeći pomoć i snagu. No preplavila ga je tisuću i jedna rastresenost, nagovarala ga je bujica mamaca postavljajući se između njega i ljubavi njegova Oca za kojom je tako očajnički vapijao u trenucima svoje najveće potrebe. Odakle su dolazili ti mamci? Što je izvor iz kojeg su ta iskušenja izlazila? Došla su iz istog izvora kao i naša rastresenost, izišla su iz istog izvora kao i naša iskušenja. Dolazila su iz sjećanja, iz mašte, iz unutrašnjih čulnih osjeta koji tutnje u našim mislima, snažno bubnjajući po našoj pokornosti. I njegovo se sjećanje navraćalo u prošlost. Koliko li je puta u tih proteklih trideset godina išao u Jeruzalem? Koliko li je puta prošao glavnim gradovima Palestine i vidio po smetlištima izvan gradskih zidina robove, kriminalce i zločince svake vrste kako poluživu vise na drvenom križu, umirući polagano pod žarkom vrućinom tropskog sunca. Tada je proradila njegova mašta i počeo je stvarati slike o tome kako će se to i njemu dogoditi sljedećeg dana. S gorčinom je počeo shvaćati, jače nego ikad ranije, da će se okrutna agonija koju treba izdržati dogoditi od ruku vlastitog naroda, odvijati ispred pogleda punog ljubavi onih koji ga vole. Znojio se krvavim znojem lijući krvave suze, a iz dubina su se podigli osjećaji i počeli bubnjati u njegovom umu. Opsjedalo ga je tisuću i jedno pitanje. Zašto? Zbog čega? U najmanju ruku, zašto na taj način? Iskušenje koje ga je već jednom ranije u pustinji rezalo, ponovno ga je iskušavalo, sada do granica izdržljivosti, tako da je počeo moliti: 'Oče, otkloni ovaj kalež od mene', a Duh Sveti ga je poticao da moli iznova i iznova, sve dok nije počeo moliti 'Ne moja volja, nego neka bude Tvoja volja', i dok njegova molitva nije ušla u Božju volju i otvorila joj put. To je prava molitva. Bio je to najviši oblik molitve u kojem je unutarnje kajanje dovelo Isusovo vlastito srce do savršenstva, pa se bez ostatka moglo obratiti i otvoriti Ocu koji ga je neprekidno praznio od svake misli, riječi ili želje koje su mu stajale na putu potpunog predanja. Anđeo tješitelj koji mu je prišao da mu pomogne i da ga podrži, donosio mu je trenutke svjetla u njegovu tamu, davao mu pomoć i snagu da ustraje predavati se u molitvi, tako da mu je završna molitva kajanja dala moć i snagu da izide iz vrta, i u svojim zadnjim trenucima života na zemlji dovede do savršenstva kajanje koje je propovijedao drugima. Ovaj put on se kajao ne samo svojim srcem nego i svojim krvavim rukama i stopalima, svojom do krvi izbodenom glavom, svojim izmučenim tijelom i svojim cijelim bićem. Što je naučio srcem u Getsemaniju, ostvario je sada cijelim svojim bićem na Kalvariji. Sada možemo shvatiti stvarno značenje unutarnje prirode kršćanske molitve; shvatiti da je to škola u kojoj se srce vježba i disciplinira u nesebičnom žrtvovanju gdje se vježba nesebičnost koja nas dovodi do Isusove nesebične molitve. To je mjesto gdje učimo sudjelovati u njegovoj smrti i uskrsnuću. To je mjesto gdje istinsko nasljedovanje vodi do poistovjećivanja koje omogućuje Uskrsnom da po nama bude prisutan u današnjem svijetu. Bio sam impresioniran predavačem kao i predavanjem, tako da sam počeo ozbiljno pomišljati o pozivu u redovnički život. Proveo sam nekoliko vikenda u Citieuxu, gdje su mi savjetovali da provjerim svoj poziv u Mount St. Bernardu, cistercitskom samostanu u Engleskoj. Događaji su, međutim, pošli drugim tijekom. Bilo je to za vrijeme jednog vikenda u Citieuxu, kad sam sreo jednog izuzetnog svećenika koji je, kako se kasnije pokazalo, živio samo par kilometara dalje od Pariza. Toliko me je oduševio da sam počeo odlaziti k njemu na ispovijed i po duhovne upute za cijelo preostalo vrijeme svojih studentskih dana. Njegovo je ime bilo otac Ja-ques Le Bac. Bio je karmelićanin i većinu svog života proveo kao zatočenik ispovjedaonice. Četiri godine provedene u rogovima za vrijeme Prvog svjetskog rata učinile su od njega invalida zarobljenog u invalidskim kolicima za cijeli život, s inficiranim stopalom koje se moralo previjati svaki dan. Ali otac Le Bac je bio i škola svetosti. Svetosti, koja je privlačila ljude svake vrste da ga traže ili kao ispovjednika, ili kao duhovnog učitelja. Gledajući ga sa strane, izgledao je kao general De Gaulle u kolicima, ali u trenutku kad bi se okrenuo da se susretne s vama, te bi iluzije nestalo. Iznenada je postajao nečiji najdraži ujak pun dobrodošlice, radosti i dobrog humora. Nije to bila samo neka slutnja svetosti nego svetost koja je držala na okupu najuravnoteženiju osobu koju sam ikada sreo i kojoj sam se obraćao. Smjesta smo prihvatili jedan drugoga. Možda nas je moj fizički nedostatak povukao u odnos osobnog prijateljstva, no i oduševljenje duhovnim uputama koje mi je davao od početka mi je olakšalo moje potpuno otvaranje pred njim. Odlazio sam k njemu svakih četrnaest dana, a on me je vodio kroz moj molitveni život savršenom brigom i umješnošću. Zahtijevao je da čitam samo ono što mi on preporuča i ništa drugo pa sam tako preko njega počeo polako ulaziti u duhovnost velikog karmelskog mistika sv. Ivana od Križa i sv. Terezije Avilske. No nije bilo nikakve promjene u mojoj molitvi, još uvijek je, čak i u najboljim trenucima, bilo tamno. Još uvijek sam se borio s tisućama napasti koje su me sprečavale da postignem unutarnji mir srca i uma za čim sam žudio svim svojim bićem. No, čovjek može sve podnijeti "ako to ima smisla, a otac Le Bac mi je jasno ukazao na značenje i svrhu hrabrog putovanja u tamnoj noći duše. Tada je došlo do novog zaprepašćujućeg razvoja koji je zauvijek ostavio trag u mom duhovnom putu. Imao sam običaj odlaziti ili u kapelu na sveučilištu ili u svoj najdraži kutak u crkvi Notre Dame. Bilo je to u lipnju za vrijeme moje posljednje godine prijateljavanja s Borisom u Parizu, kad mi se u katedrali za

vrijeme molitve, dogodilo nešto što je utjecalo na ostatak mog života. Nisam izostavljao ništa u svojoj dnevnoj molitvi, ustrajao sam u svemu kako me je otac Le Bac naučio, zadržavajući Isusovu molitvu kao nešto najbolje što će me čuvati od napasti i stranputica. Ona je bila moj najvjerniji drug dok sam pokušavao, najbolje što sam mogao, usredotočiti svoj pogled na Boga. Odjednom stvari su se, u samo nekoliko dana, počele dramatično mijenjati. Prve dvije noći sam se našao obavijen dubokim unutarnjim sabiranjem, za koje mi je bilo jasno da ga nisam sam postigao. A trećega sam dana osjetio u glavi neko izdizanje koje me je podiglo iznad mene, ili točnije, podiglo je moju podsvijest na visoki stupanj svijesti. Znao sam bez ikakve sjene sumnje, da s tim novim otkrićem u svojem molitvenom životu ja nemam ništa. Kroz tri sljedeće noći stalno me je prožimalo to isto iskustvo. Četvrte se noći taj osjet izdizanja udeseterostručio. Tog sam se puta u duhu spiralno vinuo uvis, to je jedini način kako to mogu opisati, do takvog stupnja svijesti da sam znao da bih, kad bi se intenzitet povisio još samo za jedan stupanj, mogao neizmjerljivo trpjeti potpuno zaboravljajući sebe. Bio sam potpuno uronjen u Boga i nisam imao ili, bolje reći, nisam mogao imati nikakvih rastresenosti. I to je bio oblik moje molitve kroz sljedeći tjedan ili više dok se svjesnost o Božjem djelovanju u meni dizala i padala u različitim stupnjevima intenziteta, a što je bilo potpuno neovisno o mom naporu. Učinak ovog iskustva bio je jednako snažan u mom duhovnom životu kao i samo iskustvo. Osjećao sam se potpuno bezvrijedan i istovremeno zahvalan, osjećao sam poniznost pred Božjom snagom koju sam iskusio, a ne ponos. Savršenije nego ikada ranije, želio sam se predati Bogu i podčiniti njegovoj volji, čak i ako, pjesnički rečeno, to znači Getsemani za ostatak mog života i križ na njegovu kraju. Znao sam tada da bih, tako dugo dok snaga Božja djeluje u mojoj slabosti, mogao učiniti sve, ali bez nje ne bih mogao učiniti ništa. Kad se sada sjetim reakcije svog duhovnog voditelja oca Le Baca o novom otkriću u svom molitvenom životu, preostaje mi samo da se čudim razumijevanju i mudrosti kojom je on to popratio. Nije pokazao nikakvo iznenađenje, primio je to kao nešto posve normalno i kao da je to očekivao. Mogao je to iskoristiti da me upozna s Unutarnjim zamkom svete Terezije Avilske, ali je bio premudar za to. Umjesto toga dao mi je u ruke Ispovijesti svetog Augustina i pročitao mi sljedeći odlomak: "Kad sam Te prvi put upoznao, podigao si me toliko te sam mogao vidjeti da se tamo ima što vidjeti; ali da ja još uvijek nisam čovjek koji to može vidjeti; udario si u slabost mog uperenog pogleda žareći me tako jako da sam drhtao od ljubavi i od straha; znao sam da sam daleko od Tebe u području potpune različitosti, kao da sam čuo Tvoj glas s visine, Ja sam hrana odraslih ljudi, rasti i blagovat ćeš me." Otac Le Bac je uzeo obje moje ruke u svoje i gledajući me očima ispunjenim ljubavlju i sažaljenjem, rekao je: "Peter, ova ti je milost dana ne zato jer si jak, nego zato jer si slab. Ona će te očvrstnuti za put kojim ćeš otići dublje u pustinju, a tamo će te duboko čišćenje pripremiti za trajno druženje s Bogom. To što si osjetio u svom duhu, protegnut će se na svaki dio tvog bića i tada će se u tebi Krist oblikovati u punini." Premda se iskustvo nastavilo još nekoliko tjedana, prestalo je iznenada kao što je i počelo. U to sam vrijeme zbog toga krivio sebe, i nema sumnje da sam se trebao djelomično okrivljavati, ali nisam imao izbora. Akademski se godina bližila kraju. Boris se spremao vratiti u Rusiju, a ja sam bio zauzet traženjem novih izazova za sljedeću godinu, da bih iskoristio jednogodišnju stipendiju koju sam dobio za istraživanje. Nisam mogao prisustvovati prvim zavjetima svoga brata kao što sam želio, jer sam bio obećao Borisu da ću ljeto provesti s njim u Moskvi i pomoći mu pronaći novi stan u koji će se smjestiti s ostarjelim ocem, za koga se trebao brinuti do smrti, jer će tek tada moći odgovoriti svom pozivu i otići na Goru Atos. Cijelo mi je ljeto prošlo u pomaganju Borisu i njegovu ocu da se smjeste u svom novom prebivalištu u Moskvi. Bio sam sretan jer sam preko Borisa upoznao mnoge kršćane čija me je duboka vjera posramljivala. Bilo je to, kao da sam se vratio u doba prve Crkve kada je krv njenih mučenika bila sjeme Crkve. Usprkos velikim patnjama, pa čak i mogućnosti da budu transportirani u radne logore, ako ne i gore, na svakom koraku kršćani su izražavali svoju vjeru takvom čvrstinom da sam stekao uvjerenje da je u Rusiji Crkva življa nego bilo gdje drugdje gdje sam bio. Po povratku u Pariz vratio sam se u moj stari stan na Place Pigalle, jer u vremenu koje mi je stajalo na raspolaganju, nisam bio sposoban naći negdje drugdje odgovarajuće jeftin stan. Prva stvar koju sam po povratku učinio bila je da sam napisao ispriku bratu Toniju što nisam bio na njegovu zavjetovanje i što ga nisam posjetio otkad se pridružio franjevačkom redu. Obećao sam mu da ću za Božić doći u njegov novi dom, u studentsku kuću na East Bergholtu u Suffolku. To je bio njegov dom, jer on je tamo bio kao kod kuće i, kao što sam uskoro otkrio, to će biti i moj dom, jer to je bilo mjesto gdje sam na kraju našao ono što sam tražio sve ove protekle godine. Proveo sam sat, ili tako nekako, na brzinu prebirući po sadržaju Peterova ormara da bih stekao predodžbu kakav me posao očekuje, kad sam iznenada osjetio glad bila je već sredina poslijepodneva, a ja nisam jeo ništa od doručka.

Peto poglavlje

U FRANJEVAČKOM SAMOSTANU U SUFFOLKU

Uzeo sam sendvič koji mi je pripremila domaćica oca Jamesa i izašao sam da ga vani pojedem. Smjestio sam se na ravnoj stijeni na pola puta između kolibe i obale. Počeo sam razmišljati o trima rukopisima koje sam upravo pročitao, i kao što to često biva, misli su mi otišle svojim putem. Počeo sam sanjariti. U kratko vrijeme izgubio sam se u svom vlastitom svijetu Waltera Mittyja. Vidio sam samog sebe kao duhovnog Kolumba dvadesetog stoljeća, koji otkriva novi svijet gotovo bezgraničnih duhovnih bogatstava i predaje ih svima. Možda bih sve ove zapise mogao objaviti pa se i ja okupati u odsjaju Peterove slave. Tog je časa jedan obični, divni skakutavi zečić privukao moju pažnju i tako me spasio od daljnjeg sanjarenja u tom dječjem svijetu mašte koji je prijetio da me proguta. Poskakivao je i trčkarao oko svoje majke na žalu ispred mene. Plašljivi mali vragolan bi zbnjivao svoju majku, čas se priljubivši uz nju da malo posiše mlijeka, da bi drugog trenu ponovno otrčao, opijeno poskakujući u zelenoj travi koja je okruživala pješčanu plažu. Morao sam se iskreno smijati načinu na koji bi pravio udubljenja u pijesku sa sve svoje četiri šapice. A kad bi se za trenutak zaustavio, cijela bi njegova mala njuškica bila prekrivena pijeskom. Okrenuo bi se i pogledao majku, da bi poput malog trogodišnjaka utvrdio je li uhvaćen u zabranjenom uživanju čokoladnih keksa, no pozornost njegove majke bila je okrenuta drugamo. Njezino se blago majčinsko držanje najednom ukrutilo, postala je napeta i nervozna. Pomislio sam da je primijetila moj pokret dok sam jeo sendvič, udaljen od nje ne više od petnaest metara. Ali ne. Počeo sam i sam nešto osjećati. U početku nisam shvaćao o čemu se radi. Nije to bio toliko osjećaj straha kao kod zečice, nego više osjećaj nečijeg prisustva. Pogledao sam uokolo i nisam vidio ništa, odnosno nikoga što bi objasnilo atmosferu koja nas je iznenada prekrila kao sjena. Mali je zečić konačno uhvatio majčinu poruku; vragolasta iskra razumijevanja poruke bljesnula je iz njegovih očiju i u tili su čas oboje nestali u sigurnosti svojeg podzemnog skloništa.

Još jednom sam pogledao naokolo. Ovce su pasle kao i prije, no bilo je razlike, jedva osjetne, ali ipak. Znao sam da su i one svjesne nečije prisutnosti. Premda su njihove glave bile nisko spuštene i premda su nastavile pasti, više se nisu brinule o tome što jedu, njihova je pažnja bila usmjerena drugamo. Bile su to samo njihove oči koje su na to upućivale, nervozno su pogledavale uvis, premda su njihova usta nastavila žvakati kao i prije. Okrenuo sam se i slijedio njihov pogled prema nebu. Zadivljeno sam gledao kako iznad nas i na visini ne većoj od pedeset metara lebdi veliki zlatni orao. Njegova glava i ramena čvrsto su se suprotstavljali vjetru koji je puhao preko otoka. A golema pernata krila raširila su se tako veličanstveno da nije bilo sumnje da je nad nama gospodar otoka osobno. Bio je gotovo nepomičan, gledajući nezainteresirano preko mora. Premda nije davao nikakav znak, bio je svjestan učinka koji je njegova pojava ostavljala na ponizne stanovnike otoka. Sve druge ptice kao da su nestale; s razlogom su se povukle u svaki kutak i pukotinu odakle su iz sigurnosti mogle s poštovanjem i strahom promatrati svog snažnog gospodara. Nikada dosad nisam vidio tako veličanstven primjerak zlatnog orla, premda sam prošlih godina propješačio milje i milje preko pustih planina i močvarnih pustopoljina u nadi da ću bar izdaleka vidjeti tu veličanstvenu pticu. Bilo je mirno; osjećaj tišine obavio je cijeli otok. Izgledalo je kao da se svaka vlat trave njiše po njegovoj volji, pa čak i mala Peterova koliba kao da se smanjila i spustila na koljena. Nitko se nije usudio pomaknuti ni promijeniti ritam i najmanjeg mišića koji bi mogao privući pažnju veličanstvene ptice grabljivice. Najednom sve su oči izrazile nevjericu. Čak je i povjetarac zadržao dah dok je šuštao preko otoka kad se jedna odrpana otočka luda, nezgrapno stvorenje, gegajući se putem pokušavala podići prema velikoj ptici. U grotesknom pokušaju da se uzdigne, imala je čak smjelosti navaliti jednom rukom na orla. Samo lagani pokret njegovih strašnih krila bio bi dovoljan da prekine to ponižavajuće nespretno i imbecilno protezanje lude i obori je na zemlju bez svijesti, samo jedan malo jači udarac tih strašnih krila bio bi dovoljan da je bezosjećajno ubije. No veliki gospodar otoka nije se želio poniziti i usmrtiti neku neznatnu ludu pred šarenom skupinom bezvrijednih stanovnika otoka. Još je dva puta nesretno stvorenje pokušavalo ponoviti svoj opasni pothvat, svaki put s istim neuspješnim rezultatom. Ali što je dosta, dosta je. Bez upozorenja, veličanstveni se orao s jedva zamjetljivim pokretom počeo uzdizati iznad otoka, daleko iznad ludinih pokušaja, sve više i više dok se nije popeo na visinu veću od pet stotina metara. Tada, prije nego što sam stigao do kolibe, kako bih uzeo dalekozor, orao je nestao iznad Eriskaya lebdeći prema bregovitoj istočnoj obali Uista. Bio sam jednostavno ushićen. Nisam mogao zamisliti, čak ni u svojim najsmjelijim snovima da ću vidjeti ovu pticu grabljivicu iz takve blizine, što sam oduvijek želio, niti da bih mogao prisustvovati sceni koja se upravo preda mnom odigrala. Dugo, nakon što je mala točka na nebu nestala s vidika, ostao sam nepomično gledajući prema sjeveru. Tada sam se okrenuo i vratio u kolibu. Proveo sam nekoliko vrlo napornih dana i osjećao sam se umornim. Nakon razmjerno dugog poslijepodnevnog odmora, napravio sam si večeru i tada ponovno sjeo da dalje čitam Peterov četvrti rukopis.

Nosio je naslov:

OD ISTOČNOG BERGHOLTA DO ISTOČNOG DIDSBURYA

Prije Božića uspio sam samo vrlo kratko razgovarati s bratom jer je bio, poput svih studenata, zahvaćen vihorom aktivnosti pripremajući se za veliku svečanost, svečanost koja, kao što sam kasnije naučio, zauzima posebno mjesto u franjevačkoj duhovnosti. Vježbali su ne samo pjevanje jednoglasnih i višeglasnih pjesama nego su pripremali i pantomimu, koju sam ja, kako su pripreme za svečanost napredovale, doživljavao s osjećajem različitog stupnja ozbiljnosti slavljenja Božića na takav način. Najčešće mi je padala na pamet izreka iz svjetovne literature 'franjevački duh', no do tog Božića, ja taj duh nisam osjetio. Bio sam odmah, i zaista od svakoga, prihvaćen kao član obitelji. Osjećao sam se kao da sam sve te fratre poznavao već godinama, a oni su me prihvatili kao brata. U njihovu glasu nije bilo ni traga neke lažne uslužnosti koja se često susreće u redovničkim zajednicama, a koje su jako zauzete da vam približe Krista, ali ga zapravo na dulje vrijeme udalje od vas. Božićno slavlje je bilo uzbudljivo i puno uživanja. Kroz to sam vrijeme iskusio bratstvo o kojem se toliko priča i to s takvim entuzijazmom, da je prošao gotovo cijeli tjedan prije negoli smo Toni i ja mogli sjesti i u miru porazgovarati. Ipak, mislim da nisam bio sposoban točno sagledati što je to što je Tonija toliko privuklo franjevcima. Toni je bio sjaj naše obitelji, naočit i pametan. Imao je kvalitete filmske zvijezde što se tiče izgleda, tako da bi se svi za njim okretali kad bi se pojavio, ali je imao i veliko srce. Nikad nisam bio na njega ljubomoran niti mu zavidio, bio sam ponosan da mi je brat i to mi je bilo dovoljno. "Što te je, zaboga, dovelo ovamo?" upitao sam čim smo sjeli u sobu iz koje se pružao prekrasan pogled na krajolik Suffolka. "Ništa zemaljsko", odgovorio je Toni sa smiješkom, pretpostavljam da si mislio kako bih trebao do ovog časa već biti oženjen i okružen hrpom djece. Pa, pretpostavljam da bi se to i dogodilo da nije bilo iznenadnog poziva koji me je odvuкао od ženidbe i svega onoga što se od mene očekivalo. Najčudnije u svemu je to da to nije bilo stoga što nisam volio Beryl, nego je to bilo kao 3a me je nešto, ili bolje rečeno netko, vukao na drugu stranu. I taj je netko bio stalno među nama, tako da je i ona na kraju očekivala takav završetak. Konačno smo prekinuli zaruke, prekinuo sam svoje studije na sveučilištu i otišao u Ushaw College u Durhamu da postanem svećenik. Međutim to mi nije bilo dovoljno, jer poziv koji me je pokrenuo da se radikalno predam Bogu bio je još uvijek prisutan, ali nisam znao što da učinim i kamo da idem sve dok nisam pročitao Chersterstonov 'Život svetog Franje iz Assisija'. To me je duboko pokrenulo, potaknulo me je da potražim i pročitam njegove vlastite spise. Pročitao sam ih u jednom dahu, ali nisu ostavili neki dojam na mene. Izgledali su mi kao zbirka pisama i nekih nazovi kanoničkih dokumenta s pregrštom savjeta i pjesama od kojih su samo dvije bile meni značajne. Franjevački izvori su mi bili zanimljiviji jer su obilovali pripovijetkama, ali mi je izgledalo da nemaju nikakve veze s onim poticajem za kojim sam težio i koji sam traže. Osjećao sam se kao hrpa suhog granja koja čeka iskru da je zapali, ali je nisam mogao pronaći. Tada mi je moj duhovni voditelj rekao da nikad neću sreći razumjeti niti jednu duhovnost ako je ne sagledam i njenom povijesnom kontekstu u kojem je rođena. Tako sam se ponovno vratio svojim knjigama. Otkrio sam da je Franjo bio zaslužan za nevjerojatan i jedinstven 'povratak evanđelju'. On je Krista ponovno postavio natrag u središte kršćanstva i pučke pobožnosti stavljajući ga u punom svjetlu u razum i srca običnih ljudi." "To što si rekao zaista me zainteresiralo", rekao sam, "ali ne mogu sasvim razumjeti što ti to znači kad kažeš - postavio ga natrag u središte kršćanstva - kako bi on i mogao biti negdje drugdje?" "Da, to je upravo ona misao s kojom sam i ja počeo. Uz pomoć mog duhovnog vođe, jasno sam uvidio onu ranu herezu koja je kompletno narušila autentičnu kršćansku duhovnost. Vidiš, u danima rane Crkve, prve je kršćane najviše zaokupljao veliki događaj uskršnuća, ne zato jer je bio čudo koje je potreslo svijet, nego kao znak da Isus nije više mrtav nego da živi. Njegov novi oblik života podigao ga je iznad svijeta i vremena kojem mi pripadamo, a u isto vrijeme omogućio mu da bude u njemu na nov način, po ljubavi, tako da sada može biti središte svega u svakoj kršćanskoj zajednici istovremeno. Jer, za rane je kršćane Krist bio njihov brat i ta njegova bratska ljubav ili Duh Sveti, povezivala ih je u zajednicu za koju je Isus molio na Posljednjoj večeri. Kvaliteta ljubavi je te rane kršćane povezivala i omogućavala im da to pokažu vlastitim životima, da pokažu kako bratstvo ljudi nije samo duhanski dim, nego mogućnost dana svima koji žele prihvatiti Isusa kao svog brata i dopustiti mu da ih njegova bratska ljubav poveže u jednu obitelj. Nevolje su počele kad je čovjek koji se zvao Arije rekao da Isus nije Bog nego samo čovjek. Ta se hereza raspršila nadaleko i naširoko, pa je većinu kršćana uprljala tim stravičnim izvrtanjem istine. Sa svrhom da se proklamira pravovjernost i da se arijanizam izopći iz Crkve, izrasla je izreka 'Krist je Bog'. Ponavljana je takvom žestinom da se na kraju u umu običnog čovjeka teško mogla naći razlika između Krista i Boga. Krist, naš brat, koji je bio srce i središte kršćanske duhovnosti, u umovima jednostavnih ljudi psihološki je prenesen u nebo, pa su čak i neki uvaženi kršćanski pisci koristili riječ Krist za Boga i Bog za Krista, a da nisu našli potrebnim upozoriti na različitost tih dvaju pojmova. Jednom kad se rasplinula blizina i čovječnost brata Isusa, kršćani su prestali izlaziti iz sebe i svoje zatvorenosti, okrenuli su se sebi, a ta prilično nezdrava introspekcija učinila je vjernike

previše svjesnima svoje vlastite grešnosti. Izgledalo je kao da im je uskraćen duhovni izvor koji im je trebao da bi dosegli Boga pa su se počeli okretati svojim ljudskim izvorima. Pod utjecajem grčkih ideja, koje su cvale tisuću godina prije renesanse, počeli su prihvaćati sumnjive asketske prakse da bi svoju dušu oslobodili od grešnog tijela, koje je jedina zapreka da se uzdignu Bogu ili su oni carem tako mislili. Uporno ponavljanje grešnosti uvijek dovodi do stava, - uradi sam - pa se u vjernicima rodila duhovna nesigurnost koja ih je odvela da se više okreću drugima nego samima sebi, i da se kao takvi prikazuju Bogu. Novo čašćenje mučenika, ispovjedalaca, svetaca i Naše Gospe koje je tih godina poraslo, postalo je mjera udaljenosti koja se dogodila kršćanima kad su se odvojili od brata Isusa, a koji im je nekoć bio tako blizu. Druga hereza, makedonijanizam, učinila je Duhu Svetomu ono isto što je arijanizam učinio Isusu. Spona ljubavi s bratom Isusom koja je ujedinjavala kršćane u zajednice kao da je nestala iz kršćanske duhovnosti, ako ne u teoriji a ono sigurno u praksi, i to je ono što se i dogodilo. Bog i Krist su tamo negdje daleko u nebu, a Sveti Duh nevidljiv - nije ni čudo da su kršćanske zajednice počele trpjeti. Izvadiš li zubac iz zupčanika u kotaču bicikla, pogledaj što će se dogoditi s njegovim žicama. Shvatit ćeš tada kako bez Krista kao središta, katastrofalno stradava život kršćanskih zajednica, jer nakon toga slijedi bezbožni individualizam, a to je potpuno strano Crkvi koju je Krist ustanovio. Mnogo prije nego što se Franjo rodio, Crkva je, koja je jednom u svom središtu imala Krista i bila s njim u toplom zagrljaju ljubavi, počela ličiti na piramidu s Bogočovjekom na svom vrhu i grešnicima u svojoj bazi. Strme kosine djelovale su tako kao da se uz njih možeš popeti samo golemim ljudskim naporom uz dar milosti koji dolazi s vrha ili uz pomoć drugih svetijih duša koje su već dosegle vrh. Očito je da uopćujem stvari, ali samo tako možeš sagledati jednim pogledom stanje koje je Franjo trebao preoblikovati. U jednom nadahnutom koraku odbacio je iza sebe tisuću godina i čovjeku ponovno otkrio evanđelje u svoj njegovoj jednostavnosti, a zatim ga dijelio svima, svojoj braći u zajednici koju je osnovao i svijetu kojemu se predao da mu služi." "To mi je nešto potpuno novo", priznao sam, "nikad o tome nisam tako razmišljao." "To je bilo novo i za mene", rekao je Toni, "vidiš, Franjo je vratio Krista natrag u središte kršćanske duhovnosti na tako odlučan i djelotvoran način, da su to svi prihvatili s odobravanjem kao da je tako bilo oduvijek, od početka - ali nije." "Nisam imao pojma da je Franjo bio tako sjajan čovjek", rekao sam. "Ne, nije on bio sjajan čovjek", rekao je Toni, "ako pod sjajem podrazumijevaš velike intelektualne sposobnosti i obrazovanost. On je bio vrlo jednostavan čovjek, čovjek svog vremena ali i čovjek potpuno otvoren Bogu pa je mogao s velikom jednostavnošću vidjeti ono što je velikim intelektualnim genijima tog vremena bilo skriveno. A kako je bio i čovjek svog vremena, bio je obuzet velikim kretanjima koja su dominirala duhovnim senzibilitetom njegovih prijatelja kršćana i njima se inspirirao. Vidiš, manje od stotinu godina prije njegova rođenja cijela je Europa bila ponesena plemenitim kršćanskim idealom da oslobodi svete prostore od nevjernika koji su ih stoljećima držali. Ohrabreni Crkvom, podigli su se ljudi svih staleža da pomognu ostvariti taj sveti ideal. Vladari i robovi, vojnici i trubaduri, časni svećenici i prostitutke, zaista cijela je Europa pala u takvu groznicu oduševljenja koju nam je danas, tisuću godina kasnije, teško zamisliti. Veliki čovjek, sveti Bernard propovijedao je križarima samo nekoliko desetaka godina prije negoli je Franjo rođen. On je Spasitelja doveo ponovno na Zapad, inspirirao ljude da daju svoje živote za taj sveti ideal, pričajući im o Spasiteljevom životu i zemlji u kojoj je živio. U vrijeme kad je Franjo odrastao, u obiteljima okupljenim oko ognjišta, u gostionicama, na tržnicama, kao i na plemenitaškim dvorovima, pričale su se i prepričavale priče o mjestima koja je svojom nogom posvetio Spasitelj. Vrativši se s Istoka, putujući su trubaduri donijeli sa sobom nove instrumente i nove pjesme. Nisu više pjevali samo o dvorskoj ljubavi i dvorskim ljubavnim događajima, nego o nebeskoj, Božjoj ljubavi i o mjestima na kojima je ta ljubav dotakla čovjekov svijet. Nije stoga čudo da je Franjina najdublja želja bila otići u tu Svetu Zemlju. Ne iznenađuje da je, kad se vratio, zapalio u srcima svih ljudi vatru ljubavi našeg Gospodina koja je njega zahvatila, koja je došla svima i koja je izabrala doći k nama kao nejakom djetetu na prvi dan Božića. Nije ni čudo da je za sebe i svoje prijatelje seljake sagradio štalicu na obroncima brda Greccio, visoko iznad doline Rieti i pozvao sve koji mogu doći da mu se pridruže u proslavi Spasiteljeva rođenja. Ta je svečanost obojila njihovo sjećanje iskustvom, koje će im nadahnjivati srca cijelog života. Nadahnuće siromaška iz Asissija, ta štalica koja je od tog vremena našla put u svaku kršćansku kuću, simbolizira ponovno rođenje Kristova čovještva i nalazi se u srcu kršćanske duhovnosti. No to nije bio kraj Franjine vizije. Na neki je način to bio tek početak jedinstvene i sveobuhvatne vizije koja je bila dublja od ijedne prije nje. Vidiš, on je bio zapanjen činjenicom koja je potresla i cijeli svijet, da je u planu Božjeg stvaranja najvrednije da je Kralj, u komu je sve stvoreno, izabrao da dođe na svijet kao bespomoćno dijete kako bi mogao postati bratom svim ljudima, brat Isus kako ga je Franjo zvao. Ako je sve na svijetu stvoreno u bratu Isusu, tada prirodno, i cijeli svijet mora biti bratstvo. Veliki je grčki filozof Platon rekao da je svijet zatvor, a muškarci i žene su samo zatvorenici u njemu. Engleski dramatičar Shakespeare je rekao da je cijeli svijet pozornica, a većina ljudi i žena su glumci koji igraju svoje uloge. Predsjednik Sjedinjenih Država Amerike je rekao da je svijet tržnica, a muškarci i žene koji tu žive su ili prodavači ili kupci. Jedino je Franjo iz Assisija rekao da je svijet bratstvo i svi u tom bratstvu su, prirodno, braća i sestre jedni drugima. Nisu samo

brat Franjo i sestra Klara, nego su tu i brat Sunce i brat Mjesec, brat Vuk i sestra Ovca, brat Oganj i sestra Voda, jer sve je stvoreno u bratstvu i u zajednici s Ocem koji ljubi svakoga i sve što je stvoreno i što je od početka u njegovu zagrljaju." "Ne želim umanjiti veliku Franjinu viziju", rekao sam, "ali vjerojatno su već i mnogi drugi prije i poslije Franje imali takvu viziju premda se možda nisu izrazili na tako poetičan način?" "O, da", odgovorio je Toni, "ali ja sam tek na početku. Franjina vizija nije tu završila. Nije on bio samo romantični sanjar nego i praktični realista koji je mogao vidjeti nutrinu drugih, jer je već bio naučio gledati u sebe i ono što je vidio bilo je: premda su svi ljudi braća i sestre jedni drugima, to ne znači da se i ljube i da podržavaju to bratstvo. Ti možeš jako dobro smjestiti ljude u jednu zgradu i nazvati je bratstvom, mogu se svi stanovnici nazivati braćom, ali to još uvijek nije bratstvo. Oni su u bratstvu samo po nazivu, no mora se dogoditi nešto više što će u njih udahnuti bratsku ljubav i što će učiniti da postanu savršena obitelj. Ono što Franjo i njegovi sljedbenici žele učiniti nije samo inspirirati ljude vizijom bratstva u kojem su rođeni, nego i vizijom bratske ljubavi pomoću koje mogu zajedno živjeti u miru i skladu. Način na koji se odlučio to učiniti rezultirao je revolucionarnim načinom vjerskog života, koji nije bio poznat ranije." "A kakav je to način?" zapitao sam žustro. "Bilo je to stvarno vrlo jednostavno. Živjeti evanđeoskim životom prema Pismu, slijediti stope Isusa Krista." "Pa to sigurno nije bilo ništa novo?" rekao sam, "zar ne misliš da su i ostali redovi osnovani stoljećima ranije prije Franje to već pokušavali. Zar ne misliš da je pomalo preuveličano sugerirati da je to jedinstveno Franji i njegovim sljedbenicima. Zar se nisu svi redovi prije Franje osnivali na evanđelju?" "O, da. Općenito na evanđelju", rekao je Toni, "ali ne na evanđeoskom načinu života. Dozvoli mi da ti objasnim što pod tim mislim, jer to je jako važno ako želiš razumjeti franjevačku duhovnost. Općenito, vjerski je život prije Franje bio monaški. Sva ostala kretanja, poput kanonskih pravila, koja su izrastala ili se osnivala na monaškom životu, nikada nisu živjela ni namjeravala živjeti na evanđeoskom načinu života. Ako su slijedili pravila Benedikta, Bazilija ili Augustina, svoj su uzor vidjeli u načinu života ranih kršćana, odmah nakon Uskrsnuća. To je način života koji je opisan u drugoj glavi Djela apostolskih u kojem je monaštvo viđeno načinom života tih dana. I svaka je redovnička reforma uvijek kao uzor uzimala prvu kršćansku zajednicu i na njoj ponovno otkrivala temeljna načela svog vlastitog načina života po kojima će se obnavljati. No Franjo nije bio veliki vjerski mislilac. Nije bio velik teolog ni intelektualac, no kad je shvatio da ga Bog poziva da ide u sela i gradove, na tržnice i u crkve prenositi poruku evanđelja, on je znao da to može provesti samo ako on i njegovi sljedbenici žive na taj način na koji je živio Isus sa svojim učenicima za vrijeme svog javnog djelovanja. Možda to izgleda čudno, ali niti jedan vjerski način života nije to napravio prije Franje, a neki poput benediktinaca, to su čak isključili i svojim zavjetom 'stalnosti'. Ono što želim reći nije kritika monaštva, jer monaški život nije nikad ni osnovan s ciljem da evangelizira svijet po Djelima apostolskim, nego po kontemplativnoj molitvi." "No što je s onim evanđeoskim pokretima, koji su kao i Franjo bili nadahnuti križarima i putovali okolo, propovijedali evanđelje i živjeli u siromaštvu?" zapitao sam. "Da, no oni su propovijedali apostolski način života", odgovorio je Toni, "to je način života koji se osniva na načinu života apostola koji su također Radosnu vijest širili po svemu poznatom svijetu. Nigdje u Franjinim zapisima nema ni jedne riječi o 'apostolskom načinu života'. On i njegova braća obvezali su se živjeti kao što je živio Isus i njegovi učenici prije uskrsnuća. Franjo je shvatio da postoje tri neodvojiva dijela takvog načina života. Postoji pustinjački ili osamljenički život, život u zajednici i apostolski život. Sva su tri neodvojivo povezana i ne postoji autentični franjevački život ako nedostaje ma i jedna sastavnica. To je način života koji je Franjo izabrao za sebe i svoje sljedbenike kao duhovnu strukturu koja će im omogućiti da žive život neprekidnog obraćenja srca. Ovo neprekidno obraćenje srca otvara ih bratskoj Božjoj ljubavi, a Sveti Duh ih povezuje u brižno bratstvo koje se ljubi, tako da će, kad budu propovijedali, njihova poruka biti predana svijetu i prije negoli otvore usta. To je razlog zašto su prva braća sebe nazivala pokajnici iz Asissija, jer je njihova prva zadaća bila vježbati pokajanje da bi mogli propovijedati. Poput njihova oca Franje, i oni su nasljedovali Isusa tako što su se neprestano povlačili u osamu, gdje su vježbali unutarnje pokajanje srca. Tek tada su bili sposobni primiti nešto od punine života i to kasnije dijeliti s braćom u zajednici. Samo na tom putu mogu postići savršenstvo i utjeloviti Isusovu molitvu na Posljednjoj večeri i tako postati znak svijetu da je bratstvo ljudi moguće, a to je ono što žele proširiti na sve ljude. Znajući da je sve to nemoguće bez Božje ljubavi, Franjo je želio zapisati u svojim pravilima da je stvarni poglavar njegova reda Duh Sveti, ali konačni je nacrt bio napisan prije negoli je uspio to i učiniti. Nakon Franjine smrti mnogi su se njegovi sljedbenici zapleli u prepirke oko interpretacije pravila, veličine kuća u kojima su živjeli ili značenju siromaštva koje su ispovijedali te su postepeno zaboravili odlaziti u špilju, u osamu gdje je u tami Franjo dobio svoju veliku viziju koja se održavala stalnim čišćenjem, a to je ono što uvijek proširuje i produbljuje duhovne horizonte koje je Franjo tako jasno vidio. Dogodilo se neželjeno. Premda se kristocentrična duhovnost koju je on obnovio proširila po svim kontinentima, tijekom stoljeća je izgubila svoju širinu i dubinu koju je on, istinski mistik, vidio s visine od Boga dane. Izronila je nova duhovnost i raširila se Europom, Osobna pobožnost puna osjećaja i sentimentalnosti koja od Isusa stvara prijatelja i osobnog Spasitelja, nije sama po sebi loša tako dugo dok je to

početna točka, kao što to najčešće biva. No kad to postane i krajnja točka, tada ona degenerira u najlošiju vrstu pobožnosti. Neizbježno vodi do naglašenog duhovnog samosažaljenja koje zatvara oči pred društvenim potrebama drugih. A cilj svakog autentičnog kršćanskog pregnuća je bratstvo svih ljudi u Bogu. Ne začuđuje zato da su se mnogi ispravni kršćani umorili od te osobne, individualističke pobožnosti koja, je prevladavala u kršćanskom svijetu i okrenuli se novim idejama i idealima starog svijeta koji su uskoro zahvatili Europu. Nitko uglavnom nije mogao reći da je to besmisleno i da je moralno naučavanje Sokrata presentimentalno, da je zatvoreno za potrebe bližnjega. Tko zato može zamjeriti dobrim kršćanima što su se inspirirali tim visokim i plemenitim idealima humanosti? To što je izgubljeno u Franjinoj viziji u koju je vjerovao, izgleda da je izraslo u obnovljenoj Sokratovoj viziji, ali je bilo osuđeno na neuspjeh, jer se oslanjalo isključivo na čovjekove napore. Ne čudi da taj novi naglasak na snagu čovjeka duboko je utjecao na kršćansku teologiju poslije renesanse. Otvorio je put duhovnosti koja je Isusa predstavljala mnogo više kao velikog učitelja morala nego kao mistika. On je postao model muškarcima i ženama, koji su, mijenjanjem sebe i svijeta oko sebe vlastitom ljudskom snagom, gurnuli Božju snagu ili snagu Duha Svetoga na rub kršćanske duhovnosti, gdje je ostala do dana današnjega. Evo, baš sam jučer prekapajući po knjigama u knjižnici naišao na tri knjige koje govore o Duhu Svetom. Njihovi su nazivi 'Zaboravljeni Bog', 'Izgubljeni Branitelj' i 'Nepoznati Bog'. Nije stoga čudo da je vjerski život koji je prevladavao u posljednja četiri stoljeća ili više izgubio istinski osjećaj za zajedništvo, jer bez teologije o Duhu Svetom nema ni teologije o zajedničkom životu. Umjesto toga vjera je nastojala okupljati pojedince koji imaju iste ideale, i koji će donositi svijetu Kraljevstvo Božje ovisno o naporu kojim su se sami mijenjali. Ne izdvajam iz toga ni Franjin red jer su i njega trljali istom četkom. Kad sam završio sva svoja istraživanja u kontekstu franjevačke duhovnosti, vratio sam se mom duhovnom voditelju i ispričao mu sva svoja razmišljanja. Bio je iskreno oduševljen što sam u tako kratko vrijeme uspio otkriti toliko toga. "Međutim", rekao je, "vidi se kakav je kolač tek kad ga kušaš. Ono što si našao u knjižnici, ne mora biti i u samostanu. Zato sljedeće praznike idi u samostan i tamo to sam iskušaj." Tako sam otišao najprije u Istočni Bergholt i nisam se razočarao. "Da nisam posljednjih tjedana iskusio to prijateljstvo, zajedništvo i bratsku ljubav prema sebi", rekao sam, „mislim da ne bih u potpunosti razumio ovo što si mi pokušao reći. Ali jesam, iskusio sam. Ipak, to mi nekako izgleda predobro da bi bilo istinito. Kako izgleda tvoj novicijat? Da li se on bitno razlikuje od mojeg iskustva?" "Bojim se da ti to ne mogu reći, ali mi to ne uzimamo tako ozbiljno. Sadašnji novicijat se temelji na starinskom moralnom pristupu koji treba izdržati. Gledajući unatrag, to nema ništa zajedničko s evanđeljem ili franjevačkom duhovnošću premda, paradoksalno, priče koje dolaze iz franjevačkih izvora gotovo do gađenja opisuju kršćanski humanizam koji ima vrlo malo od svetoga Franje, a mnogo više od prosvjetiteljstva." "Što ti daje takvu sigurnost za budućnost?" zapitao sam. "Pa, to je ta nova biblijska teologija koja se već raspršila poput vatrenih plamičaka po kontinentu, a nas je tek početno zahvatila. To je povratak duhovnosti evanđelja koja će zasigurno ostati. Što može biti bolja vijest; za franjevca? Vjerujem, da smo mi ponovno na početku jednog novog franjevačkog proljeća, i to ovdje, u ovom samostanu, svatko osjeća. To je još jedan dodatni razlog da među studentima vlada tako divan, upravo nevjerovatan duh." "Dobro, Toni", rekao sam, "ipak, moram ti reći da me baš i nisi nadahnuo sa svim tim što si mi rekao. U stvari, mislim, da sam ovdje našao ono što sam tražio, barem djelomično, ali nekako osjećam da vam se ne želim pridružiti. Od nekog vremena sve sam više i više uvjeren da želim slijediti svoj duhovni put kao svjetovnjak, ali ne vidim nikakav razlog zašto ne bih mogao postati franjevački svjetovnjak, ako nešto takvo kod vas postoji." "Naravno da postoji. Ne zaboravi da Franjo nikada nije postao svećenik. On je osnovao treći red upravo za ljude poput tebe. Hajde i razgovaraj o tome s Rufom. On je stručnjak za treći red." "Tko?" "Otac Rufino. To je jako dobar čovjek Poučava dogmu. Hodi i porazgovaraj s njim. Ako želiš, ja ću ti dogovoriti susret." "Hvala", rekao sam, "no, neovisno o ovom razgovoru, ja bih trebao otići na ispovijed." Sjedio sam na klupi u vrtu i razmišljao o svemu što mi je Toni rekao dok sam čekao da mi Toni dogovori razgovor s o. Rufinom. Nikada ranije nisam vidio Tonija, odnosno Samuela, kako se sada zvao, tako oduševljenog za nešto. Zaista je šteta što je tako mnogo Tonijevih snova iščezlo. Potpora i bratska ljubav koje je iskusio za vrijeme svojih studentskih dana u Istočnom Bergholtu nestale su s godinama, pogotovo kad se konačno našao u Južnoj Africi, gdje je radio kao misionar sve do kasnih 60-tih. Na neki je način njegov san o širenju Franjine vizije po svijetu bio ranjen podmuklom bolešću apartheida. Rad i praksa braće misionara je, u najmanju ruku, bila oštećena s previše kompromisa koje on nije mogao prihvatiti. Osjećajući da je izgubio podršku braće, u najmanju ruku u onom što ga je najviše zaokupljalo, vidio se drugdje, našao je to u novom obliku življenja koji je potpuno promijenio njegovo cjelokupno duhovno putovanje. Ali, to je druga priča i on ju je opisao u svojoj vlastitoj knjizi 'Ljubav bez sažaljenja'. Otac Rufino malen, okrugao i debeljuškast s tonzurom koju mu je Bog dao, izgledao je kao da je sišao s neke šaljive razglednice. Ako bi Redu ikada zatrebala neka reklamna slika za neki suvenir, soljenku ili tako nešto, dizajner bi ga trebao samo preslikati. No usprkos njegovu pomalo šaljivom izgledu, imao je fascinantno karakter i nije bio figura za zabavu studentima. On nije smatrao da je ta šala bila umjesna. Daleko od toga da nije imao smisla za humor, no smatrao je da bi morali imati malo više

osjećaja i osjetljivosti za posjetioca i ostaviti svoje neobuzdane šale za sebe. Njegova osjetljivost za moje osjećaje i njegova vidljiva gesta suosjećanja duboko su me dirnule. To i Tonijeve primjedbe o njemu, učinile su svoje. Potpuno sam mu se otvorio i zatražio ga da mi bude savjetnik u mom sljedećem pravcu koji ni ja sam za sada ne vidim jasno. "Bojim se da je to stvar koju ne mogu učiniti," rekao mi je o. Rufino, "Ljudi uvijek žele da im kažem kamo trebaju ići i kako će tamo stići, a istina je, da ja to jednostavno ne znam. Baš jutros sam primio jedno pismo, tipično za tu kongregaciju sestara. One žele da dođem u njihov samostan i da im kažem što bi trebale učiniti i kojim smjerom nastaviti. Moj je odgovor uvijek isti - ne znam, ali znam nekoga tko to zna. Vjerujem da smo mi sada u kritičnom periodu povijesti Crkve i da nije vrijeme da se radi, nego da se bude. Ili ćemo se potpuno i radikalno otvoriti Istini, ili nećemo nikada znati kamo idemo niti kako ćemo tamo stići. Moj je odgovor tebi točno isti kao i njima. Pokušaj organizirati svoj dnevni ritam tako da svaki dan imaš vremena dopustiti Duhu Istine da uđe u tebe tada će ti Isus, kao što je obećao na Posljednjoj večeri, sve stvari učiniti razumljivim. Iskustvo koje si stekao u crkvi Notre Dame bilo je bez sumnje autentično. Bio je to istinit dodir Boga. Ne sumnjam da je i sveti Franjo imao slična iskustva kad je došao trenutak istine u njegovu životu. Dugo se kolebao i nije se želio otvoriti, sve dok kasno jedne večeri, kad se pjevajući vraćao kući sa svojim pijanim prijateljima, nije iznenada okusio Božji dodir kao i ti. Taj mu je dodir dao i snagu koja ga nije napuštala mjesecima kasnije.

Proveo je skoro tri godine u osami živeći poput pustinjaka. U to je vrijeme prvi put naučio kako se kaje u molitvi - tako da Duh Istine može postepeno ulaziti u njega i pokazati mu što mora raditi i istovremeno mu dati i snagu da to uradi.

Nema instant svetosti, kao što je nije bilo ni za svetog Franju, nego je i on to naučio na težak način. Vjerujem u sve instant stvari od instant kave do instant uskrsnuća - ali mislim da ne postoji instant svetost, i nemoj nikada nikomu vjerovati ako ti kaže drugačije. Spreman sam vjerovati u instant obraćenje, instant emocije, instant dar jezika, instant dar čuda, instant dar liječenja, o da. Ali instant svetost - to ne. Ne daj se zavarati, Peter.

Svetost je postepeni proces Božjeg djelovanja. Trebaju godine da se dovrši, i to samo onda ako čovjek čvrsto vjeruje i ustraje nakon prvih emocionalnih početaka u molitvi ogoljene vjere, kad mora putovati vježbajući kajanje koje ga poučava kako će se neprekidno okretati Bogu i onda kad mu se čini da se obraća kamenom zidu.

Ustrajati u takvoj molitvi je siguran put u svetost, što ćeš morati i sam naučiti - tek tada ćeš se otvoriti Božjem djelovanju kao nikad ranije. Jednom kad on uđe u tebe, njegova će te ljubav prazniti od svih ostalih ljubavi koje te sprečavaju da mu se potpuno predaš i da postaneš njegov savršeni instrument. To je i Franjo morao naučiti. No to je tvrda lekcija jer to znači korjenito unutarnje čišćenje u kojem jedini pravi egzorcist - Duh Sveti, a kojeg si ti sam izmolio, iz tebe istjeruje 'starog čovjeka'.

Da, molitva nakon prvih početaka je stvarni egzorcizam. Zato je tako bolna i zato tako mnogo ljudi koji dobro počinju, završavaju bježeći od toga i zato ima tako malo svetaca. Franjo nije pobjegao, ali je iskustvo bilo tako iscrpljujuće da su ljudi, kad su ga sreli nakon nekoliko mjeseci takve pročišćavajuće molitve, jedva u njemu prepoznali onog sjajnog preplanulog mladića koji je otišao u osamu.

Govorim ti to zato, Peter, jer je i tebe također, Bog dotaknuo. Pozvan si na putovanje u molitvenu pustinju, gdje su oaze malobrojne i daleko jedna od druge. Želim te ohrabriti istinom, da ti ona pomogne ustrajati i onda kad se sve bude činilo beskorisnim. Bila je to njegova molitva u osami, kada se postepeno čistio i pripremao da spozna što Bog od njega traži, premda to godinama nije nikako mogao sagledati. Tada, kad je završio prvi dio svog duhovnog puta bio otvoren i osjetljiv za Božji glas u njemu, za što ranije nije bio sposoban.

Dogodilo se to u maloj crkvi skrivenoj u šumi, nazvanoj sv. Marija Anđeoska. Sudjelovao je u misteriju svete mise kao nikada ranije. Riječi evanđelja udarile su ga poput munje, zapalile su ga i osvjetlile one riječi koje su njemu bile namijenjene. A zapovijed je bila vrlo jednostavna - idi i u siromaštvu propovijedaj svima evanđelje o Božjem Kraljevstvu mira.

Poput munje iz vedra neba on je shvatio što mora uraditi, no sveta tajna koja mu je to pokazala dala mu je također i snagu da to učini. Kad god se ne otimamo snazi Božjeg Duha, ona dodiruje istovremeno i srce i glavu. Franjo je bio na mnogo svetih misa ranije, ali još nikada nije bio zahvaćen tako razornim učinkom kao tog dana u veljači 1208. godine na blagdan svetog Mateja.

Ti moraš učiniti isto što i Franjo, Peter. Slijedi poziv koji si primio. Ni ja, ni bilo tko drugi ne može ti reći više od toga, možemo ti samo pomoći da ustraješ, jer će te po tvojoj strpljivoj ustrajnosti dodirivati Božji Duh i omogućavati ti da vidiš, poput Franje, što moraš učiniti, a u isto vrijeme primit ćeš i snagu da to učiniš."

Otac Rutino je nakratko zastao da pažljivo napuni svoju veliku lulu nabijajući duhan iz svoje duhanske vrećice. To mi je dalo mogućnost da mu postavim pitanje koje sam namjeravao postaviti Toniju.

"Kao neznalica o franjevačkoj duhovnosti, u najmanju ruku sam to bio do danas, uvijek sam svetog Franju povezivao sa siromaštvom, ali nisam bio sasvim siguran zašto mu je to bilo tako važno?"

"Da, to je velika stvar", rekao je otac Rutino, "i ne mogu sad u to ući u pojedinostima. No reći ću ti samo ovo: Franjo je želio biti siromašan jer je i naš brat Isus, onaj čije je stope želio slijediti, bio siromašan. On nije mogao prijeći preko činjenice da je onaj bogataš koji dolazi izvan našeg svijeta i kojemu pripada više nego što si to možemo i zamisliti, slobodno izabrao da sve napusti i da se rodi kao golo, bespomoćno djeteta u drvenim jaslama samo da bi po svemu postao naš brat. Štoviše, dozvolio je da ga svuku do gola i pribiju na drveni križ kao bespomoćnog čovjeka da bi ljudima svih vremena i u svako vrijeme svjedočio o ljubavi koja je u njemu gorjela. Ali to nije bila posljednja Franjina spoznaja o siromaštvu. Posljednje je u siromaštvu to da je kao bespomoćan čovjek bio uzdignut u puninu Božje ljubavi i posjednut Ocu s desna, a ljubav se nastavila davati kao običan kruh i vino da bi ušla u nas kad god to odaberemo.

Eto zato nikada nitko neće razumjeti Franju i franjevačku duhovnost dok ne shvati koliko je sveta misa važna Franji i njegovim sljedbenicima. To je predmet na koji se on navraćao i navraćao uvijek nanovo u svim svojim spisima.

Sveta misa je za Franju sakrament ili znak neprekidnog pročišćavanja u ljubavi, i ona jedina omogućuje osobi da se potpuno sjedini s bratom Isusom.

Franjo nije sudjelovao u svetoj misteriji učestalošću koja je danas uobičajena, jer se u to doba štovanje više iskazivalo kvalitetom unutarnje raspoloživosti srca s kojom je netko pristupao svetom stolu. To je razlog da je cijeli Franjin život bio obilježen dugačkim boravcima u osami gdje je u tišini upijao milost čišćenja koja se izljuje u svetoj misteriji. On je jasno vidio da će bez odvajanja vremena u osami, primanje po svetoj misi biti besplodno, ne po sebi, nego za njega. Vidiš, ljubav se nikome ne može nametati, čak ni Božja ljubav, jer nametanje ljubavi je u proturječnosti s pojmom ljubavi. Ako osoba ne izdvoji prostor i vrijeme za njen ulazak, tada je ona ne može ni dotaknuti ni promijeniti. Svatko tko misli da je dovoljno odlaziti na misu i da će se dogoditi promjena u njemu, taj misu tretira kao magiju. Franjo je jasno vidio da je osobna molitva vrijeme koje mi slobodno odvajamo da bi se u vlastitoj nutrini pročistili i upili osobnu Božju ljubav. Ona je uvijek na raspolaganju čovjeku, uz uvjet da je za tu svrhu, u prvom redu, odvojio svoje vrijeme.

Često odlazim u jednu malu zajednicu sestara koje žive u kućici nedaleko odavde, i koje su vrlo zauzete raznim društvenim apostolatom. Svaki dan im je problem kako u to svoje djelovanje uklopiti misu. Nemaju redovnog svećenika pa su zato primorane odlaziti na razna mjesta najbliža njihovu trenutnom djelovanju. Najčudnije je u tome bilo to da su se jako trudile ne propustiti misu, a ako bi im se to dogodilo, imale su snažan osjećaj krivnje. Istovremeno, mjesecima nisu odvajale određeno stalno vrijeme za osobnu molitvu, a zbog toga nisu imale ni najmanju grižnju savjesti. Misa ne može automatski donijeti milost - to nije magični obred.

Dolaskom kršćanstva završilo je doba magije. Kršćanstvo sa sobom donosi novo doba, doba ljubavi. Njegova je poruka čovječanstvu jednostavna: čovjek se ne spašava magijom nego ljubavlju. Ali ljubiti se mora naučiti. Molitva je mjesto gdje se to uči tako da Božja ljubav ulazi u ljudsku ljubav i svojom je snagom mijenja do savršenstva. Zato je besmisleno slaviti sakrament koji označava izlivanje ljubavi, a da nismo poslije sakramenta odvojili vrijeme da to prihvatimo, da se pročistimo i da to u sebi sredimo kako bismo se mogli otvoriti Božjoj ljubavi u procesu unutarnjeg kakanja srca. Zabrinjava me kad vidim tako mnogo suvremenih svećenika i redovnika kako beskonačno rade i uzbuđuju se oko eksperimentiranja svih vrsta ne bi li na novi, moderniji način predstavili sakrament, a da u isto vrijeme ne vide da je njihova 'predstava' besmislena tako dugo dok vjernicima jasno ne ukazu na neophodnost osobne molitve. Mnogi još uvijek misle da je osobna molitva posebni izbor namijenjen izuzetnim vjernicima, za mlade, za novake koji prolaze kroz svoju prvu gorljivost, ili za starije ljude koji su prestari za apostolski rad, jer taj si luksuz danas, jednostavno ne mogu priuštiti današnji gradski zaposleni vjernici, čiji je zadatak da intenzivnim misionarskim pregnućem promijene cijeli svijet. No, ako oni sami nisu u stanju osigurati si vrijeme za svoju osobnu molitvu, sigurno nisu ni u stanju davati ljubav drugima jer će u samima sebi jednostavno duhovno bankrotirati. Ako se uglavnom zadovoljavaš dnevnim misom i svojim izgovorenim obaveznim molitvama prije nego kreneš promijeniti svijet, upaljeno ti je crveno svjetlo a ti ga redovno ignoriraš, tada je tvoja duhovna katastrofa neizbježna."

Postajao sam pomalo zbunjen dok je propovjednik u ocu Rufinu razrađivao temu koja je vidljivo bila bliza njegovu srcu.

"Oprostite mi", rekao je na kraju, "ali ja tako jako osjećam te stvari pa sam ih, bojim se, malo i previše razradio". "Molim vas nemojte se ispričavati, oče, vidim što ste mi htjeli reći. U stvari, sada sve vidim mnogo jasnije nego ranije."

"Vidiš", rekao je otac Rutino, "ne može biti djelotvornog apostolata bez molitve, jer apostolat mora biti oblikovan Kristovom nesebičnošću, a to se prvo nauči u molitvi. Ne daj se zavesti mnoštvom dobro sročениh nagovora koje danas prodaju snabdjevači takozvane 'apostolske duhovnosti', koji govore o kontemplaciji u akciji na tako učen način da će neiskusni čovjek jedva uočiti da je to još jedan put koji će ga usmjeriti prema pretjeranom radu i pothranjivati ga u vjerovanju da se mistikom postaje na tržnici.

Nikada nije bilo mistika na tržnicama koji prije toga nisu u pustinji naučili kako da u nama umre stari, na sebe usredotočeni egoist. Ako se lekcija prvo tamo ne nauči, tada će na takozvanoj tržnici, apostolsko djelovanje imati samo oblik kojim se zadovoljavaju vlastite potrebe zbog vlastite slave i časti, a sam će sebe uvjeravati da to radi za Boga.

Nesebičnost koja se vježba unutar molitve počinje se ostvarivati i izvan nje tako da natapa sve što činimo.

U molitvi se osoba može služiti krunicom, meditirati, polagano meditativno čitati Sveto pismo ili na neki drugi način podržavati svoje obraćanje Bogu. Izvan molitve, potrebno je učiti tehnike, svladavati vještine ili medicinske vježbe, no radeći to, u stvari se cijelo vrijeme vježba kajanje. Ili, ako ti se više sviđa, moli stalno, moli bez prestanka, kako to naš Bog zahtijeva. Moliti bez prestanka je jednostavno neprekidno umiranje učenika svome starome ja i pokušavanje živjeti za Boga i za bližnjega u potrebi. Postepeno, po vjeri, konačno i po osjećajima, nauči se da je umiranje zapravo uskrsavanje jer svaki moment umiranja 'starog čovjeka' je trenutak oživljavanja 'novog čovjeka' koji uskrsava u njemu.

Umiranje po svakodnevnoj molitvi bez prestanka je bila jedina moguća ponuda apostolima da bi mogli sudjelovati u svetoj misteriji. To ih je umiranje ujedinilo s Isusovom ponudom i otvorilo uskrsnuću života onako kako je to i Isus primio u neograničenoj količini na prvi dan Uskrsa. Tako se svakodnevnim pokušavanjem umiranja u životu vjernik postepeno i sve potpunije otvara životu koji ga jedini može oblikovati u čovjeka kojemu se potpuno predao da ga slijedi.

Pogledajmo sada kako je taj proces, koji sam ti pokušao objasniti, proveden u životu samoga Isusa. Najjasnije se to može vidjeti u posljednjim trenucima njegova života na zemlji, premda je to bilo prisutno u i svakom ranijem trenutku njegova života. Saznavši daje konačno došao njegov posljednji sat, znao je kako će velika iskušenje morati podnijeti iz ruku onoga koji ga je želio uništiti. Osjetio je strah, postao je nesiguran. Osjetio je potrebu da ga netko ojača i podrži, jer on je ipak bio i čovjek. Zato je pozvao u pomoć one koje je na ovom svijetu najviše ljubio. Rekao im da pripreme jelo kojim će potvrditi svoju nijemu ljubav prema njima i istovremeno osigurati svim ljudima mogućnost da primaju izvanzemaljsku pomoć od Oca, čiju snagu i podršku je u ovom času on sam najviše trebao.

Sakrament se slavio na Posljednjoj večeri na kojoj se prvi put u povijesti čovječanstva oslobodila sva punina ljubavi koju je Isus neograničeno primio. Ta ga je ljubav poduprla sljedeći dan i dala mu jakost da se neograničenom hrabrošću i snagom suoči sa svim događanjima. Čim je sakrament bio proslavljen, ustao je i otišao u Getsemanski vrt da u dubokoj unutrašnjoj molitvi upije i prihvati Božju ljubav u vlastito srce.

Anđeo utjehe simbolizira pomoć i snagu koja mu je dana da se po umiranju krvareći, znojeći se i plačući potpuno preda želji svog Oca. To mu je pomoglo da se njegovo srce ispuni ovozemaljskom silom i snagom koja je zatim iz njega potekla u svaki dio njegova tijela i osposobila ga da izvrši Očevu volju, ne samo u srcu nego i u svakom dijelu svog ljudskog bića.

Nakon toga je bio spreman, već napola mrtav, stati staloženo i dostojanstveno ispred Ane i Kaife i razgovarati s Pilatom o prirodi vlasti zemaljskog kraljevstva. Čak je i idući cestom smrti, našao vremena da se zaustavi i suosjeća sa ženama jeruzalemskim, da oprosti vojnicima koji su pribijali njegove ruke na križ i obeća raskajanom razbojniku onaj isti raj u koji je on sam išao.

Kad je na križu bio učinjen posljednji čin predanja Ocu, bila je to žrtva njegova cijelog ljudskog bića; dubina zamračena, potišten um i krvava izranjena tijela. Bio je to čin u kojem je bezbroj puta uvijek iznova prolazio kroz cijeli svoj život, kajući se i moleći bez prestanka. Trenutak kad se konačno predao, bio je trenutak kad je život kojeg je dotada samo djelomično primio, sad primio u punoj mjeri i prešao u vječnost otvarajući put svima koji će ga slijediti ako sebe predaju onako kako je to on učinio. Svaki vjernik koji ga želi nasljedovati mora podnijeti sve što je on podnio, iskusiti sve što je on iskusio čak i kad im njihovi križevi izgledaju preteški. To je jedini put preobrazbe i preobličenja, a to je i najdublja čovjekova želja.

Istinsko nasljedovanje Krista ne znači prvenstveno oponašanje vanjskih Isusovih odlika, nego načina na koji se on nastojao obratiti, otvoriti, isprazniti i predati Ocu svim svojim srcem, svim svojim umom i svim svojim bićem, To je jedini put koji će nam omogućiti da u svojem srcu s dobrodošlicom dočekamo onog istog Duha koji je pokretao Isusa tako da možemo podnijeti pa i do smrti sve ono što u nama sprečava savršenu Božju ljubav i savršenu ljubav prema bližnjem da se utjelovi u sve što činimo i što govorimo.

Unutarnji mir i radost, koje osjećamo kao obnovljenu čovječju harmoniju duha izgublenu grijehom, je psihološki izražaj svetog uranjanja koje je Krist obećao onim svojim savršenim učenicima koji će svoje tijelo predati da postepeno postane mjesto u kojem će Otac, Sin i Duh Sveti naći svoj dom na zemlji."

Prije no što sam napustio oca Rutina, rekao mi je: "Nemoj misliti da zbog toga što te je impresioniralo ovo što sam rekao trebaš postat franjevac. Ne, to samo znači da moraš postati malo bolji kršćanin. Franjo je samo primjer koji sam uporabio jer je dobar."

Ostatak božićnih praznika proveo sam sa svojim roditeljima u Istočnom Didsburyu, predgrađu Manchestera, gdje sam rođen i gdje sam odrastao. Moji su roditelji bili sretni kad su me vidjeli - jer bio im je to prvi Božić

koji su proveli bez ijednog od svoja tri sina. I David je ovaj Božić proveo u Parizu s prijateljem Bernardom. Bilo mi je žao što sam bio toliko nepažljiv prema njima, jer sam lako mogao provesti Božić s njima, a zatim posjetiti Tonija. Moja je majka smatrala da sam dom počeo koristiti samo kao udoban hotel i mislim da je imala pravo. Ne mogu si pomoći, ali mogao sam se samo nasmijati kad sam pogledao svoj život unatrag, sva ta moja putovanja, sva ta različita mjesta na kojima sam susretao različite ljude, a sve to u potrazi za duhovnošću. Shvatio sam da sam u vlastitom domu, od svojih roditelja naučio više o duhovnom i mističnom putu nego od bilo koje druge osobe. No, to je druga priča koju ću ispričati jednom kasnije na nekom drugom mjestu.

Usprkos onome što je otac Rutino rekao, bio sam sasvim siguran da želim da mi sveti Franjo bude ruka pomoćnica na putu po Isusovim stopama. Svaki sam dan molio da mi Bog pokaže kako ću ja kao laik moći slijediti taj put.

Samo četiri dana prije mog povratka u Pariz, na moju mi je molitvu odgovoreno, premda u to vrijeme toga nisam bio svjestan. Sve je počelo s pismom gospođe De Gaye kod koje je moj brat David stanovao dok je boravio u Parizu.

David joj je očito pričao o mom prilično neprikladnom smještaju u Parizu na Place Pigall koji je odlaskom mog prijatelja Borisa postao još nesnošljiviji. Ona je prihvatila da svoju posljednju godinu studija na Sorboni proboravim u njenoj kući u ulici Magdebourge. Pismo je bilo sudbonosno, jednako kao i moj trenutni pristanak, jer to je predstavljalo jednu od najvećih prekretnica u mom životu.

Možete imati previše dobrih stvari odjednom, a ja mislim da sam imao previše razmišljanja o vjeri za jedan dan, pa sam ostao mirno ležati na krevetu nesposoban zaspati jer moj je mozak neprekidno vrtio riječi iz ove prebogate smjese duhovne hrane koju sam uživao.

Uzeo sam knjigu o povijesti gorštaka u ovim krajevima ne bi li mi to odvučlo pažnju pa da lakše zaspim. No ni ona mi nije poslala san, nego me je uvela u užasnu noćnu moru, koja me je probudila pred zoru da iskusim nešto još gore od nje.

Šesto poglavlje

U FRANJEVAČKOJ ITALIJI

Kroz san sam čuo lupanje na vratima. Kao da netko ramenima udara po vratima da se otvore. A onda se upleo i zvuk dječjeg plača - plača moje djece i moje žene, a činilo mi se i da me žena gura iz kreveta.

"To je Beatson i njegovi ljudi. Brzo! Probudi se za ime Božje!"

U trenu sam shvatio situaciju. Najprije sam se pokrio preko glave nastojeći ništa ne čuti. Znao sam za koga me smatraju i što se od mene očekuje da uradim. U čudnom svijetu snova možeš istovremeno biti dvije osobe bez problema. Istovremeno sam bio i hrabri Angus McNeil, šampion hrvanja od kojeg se očekuje da skoči iz kreveta i samo jednom rukom obori upadača, ali još uvijek sam bio to i ja, kukavica James Robertson, koji jednostavno ništa nije htio znati. Ležao sam nepomično, no čak i da sam se htio pomaknuti s mjesta, bio sam paraliziran strahom znojeći se poput svinje koja čeka da se otvori klaonica.

Pokušavao sam čvrsto zaspati kad sam začuo da su vrata popustila a neki su ljudi ušli u sobu da mene i moju obitelj odvedu u nepoznatom pravcu. Skočio sam iz kreveta, i na moju sramotu pao na koljena moleći upadače:

"Milost, milost! Molim vas nemojte me ubiti. Poći ću mimo, ali molim vas, nemojte me ubiti, za ime Božje."

Bio sam u nekoj vrsti poluhisterije klečeći na koljenima ispred skupine od šest muškaraca, tresući se što od straha na pomisao što mi mogu učiniti, što od srama što me moja žena vidi kako njezin hrabri muž plače i postaje izbezumljena kukavica. Mora da sam izgledao histerično. Iznenada su me dva snažna snopa svjetla dovela k svijesti. Probudio sam se ubrzano dišući sretan što tu nema moje žene da bude svjedok mojeg poniženja i što nema moje djece da gledaju svog oca kako dršćući kleči na podu i moli milost od ljudi koji će ga izbaciti iz njihova doma ali i iz njihovih srdaca.

No ljudi su i dalje bili tu. Odjednom sam bio siguran da više ne sanjam.

Ustanite i sjednite", čuo sam krut kultiviran glas od nekoga tko je stajao iza svjetiljke koja je izbacivala snažni snop svjetla u moje oči.

I prije nego što sam shvatio što se događa, dva čovjeka, koja su stajala ispred ostalih, počela su me ispitivati. Željeli su znati tko sam, što tu radim, no bilo je očito da su i oni iznenađeni mojim prisustvom, gotovo jednako koliko i ja.

Iz pitanja koja su slijedila shvatio sam da ih više zanima Peter nego ja. Morao sam im ispričati sve što sam znao o njegovoj tragičnoj smrti i prije nego su se zadovoljili mojim odgovorima morao sam im pokazati njegov rodni i zdravstveni list, koje sam dan ranije slučajno našao u najgornjoj ladici Peterovog pisaćeg stola. Sve što sam rekao brižljivo su, do u tančine zapisali.

Kad su se spremili otići, već sam se bio prilično oporavio od noćne more i dovoljno stabilizirao da sam ih čak zapitao tko su i kojim pravom upadaju u nečiju kuću usred noći.

Jedan od njih koji je najviše pričao, odgovorio mi je da traže skupinu krijumčara droge koji, kako oni vjeruju, operiraju na ovim otocima. Noću bacaju svoj teret iz malih laganih aviona na jedan od nenaseljenih otoka svojim pomagačima, a oni ga onda lako prenose na glavni otok i preprodavaju.

Bilo je oko četiri sata ujutro kad sam za njima izišao pred kuću. Promatrao sam motorni čamac koji ih je doveo na otok. Na udaljenosti od oko jedne milje od Calvaya bio je usidren brod koji ih je dovezao i koji je izgledao poput čistača mina. Trebalo mi je nekoliko sati nakon njihova odlaska da se oporavim od te noćne more koja se pretvorila u stvarnost, i još nekoliko sati da shvatim što se zapravo dogodilo.

Zaključio sam da nisu došli tražiti krijumčare droge. To je samo bila priča da sakriju pravu svrhu svog dolaska. Da su stvarno tražili drogu, sigurno bi me detaljnije ispitivali i pretražili kuću. Kad sam im rekao da sam Peterov prijatelj i da sam došao da sredim njegove stvari, prestali su me ispitivati i otišli su. Ne, nisam ih ja zanimao, nisu ih zanimali ni mitski krijumčari droge, zanimao ih je Peter. To mi je postalo jasno. No zašto?

Kad je sutradan oko podne došao otac James da me posjeti, ispričao sam mu što se dogodilo, no ni on nije imao nikakvu ideju tko bi mogli biti ti moji noćni posjetioci.

"Cijela je stvar vrlo tajnovita", rekao je na kraju, "mislim da si u pravu. Ne dajmo se zavarati. Jesi li slučajno vidio ime broda sa kojeg su došli?"

"Da, jesam. Već se bilo razdanilo i uzeo sam Pete-rov dalekozor, ime mu je bilo H.M.S. Wasperon."

"Da, takav brod postoji", rekao je otac James. "To je brod Mornarice Njezinog Veličanstva koji nas je opskrbljivao hranom kad su mornari štrajkali. No, zaista nemam ni blagu predodžbu što to sve skupa znači."

Trebao mi je cijeli dan sve do večeri da prebolim tu svoju malu ponižavajuću avanturu. Što za Boga ti ljudi misle o meni? O onoj bijednoj kukavičkoj predstavi koju sam izveo kad su upali u sobu. Hvala Bogu da sam im sakrio svoj pravi identitet, posebno da sam im sakrio da sam svećenik. To bi mi stvari učinilo još gorima.

Ostatak dana proveo sam pokušavajući zaboraviti tu malu, prljavu scenu koja se odigrala u ranim satima lipanjskog jutra. Mehanički sam ispisivao adrese na desecima pisama onima za koje sam smatrao da trebaju biti obaviješteni o Peterovoj smrti.

Predvečer, kad sam se dovoljno oporavio od jutrošnjeg događaja da bih se relaksirao, zapalio sam vatru od treseta, više da me razgali nego da me ugrije. Sjeo sam ispred nje i počeo čitati sljedeće poglavlje Peterovog rukopisa.

Nosilo je naslov:

OD TROCADERA DO CLITUNNA

Usprkos svom trenutnom prihvaćanju ljubaznog poziva madame de Gaye bio sam pomalo zabrinut kad sam stigao u ulicu Magdebourg broj 5. Bio sam pod utjecajem svoje posljednje posjete toj kući i sjaja tog raskošnog pariškog stana na trećem katu. Sjećao sam se ručka kojem je prisustvovala cijela obitelj, a bio je priređen kao dobrodošlica mom bratu Davidu prilikom njegova prvog dolaska u Pariz. Bio je on dotada već nekoliko puta kod njih, a i Bernard de Gaye je također proveo nekoliko praznika kod nas u našem domu u Manchesteru. No, nisam ni slutio razliku u društvenom položaju koji je odvajao naše dvije obitelji.

David je stanovao kod njih kad sam ja stigao. On je i pričao madame de Gaye o mojem, ne baš prikladnom stanovanju u Parizu. Bio sam zaprepašten kad nam je ispričala da ona nije samo obični član Franjevačkog svjetovnog reda, nego je i njegova ministra u Parizu. U vremenu od mog posljednjeg posjeta ovoj kući, njezin je muž umro a troje starije djece je napustilo dom. U tom golemom stanu su ostali jedino Bernard i tri člana posluge. Madame de Gaye je bila niska žena, slična ptici kojoj su zavinute obrve, kukasti nos i brada koja je lagano nestajala davali izgled sokola premda je sve vrijeme imala ponašanje goluba, u najmanju ruku prema sebi jednakima ili onima koje je odlučila tako prihvatiti.

Usprkos tome imao sam dojam da sluge osjećaju mnogo više sokola nego goluba, osobito oni koji su joj služili od početka.

Od muževe smrti odijevala se jednostavno, gotovo neuredno, unatoč protestima obitelji. Nosila je zastarjelu, tamnu odjeću, pretežno crnu.

Djelomično je to znala od Davida, a djelomično i ženskom intuicijom koja, kada se udruži s istinskim ljudskim suosjećanjem, nikad ne prestaje zbunjivati prozaičnije članove ljudske vrste. Bio joj je poznat smjer kojim je išao moj život. Kao da je već prije mene znala, jer ja to tada još nisam znao, da mi je siromašak iz Asissija već bio namignuo i zaogrnuo me novim načinom života što će me krijepiti u budućnosti.

Madame de Gaye me nije ništa pitala. Jednostavno me je povelala uskim stepenicama koje su vodile na gornji kat u odio za posluhu i pokazala mi dvije sobe. Jedna je služila kao spavaonica, a druga kao radna soba.

"Ovo je mjesto za franjevence", rekla je slabašnim šaptom pogledavši me kao da mi je rekla – "ja znam tvoju malu tajnu mladiću, ali to će ostati skriveno u meni sve dok ne bude sigurno za svijet."

"Od Božića sam dvojici posluge dala otkaz", nastavila je, "jer mi smo sada mala obitelj. Robert je ostario i on ostaje tu. No kako ima velikih poteškoća sa stubama, smjestila sam ga u sobu svog najstarijeg sina Patricka koji je oženjen i sada živi u Toulonu. To znači da ćeš vjide biti potpuno sam. Možeš upotrebljavati cijeli ovaj služinski stan za sebe, osim ove sobe, koju ćemo dijeliti."

Pošla je prema kraju hodnika i otvorila vrata na dnu. Pred očima mi se ukazala prekrasna mala kapelica, kompletna, s Presvetim Otajstvom, povlasticom koju je još davno, njenim precima dodijelio čuveni kardinal Richelieu za neku neodređenu ali zaslužnu službu kralju Luju XIII.

Nisam mogao povjerovati u svoju sreću. Za ovo nije znao ni David, koji je i sam već počeo dobivati neka iskustva koja su ga gurala prema životu u vjeri, ali je još uvijek bio pun životnih ambicija želeći postati operni pjevač i još uvijek nije bio svjestan činjenice da onaj, tko želi doseći te vrhunce, mora u ruci držati note dulje od dvije sekunde. Umjesto nota, on je sa sobom nosio knjigu koja je imala naslov 'Fatimska poruka' i nestrpljivo je očekivao 1960. godinu kada će biti objavljena fatimaska tajna, ili je on to tako mislio da će tada biti objavljena.

Mnogo sam razmišljao tih praznika i jedno me je pitanje počelo opsjedati - zašto se to sve tako događa, učio sam o molitvi, a tako sam malo poznavao kršćanstvo općenito, posebno istine vjere.

Sreo sam tako mnogo dobrih ljudi i žena koji su napustili vjernički život jer nisu pronašli život molitve, premda su ga tako očajnički tražili. Otkrio sam da moje iskustvo u novicijatu nije bilo rijetko nego, rekao bih, uobičajeno.

Kad god i koga god sam ispitivao o molitvi, činilo mi se da su mi svi rekli da je najvažnija stvar za molitvu trud, koji mi u žurbi zanemarujemo.

Nije da je molitva bila zanemarena, izgledalo je jednostavno da je bila pogrešno shvaćena i bilo je vrlo teško zadržati oduševljenje i razumijevati molitvu nakon prvih uzbudljivih početaka.

Zašto je molitva tako neshvatljiva? Bilo je to pitanje koje sam postavio ocu Le Bacu u našem prvom susretu nakon praznika.

"Bojim se da je odgovor prilično dugačak i vrlo kompleksan. Vidiš, prije nego što se rodio moderni čovjek u renesansi, prevladavalo je iskustvo srednjovjekovnog čovjeka, a to je duboko strahopoštovanje i poštovanje svih svetinja i transcendentnog Boga. Provedi sutra ujutro jedan sat u katedrali Notre Dame. Promatraj veličanstvenost glavne lađe u crkvi, dopusti svom srcu da se vine zajedno s vitkim gotičkim stupovima, koji se pretaču u fine linije gubeći se u svodu. Udahni cjelokupnu atmosferu tog svetog mjesta i osjetit ćeš nešto od čovječjeg duha koji je prevladavao u vjerskoj svijesti predre-nesanse.

Ova velika katedrala do današnjih dana savršeno utjelovljuje dvije velike vjerske istine koje su dominirale srednjovjekovnim čovjekom: potpuno transcendentno Božje veličanstvo u usporedbi s neznatnim i poniznim čovjekom i potpuna svjesnost čovjekove apsolutne ovisnosti o Stvoritelju.

Ne želim držati predavanje o duhovnosti srednjovjekovnog čovjeka Europe. Ne vjerujem u zlatno doba, ali vjerujem da je usprkos svim svojim pogreškama, svijest o čovjekovoj slabosti i ovisnosti o Bogu koji je sve stvorio, razvila savršenu unutarnju raspoloživost srca koja je neophodna za otkriće autentičnog mističnog molitvenog života.

Kad izideš iz katedrale Notre Dame, hodi i provedi nekoliko sati u Louvreu. Promatraj najprije samu građevinu. To je fina neoklasicistička građevina, jedno od najvećih djela europske renesanse. Opet ćeš osjetiti strahopoštovanje, ali ovaj put to neće biti toliko strahopoštovanje prema Bogu nego prema čovjeku, njegovoj veličini i njegovim sposobnostima. Najveća djela gotičke arhitekture viču 'pogledajte Boga', dok najvrednija djela renesanse viču 'pogledajte čovjeka', pogledajte što sve on može napraviti.

Čovjekovo neupitno povjerenje u samog sebe i u sve ono što on može postići je bila središnja dogma renesansnog čovjeka koja je počela duboko prodirati u kršćansku duhovnost i prožimati je. Taj je proces bio iznenada ojačan i ubrzan pojavom reformacije koja je proklamirala da su dobra djela gubljenje vremena, pa je Crkva bila prisiljena reagirati protiv reformatora i njihovih stavova.

Od 17. stoljeća naovamo naglo su počeli izrastati i razvijati se novi vjerski redovi koji su u središte duhovnosti stavili djelovanje. To je bio odgovor Crkve na reformatorsko ustrajanje o uzaludnosti dobrih djela. U to je vrijeme trebalo i kristijanizirati nove zemlje koje su se otkrivale gotovo svakodnevno. Neupućeni i mlaki kršćanski svijet trebalo je ponovno poučiti i vratiti ga u dobro fizičko i duhovno zdravlje, a herezu koja je zahvatila Europu vratiti istinskoj vjeri.

Sve se to postiže čovjekovim intenzivnim apostolskim nastojanjem, i premda se naglašavala Božja pomoć, skala je ipak bila pomaknuta u korist čovjeka, a ravnoteža nije bila uspostavljena. U to je vrijeme u Crkvi nastala i jedna druga hereza koja je vodila daljnjem naglašavanju ljudske moći. Nazvana je kvijetizam (pobožno razmišljanje - op. prev.) koji je doveo do potpunog nerazumijevanje klasičnih mističnih autora, a

različite skupine vjerskih entuzijasta i nadobudnih vođa su odvele svijet u veliku nemoralnost. Posljedica je bila osuda svega mističnog pa se u kršćanskom svijetu razvio otpor prema mistici čiji je krajnji izraz 'lov na vještice'. Sve nas je to dovelo do toga da smo postali nesposobni razlikovati autentičnu mističnu molitvu od krivotvorine.

Sveta Terezija Avilska i sveti Ivan od Križa bili su ostavljeni po strani, a neki koji su pisali o poslušnosti, smirenosti i sabranosti misli u molitvi i otvoreno su ih osuđivali. Učinak tog 'lova na vještice' zaostao je među nama sve do današnjih dana.

Zanimljivo je napomenuti da su se u četiri stoljeća prije Tridentskog koncila pojavili snažni mistički pisci, naj snažniji koje je kršćanstvo ikada imalo, da bi se u četiri stoljeća nakon njega pojavio jedva koji. Koga imate između svetog Ivana od Križa i današnjih vremena koje bi mogli ubrojiti u snažne mistične pisce prvog reda, dok između svetog Bernarda i svetog Ivana od Križa gotovo da ne postoji vremenska udaljenost.

Ne želim ostaviti dojam da je istinska duhovnost nestala s Tridentskim koncilom, niti da ti donoseš neke crno-bijele zaključke o posljednja četiri stoljeća. Ta su stoljeća dala Crkvi svece, mučenike, ljude i žene izuzetnog duhovnog kalibra, ali upravo zato, što su usprkos i suprotno prevladavajućem stavu, postali siromašni duhom." Objasnjenje oca Le Baca imalo je mnogo smisla i vratilo me mojim knjigama da pročitam i više naučim o protureformaciji.

Krajem siječnja, nakon jednog izlaska Benrad, David i ja smo otišli na večeru da proslavimo Davidov rođendan i njegov skori odlazak u svjetovnije okruženje na Lancashirskoj rivijeri. Da nije bilo Bernardova sjajnog snalaženja, izlazak bi završio potpunom katastrofom umjesto dobrom zabavom jer nikakva hladnokrvnost to ne bi mogla spriječiti.

Otišli smo na večeru u poznati Ritz hotel. Direktor hotela je bio prijatelj madame de Gaye i kad nas je vidio savjetovao nam je da uzmemo nekoliko sokova prije nego što sjednemo za stol. Bernard je naprotiv smatrao da je čaša običnog vina jednako toksična kao i čaša limunade, i mi smo mu obojica povjerovali. Kad je za večerom velika boca čistog francuskog vina stigla na naš stol uz direktorove komplimente, Bernard nam je objasnio da ne smijemo odbiti jer bi to dovelo do društvenih povreda više nego što će to učiniti neka vrsta mamurluka ili pospanosti od koje se u najgorem slučaju zaspri kao u kinu.

Povjerovali smo Bernardovim riječima ne vodeći računa da one vrijeđe za kapacitet jednog Francuza ali ne i jednog Engleza koji treba to vino popiti nakon što je prethodno ispio dvije čaše vina za aperitiv a koje su već dobro žarile u našim želucima. Čak i tada bi nas simptomi pospanosti spasili makar nismo bili u kinu nego u restoranu. Zacijelo je, kad se sve počelo odvijati, francuskoj publici u restoranu to ličilo na neku prljavu scenu s lučkih dokova.

Bio sam napola zaspao kad se David počeo hihotati. Što sam ga više umirivao, on se sve jače smijao. Mislio je da sudjelujem s njim u njegovu smijehu, a ne da ga ušutkujem, a ljudi su se oko nas počeli pogledavati. Upravo sam se počeo ljutiti na Davida kad sam vidio zašto se smije. Bio je to jedan mali kratki podnaslov u jelovniku koji je pokušavao neki engleski naziv prevesti na francuski slikovitim jezikom ulice. Moja je ljutnja u trenu nestala kad sam vidio u što David gleda. To je za nas dvojicu jednostavno bilo previše. Kažem za nas, jer sam se istog časa kad sam ugledao čemu se David smije, počeo i ja smijati. Obojica smo pali u neobuzdan smijeh, poput dvojice Amerikanaca koji se neodgojeno ponašaju pred konzervativnom francuskom publikom.

"Dosta je, glupani! Nestanite odavde prije nego vas ja naučim pameti", rekao je neki golemi čovjek pokraj nas. "Dozvolite mi, gospodine, da vam objasnim što znači ovaj vaš mali podnaslov u prijevodu", pokušao sam objasniti. No istog smo se časa opet obadvojica počeli smijati i sve je počelo graničiti s histerijom. Nisam više mogao ni sebe kontrolirati a kamoli Davida, pa smo obojica zapali u nekontrolirani pijani smijeh koji je potpuno dotukao jadnog Bernarda. Bio je zbunjen. Zbunjen ili ne, dvojica njegovih znanaca, snažnih mušketira koje je poslao direktor, neceremonijalno su nas zajedno s njim izbacili u predvorje.

Čak ni smiješni podnaslov nije bio tako smiješan kao rječnik direktora koji je počeo na engleskom vikati na nas, a mi smo se tek sada vrišteći od smijeha bespomoćno kotrljali po podu. Na našu sreću Bernard je bio potpuno trijezan i s užasom je promatrao svoje prijatelje kako se valjaju po podu.

Kad su se pojavili policajci, Bernard je iz novčanika izvadio svoju posjetnicu i hladnokrvno je dao policajcu; "Ja sam markiz de Magdebourge", rekao je oholo, "povlačim svoju optužbu. Mislio sam da su povrijedili moju čast i čast moje zemlje, ali sad uviđam da su to obične pijane engleske svinje."

Ugurao nas je obojicu u auto i rekao vozaču: "Trg Pi-galle, Montmartre."

Tako je to ispala samo jedna neprilika, no da nije bilo Bernarda proveli bismo najmanje jednu noć u zatvoru, a možda i mnogo više, pokušavajući objasniti kako su dva 'sveca' završila pijana na Champs Elvsees u tri sata ujutro.

Nastavio sam odlaziti ocu Le Bacu da upravlja mojim molitvenim životom i s njegovim sam blagoslovom i ohrabrenijem počeo odlaziti kod oca Claude de Boisa, kapucina i duhovnog voditelja franjevačkog svjetovnog reda. On me je uveo u franjevačku duhovnost za koju sam se definitivno odlučio.

Roditelji oca Claude de Boisa su bili akademski obrazovani ljudi i nije čudo što je njihov jedinac sin Claude tako brzo postao izvanredni profesor u Louvainu.

Bio je zaljubljen u knjige koje su ga hranile i gotovo nepristojno zarobile, sve dok ga nešto prije njegova četrdesetog rođendana, nije netko uveo među ljude.

Tada je iznenada otkrio da ima srce i da ga može čitati s više razumijevanja negoli su mu to omogućavale njegove dragocjene knjige. Hladni i daleki polarni medvjed, kako su ga njegovi studenti zvali, počeo se postepeno mijenjati pa je postao topli kudravi medvjedić, kojemu su se svi počeli obraćati u svojim duhovnim potrebama. Bio je osobni prijatelj oca Le Baca. Nisam se uopće sjećao da sam mu bio predstavljen prošle godine kad sam prisustvovao duhovnoj obnovi nadbiskupa Ar-noua svećenicima. Zato sam to više bio zaprepашten kad se on mene sjećao s tih sastanaka.

Moja je odluka da postanem franjevac-svjetovnjak bila popraćena svim uobičajenim znakovima, redovnim pratiocima svakog obraćenja, uključujući tu i neku neodređenu želju da dramatično promijenim život. Bio sam nestrpljiv da dohvatim svetost koju su živjeli sveci i o kojoj sam s tolikim entuzijazmom čitao. Želio sam bdjeti svaku noć i smjesta prihvatiti svaki oblik askeze o kojem sam čitao da su ga imali ljudi koji su ranije živjeli i koje sam želio oponašati, pa čak ih i nadmašiti, no otac Claude nije imao razumijevanja za to.

"Peter, ti još mnogo toga moraš naučiti, a najbrži način da naučiš je da mi budeš poslušan što se trice načina života koji moraš prihvatiti. To je najsigurniji način da izbjegneš narastanje ponosa koji će upropastiti i tebe i tvoje dobre namjere. Najbolji protuotrov ponosu je umjerenost kojoj su svi sveci, uključujući i svetoga Franju, poučavali svoje sljedbenike."

"Ali zar ti misliš da nema mjesta pokori i mrtvljenju u duhovnom životu?" rekao sam prilično žalostan što je moj plan osujećen.

"O da, ima", odgovorio je otac Claude, "samo, postoje različiti oblici mrtvljenja. Neki najviše vole odricati se od tjelesnih potreba. Drugi vole putovati pustinjom, treći najviše se vole odmarati u oazama, no svi žele doći u obećanu zemlju.

Kad početnik prolazi kroz svoj prvi žar, sve izgleda lako. Molitva je puna slatkoće i svjetla i zato je često korisno nametnuti si neku vrstu umjerenog fizičkog mrtvljenja, kao što je post, jer te tada možda prazan želudac podsjeća na vlastiti oholi um i na ljudsku slabost, jer se prvobitni uspjesi u molitvi mogu veoma lako zaboraviti. Kad se stigne u duhovnu pustinju, a to ćeš i sam ubrzo osjetiti, tamo ima više nego dovoljno umiranja i ne moraš se truditi da iznudiš neka dodatna koja bi lako mogla slomiti devi leđa puno prije nego što se ukaže oaza.

Kad konačno duhovni putnik stigne u obećanu zemlju, tu nađe takvo obilje svega što želi pa ima potrebu izraziti svoju zahvalnost jezikom istinske ljubavi i to je pravo žrtvovanje. Početnik uvijek čini pogrešku u pokušaju da oponaša velike asketske svece. Njihova svetost, njihove herojske sposobnosti, njihova gotovo nadčovječna ljubav prema drugima, sve je to samo izvanjski izražaj ljubavi koja gori u njima.

Kad sam prvi put čitao o pustinjanskim očima za vrijeme svog novicijata, počeo sam nositi košulju od grube dlake koju sam si sam napravio. Svaku sam drugu noć bdio u kapelici, postio tri dana u tjednu. Na kraju sam završio bolestan i sa živčanim slomom. Ako ljubiš, sve su te stvari moguće; ako ne, ništa nije moguće. Mislio sam da je to ljubav što me pokreće, i bila je, ali to je bila samo sebična ljubav koja mi je davala iluziju da sve mogu sam uraditi, a to može samo Bog. Pokušavao sam oponašati svece, ali sam ih oponašao samo izvana. Trebao sam otvoriti svoje srce ljubavi koja jedina može izvoditi takva junačka djela.

"Vidim što mislite, ali koji oblik mrtvljenja bih ja trebao prakticirati? Osjećam da nešto trebam uraditi", rekao sam.

"Dobro, Peter, ti si zaista nepopravljiv", rekao je otac Claude tresući glavom i smijući se mom mladenačkom zahtjevu da mijenjam sebe. "Dobro kad baš tako hoćeš, počet ćeš s čvrstom askeзом. U početku će ti se činiti da je to lako, ali na kraju ćeš shvatiti da je preteško, vidjeti ćeš."

Ovo je princip. Ne odbacuj ništa što voliš ili u čemu uživaš, ne trudi se odbaciti napast, barem ne tako dugo dok te ona ne odvodi od kvalitetne i uporne svakodnevne molitve u kojoj ćeš naučiti kako se kajati i kako otvoriti svoje srce ljubavi koja će ti onda, eventualno, omogućiti da učiniš sve, pa čak i ono nemoguće. Ponavljam ne dozvoli svojem mladenačkom entuzijazmu da te prevari te povjeruješ kako je to sve lako, jer kad ljubav počne čistiti blato koje se nataložilo u tebi, iznenada ćeš otkriti kako je to teško.

Prije nego krenemo dalje, jesi li shvatio princip, Peter?"

"O, da, jesam, zaista jesam. Vidio sam to na djelu u svojoj vlastitoj obitelji. Pred svega par godina, moj se bratić smatrao bezizlaznim slučajem, bez nade u spasenje. Bio je istovremeno i alkoholičar i ovisnik o drogama i okorjeli kockar. Svi ljudski razlozi, sva obraćanja njegovoj boljoj prirodi pa i prijetnje silom nisu ga promijenile. Sve do trenutka kad je sreo svoju buduću suprugu koja je otvorila vrata njegova srca pa je ljubav mogla u njega ući. To mu je dalo unutarnju snagu, odbacio je sve što mu je do tada bilo gotovo nemoguće.

Nema sumnje da ga je od onoga što smo mi mislili da će biti njegova sigurna smrt, spasila čista ljubav, a ako je istina ono što sveti Ivan kaže, to nije bila samo čista ljudska ljubav."

"U pravu si", rekao je otac Claude, "tvoja je priča savršeno uhvatila pravi smisao. Ja ti ne bih mogao to bolje objasniti. Od sada moraš svakodnevno odvojiti određeno, stalno vrijeme za molitvu srca tako da Božje srce može komunicirati s tobom, onako kako to rade sveci. Sve što te u tome sprečava, moraš ukloniti iz svog života, no bez heroizma, molim, jer ti sam za to nisi sposoban. Jednostavno vježbaj askezu srca odvajajući svaki dan stalno vrijeme za molitvu i neka bude kako bude, osjećaš li nešto ili ne.

A sada prije nego što završim, želio bih povezati ovaj prvi princip s drugim: ne samo da moraš svaki dan vježbati askezu u određeno vrijeme molitve, nego moraš također vježbati askezu u kvalitetnom vremenu molitve svakog dana, jer u protivnom bez obzira kako ćeš odlučno započeti, nećeš ostati trajno u tom stanju.

Da shvatiš moju misao, zamislimo da si osigurao 40 minuta svaki dan za molitvu. No da bi to zaista i bilo kvalitetno vrijeme molitve, moraš odvojiti i vrijeme za pripravu. Ne možeš nekoga voljeti ako ga dobro ne poznaješ, zato moraš pronaći tokom dana i vremena za čitanje duhovne literature i evanđelja što je Franjo nosio u srcu. Osim toga moraš si osigurati i okolinu u kojoj ćeš imati mir i samoću, jer u protivnom, to neće biti kvalitetno vrijeme za molitvu.

Pogledaj kako je živio Isus. Bio je to život koji je Franjo nastojao slijediti. Vidjet ćeš da Isus nije odvajao samo fizičko vrijeme za molitvu, nego je osigurao i kvalitetno vrijeme molitve. Zato je stalno odlazio sam u pustinju, na osamljena mjesta, jer je tamo nalazio samoću koja mu je trebala. Tamo ga je vodila poniznost, ona ista koja ga je naučila da bez ljubavi koju mu može dati samo njegov vlastiti Otac, ni on ne može ništa dati onima kojima je došao služiti.

Isus nije bez razloga napuštao mahnitu gomilu i odlazio na osamljena mjesta, napuštao ju je zbog odmora i relaksacije i redovno bi tamo vodio i svoje učenike.

Vidiš, uvela salata nije dobra, pa ako na kraju dana završiš kao uvenula salata, zasigurno si nisi osigurao kvalitetno vrijeme molitve. Mi smo samo ljudska bića, nismo automati, a ljudska bića moraju imati vremena i za odmor i za opuštanje. To nije luksuz, to je potreba bez koje ni molitveni život neće napredovati. Nemoj misliti da sam protiv rada zato što kritiziram preveliku radnu aktivnost koja danas dominira vjerničkim životom. Daleko od toga. Već je sveti Pavao rekao tko ne radi, ne treba ni da jede, a sveti je Franjo tome dodao amen. On se nije sramio rada svojih golih ruku, štoviše bio je na to ponosan. Rekao je i svojoj braći da trebaju raditi za kruh koji jedu, a to je bilo onda kad nisu molili.

Ako netko misli da može cijeli dan lutati amo-tamo vođen samo svojim osjećajima i fantazijama ništa ne radeći, tada si na kraju dana sigurno neće moći ni osigurati kvalitetno vrijeme za molitvu, jer kao što je rasipao svoje vrijeme rada, rasipat će i svoje vrijeme molitve.

Vidiš, Peter, osigurati kvalitetno vrijeme za molitvu znači imati vremena za duhovno štivo, imati vremena za odmor i opuštanje i imati atmosferu tišine i samoće. Nauči služiti Bogu sada kad je tvoj glavni posao studirati kako bi se osposobio da u budućnosti služiš drugima. Ako to ne shvatiš dovoljno ozbiljno, nećeš biti sposoban. ni molitvu uzeti ozbiljno. Prije nego shvatiš gdje si, bit' ćeš svagdje, a gdje ćeš biti kad dođe vrijeme za molitvu?

Cjelokupni se duhovni život sastoji od ravnoteže između vremena za molitvu, vremena za rad i vremena za odmor i opuštanje. Sve je to troje u osjetljivoj ravnoteži i uspjeh ovisi o tome. Izbaciš li nešto u žurbi iz tog odnosa, sve će se poremetiti i nećeš nikamo dospjeti.

Kad sam bio učenik, igrali smo igru "Hop, zakorakni i skoči". Mislim da se to danas zove trostruki skok. Želio sam postići školski rekord u preskakanju. Vježbao sam i vježbao, ali jednostavno nisam uspijevao. Na kraju sam slomio svoj ponos i zamolio školskog instruktora da dođe i da mi kaže u čemu griješim. Silno sam se naljutio na sebe kad sam saznao jednostavnu stvar. Rekao mi je da je moj prvi korak 'hop' predugačak, i da zato ne uspijevam. Bio sam u neravnoteži i kad sam stigao do druga dva - 'zakorakni i skoči' - nisam mogao postići rezultat. Tek kad sam naučio proizvesti odgovarajući prvi korak, sve je postalo jednostavno. Konačno sam postigao uspjeh i srce mi je bilo zadovoljno.

Nedavno me je posjetio jedan mladi brat bolničar koji je bio tako uvjeren u važnost molitve pa je molio više od šest sati dnevno, što je za njega imalo razorne posljedice. Nije imao vremena za odmor i opuštanje, postajao je sve napetiji dok na kraju nije počeo trpjeti i njegov posao i ljudi kojima je želio služiti. Trebalo mu je tri mjeseca kućne njege da dođe k sebi, i da uvidi da ga je mnogo više vodio ponos nego poniznost. Vjeruj mi, to je danas rijedak slučaj, jer danas nije glavni problem da ljudi predugo mole nego prekratko. Duhovnost koja je predugo bila usredotočena na aktivnost, jedva da si danas može osigurati dovoljno vremena za odmor i opuštanje a kamoli za molitvu. Ključna riječ je ravnoteža, ili kako to nadbiskup Arnou zove benediktinska umjerenost. Sjeti se što je govorio prošle godine pa ćeš možda moći vidjeti osnovu duhovnog života kao blago pokušavanje, pronalaženje ravnoteže između molitve, odmora, opuštanja i rada. Ako tu ravnotežu ikad postigneš, bit će to dar od Boga, dar koji nam daje kad ga pokušavamo naći. Sjećaš li se nadbiskupove priče o

stroju za pranje rublja? Eto, ono što je istina o molitvenom životu posebno je istinito općenito za duhovni život. Dok blago pokušavamo naći umjerenu ravnotežu u svemu što činimo, taj ćemo dar postepeno i dobivati."

"Ali što je sa životom svetaca?" zapitao sam naglo, "meni izgleda da u njihovim životima postoji potpuno odstupanje od ravnoteže, čak i onda kad umjerenost propovijedaju drugima."

"U pravu si", odgovorio je otac Claude, "to je zato jer su oni već primili dar umjerenosti a postignuta ravnoteža je dovela njihov cjelokupni duhovni život u sklad pa su potpuno i u svako vrijeme otvoreni Božjoj ljubavi. A kad se to jednom dogodi, svi ranije odvojeni dijelovi se postupno stapaju jedan u drugi u novu ravnotežu i tada po ljubavi sve postaje harmonično kao jedno, odjednom i u isto vrijeme, upravo kao što je to kod Boga, jer se u njihovim životima počinje odražavati Bog.

Neki svetac može provesti i šesnaest sati dnevno služeći drugima i izgleda da ima vrlo malo vremena za molitvu i odmor, no to je zato što njihove živote u ravnoteži i umjerenosti podržava i ispunjava energija ljubavi koja ih u svako vrijeme i u svakom trenutku potpuno otvara i Bogu i čovjeku. Govorim o svecima koji su dosegli vrhunce duhovnog rasta, ne o samopouzdanim početnicima koji pričaju o kontemplaciji u akciji, vjerujući da su dosegli te vrhunce, a jedva da su u podnožju brijega.

Eto, Peter, to je sve za sada. Pitao si me o askezi i sad je imaš - askeza srca. Ako si dobro razumio, sve će ostalo doći samo na svoje mjesto. Sjeti se riječi evanđelja: 'prvo traži Boga i njegovo kraljevstvo, i sve će ti se drugo nadodati'. Da sam ti rekao da prestaneš pušiti i piti, da prestaneš gledati televiziju, odlaziti u kino ili kazalište, a ti u tome toliko uživaš, vjerojatno bi bio sretan i sretniji nego da sam ti poklonio košulju koja ti odlično pristaje, ali to ne bi trajalo dugo. Poput svijuu i ti bi završio u ćorsokaku umoran, prazan i bez iluzija. Zapamti načelo: ne odbacuj ništa što voliš i u čemu uživaš tako dugo, dok ti to svakodnevno ostavlja dovoljno kvalitetnog vremena za molitvu. Tada ćeš, kako ljubav bude ulazila u tebe, početi stjecati ponešto iskustva o toj ljubavi, nešto kao mir i radost koju je Isus obećavao. Tek tada će ti bezvrijedni užici i zabave, koji su ti prije toliko značili, postati beznačajni, izbljedjet će želja za njima i netko će drugi postajati središte tvog cijelog života i tvog cijelog bića; svega onoga što jesi, što kažeš i što činiš."

Za mene je bilo vrlo bolno kad je, kratko prije Uskrsa, otac Claude bio premješten u jedan drugi samostan u Lyonu.

Još uvijek sam odlazio k ocu Le Bacu koji mi je veoma mnogo pomogao u mom molitvenom životu, no nije mi mogao zamijeniti oca Claudea koji me je uvodio u franjevačku duhovnost. Madame de Gaye je dala sve od sebe, no morala je priznati da nema ni podloge ni sposobnosti poučavanja, ali me je ohrabivala da se sam hranim kako najbolje znam, uz pomoć njezine bogate knjižnice. Nikada u životu nisam vidio bolju zbirku o franjevačkoj duhovnosti od njene. Iskoristio sam je koliko god su mi to moji studiji na fakultetu dozvoljavali.

Premda madame de Gaye nije bila dobar učitelj, bila je dobar organizator i taj je dar izvrsno koristila. U skladu s mojim zanimanjem isplanirala je za sljedeću godinu razvoj mojih pogleda na franjevački svjetovni red.

Tako smo odlučili da krajem rujna zajedno posjetimo franjevačku Italiju čim primim rezultate svojih testova. Posjetili bismo Assisi i druga mjesta povezana sa svetim Franjom, a na kraju bismo posjetiti njenu stariju kćerku Francoise koja živi u franjevačkom samostanu Clitunno, smještenom negdje na pola puta između Spella i Spoleta.

Za mene je sredila da nakon toga ostanem i proboravim četiri mjeseca u franjevačkom pustinjском domu na Monte Casale, visoko u brdima u podnožju Apenina, iznad gradića Borgo san Sepolcro. Ona će se vratiti u Pariz, a ja ću joj se ponovo pridružiti u proljeće, kada moram početi s pripremanjem za zavjete.

Srećom su rezultati testova bili dobri, nisam morao ništa ponavljati pa sam otputovao u Italiju u miru znajući, da je jedan važan odjeljak moga života završen. To mi je omogućilo da se punom pažnjom posvetim sljedećem premda još uvijek nisam imao ideju kako će se to točno završiti.

Madame de Gaye željela je da cijeli tjedan provedemo u Firenci da mi može pokazati mnogobrojna velika umjetnička djela po kojima je taj grad poznat. Prihvatila je da je došlo do raskoraka između kršćanske duhovnosti i renesanse, ali idući svojim putem, pokazala mi je sve velike uspjehe koje je čovječanstvo postiglo u znanosti i umjetnosti u doba renesanse. Naglašavala je da nije povjesničar umjetnosti, ali da ljepotu doživljava poput svetog Franje, koji je bez sumnje bio opčinjen najvećim Božjim djelom - čovjekom, pa tako i velikim umjetničkim djelima koje je on u renesansi stvorio.

Priznajem da me je umjetnički sjaj Firence izbacio iz ravnoteže pa mi je već nakon tri dana bilo previše. Stajao sam u crkvi La Santa Croce ispred Giottovog Raspeća koje oduzima dah kad sam počeo osjećati želju za samoćom, da budem sam ne zato da bih prekinuo okus onog što sam vidio, nego da dobijem vremena da to probavam i prihvatim vrijednost ljepote koja me je zahvatila od tih veličanstvenih djela. Nisam želio trčati od jedne slike do druge, želio sam gledati Original.

Zaista je divno uza se imati osobu s kojom si uspostavio takav odnos da možeš izraziti točno ono što osjećaš i da će te ona razumjeti.

"Potpuno te razumijem", rekla je madame de Gaye, "možda ćeš sada i ti bolje razumjeti zašto je Franjo osjetio tako silnu potrebu da ode u tamu špilje i da osjeti izvor čiji je odsjaj vidio na svjetlu. Kad je ponovno izašao, mogao je jasnije vidjeti stvari oko sebe i Onoga Jedinog koji je sve u svemu."

Madame de Gaye me je odvela do male franjevačke crkvice u Fiesoli, smještenoj visoko na brdu. Ostavila me da tamo svaki dan provedem sate i sate odvojen od svega u osami molitve. U razmacima, u pažljivo odabranim trenucima, u doba kad je sunce bilo visoko, pokazivala mi je ono najljepše što još nisam vidio, fantastične dijelove starog grada. Moje je srce doslovce treperilo, ne zbog fizičke i duhovne tame mojih samotnih molitava koje su bile u tako dramatičnom kontrastu s onim što bih vidio na svjetlu, nego zbog toga što sam otkrio djelić onoga što je Franjo vidio u svojoj tami, tako da sam i ja, na svjetlu mogao vidjeti sve oko sebe jasnije nego ikada ranije. To je bila lekcija koju sam dobro naučio jer se ponavljala iz dana u dan.

Cijelo vrijeme boravka u Firenci, a i na cijelom putovanju po franjevačkoj Italiji, nismo bili vani više od pola dana. Drugu smo polovinu provodili u osami kojoj smo se oboje stalno vraćali. Ako smo jutro proveli razgledavajući gradove, crkve i mjesta vezana sa svetim Franjom i opijali se ljepotom talijanskog krajolika, poslije podne ili večer bismo proveli u osamljenoj molitvi proživljavajući ono što smo tijekom dana vidjeli i doživjeli

Na takav smo način slijedili tragove svetoga Franje, ne zato što smo hodili putovima kojima je on hodao, nego jer smo u prvom redu, slijedili njegov pogled, gledali ono što je on vidio u svemu stvorenom oko sebe, a najviše Onog Jedinog koji je to stvorio.

Noć uoči posjeta samostanu u kojem je kao redovnica franjevka živjela najstarija kći madame de Gaye, Francoise, proveli smo pričajući. Bili smo u blizini samostana Campello sul Clitunno.

Bilo je to prvi put da mi je madame de Gaye pričala -malo više o svojoj obitelji i o svojoj kćeri Francoise. Po njenom su pričanju de Gaye bili osiromašeno francusko plemstvo, premda su u mojim očima izgledali jako bogati. Međutim po njihovim standardima oni su u svijetu pali veoma nisko.

Bernard je neznatno pretjerao kad je onomad objavio da će on biti markiz od Magdebourga, jer njegov je djed zaista to bio, markiz i veoma poznat i uvažen član pariškog visokog društva. Od dana kad me je ta obitelj tako lijepo primila, osjećao sam se kod njih kao kod kuće, premda sam duboko u sebi osjećao društvenu razliku među našim obiteljima.

No, nije nas priča madame de Gaye o njenim precima držala budnima do ponoći, nego je to bila izvanredna priča o Francoise, najstarijoj od triju kćeri madame de Gaye.

Po svemu sudeći ona je još kao dijete bila nešto kao promašaj; nestaško koji je uvijek upadao u neprilike, neka 'crna ovca', kako ju je madame de Gaye često nazivala. U doba kad je počela studirati medicinu u Parizu, oni su još uvijek bili velika i ponosna obitelj. A onda je iznenada napustila kuću i odselila se u Latinsku četvrt. Počela se družiti s nekim, u najmanju ruku čudnim, češkim slikarom. On ju je toliko opčinio da je tijekom nekoliko sljedećih godina zamijenila svoj otmjeni životni stil sa sudbinom skupine anarhista koji su u njemu gledali svog gurua, barem tada kad je bio trijezan. To je bilo njeno dramatično iskustvo koje joj je potpuno promijenilo život.

U to se vrijeme dogodila strašna nesreća na kolodvoru Gare du Nord. Nekoliko ljudi je poginulo, a mnogi su bili ozbiljno povrijeđeni. Francoise su pozvali da pomogne. Asistirala je kirurgu koji je jednoj osamdesetogodišnjoj starici nađenoj pod kotačima vagona amputirao obje noge. Francoise je dobila dužnost da je nadgleda kad su je prebacili u bolnicu, i ta je jednostavna žena promijenila njezin život.

Dok ju je njegovala, primijetila je da ispod odjeće oko struka, nosi maleno franjevačko uže. Na pitanje što joj je to, starica je odgovorila da pripada franjevačkom trećem redu. No ono što je impresioniralo Francoise bila je golema snaga ove žene, a posebno način na koji se tako hrabro borila sa strašnim bolovima. Bilo je u njoj nešto što Francoise nikada ranije nije susrela. To ju je privuklo k njoj ne da joj pomaže kao liječnica, nego jednostavno da bude uz nju. Kada je jedna starica počela malaksati, Francoise joj je trebala reći da se za nju više ništa ne može učiniti i da umire.

U trenutku kad je čula te riječi, starica je raširila svoje ruke i rekla 'dobro došla, sestro smrti'. Otada je odbijala uzimati bilo kakvo sredstvo za smirenje bolova, čak je i hranu odbijala bojeći se da u njoj ima sredstava za smirenje.

Francoise je smatrala da su joj boli bile neizdržive, ali se nikada nije požalila niti rekla riječ o svom trpljenju. Uz ostalo, postala je i medicinski fenomen jer su liječnici i sestre dolazili gledati kako se može izdržati tako akutna bol a da je se ne osjeća. Dolazili su vidjeti pacijenta, a odlazili su uvjereni da su vidjeli sveticu. Nije bilo samo to da je trpjela bolove s takvom snagom, nego je izgledalo da joj to pričinja radost i daje neki duboki mir, koji je prelazio na svakoga tko bi joj se približio. Bilo je još nešto, nešto malo ezoterično što je izgleda Francoise, koja je u to vrijeme bila tvrda ateistkinja, privuklo još više jer to nikad ranije nije osjetila. Bio je to neki slatkasto-prodoran miris koji je staricu obavijao i potpuno prekrivao miris gangrene koja se razvijala u

njezinim udovima. Najčudnije u svemu je bilo to da su neki taj miris osjećali a neki ne. No mir i radost koji su iz nje zračili sve do njena kraja, svatko je osjećao.

Francoise je bila kraj nje kad je kraj došao i tad je, doslovno rečeno, osjetila "miris svetosti". Trenutak prije posljednjeg izdisaja podigla je ruku s kreveta i utisnula nešto Francoise u ruku, a zatim je umrla. Kad je Francoise otvorila ruku vidjela je da u ruci drži franjevačko uže koje je ta sveta žena nosila gotovo do samog kraja. Poruka je bila jasna, u najmanju ruku za Francoise.

Za manje od tjedan dana ostavila je svoga ljubavnika i njegove prijatelje anarhiste, pomirila se s Crkvom u kojoj je odrasla i otišla vidjeti oca Claudea. On joj je obećao dati duhovne upute i na kraju ju je primio u treći red svetoga Franje.

Prije nego što će je predstaviti ostalim članovima reda u Parizu, rekao joj je da treba provesti godinu dana u novicijatu. To je značilo da se podvrgava poslušnosti ministri franjevačkog svjetovnog reda. Radosno je to prihvatila, nesvjesna da je ministra njena vlastita majka koju nije vidjela preko tri godine.

Bilo je to sretan povratak majci, bila je poslušna od početka, ne samo kao novakinja nego i kao kćerka, te se vratila natrag u Ulicu Magdebourge broj pet.

Nakon što je primljena u treći red, otišla je u Afriku, najprije u Sudan a zatim u Ugandu da radi s ostalim sestrama franjevka i liječnicima u misionarskoj bolnici u predgrađima Kampale. Nakon tri godine rada u ekvatorijalnoj Africi osjetila je poziv prema samoći, koji je suzbijala intenzivnim radom sve dok je nisu angažirali kao misionarskog liječnika. Tada je slučajno u bolnici srela jednu sestru franjevku iz bolnice u Shisongu u Kamerunu. Ona joj je pričala o jednoj jedinstvenoj zajednici sestara koje žive visoko u umbrijskim brdima u Italiji, iznad Fonti del Clitunno kraj izvora svete rijeke Clitunnus, gdje su se još rimski vojnici kupali prije odlaska u bitku, tisuće godina prije Franjina rođenja.

Kad sam upitao madame de Gaye o tim sestrama i kojem redu pripadaju, bio sam iznenađen kad sam čuo da ne pripadaju niti jednom redu, u najmanju ruku one nisu redovnice u legalnom i pravnom smislu. Osnivačica, koju one vole nazivati Majkom, je sestra franjevka koja je na kraju Prvog svjetskog rata radila u nekoj veoma prometnoj bolnici u Rimu. Kad se zamorila svojim napornim poslom, jer je imala vrlo malo ili uopće nije imala vremena za molitvu koja je njoj tako mnogo značila, iznijela je svoj problem pretpostavljenima koji nisu imali razumijevanja za to. Međutim, mudrim ponašanjem i radom, uspjela je izbjegavanjem činovnika i birokrata koji okružuju Svetog Oca doći do njega i njemu osobno izložiti svoju potrebu. Bio je oduševljen i dao joj je dozvolu da napusti svoj red, da zadrži svoj zavjet čistoće i da pronade neko okruženje pogodno za molitvu za sebe i za one druge sestre koje budu slično osjećale.

Poslije priličnog traganja po cijeloj Italiji, srela je u Firenci nekog anglikanca s dosta novaca i razumijevanja da financira tu pustolovinu u Campello sul Clitunno. Kad ih se sakupilo nekoliko, preselili su se u zabačenu i prostranu pustinjsku kuću, smještenu malo podalje uz brdo, sagrađenu oko stare stijene ili špilje koju je kao mjesto molitve rabio sveti Franjo i drugi slavni franjevci. Sestre nisu nikad osjetile potrebu da dobiju crkvenu dozvolu za osnivanje samostanskog reda, više su voljele slobodu i neovisnost što su zadržale do današnjih dana. Njihov je način života prvenstveno pustinjački, a nadahnuće im je franjevačko. Općenito sve slične zajednice pripadaju središnjem franjevačkom trećem redu, ali njih nikada nitko nije tražio da se i oni uključe.

Gotovo da možeš vidjeti pustinjski dom u Campello sul Clitunno, ali da bi se stiglo do njega treba proći dugačkim zaobilaznim putem koji vodi do samostana, ali to baš i nije jednostavno.

Madame de Gaya mi je rekla da ćemo auto ostaviti na kraju prašnjave, neravne ceste koja ide obronkom brda i tada ćemo još milju pješaćiti kozjom stazom do njihova pustinjskog doma koji se smjestio visoko iznad izvora clitunnske svete vode. Kasnije će jedna sestra pokupiti naše stvari i donijeti ih na samostanskoj muli jer, mi smo namjeravali ovdje ostati tri tjedna.

Čudno je kako si stvaramo sliku o osobi o kojoj smo puno čuli, a kad je sretnemo slika se u trenutku razbije na komadiće. Nisam sasvim siguran kakvu sam sliku stvorio o Francoise, možda se njeni dijelovi još uvijek nisu bili ni stopili u jednu sliku, no u svakom slučaju ona je pala u zaborav onog časa kad je Francoise ušla u sobu. Bila je jednostavno prelijepa, ne samo po svjetskim mjerilima ljepote simetrično i savršeno oblikovanog modela, imala je i mnogo više. Nije bila manekenka, nego žena u punom cvatu, cvat obliven rumenilom što od unutarnje svjetlosti koja je zračila toplinom, što od zrelosti i životne osobnosti.

Svaki je mišić njena lica govorio, bilo kad je naginjala glavu, bilo kad je podizala obrve, rastavljala ili skupljala usne, sve je to govorilo o visoko inteligentnoj, ali prije svega pravoj ženi.

"Dakle tako samoća senzibilizira dušu", pomislio sam, "upijaš ono što primaš, i to prema vani sjaji poput novog i jedinstvenog utjelovljenja Onog Jedinog koji je Sve u svemu."

Što god da je Francoise bila ranije, ona to više nije bila, u to sam bio siguran.

Prva reakcija kad je ušla u sobu bila je da sam pocrvenio kao nikada ranije, jer sam bio tako omamljen onim što sam vidio. Zahvaljivao sam Bogu što je mala kamena sobica za razgovor bila tako mračna da moju smetenost nisu primijetile ni Francoise ni madame de Gaye.

Moja druga reakcija na Francoise bila je neočekivana kao i prva, jer sve što sam čuo o njoj nije mi dalo ni pomisliti da bih mogao s njom smjesta uspostaviti vezu kao s osobom. Ispravno ili ne, uvijek stvaram sud o ljudima prema tome kako se osjećam u njihovoj blizini i koliko mi omogućuju da budem ono što jesam, a da se ne trudim nešto učiniti kako bi me prihvatili. Francoise je upravo bila to. Osjećao sam se kao kod kuće. Nikada i ni u kakvim uvjetima nisam osjećao obvezu učiniti bilo što osim biti svoj, ni tada ni u nekom budućem vremenu.

Proveli smo cijeli prvi dan u pustinjačkoj kući s Francoise. Pokazala nam je okoliš, puteljke koji će nam omogućiti da istražujemo okolinu za vrijeme svog boravka u doba odmora. Poslije tog prvog dana, susretali smo se s Francoise samo na jedan sat svaki dan poslije večere. Ostalo vrijeme ona je nastavila živjeti svojim životom pustinjaka čemu se predala s potpunim napuštanjem svega. Mi smo s naše strane pokušavali činiti slično. Imali smo o mnogo čemu razmišljati, a ja sam trebao i mnogo molitve. Ne bih mogao poželjeti bolju okolinu za povlačenje u samoću.

Početak drugog tjedna madame de Gaye je saznala da je njezin nekadašnji duhovni voditelj, otac Guido, postao gvardijan u samostanu San Fortunata u Monte Casale upravo s druge strane doline. Dogovorila je sastanak i ispričala se što će nas ostaviti na par dana, ali ona jednostavno mora vidjeti čovjeka koji joj je toliko pomogao u prošlosti i s kojim bi se željela savjetovati o nekim stvarima u svojoj budućnosti.

Bio sam sretan što ću moći sam razgovarati s Francoise svaku večer. Osjećao sam da joj mogu reći stvari o kojima mi je inače teško govoriti čak i njenoj majci i kao što sam uskoro uvidio, ona je bez sumnje imala također mnogo toga da mi kaže jer je već napredovala u životu koji sam ja tek želio prigrliti s nekim sličnim predanjem kakvo je nju dovelo u Clitunno. Rekao sam joj sve što se moglo reći o meni, daleko više nego sam to ikada ikome ranije rekao. Bilo je to prvi put da pričam te stvari nekome iz svoje generacije. Ona je pokazala interes za detalje koje sam po instinktu osjećao da ne zanimaju svećenike, koji su meni u prošlosti toliko pomogli, tako da sam se jedva zaustavio.

Otac Le Bac i ostali svećenici, koji su mi tako mnogo pomogli, siguran sam da su me slušali i razumjeli što sam im govorio, ali Francoise je slušala drugačije, slušala je srcem

Mislim da se ipak razlikuje kako slušaju muškarci a kako žene, no bilo je među nama i nešto više; nešto što niti jedan od nas u to vrijeme nije shvatio.

"Sretna sam što si dozvolio majci da te uključi u ovo svoje putovanje", rekla je, "ona je odličan organizator čak i onda kad to radi s malo previše žara kao ono u Firenci, no razumijem je stoje pokušavala učiniti. Nije sva renesansa bila loša. Daleko od toga. Gdje bi danas bila medicinska znanost da nije bilo uspona prirodnih znanosti i novih znanstvenih spoznaja koje imaju svoje početke u velikom prosvjetiteljstvu?"

"Tako, ti si dakle na majčinoj strani protiv mene!" zadirkirao sam je.

"O ne, nemoj krivo shvatiti, Peter. Razumijem što misliš i slažem se s tobom, jer i ja sam iskusila nešto od te najgore neumjerenosti koju ti nazivaš aktivno-centrirana duhovnost, to jest duhovnost usredotočena na djelovanje. Ne zaboravi da sam provela mnogo vremena u misijama i znam da te jadne Afrikance evangeliziraju misionari koji su odgojeni na europskom shvaćanju kršćanstva, što je njima nepristupačno ako ih prvo ne europeiziraš.

Vidiš Peter, doživjela sam nešto poput drugog obraćenja kad sam otišla u Afriku. Mislila sam da ja idem tamo obratiti njih na naše vlastito življenje kršćanstva, da bih tamo otkrila da su oni mene obratili.

Dok sam vodila kliniku u Sudanu bila sam zadivljena praktičnim kršćanstvom što je bio normalan način života tih ljudi koje sam smatrala 'poganima', ljudi koje ja trebam obratiti. Međutim, nisam mogla prijeći preko činjenice da se oni međusobno vole i da sve što dobiju dijele među sobom, ne samo s onima s kojima su blisko povezani, nego čak i s onima koji su imali više od njih. Promatrajući tada našu tako zvanu sofisticiranu kršćansku kulturu iz koje sam došla, shvatila sam da je u našem svijetu nešto radikalno loše a ne u njihovom, nešto je radikalno loše sa mnom a ne s njima.

Čudno, ali to je bilo moje iskustvo praktičnog kršćanstva dok sam živjela u Africi. To me je dovelo ovamo da tražim od Boga nešto od dobrote, ljubaznosti i plemenitosti duše, što sam je vidjela u njima. No, dosta s mojim misionarskim iskustvom. Peter, vidim da sam te počela zamarati."

"Ne, uopće nisi, Francoise. Sve što si rekla fasciniralo me je, jer sam se i sam jedno vrijeme bavio mišlju da odem u Afriku kao misionar, no onda sam uvidio da prvo meni treba obraćenje a tek onda mogu ići obraćati druge. To je razlog zašto me toliko zaokuplja molitva i zašto je ona meni tako važna. No bojim se da usprkos svih mojih velikih razgovora i pomoći koju sam obilato primao, jednostavno još uvijek ne znam pravo značenje molitve, ili da budem precizniji, došao sam u slijepu ulicu.

Ovih posljednjih nekoliko tjedana što sam proveo u franjevačkoj Italiji bila mi je velika pomoć, no ostala je činjenica da još uvijek dolazim u nepriliku kad želim naći ono što otac Claude naziva ustrajnim kvalitetnim vremenom molitve. Jednostavno nisam stigao nikamo. Sve sam više i više frustriran i pomišljam da bi bilo bolje da se prihvatim nekog korisnog posla za svoje prijatelje i za ljude oko sebe."

"Vjeruj mi", odgovorila je Françoise gledajući me iznenada vrlo ozbiljno, "nema ništa važnije u ovom posebnom trenutku tvog duhovnog putovanja od ustrajnosti u molitvi."

"Ali što da radim?" zapitao sam.

"Moraš naučiti čekati. Eto to moraš raditi. Najvrednije učenje u evanđelju o molitvi se može svesti na jednu jedinu riječ - čekanje. Sada je upravo došlo vrijeme da naučiš čekati.

Konačna se mudrost nalazi u čekanju podno križa i tu se ona jedino može naći - to je ona mudrost koja je kamen spoticanja Židovima a ludost Grcima."

"To mi zvuči malo previše kao kvijetizam - ništa ne raditi i čekati. Ja želim znati što trebam raditi."

Françoise se nasmijala.

"Oh, Peter, oprosti, ali moram se smijati. Sve tvoje priče se stalno vrte oko štete koju je razdoblje poslije renesanse napravilo u duhovnosti. Stalno govoriš o duhovnosti usredotočenoj na djelovanje i o tome kako smo zaboravili pravo značenje molitve, a ti si upravo taj koji im se želi pridružiti, jer stalno želiš kontrolirati svoju vlastitu duhovnu sudbinu. Gdje god da počneš u molitvi, uvijek ćeš stići do točke u kojoj ćeš otkriti da uopće ne možeš moliti, da ne možeš učiniti apsolutno ništa, nego čekati Boga koji jedini ima sve pod kontrolom. To se uči čekanjem, ne mjesecima, nego godinama stajanja u podnožju križa. Tada i tu se pred tobom počinje otvarati stvarni mistični život, a ti želiš sve prerezati i pobjeći prije negoli si i započeo.

Sve milosti i pomoći koje si do sada primio, bile su ti dane kao podrška ovom trenutku. Sada moraš naučiti najtežu lekciju. Moraš naučiti čekati Boga u podnožju križa. To je mjesto na koje se dovode svi grešnici da bi postali sveci. Zbog toga su veliki crkveni oči vidjeli Mariju Magdalenu kao savršen model Crkve. Zato se ona uvijek prikazuje kako se pridržava za križ i čeka u njegovu podnožju da bi svima koji će slijediti Krista pokazala gdje grešnici mogu postati sveci. Jesi li bio u crkvi San Marco u Firenci?"

"Da, jesam."

Tada si vidio crtež fra Angelica kako kleči moleći se, a u sobi iza njega je slika koja prikazuje svetog Dominika u podnožju križa, i Franju su veliki slikari prikazivali kako se moli klečeći. Svi oni čekaju pleromu, izlivanje Duha Svetoga. Nitko ne zna kad će on doći, možda o trećoj uri, možda o šestoj, a možda tek o devetoj. Nitko ne zna kad. Sve što znamo je da će doći u sat u koji ga budemo najmanje očekivali, poput lopova, u noći. Do tada naš posao mora biti završen a mi spremni kao mudre djevice.

"Ali kako da to učinim?" upitao sam misleći da tu ima nešto za što se mogu uhvatiti i što bih mogao učiniti.

Ponovno se Françoise nasmijala.

"Peter, ti si stvarno nepopravljiv. U redu, ima još nešto što možeš raditi dok čekaš. Možeš nastaviti vježbati kajanje srca, najbolje što možeš, a to znači najblaže što možeš. Onim riječima i molitvama koje te najbolje okreću Bogu otvaraj mu srce tako da budeš uvijek spreman primiti Onoga Jedinoga koji će doći kad ga najmanje budeš očekivao. Ako zaspiš kad on dođe, ili ako otrčiš po ulje, ako tvoje srce u tom času ne bude plamtjelo, to zasigurno njemu neće biti dobrodošlica.

Ima još nešto što možeš učiniti. Možeš najbolje kako znaš osloboditi svoje srce od rastresenosti i napasti koje te sprečavaju da se ustrajno okrećeš Bogu u molitvi. Ako tvoje srce čeka nešto drugo ili nekoga drugoga, tada ne može čekati Boga, jer ti tada piješ i gasiš žeđ na nekom izvoru izvan molitve, a taj raspljuje rastresenost u molitvi. Drugim riječima, ako misliš da se možeš na brzinu odreći jutarnjih križaljki ili tvog omiljenog kriminalističkog romana i za to vrijeme moliti, to neće biti kvalitetno vrijeme molitve i nemoj se čuditi ako pola molitvenog vremena provedeš u traženju južnoameričke rijeke s četiri slova koje počinje slovom Z, ili koja će biti sljedeća ubojičina žrtva. Nemoj misliti da možeš samo tako isključiti svoju sapunicu i uključiti misao na Boga, jer ćeš većinu svog molitvenog vremena provesti razrješavanjem bračnih problema obitelji koja ne postoji u stvarnosti nego samo u televizijskom studiju. Gubit ćeš vrijeme zaokupljen mislima o užicima svojih filmskih junaka i želje tvoga srca bit će daleko od Boga.

Peter, molim te, nemoj me krivo shvatiti. Sjeti se što ti je rekao otac Claude. Ne kažem da se odrekneš televizije, rješavanja križaljki, romana ili tako nečega, ali samo tako dugo, dok ti oni ne oduzimaju svakodnevno ustrajno i kvalitetno vrijeme molitve. Otac Claude ti je objasnio svrhu onoga što on zove karate princip, i ja to neću ponovno objašnjavati - sve je to dio askeze srca koji moraš vježbati dok pokušavaš strpljivo i pažljivo čekati u podnožju križa."

"Shvaćam što misliš", odgovorio sam i zaista sam razumom sve jasno vidio. No još uvijek sam bio neiskusni i nespreman za napadaj strasti koja će me preplaviti sljedećih mjeseci i koja će tako pustošiti po drugoj strani mog duhovnog putovanja, da će me dovesti do ruba i odluke da sve napustim prije negoli sam stvarno i počeo.

"Ni to nije sve", nastavila je Françoise, "razveselit ću te kad ti kažem da možeš još nešto učiniti. Možeš nastaviti, kako najbolje znaš i umiješ, vježbati kajanje srca unutar i izvan molitve, nastojeći se obraćati i otvarati Bogu i doticati ga u potrebi. Na kraju dana kvaliteta tvoje ljubavi u molitvi biti će procijenjena prema kvaliteti tvoje ljubavi izvan molitve. Nitko ne može vidjeti tvoju ljubav prema Bogu, no svi mogu vidjeti tvoju

ljubav prema čovjeku, i po toj ljubavi će suditi o tvojoj ljubavi prema Bogu. Sveti je Ivan to rekao potpuno jasno.

Otac Angelo je često dolazio iz Monte Casalea ovamo da s nama priča i da nas ispovijeda. Prošlog nam je mjeseca ispričao priču o dva mlada novaka koja su posjetila svetoga Franju, kratko prije njegove smrti. Legenda kaže da su ga prvo pitali kako zna da je stigao do istinske kršćanske molitve, a Franjo im je bez razmišljanja odgovorio. 'Naravno po ljubavi prema bližnjemu'. Tada ga je drugi novak, ohrabren prijateljskim načinom s kojim je sveti Franjo odgovorio, zapitao sljedeće: 'A kako sveti oče možemo reći da smo stigli do savršene kršćanske molitve?' Ponovno je odgovor došao bez oklijevanja: 'Po vašoj ljubavi prema vašim neprijateljima'. Ta kvaliteta ljubavi ne raste samo čovjekovim vlastitim nastojanjima bez obzira koliko se trudio. To je čisti dar i zato je to uvijek autentičan znak svetosti.

Sve se može simulirati: i dar jezika, i dar prorokovanja, i dar ozdravljanja, i čuda svake vrste, no čak i onda kad je sve to istinito, to još uvijek nije znak istinske svetosti. Znak istinske svetosti je stalna nesebična i neuvjetovana ljubav prema drugima, sve do točke ljubljenja neprijatelja, bez obzira je li on kršćanin ili poganin.

Budući da naš duhovni život ovisi o neprekidnom obraćanju, mi tako dozvoljavamo Božjoj ljubavi da nam prilazi sve bliže i bliže, i ona polako počinje osvjetljavati nesavršenosti i nečistoće naše ljubavi u usporedbi s Božjom. To je početak mističnog pročišćenja koje se mora nastaviti tako dugo dok se iz našeg srca ne ukloni svaka zapreka ulasku Božje ljubavi. Da bi olakšali proces unutarnjeg čišćenja, moramo prihvatiti grešnost i prostrijeti se razotkriveni pred Bogom dok nam njegova ljubav prilazi sve bliže i bliže. Sakrament pomirenja pomoći će nam da možemo oprostiti, i izvor grešnosti u nama bit će očišćen.

To je razlog zašto je ispovijed bila tako važna pustinjским očima.

Kad su redovnici odlazili u pustinju, odlazili su u potragu za voditeljem - duhovnim ocem, koji će ih voditi prema Bogu. Zna se, a i razumljivo je da su odlazeći u pustinju dolazili u dodir s Božjom ljubavi, usmjeravali se prema Bogu i dolazili do iskustva Duha Svetoga, dok su se njihove osobne slabosti i grešnosti sve više razotkrivale. Kad bi se to dogodilo, vidjeli su u punom svjetlu svoju vlastitu grešnost, pa su se mogli ispovijedati svom duhovnom ocu ili duhovnoj majci. Tek kasnije je Crkva počela insistirati da se takva ispovijed može smatrati sakramentom jedino ako je učinjena pred svećenikom, no tako nije bilo u ranim danima kada je svetost bila jedina kvaliteta koju je redovnik tražio od svog duhovnog vođe.

Eto, upravo pred par dana naišla sam u našoj biblioteci na neku staru duhovnu knjigu napisanu za vitezove. U njoj piše da se svaki vitez prije bitke mora ispovijediti svećeniku, a ako ga ne nađe, onda svom pratiocu, a ako ni njega nema, onda svom konju! Ne mislim da je takva ispovijed sakramentalna, ali je, nema sumnje, zdrava, u najmanju ruku s psihološkog stajališta, i mislim da je to upravo srž stvari. Sakramentalna ispovijed ima mnogo dublje značenje, jer poniznost koja uključuje iskazivanje grešnosti nekom drugom u sakramentu, djeluje kao povećalo koje upravlja zrake Božje ljubavi na izvor grešnosti u nama. Tako grešnost može biti spaljena, a to što neki oči u Crkvi zovu drugo krštenje vatrom, i to je, doslovno rečeno, početak čistilišta na zemlji."

"Žao mi je", nastavila je Francoise, "možda je to bio malo prevelik zalogaj, no dozvoli mi da ukazem na točku koju pokušavam objasniti. Kad je Bernard bio maleni dječak, kupila sam mu za Božić povećalo da može promatrati različite marke iz svoje zbirke maraka. No on mu je ubrzo našao drugu upotrebu. Otkrio je da pomoću tog stakla može usmjeriti zrake sunca u jednu točku na papiru i zapaliti ga. Nisam o tome puno razmišljala tako dugo dok je pazio da ništa ne zapali. Oduzela sam mu povećalo kad sam otkrila da na taj način pali jadne male bespomoćne kukce u vrtu. Pretpostavljam da si i ti činio takve užasne stvari kad si bio mali. U svakom slučaju, vidiš na što ukazujem. Dobra i iskrena ispovijed je čin poniznosti, čin u kojem se kao s povećalom upravlja vatra Božje ljubavi da spali sve u našem srcu, ono što sprečava Božjoj ljubavi da uđe u nas.

Vidiš, Peter, ne boj se. Ima više nego dovoljno toga što trebaš napraviti dok čekaš pod križem, a da ne osjetiš da si zapao u beskorisno mirovanje. Najprije trebaš vježbati kajanje u molitvi koristeći se onom molitvom koje tebi najbolje odgovara i koje te drži u blagom pokušavanju obraćanja i otvaranja srca Bogu. Drugo, možeš taj posao nastaviti i izvan molitve, pogotovo kad naučiš obraćati se Bogu preko svoga bližnjega u nevolji, i konačno treće, pokušaj organizirati svoj dnevni život da postane savršena podloga za neprekidnu molitvu i da uspostaviš ravnotežu između vremena za molitvu, vremena za odmor i vremena za rad u savršenom skladu, pazeći da umjerenost uvijek drži tvoj ponos unutar granica.

I konačno, kad tako učiniš sve najbolje što možeš, i Bog će početi činiti ono najbolje, dopustit će da sve što je pod utjecajem njegove ljubavi bude očišćeno krštenjem u vatri. Ta će vatra prvo očistiti tebe da počneš svijetliti vatrom koju ćeš onda početi predavati drugima. Sve je to askeza srca, to je srž svake autentične duhovnosti. No nikad ne zaboravi - gdje god da počneš svoj duhovni život, uvijek ćeš završiti na podnožju križa gdje moraš naučiti čekati."

"Mislim daje to ono najteže", rekao sam.

"Znam da ti je teško jer je i meni to bilo teško. Svima nam je teško. A znaš li zašto? Znaš li zašto svi mrzimo čekati bilo što? Mrzimo čekati neko pismo, telefonski poziv, autobus ili tramvaj, avion ili bilo što drugo. Mrzimo čekanje jer to znači da nemamo sve pod kontrolom, a mi volimo kontrolirati svoj život, pa i živote drugih ljudi samo ako nam daju priliku. Ponos je to u nama, ponos koji je korijen svakog grijeha.

To što ti govorim ne tiče se samo tebe, Peter. Tiče se to svakoga od nas. Kad si ostavljen da čekaš u podnožju križa, naučiš se strpljivosti, naučiš to na težak način. Bojim se da je to jedini način na koji možemo naučiti biti strpljivi, vježbati strpljivost, ne samo danima nego i mjesecima pa i godinama.

To je tu, u podnožju križa gdje konačno naučimo znojiti se krvlju i prolijevati suze, postojati kad više nemamo ništa pod kontrolom. Došlo je vrijeme kada ne možemo ništa učiniti, čak ni moliti, ne možemo ni ukloniti napasti koje kao da nas preplavljaju jače ni ikad, da ne govorim o rastresenostima koje nas neprekidno prate. Tu, kroz dulje vrijeme stječemo iskustvo svoje krajnje bespomoćnosti kad nam izgleda da je naš cijeli život u ruševinama. To je mjesto gdje se bolno i konačno nauči poniznost; poniznost da shvatimo da sami ne možemo apsolutno ništa. Uvjereni smo da tu istinu poznajemo od početka svoga duhovnog puta - no to znamo samo u našim glavama, ali to mora naučiti svaka žilica našeg bića, i ta je stvarnost konačna smrt našeg ponosa koji nas je sve do tada vodio. Sad smo konačno otvoreni, potpunije no ikada Bogu koji će, kad on to izabere, početi graditi svoj dom u nama da vlada tamo gdje je dosad vladao 'stari čovjek'.

"Mnogo ti hvala, Francoise. Ti si sve to tako jednostavno sažela."

"Nema na čemu, ne zahvaljuj meni, Peter, zahvali ocu Claudeu. On me je to naučio i tebi bi to sve rekao da ga nisu premjestili u Lyon."

"Da, znam. Prije nego što je napustio Pariz, počeo mi je govoriti o askezi srca. No reci mi što se događa kad Bog počinje raditi u osobi koja je naučila strpljivo čekati u podnožju križa? Kako Bog počinje djelovati u osobi čiji je ponos u tolikoj mjeri razoren?"

"Ne pitaj me toliko, Peter. Molim te nemoj se zavaravati. Ja sam samo početnik kao i ti. Moraš to pitati nekoga svetijeg od mene."

"Mogu li ti pisati?" zapitao sam iznenada.

"Da, svakako", odgovorila je Francoise bez sustezanja, "možemo jedan drugog podržavati u molitvi", a nakon kratke stanke je nastavila, "što su tvoji planovi nakon diplome?"

"Provest ću neko vrijeme s roditeljima u Mancheste-ru. Zatim ću posjetiti brata u Istočnom Bergholtu, a nakon toga ću provesti mjesec dana s jednim prijateljem na Hebridima. Rekao mi je da tamo imam priliku dobiti posao u mjesnoj školi sljedeće godine, pa sam odlučio otići i pogledati. Možda se tamo udomim."

"Znaj da ću biti uvijek s tobom u duhu, a i ti ostani sa mnom u vezi. Piši mi kako stvari napreduju."

Mislim da je to bio Shakespeare koji je rekao da je rastanak slatka tuga, i bio je u pravu. Kakva je tuga bila ostaviti Clitunno. Zaljubio sam se u to mjesto gdje sam bio tako sretan, gdje sam upoznao Francoise i druge, sestre koje su mi bile tako dobre i čija je jednostavna vidljiva dobrota bila jedini znak koji je stvarno odavao načina života kojim su živjele. Ali bila je to i slatka tuga također, jer sam našao nešto, ili bolje rečeno nekoga, koga tako dugo nije bilo u mojem životu. Bio sam blagoslovljen s dva brata, ali niti jednom sestrom. Sada je Francoise postala moja sestra, i ja ću učiniti sve da i ja njoj budem najbolji brat.

Bio sam tako nevin, tako neiskusn, da sam cijelim putem do Monte Casalea pričao s madame de Gaye o njenoj predivnoj kćerki i o sestri koju sam u njoj našao.

Da sam vidio, da sam mogao razumjeti pogled kojim me je promatrala, u najmanju bih ruku šutio ali, ja stvarno nisam shvaćao što mi se dogodilo, jer mi se to nikada prije nije dogodilo, ali madame de Gaye je shvaćala. Umirao sam od želje da nastavim čitati sljedeći rukopis, no morao sam neke stvari uraditi prije nego napustim otok. Napisao sam neka općenita pisma; koja će otac James dati sestrama u samostanu da ga umnože. Odložio sam na stranu rukopis dok ne zaradim pravo da ga dalje čitam. Morao sam napisati adrese na omotnice svima onima s kojima se Peter dopisivao, sortirati sve njegove privatne poslove. Sortirajući pisma dolazio sam u iskušenje da prekinem, ali s prilično djetinjastim obećanjem samom sebi odlučio sam da neću uživati u daljnjem čitanju tako dugo dok sve stvari ne sredim. Nema sumnje da sam još uvijek nezreli, nedorasli đaćić, premda sam odavno prešao svoj trideseti rođendan.

Sedmo poglavlje

U SAN GIOVANNI ROTONDO

Uvečer trećeg dana otac James mi je donio dvije stotine kopija pisma koje sam napisao Peterovim prijateljima, no donio je i jednu uzbudljivu novost. Peterov brod je pronađen kako pluta oko dvije stotine milja sjeverno od Shetlanda. Zanimljivo je, da ga je pronašao čistač mina H.M.S. Wasperon. Nakon pregleda ostavili su ga u Mallaigi tako da ga može preuzeti vlasnik ili njegovi nasljednici.

Otac James je još rekao da ga je prošle noći preko Mincha u Castelbav doteglio jedan ribarski brod iz Eris-kaya.

Nakon što su mornarički stručnjaci pregledali brod, tri su interesantne stvari izašle na vidjelo. Prvu je pokazao test ispitivanja drvene oplata koji je pokazao da je brod cijelo vrijeme, neprekidno od onog jutra kad je Peter isplovio iz Castelbava za Calvav, bio u vodi. Druga je stvar bila ta što su jedrena užeta bila čvrsto i uredno smotana prije napuštanja broda, a treće je bilo to što je uže za tegljenje bilo odrezano čisto, nekim oštrim instrumentom, vjerojatno nožem, i oko dvadeset stopa užeta je ostavljeno da mlatara po vodi.

"Što bi sve to trebalo značiti?" zapitao sam Oca Jamesa.

"Ne znam", odgovorio je, "ali jedno je sigurno: Pete-rov brod je bio tegljen od nekog drugog broda ili nečeg drugog. Jedreno uže koje je bilo čvrsto smotano nije smotao Peter. To tvrdi kapetan broda Thistle koji je Peterov brod doteglio iz Eris-kaya, a on dobro pozna Petera i zna kako on smotava uže.

"Znači li to da je Peter živ?" zapitao sam ne mogavši sakriti svoje uzbuđenje.

"Ne, to ne", nakon malog zastajkivanja polako je nastavio otac James skupljajući usta i podižući obrve, "ali to znači da ima nade tamo gdje je ranije nije bilo."

"Popijmo gutljaj pića u to ime", iznenada je rekao mijenjajući temu i smiješeći se svojim zaraznim smiješkom, dok je iz unutarnjeg džepa vadio bocu viskija.

Kad je otišao, legao sam u krevet i otvorio posljednje poglavlje Peterova rukopisa. Pošto sam na većinu omotnica već ispisao adrese, nisam morao dulje čekati. Zanimalo me je kako je stigao u Monte Casale i je li imao daljnje kontakte s tom mladom ženom u koju se, očito, bio zaljubio.

OD MONTE CASALEA DO SAN GIOVANNI ROTONDO

Možete li zamisliti jedan starinski, prastari franjevački samostan, onakav kakvim bi ga nacrtao Walt Disney. Oronuo i nakrivljen od starosti, načet atmosferilijama, okružen rijetkom šumicom, pa sve to zatim smjestite na vrh brežuljka odakle se pruža veličanstven pogled na dolinu ispod njega. Dobiti ćete sliku samostana Monte Casale, mjesto samoće i molitve koje je još sveti Franjo, svega šest godina nakon što je bio pozvan na kontemplaciju, dobio na dar.

Dan nakon nakon našeg dolaska, madame de Gaye je otputovala u Pariz, a otac Angelo, gvardijan, primio me je u svoju ćeliju da mi osobno zaželi dobrodošlicu u to sveto utočište. Pozvao me je da u potpunosti sudjelujem u načinu života kojim živi on i njegova mala zajednica.

Bio je to omalen debeli čovječuljak, građen za udobnost a ne za žurbu. Ipak bio je uvijek dovoljno brz kad bi nekome trebala pažnja ili suosjećanje. Po tome je bio nadaleko poznat, pa je lako razumjeti zašto je bio najpopularniji gvardijan u provinciji.

"Molim vas, ne sudite po vanjštini", rekao mi je, "franjevačko bratstvo je mjesto gdje grešnici i pokajnici žive zajedno, podržavajući jedni druge u činu kajanja. Postoji samo jedna zajednica svetaca, ali ta je s onu stranu groba. Mene zovu gvardijan, što znači čuvar a ne superior - nadstojnik. Jer, sveti je Franjo dobro zapazio da brat Isus nije došao da gospodari drugima, nego da bude sluga i da služi drugim jadnicima - i zato je zahtijevao da u franjevačkom redu nema autoritativne ličnosti nego su svi braća. Jedino su poneki, ali samo za neko vrijeme, izdignuti da bi služili drugima. Nitko se nikada ne bi trebao zvati prior - prvi, opat - onaj koji izravnava, stišava, ili imati bilo koju drugu titulu koja bi naglašavala superiornost, nego samo ona imena koja označavaju ponizno služenje. Zato su kod nas jedine titule koje se dodjeljuju braći gvardijan - čuvar i ministar - sluga, a i one im se daju samo zato da ih podsjećaju da su dobili zadatak koji ih je samo za neko vrijeme izdigao. Najveća je služba, ta da pomognemo drugome doći do punine ljubavi, što je najdublja želja svakog ljudskog bića.

Punina ljubavi je ovdje u središtu naše pokorničke zajednice. Ovdje se dnevno događa sveti misterij u slavljenju njegova Sina Isusa kada Bog postaje prisutan u svima nama. To sveto otajstvo plamti dovoljno i više nego dovoljno da obnavlja život i snagu, ne samo u nama nego i u cijelom čovječanstvu od prvog do posljednjeg čovjeka, iznad svih naših očekivanja i snova. Katkada se prepadnem kad shvatim da je jedini način kako ih mogu voditi do ljubavi taj, da se sam promijenim tako da moja braća u meni i mom životu vide primjer

koji moraju utjeloviti u svoje živote. Ako ohrabrujem samo riječima, moje će riječi zvučati prazno, jer nitko ne želi slušati riječi licemjera.

Autoritet koji mi je dan, kao i svi autoriteti u Crkvi od najviših do najnižih, pomaže mi stvarati okruženje onima za koje sam zadužen da im služim tako da osiguram mjesto i vrijeme gdje osoba može odgovoriti punini Božje ljubavi putem kajanja. To ne znači samo omogućiti tišinu i osamu, bez čega bi takav odgovor postao sterilan, nego i osigurati čovjeku i čovječnu okolinu, tako da svatko ima vremena i prostora i za svog brata da ga pažljivo sluša, da ga podrži i ohrabri, da poštuje njegove potrebe, razumije njegove slabosti i da oprostí onima koji nisu tako sretni kao on sam. Tek tada se može s braćom sagraditi tolerantna, prihvatljiva zajednica, sa zajedničkim ciljem da bezuvjetno darujemo svoje živote Bogu.

Moja je odgovornost da to izvršim, ali jednako tako nije ništa manja odgovornost i svakog člana, jer u protivnom nećemo nikamo stići. Sve ti to govorim jer ćeš kroz slijedeća četiri mjeseca, ili tako nekako, i ti biti jedan od nas, a ja želim da dobro shvatiš naš način života i sve oko njega."

"Hvala oče Angelo", rekao sam, "učinit ću sve što mogu da se uklopim i molim vas da mi kažete ako se na bilo koji način nasučem. Priznajem da mi do sada nikada nitko nije tako objasnio svrhu franjevačkog reda. Sada mi je jasno da to ima smisla, najviše zbog toga što sam uvidio da je moguće ostvariti prihvatljivu ljudsku zajednicu."

"On, dragi", odgovorio je otac Angelo, "vidim da ti to baš i nisam dobro objasnio. Cilj franjevačkog načina života nije da se sagradi prihvatljiva zajednica, nego da se napravi zajednicu braće koju će Duh Sveti oblikovati u kršćansku zajednicu sličnu onoj Isusovoj i njegovih učenika. Apostolat franjevca je u služenju drugome onakvom ljubavlju koju je sam primio. Tek tada će se stvoriti bratstvo ljudi od krvi i mesa koje će biti istinski' odraz Božjeg života, života Trojice u Jednom.

Evandjelje nigdje ne kaže da moramo podnositi jedni druge, čineći ustupke jedni drugima, graditi i prihvaćati zajedništvo s drugima, nego kaže da trebamo ljubiti drugoga onom istom ljubavlju kojom je Krist ljubio nas. Dalje ono kaže da moramo drugome oprostiti sedamdeset puta sedam, ljubiti ne, samo svoje prijatelje nego i neprijatelje, pa čak i moliti za one koji nas muče i koji nas ubijaju. Ali evandjelje dalje jasno kaže i to da je to čovjeku nemoguće.

Čovječjim se nastojanjem može ostvariti samo, u najmanju ruku djelomično prihvatljiva zajednica. Jedino Božje okruženje može stvoriti brižnu i milosrdnu kršćansku zajednicu u kojoj će se svi međusobno ljubiti i koja će već ovdje na zemlji odražavati unutarnji Božji život."

"Hvala oče", rekao sam, "ovo mi je sad pomoglo da spoznam i zašto nisam mogao raditi na sebi. Vidite, bio sam prezaposlen kritikom duhovnosti koja je zasnovana na prezauzetom ljudskom nastojanju i postojala je opasnost da odem u drugu krajnost. Sada uviđam da nikakva ljudska nastojanja ne mogu stvoriti kršćansku zajednicu. To ne može ni Bog, bar ne tako dugo dok ljudi ne učine potrebne korake, jer će tek tada moći ući u njih."

"Točno", rekao je otac Angelo, "ali danas veoma mnogo ljudi ide krivim smjerom i zato vjerski život zahtijeva obnovu. Ljudi se previše spremno okreću sociopsihološkim znanostima, a evandjelje su sveli na jezik sociologije i psihologije, pa se tako govori u terminima kao što su samoostvarenje, potpuno čovještvo, sazrijevanje, gradnja prihvatljive zajednice i tako dalje i sve to a da se ne shvaća kako su zapravo domišljato snizili standarde evandjelja. Snizuju se uz pomoć, često nekritički odabranih metoda i tehnika iz drugih uglednih grana znanosti do razine koja dozvoljava vjerovati da je sve u moći čovjeka, a ne uočava se kako je to sve samo iskaz nezrelosti.

Mislim da je važno utvrditi kako evandjelje jednoznačno naučava bez razvodnjavanja i bez zabune i zavaravanja da ljudi svojim vlastitim nastojanjem ne mogu ništa napraviti. Evandjelje kaže 'budite savršeni kao što je Bog savršen', 'budite sućutni kao što je to Bog', 'ljubite jedan drugoga kao što je Krist vas ljubio'. Nigdje ne govori o gradnji neke prihvatljive zajednice, nego govori o zajednici u kojoj će se Otac, Sin i Duh Sveti utjeloviti u svako tijelo onih koji tvore tu zajednicu.

Ako netko misli da je sposoban vlastitim nastojanjem stvoriti takvu zajednicu i razviti takvu ljubav svojim zaslugama, čini veliku pogrešku. Evandjelje ponavlja i ponavlja - 'ja znam da vi ne možete, ali zato ja mogu ako mi dozvolite', a to evandjelje mogu čuti samo oni dovoljno ponizni koji osjećaju svoju potrebu za Bogom pa mu se spremno obraćaju u potrebi. Ovdje u Monte Casale imamo mnogo posla, moramo pokušati oblikovati čovjeka i ostvariti zajednicu koju čovjek prihvaća i u kojoj će čovjek čovjeka podržavati da žive neprekidno se kajući. To je jedini način na koji mi možemo otvoriti srca Onom Jedinom koji može izgraditi pravu kršćansku zajednicu ovdje na zemlji i koja će biti pokazatelj onog bratstva koje nam je pripremljeno na nebu.

Vidiš, Peter, ljudsko je nastojanje nužno potrebno samo da si stvorimo okruženje u kojem ćemo se moći' potpuno otvoriti Bogu.

Mi moramo učiniti svoj dio da bi Bog mogao učiniti svoj. Naš udio je i trajno obnavljanje neophodnih čovječjih moralnih vrijednosti, kao što su tolerancija, strpljivost, poštivanja i prihvaćanja drugih i drugačijeg

načina života i tako dalje. Tada ćemo moći živjeti zajedno u istom bratstvu podržavajući jedan drugoga u odgovoru Božjem pozivu. Ako nam u tome mogu pomoći psihološka i sociološka istraživanja, u redu, ali ona nikada neće - ponavljam nikada neće uspjeti ostvariti kršćansku zajednicu. Oni koji misle da to mogu, slijepi su i vode slijepce.

I zakon također ima svoju ulogu. Propisi doduše nikada ne stvaraju zajednicu, ali oni čuvaju prava pojedinaca koji žele odgovoriti Onom Jedinom koji ih zove. Propisi mogu i moraju, na primjer, inzistirati na vremenu i mjestu šutnje i osame, jer niti jedan molitveni život ne može rasti bez takvog okruženja, I kad smo sve učinili da osiguramo i ostvarimo najbolje moguće okruženje za zajednički odgovor Bogu po kajanju, tada Bog može učiniti svoj dio. Njegov je dio da nas ispuni Duhom Svetim, koji će učiniti da budemo jedno, kao što je on Jedan, tako da se, doslovno rečeno, u nama mogu utjeloviti one riječi Isusove molitve na Posljednjoj večeri 'da budu jedno'."

Proveo sam cijelo poslijepodne prebirući u sebi sve što mi je otac Angelo rekao slušajući i promišljajući o važnost razlikovanja našeg i Božjeg udjela. Mislim da je danas veća potreba za tim saznanjem nego ikada ranije. Ne zato što suvremena psihologija nema što ponuditi čovjeku. Dapače, ona može mnogo dati, naročito kad nudi izgradnju humanijeg društva, učeći nas da pažljivije uvidamo različite potrebe drugih i da pomažemo u liječenju straha koji mnoge sprečava da budu članovi ljudske zajednice. No kad svi ljudi učine sve što treba, potrebno je još i ostvariti najbolju moguću okolinu za početak pravog rada, u kojoj će dobronamjerni muškarci i žene temeljito podržavati jedni druge kako bi mogli primati Božju dobru volju.

Uvečer tog dana počeo sam izrađivati svoj osobni dnevni raspored za mjesec koji su bili preda mnom, uvažavajući sve što mi je otac Angelo rekao, kao i umjerenost na koju mi je ukazivao otac Claude. Nisam mogao vjerovati svojoj sreći. Ovdje, na ovom lijepom i zabačenom mjestu samoće, s četiri mjeseca bez obveza pred sobom, mogao sam potpuno uroniti u Boga i obnoviti one divne trenutke kontemplacije koje sam iskusio u crkvi Notre Dame. Moja dnevna molitva postat će moja dnevna duhovna hrana, koja će me voditi svetosti kojoj sam toliko težio. Kako sam bio naivan! Tada ni slutio nisam da će mi ta moja očekivanja kako ću naći nebo na zemlji, u ta četiri mjeseca umjesto neba otvoriti vrata pakla. Otac Angelo je dogovorio da će moj duhovni vođa biti otac Fabiano kojemu sam redovno odlazio po upute i na ispovijed svakoga petka. On je bio postojan vjernik, no pomalo prezaposlen da bi previše vremena provodio s početnikom poput mene, pogotovo kad je još imao i rok za dovršenje knjige na kojoj je radio. Jednom kad bi čuo moju ispovijed, uputio bi mi nekoliko dobro odmjerenih riječi koje nisu trajale više od tri minute, dao mi oprostjenje, i vratio se svom poslu. Nisam imao priliku da ga zatražim za pomoć ili savjet kad sam to želio. Radio je na nekim starim monaškim tekstovima nedavno otkrivenim u Etiopiji. O egipatskoj monaškoj tradiciji sam često čitao a za etiopsku nisam nikada čuo, premda je imala jednako tako staru tradiciju, ako ne i stariju.

Svako sam se jutro trebao također, javljati jednom drugom svećeniku, ocu Bernardinu da mi dade svakodnevna radna zaduženja, što je također bio dio moje dnevne rutine. Bio je to mlad, naočit, visok, tamnokos čovjek u kasnim dvadesetim godinama. Izgledao je doslovno kao da je izašao sa stranica nekog ženskog magazina. No taj njegov izgled latinskog ljubavnika s mediteranskim ponašanjem, odveo ga je u mnoge nevolje o kojima sam kasnije saznao. Najčešći posao koji mi je zadavao, kad god bi mi to ostale obveze dozvoljavale, bilo je podrezivanje loze u malom vinogradu koji je pripadao samostanu. Otac Bernardino bio je jedini član zajednice koji je, kako mi se činilo ili sam ja tako mislio, primjećivao moje prisustvo. Bio je najčešće loše raspoložen, mrzovoljan i osoran pa je bilo teško uspostaviti s njim neki odnos. Imao sam neodređeni dojam da ovaj pustinjački život nije njegov vlastiti izbor niti da je njegova prisutnost u Monte Casale slučajna. Kad bi se odlučio razgovarati, razgovarao bi jedino o Rimu, gdje je vidljivo bio u svom elementu, o radu s mladima, o njihovim potrebama kojima je posvećivao cijelo svoje slobodno vrijeme i o 'Romi', nogometnom klubu, koji je u to vrijeme bio pao na dno ljestvice u svojoj skupini, a on ga je svojom nesebičnom podrškom i divljenjem pokušavao ponovno uspeti na mjesto koje mu pripada, to jest na vrh.

I ja sam počeo podržavati taj nogometni klub, čak sam se i molio za njegov tjedni uspjeh i na kraju je završilo tako da sam i ja cijeli tjedan bio pomalo izgubljen ako bi oni izgubili utakmicu. Shvatio sam da je Dino, kako je želio da ga zovu, došao u Monte Casale samo tri mjeseca prije mene i da je došao nekako tajanstveno. Pričalo se da je njegov sastav mladih džez muzičara, kojem je njegov brat agent u svijetu šou biznisa dogovarao nastupe s nekim internacionalnim umjetnicima koji su im pomagali, postao preuspjешan. Sastav je postao neka vrsta meke u džez poslovima, ne samo u Rimu nego i u cijeloj Italiji.

Pričalo se također da je u Rimu bio poznat kao 'redovničko čudo', kao 'bonvivan' i ime mu se pojavljivalo u vezi sa svim društvenim događanjima. Bila to istina ili ne, jer to nitko nije točno znao, sumnjičava ogovaranja su kružila i o njegovim vezama s atraktivnom mladom glumicom i nekim drugim poznatim ženama iz svijeta šou biznisa. Bio je to njegov gvardijan, ne otac Dino, koji je odlučio da je zabit Monte Casalea pravo mjesto za njega. Tu će se odmoriti i imati okruženje i vrijeme da sagleda stvari iz mnogo jasnijeg ugla te pokuša razmisliti o putu kojim ide.

Nema sumnje da su njegovi poglavari djelovali u najboljoj namjeri, no Dino nije tako mislio i u ocu Angelu nije vidio ništa drugo doli tamničara, a Monte Casale kao zatvor iz kojeg će pobjeći čim se tamničar udalji iz kuće. Kad bi odlazio na put, običavao je sa sobom nositi modernu odjeću i već na pola puta niz brijeg svoj habit bi smotao u jedan stari kovčeg u kojem bi ga čuvao za' povratak, a preoblačio bi se u grotesknog teddy-boya. Jednom je zgodom na povratku iz Perugie bio tako raspoložen da je zaboravio promijeniti odjeću prije povratka u samostan. Plesao je bugi-vugi na opće veselje domaćih životinja i polovice samostanske zajednice koja je to promatrala sa sigurne udaljenosti.

Meni otac Dino nije nanio nikakvu štetu, u stvari bio sam mu jako sličan. Što je vrijeme više prolazilo, počeo me je i poučavati školskom, teološkom razmišljanju, koje je, kako mi se činilo, više odgovaralo načinu života koji je on želio i koje je po njegovu mišljenju bilo mnogo humanije i zbog toga bliže evanđelju, nego vjera srednjovjekovnog svijeta koju su izabrala i živjela njegova braća redovnici.

Moje su osobne nevolje stvarno počele onog dana kad sam se ponovno počeo iskreno moliti, naročito uvečer nakon dnevne večernje službe Božje, kad bi ostao sjediti sa strane puna tri sata u kontemplativnoj molitvi, za koju sam vjerovao da će me podići u visine mističnog sjedinjenja.

U početku nisam shvaćao što se događa. Jednostavno sam počeo razmišljati o sestri koju sam pronašao i o uzajamnoj podršci koju ćemo davati jedan drugome u godinama koje su pred nama. Tada sam, u nadolazećim danima, pronalazio beskonačnu radost u kontemplaciji koju sam primao ne od Boga nego od sestre. Počeo sam duboko tonuti u životne osjećaje koje nisam mogao prosuđivati jer ih nikada nitko još u meni nije bio izazvao. Možda stvari ne bi bile tako loše da sam više rabio mozak, ali velika osamljenost koju sam sam odabrao, učinila me je potpuno nesposobnim da izbjegnem želju i čežnju koja je, u svakom trenutku dok sam sjedio pred Bogom, pustošila u meni.

U sjećanju sam počeo obnavljati trenutke našeg prvog susreta, razgovora koji smo vodili. Zatim je to bio način na koji je hodala, pokrete njenog tijela počeo sam osjećati kao nikada ranije, pa zatim njezin glas; taj lagani francuski naglasak koji mi se činio tako privlačan. Na kraju, s vremenom sam počeo osjećati nepodnošljivu bol od želje. Čuo sam taj glas tako jasno u svojoj glavi kao da me je netom napustila nakon našeg večernjeg razgovora:

'Bon soir Pierre et dormez bien'. Način na koji bi izgovarala glas 'rr' s tim privlačnim pariškim naglaskom to je za mene bilo previše. Nekoliko sam se puta našao obliven suzama od nečega, ne od nekoga, tko mi je bio tako drag i tako nedostižan. Znao sam da će mi ona uvijek biti sestra a ja njezin brat, no želio sam mnogo više, a znao sam da bi se ona povukla kad bi znala samo polovicu mojih maštanja. Ona je bila tako nevina, tako čista i toliko ispred mene, da sam se pitao bili me uopće pogledala da nisam došao s njenom majkom.

A onda sam se malo prizemljio kada sam se sjetio njene prošlosti. Ne, možda ona nije bila djevojka bez mrlje kakvu sam ja zamišljao. Ali već sljedeća misao je bila da to nije bilo njenom krivnjom. Kako bi moglo biti? To je bio prljav udarac koji joj je netko zadao da bi je osramotio. U jednom sam čak trenutku svu svoju ljutnju ljubomorno usmjerio na tog čovjeka, jer on je neko vrijeme posjedovao osobu koju sam ja toliko želio imati zauvijek.

Moja je opsesija napravila lakrdiju od moje molitve. Nisam se više zadovoljavao prošlošću, počeo sam planirati budućnost pišući i prepisujući pisma u svojoj glavi koja sam joj počeo slati svaki drugi dan. Planirao sam kako ću ju prije povratka u Pariz vidjeti i razmišljao što ću joj reći kad se konačno sretnemo. Jutarnja misa i meditacija iza doručka su mi se činili kao da traju vječnost. Brojao sam minute do trenutka kada dolazi pošta, želeći primiti njeno pismo koje sam već vidio u svojoj glavi dok sam razmišljao što će mi odgovoriti na aluzije koje sam upotrijebio i s kojima sam je pokušao izazvati da se otkrije, ako u njoj treperi bar malo one vatre koja u meni plamti.

Zatim bi nastupio strašan antiklimaks, ako pismo ne bi stiglo, ili ako bi njegov sadržaj bio takav da ugasi svaku želju u meni; vagao bih svaku riječ kojom se izrazila je li u moju korist ili ne. Nikakva depresija, pa ma kako bila tamna, koja je pritiskala jadnog Dina, nije bila veća od one koja bi na mene pala kad bi poštar nezainteresirano prošao pored mene. Život jednostavno više nije imao smisla, niti za mene, niti za bilo koga tko bi došao u doticaj sa mnom. Jednog takvog jutra, a to je bilo često, napustio sam vinograd da se sam obrezuje i s jakom glavoboljom otišao u šumsku kolibu.

Molitva, za koju sam nekad mislio da će biti moje dnevno nebo, postala je dnevni pakao. Očekivao sam poštara, možda me danas neće zaobići, možda dobijem odgovor, u najmanju ruku mogao sam se nadati, premda sam uvijek bio nekako i svjestan da su to samo fantazije mog uma i da se one neće ostvariti u životu, i kad bi me poštar ponovno zaobišao, ili kad pismo koje mi je uručio nije bilo odgovor kakav sam očekivao, nastupila bi jaka depresija, obilježena iskrama ljutnje, ljutnje prema sebi samome, ljutnje prema svima oko mene, ljutnje prema takozvanoj Božjoj ljubavi o kojoj je on govorio kao o ljubavi prema njemu, a koju je meni dao prema nekome drugome. Ako je to u redu i ako je to Božja pravda, ako je to način na koji on tretira osobe

koje žele ono što je njihovo pravo i za to daju svoj život, tada ja ne želim ništa od toga i ništa od njega u vezi s tim.

Sva su mi osjećanja za Boga isparila tako da sam se počeo pitati kamo je sve otišlo jer je izgledalo kao da je sve nestalo iz mog života i iz molitve koja mi je nekad tako puno značila. Počeo sam sam sebe pitati ima li Boga i nije li on samo utvara koju sam ja stvorio u svom umu da bih ostvario duboke želje i potrebe svoje vlastite osiromašene osobnosti. Sve su me te napasti počele uznemirivati kako izvan tako i unutar molitve. Postao sam teret ne samo sebi nego i zajednici koja me je tako dobrohotno primila u svoju sredinu.

Kad je nešto prije Božića otac Angelo išao u Clitunno, poveo me je sa sobom. Proveo sam zanosni sat vremena s Francoise i to me je održavalo tjednima. Ni u jednom času nisam pokazao da mi je ona više negoli samo dobar prijatelj i prava sestra, barem se meni tako činilo.

Sve su se moje nevolje nastavile kada je otac Dino počeo razvijati svoju najnoviju teoriju oko animusa i anime koju je preuzeo i prilagodio iz Jungove psihologije i o kojoj je stalno pričao. Tvrdio je da nije čovjek, nego čovječanstvo stvoreno na sliku i priliku Božju a to znači da čovjek i žena odražavaju ovdje na zemlji nešto od unutarnje prirode Boga. U Bogu su muškarac i žena, animus i anima savršeno izbalansirani u Onom Jedinom koji je savršenstvo u sebi samome. Nijedan čovjek zato, dokazivao je, ne može upoznati i iskusiti Boga osim po osobnom odnosu prema ženi i obratno. Jedino zajedno oni odrazuju dio savršenstva Božje slike ovdje na zemlji.

Bila je to zanimljiva teorija, a on je smatrao da potječe još od velikih crkvenih otaca a ne od Junga.

"Ali što o tome kaže Isus", bunio sam se, "jer u evanđelju nalazimo jasan poziv na celibat?"

"To ne narušava moju tezu", odgovorio je, "to je samo učvršćuje. Isusov je odnos prema ženama bio revolucionaran, pa čak i najkonzervativniji teolozi prihvaćaju da je njegov odnos prema ženama bio dubok i osoban, čak da je imao udjela i u njegovu osobnom rastu u čovječju zrelost. Pogledaj ljubav koju je osjećao za Martu i Mariju, Mariju Magdalenu, Samarijanku i druge žene koje su ga slijedile do samoga kraja. Bila je to duhovna ljubav, no ipak, manje ili više ljubav, ljubav prema suprotnom spolu koja je upotpunjavala njegovu muževnost.

Čitaj živote svetaca, neke naše franjevačke svece na primjer, i naći ćeš kako su mnogi među njima imali osobni odnos prema ženama koje su voljeli i koje su im pomagale i upotpunjavale ih. Franjo i Klara su najočitiji primjer. Bilo je mnogo franjevaca koji su tako živjeli kao brat i sestra u duhovnoj ljubavi koja nadilazi seksualnu ljubav i koja im je omogućila da se Božji život na zemlji mnogo bolje odrazi nego što se može odraziti u poretku u kojem postoji samo jedan spol."

Možete zamisliti kakvu je buru to izazvalo u meni. Proveo sam sate i sate u knjižnici proučavajući crkvene oče, čitajući Jungovu psihologiju i neke egzegetske spise o Postanku, sve kako bih pročitao sebe i ideje koje sam tako prespremno i nekritički prihvatio od Dina. Teško bih mogao opisati zašto i kakav je to bio put kojim su išle moje misli. Ako je Dino bio u pravu, a ja nisam vidio da nije, mogao bih nastaviti putem kojim sam pošao i izražavati još potpunije Boga u punini i svjedočiti ga, jer će putovanje s drugom osobom i njena ženstvenost upotpuniti moju muškost i obrnuto. Taj odnos ne mora nužno biti na seksualnoj razini, jer duhovna ljubav može biti čak savršeniji znak punoće ljubavi poput one na nebu, kada više neće biti ni ženidbe ni davanja u braku.

Bio sam ljut što je otac Angelo povezao svoj sljedeći odlazak u Clitunno s nekim sastankom u Rimu jer mi je to onemogućilo da s njim odem u Clitunno i da svoj slučaj izložim mojoj dragoj Francoise.

Krajem veljače više nisam mogao čekati. Rekao sam ocu Angelu da moram otići u Montefalco na nekoliko dana kako bih se susreo s ocem gvardijanom u San Fortunatu i s njim prodiskutirao planove za svoju daljnju budućnost. Objasnio sam da je on prijatelj madame de Gaye i njezin duhovni vođa, a ja sam joj obećao da ću s njim razgovarati prije negoli napustim Italiju.

Neću vas zamarati s detaljima tog putovanja i što sam sve morao organizirati da iz Montefalca dođem do Clitunna. To je priča za sebe. Zračnom linijom to je vrlo blizu, no autobusom, taksijem i konjem veoma daleko. No sve je vrijedilo učiniti da bih ponovno vidio svoju dragu Francoise, pa makar samo i na tren.

Prilikom svoje prve i druge posjete bio sam snažno svladan ljubavlju koju sam osjećao za nju, što je djelovalo tako da nisam rekao ni riječ koja bi mogla izazvati bilo kakve posljedice. No kod moje treće posjete stvari su mi izmakle kontroli i počeo sam joj otvarati srce. Rekao sam joj da, usprkos tome što je zajednica u Monte Casaleu prema meni veoma ljubazna, prolazim dnevni pakao na mjestu za koje sam mislio da će mi biti nebo. Rekao sam joj također, da mi molitva nije potpuno išezla, ali da sam preplavljen strašnim napastima koje me već tjednima muče.

Ne mogu se oteti dojmu da se Francoise sve više udaljavala što sam ja postajao osobniji. I kad sam na kraju pokušao izraziti svoje duboke osjećaje koje je ona, pretpostavljam shvatila nekim šestim čulom, zastao sam nakratko pred krajnjom napasti o kojoj sam joj želio govoriti. Umjesto toga rekao sam joj da su moje unutarnje

napetosti koje sam tako snažno osjećao utjecale i na moj san. Bilo je noći kad nisam uopće mogao zaspati. Drugi put bih bio sretan kad bih odspavao barem dva sata.

"Peter", rekla je gledajući me istovremeno i sabrano i nekako ispitivački, "ti moraš učiniti dvije stvari. Prvo, mnogo vježbaj na svježem zraku. Drugo, razgovaraj o svojoj unutarnjoj napetosti i napastima koje u tebi rastu s ocem Angelom ili s nekim drugim svećenikom.

Tako! To je to! Bijesno sam skočio.

"O, hvala ti! Mnogo ti hvala doktorice, za savjet, žao mi je što sam ti oduzeo tako mnogo vremena."

Rekavši to izletio sam iz prostorije za razgovor i zalupio za sobom vrata što sam jače mogao. No već nakon nekoliko učinjenih koraka niz hodnik, okrenuo sam se i vratio u sobu.

"O, Francoise, žao mi je, žao mi je", rekao sam, "ali zar ne vidiš da te volim. Ljubav prema tebi je ta koja me zaokuplja u molitvi i izvan nje u svakom trenutku mog dana. Ne mogu si pomoći. Zar je to sve pogrešno? Zar nije ljubav najveći Božji dar? Zar mi nije on dao taj dar, dao mi ga je za tebe. U to sam potpuno siguran. Razgovarao sam o tome s jednim svećenikom u Monte Casaleu a on mi je rekao da vjeruje kako je ljubav žene i muškarca na zemlji najmoćnije i najsnažnije svjedočenje Božje ljubavi na nebu."

Nastavio sam brzo dalje objašnjavajući Dinovu teoriju dodajući joj ono što sam o tome pročitao, uzimajući kao primjer franjevece trećoredce, koji su živjeli zajedno kao braća i sestre, pomažući jedni drugima da se uspnu do visina svetosti. Francoisin se stav prema meni promijenio kad sam se vratio u sobu u suzama i izjavio joj ljubav. Smekšala je, ali dok sam joj izlagao svoju teoriju, osjetio sam da se ponovno, sve više udaljuje od mene.

Na kraju je rekla, "Peter, svećenik s kojim si razgovarao je otac Bernardino, zar ne?"

"Da", odgovorio sam, "odakle ga poznaješ?" "Odakle ga poznam?" uzviknula je, "njega pozna cijela Italija, i skandale koji su ga okruživali u visokom društvu s kojim se miješao u Rimu. Sve je to svojedobno bilo u novinama. Dobio je i kanonsko upozorenje. Dobije li još jedno, morat će izaći iz reda. Kad bih ispričala ono što znam, morao bi izaći smjesta." "Kako to misliš?" "Došao je ovamo prošli put kad je otac Angelo bio bolestan, prošlog rujna. Nisam ga poznavala u to vrijeme i tako me je oduševio. Nagovor koji nam je održao bio je pun istih stvari o kojima si ti sada pričao. Tada sam time bila impresionirana, jer teoretski, njegove ideje imaju nekog smisla. Kasnije, kad je sredio da se nasamo sretne u sobi za razgovor, pričao mi je o duhovnoj ljubavi, i o tome kako muškarac može dosegnuti i dotaknuti ženu u Bogu, jer je u tijelu žene njegova slika. Pokušavao je dotaknuti ženu u meni na način koji mi je omogućio da vidim tko je on. Da nije tuda slučajno prošla majka nadstojnica naježim se i na pomisao što bi se dogodilo. Ona mi je kasnije ispričala sve o njemu i ja to sada tebi ponavljam. Ne daj se zavesti, on će te odvesti krivim putem, jer ima izvanredan um i zna kako treba pomiješati dobru, zdravu teologiju sa smećem i intelektualizirati svoj sramotni način življenja koji ga vodi k samouništenju. Samo mu je velikodušnost njegovih nadređenih dala, što bi se reklo, još jednu, posljednju šansu." Bio sam tako zatečen svim tim i potpuno zbunjen s onim što sam čuo pa više nisam bio sposoban izložiti Francoise svoj plan onako kako sam to namjeravao u svojim ranijim razmišljanjima o budućnosti, a koju bi nas dvoje mogli imati kao franjevački trećoredci. Lijepo smo se rastali, no ne onako kako sam se ja nadao dolazeći ovamo kozjom stazom na muli. Bio je to moj posljednji razgovor sa ženom koju sam volio. Kad sam se nakon četiri dana vratio u Monte Casale našao sam pismo od Francoise koje me je duboko potreslo. Bilo je ljubazno, o tome nema sumnje. Bilo je sestrinsko također, ni o tome nema sumnje, no bilo je i konačno. Napisala mi je da je položila osobni zavjet čistoće i da ga je položila za cijeli život. Jedino bi je Rim mogao od toga osloboditi, ali ona nema namjeru to tražiti. Napisala je da me voli kao sestra, i to će uvijek biti tako, no moji osjećaji prema njoj jasno su joj dali do znanja da se mi više ne možemo sretati kao što smo se sretali do tada. Rekla je još da mi više neće pisati, a moja pisma upućena njoj vratit će mi neotvorena. Ispričala se ako ton njenog pisma ima tvrdoću koju sada nosi u sebi, no uvijek će zadržati sestrinske osjećaje za mene i uvijek će moliti za mene. Poželjela mi je sreću u mojem zavjetovanju a novosti o meni dobivat će od svoje majke te, ako je ništa ne uvjeri u to da čini loše, pisat će mi na desetu godišnjicu moga zavjetovanja, kad vrijeme bude rastjeralo obostrane mutne osjećaje zbog kojih smo sada dužni nastaviti svaki svojim putem bez ikakvih osobnih dodira. Završivši čitanje pisma, osjećao sam se potpuno slomljen i razmravljen u komadiće. Uzeo sam slobodan dan i otišao visoko gore iznad samostana, u šumu gdje sam našao osamljeno mjesto.

Tamo sam zapao u nekontroliran plač. Suze su mi tekle dok sam, držeći glavu rukama, sjedio sate i sate bez ičega i ikoga tko bi me utješio. Nisam mogao ni zamisliti da mogu biti tako duboko povrijeđen, tako jako slomljen kao što sam bio taj dan.

Skoro sam se onesvijestio kad sam na ramenu osjetio blagi dodir ruke. Okrenuo sam se i ugledao ljubazna lice brata, kojeg sam samo rijetko primjećivao u samostanu. Katkada bih ga vidio na misi, katkada u dnu kapelice kasno navečer zadubljenog u molitvu, no nikada ga nisam vidio u blagovaonici ili u sobi za odmor. Bio sam tako zaokupljen sam sa sobom posljednjih mjeseci da nisam nikoga zapitao tko je on. Bio je viši od prosjeka, a svoje srednje godine nosio je s ljupkošću pa je i djelovao nekako manji nego što je u stvari bio. Imao je kratku

čistu jednostavno ošišanu kosu što mu je davalo izgled brončanog kipa koji su jednom kasnije pretopili i oblikovali u blag i suosjećajan lik koji se dobiva trpljenjem.

"Oprostite mi oče", rekao sam, "no osjećam se užasno. Osjećam kao da će mi se srce raspuknuti i jednostavno ne znam što da radim."

"Ja nisam otac", rekao je ljubazno, "zovi me jednostavno Antonio. Ja nisam član samostanske zajednice, iako mi je otac Angelo u svojoj dobroti dozvolio da koristim sve prednosti samostana kad to zaželim. Živim sam tamo gore, malo dalje na obronku brda."

"Hoćete reći da ste vi pustinjač?" zapitao sam.

"Da, mislim da me se tako može nazvati", odgovorio je, "pripadam trećem franjevačkom redu i živim ovdje već preko deset godina. No to je zasad dovoljno o meni. Nego, što se događa s tobom? Molim te budi slobodan i reci mi što te muči. Ali prije pođimo u moj mali dom, ovdje je prohladno za duže razgovore."

Živio je u povećoj kamenoj kolibi koju je sam namjestio na neobičan ali vrlo udoban način.

Kad smo se smjestili, obratio mi se na odličnom engleskom jeziku. "A sad mi ispričaj sve na svom jeziku. Znam da si lingvist po struci, no ipak ti talijanski jezik nije jača strana, zar ne?"

"Ne", prihvatio sam, "ali tvoj naglasak mi govori da je engleski tvoj jezik."

"Pa, živio sam neko vrijeme u Engleskoj", rekao je, "ali to je duga priča, moja priča. Sada je važnija tvoja priča. Možeš mi reći sve, vjeruj mi neću izdati tvoje povjerenje nikome."

Sve sam mu ispričao. Koje je to olakšanje izbaciti sve iz svojih prsiju, čak i ako osoba koja te sluša možda ne može razumjeti bol koja nastaje kad ljubav nađeš, pa je onda izgubiš, i to zauvijek.

"Moj dragi prijatelju, razumijem te. Vjeruj mi potpuno te razumijem. Poslušaj ti sada moju priču, možda će ti pomoći. To je priča koju je do sada čuo samo otac Angelo prije deset godina.

I ja sam nekoć bio mladi student poput tebe. Studirao sam fiziku u Milanu. Bog mi je dao sve, dobar dom, dobre i drage roditelje a i dobru pamet. Sve je to obećavalo sjajnu akademsku karijeru. Nakon diplome otišao sam u Rim gdje sam doktorirao. Tamo mi je ponuđena katedra na fizici na zaprepaštenje drugih kandidata od kojih su neki bili čak dvostruko stariji od mene.

Na drugoj godini svog rada zaljubio sam se u jednu studenticu, ženu neobične ljepote. Bila je plemenitaškog porijekla iz Firenze, direktni potomak obitelji Medici, na što je bila jako ponosna, sve dok se nije zaljubila u mene i svoj ponos zamijenila ljubavlju prema sinu jednog običnog milanskog pekara. Njezina obitelj nije htjela ni čuti o našem vjenčanju i mi smo pobjegli brodom za Englesku. Da bismo bili sigurni, na brodu nas je vjenčao kapetan. Stigavši u Englesku, ponovno smo se vjenčali u crkvi. O, kako smo bili ljudi od sreće! Ja sam uspio dobiti mjesto nastavnika na Cambridgeu. Tamo smo živjeli tri godine. Moja je sreća postala potpuna kad je moja draga, najdraža žena ostala trudna. Ali tada, osam mjeseci kasnije, i ona i dijete su umrli pri porodu. Ne mogu ti reći kroz što sam prošao, koliko sam trpio. Bio sam slomljen čovjek u stranoj zemlji, štoviše nepoželjan stranac jer je u međuvremenu buknuo rat a Mussolini se udružio s Hitlerom protiv Engleske. Preostalo mi je jedino da stisnem zube i odem iz Engleske jer bih, u protivnom, cijelo vrijeme rata proveo u logoru za strance.

Po povratku u Rim imao sam nešto kao slom živaca i postao sam beskućnik. Spavao sam pod vedrim nebom, prosiio sitniš kako bi održao tijelo i dušu zajedno, premda sam se često pitao - zbog čega to održavam. Odbacio sam vjeru i Boga. Kako može Bog, ako postoji i ako ljubi, pa čak i najbjednijem psu učiniti nešto takvo kao što je učinio meni? I padao sam sve niže i niže.

Uvijek sam imao ruku za crtanje, pa sam kupio neke krede i počeo crtati i prodavati slike. Bilo je to bolje nego prositi. No većina je novca odlazila na piće jer u to sam vrijeme već bio alkoholičar.

Vremena su se promjenila a cijene pića postajale su sve više. U to sam vrijeme čuo o Padre Piju u San Giovanni Rotondo. Uzeo sam ono malo svojih stvari što sam ih posjedovao i zaputio se na jug.

"To te je dovelo da obraćenja?" zapitao sam.

"O, nije to bilo obraćenje", odgovorio je, "otišao sam u San Giovanni Rotondo radi novca. Gdje ima hodočasnika, ima i novaca, ili sam barem ja tako mislio. Umjesto golih djevojaka počeo sam crtati svece i sasvim mi je dobro išlo, sve dok mi netko nije savjetovao da crtam dobrog Padre Pija, kad i onako svi dolaze da njega vide. Tako sam učinio. Kopirao sam njegove slike s razglednica koje sam vidio u trgovinama. No nikome se nisu sviđale moje slike. Zato sam odlučio da odem u crkvu i da ga sam vidim.

Bilo je to prvi put da sam otišao na misu otkad mi je žena umrla, i to me se snažno dojmilo. Ne sama misa kojoj sam prisustvovao, nego čovjek za oltarom, čovjek koji je trebao biti moj slikarski model. O da, on je postao moj model, ali na neki unutarnji, drugačiji način od onoga kojeg sam očekivao kad sam ušao u crkvu.

Bilo je to onog časa kad se on okrenuo od oltara da nam dađe blagoslov. Naše su se oči srele. Istog sam časa znao da to nije bilo slučajno; nešto se tada duboko u meni dogodilo. Ne znam to opisati, trebalo mi je četiri dana da skupim hrabrost i da odem k njemu na ispovijed.

Čim sam ušao, a da nisam ni riječ rekao, on se okrenuo prema meni i rekao mi:

"Antonio, sine moj, Bog ti je oprostio, sve ti je oprostio." Suze su mi potekle niz obraze, a on je tada jednostavno nastavio, "idi i promijeni svoj život."

Otada više nisam isti. On je kasnije sreo Angelom da mogu doći u Monte Casale i ostati neko vrijeme sa zajednicom. Poslije devet mjeseci napustio sam ih i došao ovamo gore. Ostao sam u vezi s Padre Piom, on me je prihvatio kao svoje duhovno dijete, i. svake dvije godine odlazim k njemu da se s njim sretnem."

Na početku dana nisam vjerovao da ću se ikada više moći nasmijati, ali vedra Antonijeva dobrota kao i priča koju mi je ispričao, dala mi je na znanje da suosjeća sa mnom i da me razumije, a to je dotaklo nešto duboko u meni.

"Providnost mi je dala da te sretnem Antonio jer ti si jedini čovjek koji mi je mogao pomoći", rekao sam.

"Činim što mogu."

"Mislim da ću jednog dana postati pustinjač kao i ti", rekao sam, "ali sada mislim da moram ponovno dobro razmisliti. Osjećam da još nisam spreman za samotnjački život."

"Zašto ne?" zapitao je Antonio.

"Pa tko je ikada čuo za pustinjaka koji ne može moliti? Jednom, kad to budem mogao možda, ali sada ne."

"O ne, to nije istina", rekao je Antonio, "tvoj problem nije što ne možeš moliti, nego što ne znaš što je molitva. Misliš da je posljednjih nekoliko mjeseci kad si se borio protiv strašnih napasti bilo izgubljeno vrijeme, jer su te one sprečavale u onom što si ti mislio da je molitva. Ali to uopće nije bilo izgubljeno vrijeme. Molitva ne raste kad napasti postepeno nestaju; raste i postaje sve jača i jača kad se pripremaš za bitku, i to je mjesto gdje prava kršćanska molitva doseže visine, samo kad bi to ljudi znali.

Počotnici obično misle da je molitva to kad su puni lijepih osjećaja i emocionalnih visina. Romantici misle da je sve u osjećaju unutarnjeg mira. Ovojekuri gurui koji se vraćaju s Istoka misle kako je sve u posjedovanju transcendentalne svijesti pa proučavaju tehnike koje ih vode u nirvanu. Vjerojatno znaš da se sveti Franjo sa svojeg prvog pokušaja ozbiljne molitve vratio tako iscrpljen da ga čak ni njegovi dobri prijatelji nisu prepoznali. U toj se molitvi borio s napastima koje je podigao 'stari čovjek' u njemu. Naprezanja unutar čovjeka odražavaju se na vanjšini depresijom, koja katkada može biti vidljiva i kao fizička pojava.

Sjeti se Isusa u molitvi, njegova sukoba sa snagom zla u pustinji i kasnije u Getsemaniju pa nećeš moći zaboraviti da je, iza prvih početaka, autentična kršćanska molitva mjesto gdje nebo svojom snagom izbacuje pakao koji je u tebi, samo ako nastojiš da mu to dopustiš unutarnjim kajanjem srca.

Počeci hoda s Bogom nam najčešće pružaju iskustvo njegova prisustva i tu nema mjesta nikakvoj sumnji tko je na djelu. Trajanje tog iskustva je kratko poput običnog kratkotrajnog bljeska munje i samo je nagovještaj onoga što bi moglo dugo trajati, ako i kada se pročišćavanje, na kojem si počeo raditi, potpuno dovrši.

To je ono što ti se dogodilo u crkvi Notre Dame. Bila je to snaga koja ti je dana za sukob, koji je već tada u tebi počeo. Ali vjeruj mi, Peter, duhovni sukob ima petnaest krugova a ti si jedva na polovici prvoga. Kada ti askeza srca otvori srce Bogu, to još ne znači da će se tvoje srce promijeniti; promjena još nije ni počela. To jedino znači da je tvoje srce spremno prihvatiti Boga i promjene koje samo on može donijeti.

Čovjek treba pripremiti svoje srce za Božje djelovanje, no samo Bog ga može promijeniti. Bol, koju mora iskusiti svatko tko želi putovati dalje od prvih početaka, je bol koju uzrokuje udarac neodoljive sila Božje ljubavi kao da udara u neki nepokretan objekt, a to je u ovom slučaju ljudsko tvrdokorno srce. Oprosti što ću ti to prikazati na primjeru iz moje struke. Sjećaš li se osnovnih pitanja iz fizike u srednjoj školi? Što se događa kad jedna snažna sila udari u nepokretan predmet?"

"Da", rekao sam, "sjećam se, razvija se toplina."

"Točno. Isti fizički zakon vrijedi i u duhovnosti. Kada neodoljiva snaga Božje ljubavi udari u nepokretno ponosno ljudsko srce, razvija se toplina. To je vatra koja dolazi od vatre Duha Svetoga a počinje spaljivati već ovdje na zemlji. To je vatra pročišćavanje poput one u čistilištu, kroz koju mora proći svatko prije sjedinjenja s Bogom, zbog jednostavnog zakona da se neslične stvari ne mogu sjediniti. Negdje između sadašnjice i sjedinjenja s Bogom u nama se mora roditi neka sličnost s njim, a Duh Sveti je poslan da nas pročišćava i stvara sličnost i tako ukloni sve što sprečava naše sjedinjenje s Bogom.

Svetac je osoba koja je već ovdje na zemlji prošla kroz svoje čišćenje i tako postala savršen Božji instrument kojim se on može poslužiti da bi se drugima koji su u potrebi prenijela ona ista ljubav koju su oni već primili. Ne vjeruj današnjim pseudomisitičarima bilo s Istoka bilo sa Zapada koji uspješno zavaravaju ljude i koji počinju vjerovati da je prava mistika u postizanju visokog stupnja svijesti ili u ezoteričkom iskustvu udruženom s fenomenima sumnjiva izvora. Oni uvijek privlače duhovne leptire, koji neprestano traže nove cvjetove na koje će sjesti, ali samo za kratko.

Ako ikada posumnjaš, uzmi evanđelje i pogledaj Isusa u molitvi; pogledaj njegovu bitku sa snagama zla u njegovu životu u Palestini pa sve do svoje smrti u Jeruzalemu. Istinska kršćanska molitva uvijek uključuje

borbu, bitku, sukob, to je užarena pustinja gdje te nikakav bijeg ne može izbaviti od kajanja, jer se samo tako vježbaju mišići srca i ne mogu se nigdje drugdje na zemlji tako snažno izvježbati.

Kad sam predavao u Cambridgeu, studenti Peterhousea gdje sam stanovao bili su pozvani da sudjeluju u mjesnom natezanju konopca kao dijela proslave u čast krunisanja kraljice. Kad su vidjeli mjesne mladiće kako to izvode, bili su spremni priznati poraz i prije početka bitke. Tada je jedan sudionik koji je ranije igrao ragbi rekao da mogu pobijediti samo ako budu trenirali. Pet mjeseci su na nogometnom igralištu trenirali svako poslijepodne bez izostanaka, sve dok njihovi mišići nisu toliko ojačali i otvrdnuli da mogu ispuniti svoju zadaću. Da skratim ovu dugu priču, pobijedili su na natjecanju i satjerali svoje protivnike u rijeku Cam, iznad koje se održavalo finalno natjecanje. Grad je bio oduševljen jer su uspjeli pobijediti najjače seoske momke koje sam vidio. Postigli su to stalnom vježbom mišića svoga tijela, razvili su snagu koja ih je učinila jačim od njihovih protivnika.

Isti se proces odvija i u molitvi. Ako si spreman odvojiti točno određeno vrijeme svakog dana i vježbati askezu srca kajanjem, postepeno će se razviti najvažniji mišići koje čovjek posjeduje. To su duhovni mišići srca koji nas u punini otvaraju Bogu. Kad se to dogodi, otvaraju se vrata izvanzemaljskoj snazi koja i najslabijeg čovjeka pretvara u najjačeg; kada sve što je bilo nemoguće, postaje moguće. Razlog zašto tako malo ljudi nastavlja put nakon prvih oduševljenja u molitvi je taj, što je to vježbanje nakon prvih početaka tako tvrdo i teško a napasti tako strašne i lakše je potražiti utjehu u dobro obavljenom poslu ili u ugodnostima života nego u rvanju i mukama borbe u molitvi.

Molitva koja vježba mišiće srca u neprekidnoj duhovnoj borbi protiv napasti i zabluda iscrpljuje nas do krajnosti jednostavno zato što se po njoj razvijaju mišići najviših sposobnosti koje posjedujemo.

Dozvoli, da ti to objasnim opet pomoću svoje struke, na prvom zakonu termodinamike. Riječ termo dolazi od grčke riječi koja označava toplinu, a dinamika dolazi također od grčke riječi i znači snagu, rad. Prvi zakon termodinamike glasi: rad se pretvara u toplinu a toplina u rad. U molitvi se ulaže rad koji vjernika okreće od napasti prema punini ljubavi. Upravo zato neki znakovi kod onih koji žele postati svetima zbunjuju promatrače sa strane jer je to trajno iscrpljivanje zbog unutarnjeg konflikta.

Nitko, pa ni doktori često ne mogu objasniti neke čudne bolesti o kojima svatko ima svoju teoriju, a u stvari nitko ništa o njima ne zna. Žalosno je kako se danas malo zna o stvarnom značenju molitve na duhovnom putu. Zadnjih nekoliko mjeseci ti si vježbao mišiće svog srca neuobičajeno oštro i s većom energijom nego ikada ranije. Putovao si jako brzo, a činilo ti se da uopće ne putuješ. Dok si se pokušavao obratiti Bogu s mukom se izvlačeći iz jednog pada za drugim, postajao si sve otvoreniji Bogu kao nikada ranije. Božja je ljubav tako mogla djelovati u tebi i pomalo te preoblikovala u punog čovjeka kojeg si slobodnom voljom izabrao slijediti.

A sad da ti prikazem kako se to preoblikovanje događalo. Oprosti što ću se i opet poslužiti onom granom znanosti koju najbolje poznajem. Bio jer to Isaac New-ton koji mi je svojim radovima omogućio da spoznam na koji način Božja ljubav u početku prodire u ljudsko biće i pretvara ga u učenika, u apostola, na taj način što u njemu razvijaja ne više snagu čovjeka nego snagu Boga.

Nevton je otkrio da svjetlo, premda bezbojno, sadrži u sebi spektar svih boja. One su nevidljive tako dugo dok ne prođu kroz prizmu u kojoj se razbijaju i rasipaju na svakome vidljiv način. Isto je s Božjom ljubavlju koju prima svatko tko otvori svoje srce da je primi. Kad se ta ljubav poput strelice zabode u ljudsko srce, najprije ga čisti i pretvara u prizmu a zatim ga rasipa u svaki dio ljudskog bića, što se onda reflektira i postaje vidljivo i drugima i manifestira se kao ljudske vrline.

Briga i sućut koje je posjedovao Krist, nadčovječne kvalitete nesebičnosti i samopožrtvovnosti, herojske sposobnosti koje su se razvile u apostolima, sve je to samo vanjski odraz božanskog života koji se u njima razvio. Vježbanje ljudskog srca u molitvi omogućuje božanskoj ljubavi da se po čovjeku pretvara u djelovanje. A ta ljubav ne samo da nastavlja očvršćavati mišiće srca, nego ga sve više otvara i ono prima sve više i više ljubavi. Pravi je kršćanin oblikovan takp da je u prvom redu sposoban vratiti ljubav onom od koga ju je primio. Ta duboka razmjena ljubavi donosi plodove u svemu što se kaže i čini, jer tako Božji svijet može djelovati kroz nas. Sveti je Franjo bio mistik u teoriji jer je jasno vidio i snažno izricao da su sve prave vrline i sve iskrene dobrote u Bogu, i jedino u Bogu, a u čovjeka mogu ući jedino po mističnoj smrti 'starog čovjeka' i radanju 'novog čovjeka'. Bio je on mistik i praktično, pa je neprestano u osami crpio sve što je potrebno i omogućavao Duhu Svetomu da u mističnu smrt unosi zraku svjetla i života koja sadržava sve vrline i sve darove koje posjeduje Bog a u čovjeku se to manifestira kao kristoliki čovjek.

Za Franju nije pojava samo jedne vrline bila siguran znak, nego pojava niza vrlina koje se pojavljuju istovremeno i postepeno rastu u vjerniku. Drugim riječima, ako sretnoš tolerantnog čovjeka koji je pohlepan, blagog koji je tiranin ili strpljivog koji je varalica, tada je vrlina, koja može izgledati spasonosno, samo ljudskog porijekla. Rođena je kao nasljedna narav ili je stečena odgojem, a. može čak biti i lukavština jer to zahtijeva društvo da bi bio prihvaćen, kao što je to Jane Austen instinktivno vidjela.

Samo kad slabu ljudsku ljubav prelije i preplavi božanska ljubav, vjernik postaje sposoban ljubiti Boga svim srcem svojim, svim umom svojim i svom snagom svojom. Sposoban je i ljubiti bližnjega svoga kao samoga sebe i držati sve zapovijedi što ih je obećao držati. Takvo nam je obećanje dao sam Krist na Posljednjoj večeri kad je obećao da će se svi, koji drže njegove zapovijedi, sjediniti u ljubavi s Ocem Sinom i Duhom Svetim koji će imati svoj dom u njima, tako da će se Božji život utjeloviti na zemlji u osobi koja je spašena po ljubavi. Kad nastupi proces preobraženja ili pobožanstvenja, mistik počinje doživljavati iskustvo ljubavi koju prima, najprije povremeno kao iskre različitog stupnja intenziteta s pravilnošću koja postaje redovna a iskustvo ljubavi Trojedinog Boga u njemu se udomljuje zauvijek. To je prava kontemplacija, čisti Božji dar koji se ne može postići nikakvim ljudskim metodama ni tehnikama koje dolaze bilo s Istoka, bilo sa Zapada. Onaj koji ti drugačije savjetuje, jednostavno te zavarava kao što su i njega zavarali. To očividno iskustveno znanje iz kojega mistik crpi snagu omogućuje mu da se otkine od svega što ga sprečava živjeti punim Kristovim životom, životom u punini za druge. Kod autentičnog mistika uvijek ćeš susresti savršenu ravnotežu, kompletno ljudsko biće koje se ne gubi niti u savršenoj evanđeoskoj pobožnosti a zaboravlja fizičke potrebe drugih, niti u prevelikoj zaokupljenosti sociopolitičkim zbivanjima, a zaboravlja svoje duhovne potrebe.

Kod pravog mistika uvijek su istovremeno prisutna dva prioriteta - ljubav prema Bogu i ljubav prema čovjeku. Pogledaj kako su u osobi Isusa Krista, najvećeg mistika koji je koračao ovom zemljom, bili istovremeno u potpunom skladu i teolog i sociolog. On je bio potpuno otvoren i pristupačan svim ljudima zato što je bio potpuno otvoren Bogu. Da nije primio u pustinji ili na brdu, na osamljenom mjestu ili u samoći sobice, ili u Get-semanskom vrtu, ne bi imao ništa što bi dao na obali jezera, na raskrižjima ulica, na tržnicama i u sinagogama, u predvorjima hramova ili na mjestu razapinjanja, na kojem je konačno dao cijeloga sebe.

Isus je sve to znao i zato je jasno rekao da će vjekovima pravi učenici koji će ga čuti i zaželjeti ići za njim, morati slijediti primjer koji nam je on sam dao. Franjo je bio mistik najvišeg reda i proveo je mnoge godine svog života u samoći i molitvi, ali istovremeno, postoji li ijedan drugi čovjek u cijelom srednjem vijeku koji je više napravio za svoje učenike od njega, za siromahe s kojima je radio; za gubavce koje je dodirivao svojim, ruka-ma, za mir koji je donosio svijetu u kojem je živio, a koji je bio tako pogođen zavodom.

Pogledaj mog duhovnog vođu, Padre Pija, čovjeka gotovo neprimjerena stasa, mistika koji je dosegao visine, iscjelitelja, onoga koji čini čudesa, koji šesnaest sati dnevno, katkada i više, predaje sebe u poniznoj službi svojim prijateljima. Pogledaj samo kako je veliku bolnicu sagradio, kolike je ljude zaposlio u južnoj Italiji gdje vlada nezaposlenost i koliku je medicinsku pomoć osigurao tim ljudima dok je vlada zainteresirana samo za njihove glasove, a oglušila se na njihovu bijedu.

Ali sad je dosta za jedan dan. Ipak dozvoli samo da završim s drugim zakonom termodinamike koji glasi: toplina ne može prijeći s hladnijeg tijela na toplije. Još jednom su Franjo i drugi sljedbenici Krista poznavali! taj zakon mnogo prije nego što ga je znanost formulirala. To je razlog zašto je Franjo redovno odlazio u svoju špilju da mu tijelo obasja vatra kojom će tek onda on moći grijati druge. To je i razlog zašto sam ja ovdje, Peter. To je i razlog zašto i ti također, moraš naučiti crpiti snagu iz samoće kao pravi franjevac koji se najprije mora sam zapaliti vatrom Duha Svetoga, da bi onda tom istom vatrom palio sve na svom putu i predavao je drugima, no u vrijeme kad to Bog odluči.

Ja sam ovdje i čekam Boga kako najbolje znam i umijem. Možda ću ovdje čekati do smrti, ako je to ono što se od mene zahtijeva, a možda ću sutra ujutro otići, ako se to bude tražilo od mene, da pomognem graditi bratstvo ljudi na zemlji, što je svakako najveća želja svakog sljedbenika Franje iz Asisija."

Tako sam naposljetku na Monte Casaleu našao nekoga s kim sam mogao stvarno razgovarati, doslovno rečeno čovjeka svoga srca, jer život kojim je on živio bio je upravo onakav kakvom sam težio prije nego što su posljednji događaji zamutili moje vizije. Vraćao sam se na razgovor Antoniju svakog dana tijekom preostalih nekoliko tjedana prije povratka u Pariz i mog zavjetovanja. Od njega sam naučio tako mnogo praktičnih stvari, što mi je jako pomogle kad sam se kasnije udomio na Calvavu. Naučio sam i tako mnogo drugih istina o duhovnom putu koje mi do danas pomažu. Bio sam iznenađen saznanjem da je Monte Casale, nakon smrti svetoga Franje, stoljećima bio pustinjački dom franjevac trećoredaca, dok ga sredinom šesnaestog stoljeća nisu preuzeli kapucini. Antonio mi je također rekao da je Franjo napisao pravila za pustinjake, napisao ih je u vrijeme kad je i sam živio pustinjačkim životom upravo ovdje na Monte Casaleu. Obećao mi je da će mi kad budem odlazio iz Monte Casallea, dati kopiju tih pravila. Ipak, bilo bi netočno reći, da je moje prijateljstvo s Antonijem i pomoć koju mi je pružio izliječilo sve otvorene rane u mom srcu. Duboko, jako duboko, rane su i dalje krvarile i najjače onda kad sam uz Antonijevu pomoć ponovno počeo crpiti snagu iz molitve u osami.

Jedna fraza iz Francoiseinih pisama počela me je progoniti, kako u molitvi tako i izvan nje. Davala mi je nadu, ne nadu u ono što sam prije priželjkivao, nego nadu u mogućnost novog početka, utemeljenu na spoznaji da si voljen premda je neophodno da budem prostorno daleko od predmeta svoje želje. U svom pismu nagovijestila je 'da će doći vrijeme kad ćemo moći ponovno pisati jedan drugome'.....kad će vrijeme rastjerati obostrane mutne osjećaje zbog kojih smo sada dužni nastaviti slijediti svoje pozive bez ikakvih osobnih dodira. Izraz

'obostrani osjećaji' bio je taj koji me je zaokupljao, pa sam ga nanovo i nanovo prevrtao u mislima, a moje me je sjećanje očajnički pokušavalo dovesti do uvjerenja, ili barem nade, da u njemu ima bar mali nagovještaj one vatre ljubavi koja je u meni plamtjela.

Ne mogu joj pisati jer će se moja pisma neotvorena vratiti, ne mogu je ni posjetiti jer se ona ne želi sresti sa mnom i tako je, na kraju, želja da saznam odgovor na to pitanje u meni beskonačno rasla i progonila me, a to me vratilo natrag molitvi. Molio sam žestinom koju već mjesecima nisam imao, za neki znak koji će smiriti moj um i omogućiti mi da nastavim ići naprijed svojim putem, siguran u spoznaju da sam bio voljen od osobe čija mi je ljubav toliko značila. U nedjelju nekoliko dana prije mog povratka u Pariz odmarao sam se poslije ručka, kad je Antonio uzbuđeno uletio u moju sobu ispričavajući se što tako upada. "Imam fantastičnu vijest", rekao je. "O", odgovorio sam prilično hladno, znajući da za mene postoji samo jedna fantastična vijest koja bi me zanimala, a znao sam da to nije ta. "Što to?" zapitao sam. "Otac Bernardino ide sutra ujutro na vjenčanje svoje sestre, koje će se održati u četvrtak u njegovom rodnom gradu San Marco in Lamis." "Ne vidim zašto si tako uzbuđen zbog toga, a još manje što ja imam s tim", odgovorio sam, ne mogavši zadržati podsmijeh.

"O", rekao je, "San Marco je malo mjesto u južnoj Italiji, samo nekoliko kilometara udaljeno od San Giovanni Rotondo. Otac Bernardino se složio da možeš poći s njim ako se želiš susresti s Padre Pionom."

"Ah, razumijem", rekao sam ne pomaknuvši se. Da budem iskren, nisam imao nekakvu posebnu želju da se sretnem s Padre Pionom, bio on svetac ili ne. Imao sam druge stvari na pameti. Stalno sam razmišljao o, za mene, velikom trenutku uvečer sljedećeg četvrtka kad ću napuštati Monte Casale

U meni je još uvijek tinjala nada da će se nešto preokrenuti prije mog odlaska do tog četvrtka. Još uvijek sam brojao sekunde za vrijeme svoje jutarnje meditacije očekujući poštara, jer možda će mi ovog puta uručiti poštu. Još uvijek je postojala i nada da će otac Angelo iznenada odlučiti posjetiti Clitunno i mene povesti sa sobom. Umjesto da ovdje ostanem, ja bih trebao odgovoriti na neki nejasni poziv da se sretnem s nekim svecem, a ovdje bi se moglo dogoditi nešto drugo, za mene značajnije. E, to mi se baš i nije sviđalo.

Antonio je bio tako uzbuđen zbog te velike mogućnosti koja se iznenada pojavila preda mnom, pa uopće nije obraćao pažnju na mene i moje sustezanje.

"To je odgovor na molitvu", rekao je, "jer ja sam čeznem za savjetom Padre Pija. Otac Angelo želi da preuzmem duhovno vodstvo trećeg reda ovdje u Borgo san Sepolcro, a ja ne bih želio preuzeti tu obvezu bez savjetovanja sa svojim duhovnim vođom. Hoćeš li mu, molim te, predati ovo pismo i reći mu da je jako hitno."

"Da, svakako", odgovorio sam dok mi je Antonio gurao pismo u ruku. Uzimajući pismo shvatio sam, da sam ove riječi izgovorio bez razmišljanja i da sam, bez ozbiljnog promišljanja, pristao na putovanje koje nisam želio. "Otac Bernardino će imati na raspolaganju auto do sljedećeg petka, pa će te tog dana moći odvesti na aerodrom prije povratka ovamo. Sutra u zoru on odlazi u Rim, jer tamo mora obaviti neke stvari prije nego što pođe na jug. Rekao je da ne brineš. On će ti sve srediti i imati ćeš se gdje smjestiti. On pozna i svakoga koga treba poznavati u San Giovanni Rotondo."

Kad smo se sutra ujutro s prvim zrakama sunca spuštali uskom planinskom cestom na putu za Borgo san Sepolcro, moje je srce bilo puno tuge i čemera. Prije nego smo se spustili na dno, zapazio sam poštara i zamolio sam Dina da se zaustavimo. Bila su dva pisma za mene i jedno za Dina. Jedno je moje pismo bilo od kuće, a drugo od madame de Gaye u kojem me obavještava da će otac Claude doći iz Lyona na moje zavjete i da je dobila dozvolu, kao što sam to jednom ranije zaželio, da se obred održi u njenoj privatnoj kapelici.

Dino je skočio od veselja na sadržaj svog pisma. Unutra je bila potvrda da će ga pri dolasku u Rim čekati karte za polufinalnu utakmicu Europskog čupa između 'Rome' i 'Real Madrida'. Nakon toga jednostavno ga se više nije moglo zaustaviti. Vozio je kao luđak prema Vječnom Gradu i vječnom nogometnom stadionu, što je za njega bilo nešto najbliže nebu s ovu stranu groba.

Moje je srce počelo snažno lupati kad smo prešli Trevi i približili se Clitunnu. Neodoljivo sam želio da stanemo makar samo par minuta, tek toliko da nekoliko trenutaka budem blizu mjesta na kojem živi i diše osoba, koju sam od svega na svijetu najviše volio i da nekoliko trenutaka udišem isti zrak koji i ona udiše. To je bilo sve što sam tražio.

"Možemo li stati par minuta kod Clitunnskog izvora, Dino?", progovorio sam, "nekoliko sam puta bio ovdje, ali nikada ne na izvoru".

"Može", odgovorio je Dino, "to će mi omogućiti da se malo odmorim i protegnem noge".

Bio je razgovorljiv kad smo se izvukli iz auta i počeo mi je objašnjavati zašto je izvor na Clitunnu tako mnogo značio njegovim precima, rimskim vojnicima koji su osvojili antički svijet.

"Vidiš, oni su vjerovali da će voda Clitunna učiniti njima isto ono što je mitska rijeka Stix činila Grcima. Vjerovali su da će postati neranjivi u bitkama kad bi se jednom okupali u toj vodi."

"Ovdje zaista postoji neko posebno ozračje", rekao sam. I bilo ga je. Voda je bila tako mirna i bistra, a nasip koji ju je okruživao tako bujan, krcat vrbama koje su se saginjale prema vodi da se u njoj ogledaju, a vitke su topole stajale uspravno poput vojnika koji su davno umrli i koji su se nekad davno kupali u toj svetoj vodi.

"Sve je utihnulo i izgleda kao da nema nikakva pokreta", rekao sam, "samo, voda bi morala neprestano teći da se pridruži velikoj rijeci". "Da", odgovorio je, "voda se ovdje sakuplja iz okolnih vapnenačkih planina, gore iznad nas i probija se kroz mulj ispod Flaminijske ceste, kojom smo mi upravo prošli".

Upozorio me je da pogledam prema vrhu planine. Očarano sam pogledao, no ne prema vrhu, nego nešto dolje niže prema malom tornjiću koji se kao iz bajke, pokriven grubim ciglama, gdje bih sada najradije bio. O, da su mi krila golubinja, pomislio sam.

Dino je pričao o pjesnicima koji su posjetili ovo mjesto i koje je ovo mjesto inspiriralo svojom ljepotom, tišinom i čistoćom svete vode. Spominjao je mnoga imena koja me nisu zanimala i o kojima nisam nikada čuo, jedva da sam zamijetio spominjanje Virgilija. Moje su misli bile drugdje.

"I tvoj je Byron bio ovdje, i njega je potaklo ovo mjesto pa je napisao jednu pjesmu", rekao je Dino, primivši me za ruku i vodeći prema autu.

"Promatrao sam pustinjski dom", rekao sam, "može mu se vidjeti vrh iznad drveća".

"O da, to zapanjujuće mjesto", rekao je, "zašto su, zaboga, odlučili sagraditi samostan na tom zabačenom mjestu. To je besmisleno. Svaki put, na povratku s tog mjesta moram uzeti volovsku zapregu, da ponese sve knjige koje je otac Angelo ostavio kad je prošli put bio tamo".

"Stvarno", rekao sam pokušavajući izgledati mirno, dok je moj mozak užurbano vrtio mogućnost da iskoristim ovu situaciju kojoj se nisam nadao da će mi biti omogućena. Bila je to za mene jedna neostvariva mogućnost, no bolje i ta nego nikakva.

"Zašto se ne bismo popeli gore?" rekao sam najmirnije što sam mogao, "imamo dosta vremena i meni bi bilo drago popeti se, još jednom s tobom tamo. To bi mi omogućilo i da se oprostim sa sestrama koje su bile tako ljubezne prema meni".

"Ne", odgovorio je Dino, "želim se izvući iz ovih voda i što prije stići u civilizaciju".

"O K", nevoljko sam rekao i pošao s njim prema autu. "Samo sam mislio", nastavio sam dok je on palio auto, "da će ti to pri povratku ostati više vremena za Peru-giu". Bila je to moja posljednja karta, no, je li dovoljna? Bacio sam brz pogled naprijed, dajući mu vremena da sve izračuna u svojoj glavi, a da ne osjeti koliko želim utjecati na njegovu odluku. "Pa dobro", rekao je gledajući na svoj ručni sat, "vrijeme je na našoj strani, pa ako se zaista želiš oprostiti sa sestrama, jednim ćemo udarcem ubiti dvije muhe".

Sramio sam se zbog onoga što sam napravio, ali sam bio spreman učiniti sve samo da još jednom posjetim to mjesto, za koje sam mislio da ga više nikada neću vidjeti. Nadstojnica je bila izuzetno hladna vidjevši nas dvojicu. Dala je Dinu knjige oca Angela, no bila je odrješita kad sam joj rekao da bih želio vidjeti Francoise. Rekla mi je da je sestra Francoise zaposlena u vrtu i da ne može doći. "No samo na nekoliko minuta", rekao sam. "Žao mi je", bio je odgovor, "možda da ste došli iza večere kad imaju slobodno vrijeme, možda bi bilo moguće, ali u ovo doba dana, ne". Dino joj je već prije rekao da smo u žurbi jer moramo tijekom dana stići u Rim pa je rekavši to, bila na sigurnom terenu. "Sestro, molim vas, važno je, vrlo mi je važno", rekao sam, "vidite primio sam ovo pismo prije dva sata od njene majke", nastavio sam vadeći pismo iz džepa, "u njemu ima i poruka za nju. Važno je". Protiv volje okrenula se i nestala u hodniku. Vratila se za nekoliko minuta. "Sestra Francoise je rekla da nikako ne može doći, ali ako je poruka toliko važna, moli da je date meni."

Bio sam zatečen, nastojao sam djelovati najmirnije što sam mogao, premda je poruka, koju sam joj trebao ostaviti jedva zasluživala da bude urgentna, kao što sam je ja prikazao.

"Pa, njena majka kaže da će moje zavjetovanje biti na Uskrsni utorak u dvanaest sati", rekao sam neuvjerljivo pokušavajući u te riječi unijeti važnost koju bi ta vijest trebala imati, barem za mene.

"O, razumijem", odgovorila je nadstojnica smiješeći se više ustima nego očima, "mi ćemo vas se sjetiti u molitvama, budite sigurni".

Kao da mi nije bilo dovoljno neugodno. Dino me je počeo vući van. "Ajde, Peter", rekao je, "ti si crni konj. Ti si u stvari ovdje samo želio susresti našu Afroditu".

Bio sam ljut, ne samo zato što je usporedio Francoise s lijepom boginjom ljubavi, nego više zbog one kratke riječi "našu", kao da i on polaže neko pravo na nju.

"Poslušaj moj savjet", rekao je, "nikamo nećeš dospjeti s tom gospodicom i njenim veličanstvom. Ona ima o sebi visoko mišljenje samo zato što u njenim žilama teče plava krv. Misli da je daleko iznad svijeta. Spustit će je na zemlju jednom, ali jednom u budućnosti".

Zažario sam se i to se na meni vidjelo.

"O, Peter", rekao je, "vidim da si pocrvenio. Sad mi je jasno zašto si tako lovio poštaru zadnjih mjeseci".

Nije to više bio zagrljaj stida, sad je to bio zagrljaj ljutnje koja se odrazila na mom licu i u mojim očima i bio bih ga udario da me jedna nevidljiva ruka nije zadržala. Bio sam sretan kad sam se konačno u Rimu našao sam u svojoj sobi u jednom samostanu dok je on otišao na svoju važnu utakmicu. Nisam imao što raditi. Sjedio sam tamo satima potpuno zaboravljajući na vrijeme poput mazohiste i prevrtao po rani koja mi se ponovno otvorila

u srcu. Ono je jednom već bilo tako jako preplašeno ljubavnim pustošenjem ali u posljednje je vrijeme to bilo iščezlo i vjerovao sam da se više neće vratiti.

Pet milja izvan Rima Dino je zaustavio auto. Skinuo je svoj habit i preobukao se u mondeno odjeću koju je uvijek nosio sa sobom kad bi išao u tajne posjete Perugi. "Ovako je bolje", rekao je sjedajući ponovno na vozačevo sjedalo, paleći cigaretu i smirujući svoje živce za dugačko putovanje koje nam je predstojalo. "Hvala Bogu da je "Roma" pobijedila s 3:2 u produžetku", mislio sam, „jer to je doprinijelo, da je to naše dugačko putovanje prema jugu bilo manje neugodno".

Dino je stigao u svoj rodni grad, ležerno se probijao kroz ulice, mahnuvši gotovo svakome koga bismo sreli. Činilo se da su svi sretni što ga vide. No on se nije nigdje zaustavljao nego je produžio ravno za San Giovanni Rotondo, gdje je prema dogovoru trebao za mene osigurati boravak u nekom samostanu ili nečem sličnom. Nije prethodno napravio ništa, nego mi je našao sobu gdje mogu prespavati, obrazlažući da njegov treći rođak očito nije mnogo mario za želje svog slavnog rođaka iz Rima. Imao je samo toliko vremena da mi kaže kako će doći po mene u četvrtak u sedam i trideset ujutro da ponovno krenemo na dugačko putovanje do Rima. Ostavio me je samoga s mojim slabim talijanskim da ubijam vrijeme kako najbolje znam.

"Ne", rekao sam sam sebi, "neću ustajati rano ujutro u pet sati da odem na misu Padre Pija. Bolje da odspavam i da se odmorim. To je misa kao i svaka druga, ma što tko govorio. Mislio sam da sam taj odmor i zaslužio".

Tako sam sutradan otišao na misu u deset sati ujutro nakon dugačkog spavanja i odličnog talijanskog doručka koji mi je dostajao za cijeli dan. Nakon mise ostao sam u molitvi. Ponovno sam molio svim svojim žarom, obraćao se Bogu moleći ga da mi pošalje samo neki mali znak, znak koji će mi, usprkos događaja prošlog jutra, pokazati da me Francoise u svom srcu voli kao čovjeka, jer bez toga moj život više nema vrijednosti.

Stalno me je ometalo nekih petnaestak ljudi koji su se baš u to vrijeme motali po crkvi, dok na kraju jedan njihov predstavnik nije otišao u sakristiju. Vjerojatno su se željeli predbilježiti za ispovijed kod Padre Pija, ili kakvo god njegovo ime bilo, a kojega je Antonio toliko želio da upoznam. Iskreno, nisam imao nikakvu želju da se s njim sretnem, jer između ostalog, nisam imao ni želju ni potrebu da pred nekoga ponovno stavljam priču svog života. Zaista nisam želio ni s kim, doslovno ni s jednom živom dušom, govoriti o-svojem odnosu s Francoise. To je bila moja stvar, samo moja i nikoga se ne tiče.

Bio sam sav obliven suzama, gubio se u svom samosažaljenju, kada me je netko potapšao po ramenu. Bio je to snažan muškarac s tamnim naočalama koji se ponašao kao da pripada ovamo i kao da je desna ruka dobrog Padre Pija. "Padre bi vas želio sada vidjeti", rekao je. "Koji Padre?", zapitao sam. "Padre Pio, naravno", odgovorio je, "dođite brzo". "Pričekajte minutu!", rekao sam skidajući njegovu ruku sa svog ramena, "to je neka zabuna. Ja nemam nikakav dogovor s njim". "To je u redu da vi nemate dogovor, ali on želi vidjeti vas", došao je brzi odgovor, "dođite"! Još jednom sam mu odgurnuo ruku. "Kako znate da on želi vidjeti baš mene?" "Rekao mi je: idi i reci onom mladom Englezu sa štapom i čvrstim čizmama da ga želim vidjeti."

Ogledao sam se naokolo, stvarno ne očekujući da ću u crkvi vidjeti još nekoga tko bi odgovarao tom opisu. Prije nego sam stigao dalje negodovati, zahvaljujući mom glasniku svjetla koji kao da je upravo izašao iz tame, bio sam na nogama. Zatvorio je vrata za mnom i ja sam se našao u sakristiji u kojoj je, to je bilo očito, Padre Pio običavao slušati ispovijedi. Trebalo bi mi mjesece da pretočim u riječi prvi dojam koji sam stekao u susretu s čovjekom za kojeg su mi rekli da je živi svetac. Zaokupljen samim sobom i svojim problemima bio sam potpuno nepripravljen za taj kratki susret koji je imao tako dubok utjecaj na mene i na moj daljnji život.

Kad sam prvi put sreo Francoise, isti sam se čas osjetio kao kod kuće. Instinktivno sam osjetio da dijelimo iste ideje i ideale, iste nade i želje. Sličan sam osjećaj imao u trenutku kad mi je pogled pao na čovjeka koji se okrenuo da me pozdravi dok sam mu ja prilazio kroz sakristiju. Samo su ovog puta ideje i ideali, nade i želje koje su meni i Francoise bile zajedničke, njega potpuno ispunjavale. Njegovo je lice bilo prijateljski zbir svih rijetkih darova i kvaliteta ljudskog duha u svoj svojoj milini. Godine patnje ostavile su trag dubokog mira i radosti što se odražavalo u svakom njegovu pokretu i ponašanju. A sve se to odražavalo u njegovim očima gdje se sve smekšavalo u suosjećanju. U njima je bila najnevinija i najbezgrešnija dobrota izražena u poniznom, djetinjem humoru, koji je titrao na njegovim usnama. Sjaj njegovih očiju ujedinjavao je sućut i nadu koje su mnogima sigurno govorile da će oni koji siju u suzama, žeti u radosti.

Prihvatio me je kao stariji brat, ne kao otac. Uzeo je obadvije moje ruke u svoje, pomogao mi da sjednem na stolicu sebi preko puta. Instinktivno sam znao da mu ne trebam pričati svoju priču jer on ju je već znao znanjem koje je izviralo iz ljubavi koja sve može vidjeti na prvi pogled, dok to drugi ne mogu vidjeti nikada u životu.

Od tog susreta potječe moja vjera u reinkarnaciju, ne u reinkarnaciju svakog čovjeka, nego savršenog Čovjeka, koji daje svoje tijelo na toliko različitih načina sve dok ima onih koji ga žele primiti.

"Tvoje su molitve uslišane", rekao je jednostavno, "a znak za kojim čezneš bit će ti dan kako bi te podržavao na putovanju na koje se spremaš. Bog te poziva da budeš prorok, Peter. To je veliki dar", nastavio je, "velika

povlastica, a to zahtijeva i veliku i ozbiljnu odgovornost. Prorok mora govoriti svijetu, koji radije ne bi čuo poruku koju im donosiš. Svi proroci moraju najprije sebe samoga pročistiti da bi mogli pročistiti druge.

Poput onoga, kojega želiš slijediti, morat ćeš provesti mnogo skrivenih godina izvan očiju ljudi, mnogo godina u pustinji, u kojoj se svi proroci pripremaju prije nego što se vrata u svijet ljudi da im predaju Božju poruku. Jednoga dana u Božje pravo vrijeme, ne tvoje, kad on bude smatrao da si spreman, imat ćeš zadatak da djeluješ u svijetu ljudi, i to će biti znak da je Kraljevstvo Božje blizu. Bog će učiniti svoj dio ako ti učiniš svoj. A tvoj je zadatak da moliš, da vjeruješ i da ne brineš." Rekao mi je još mnogo stvari koje su preosobne za pričanje, premda sam s njim proveo ne više od dvadesetak minuta. Molio sam ga da moli za mene, a on je obećao da će to učiniti, kao što moli za sve koje je prihvatio kao svoju duhovnu djecu. Baš kad sam se spremao da odem zapito me je: "Zar ti nemaš ništa za mene?" Blijedo sam ga pogledao. "Antonijevo pismo", rekao je sa širokim osmijehom. "O, da, naravno", rekao sam i iz unutarnjeg džepa kaputa izvukao pismo koje on nije mogao vidjeti da ga imam. Jednom sam čuo uzrečicu 'žici na svjež zrak', no nikada to nisam tako osjetio kao tog dana. Izgledalo mi je kao da lebdim desetak centimetara iznad zemlje dok sam se vraćao na svoje mjesto u crkvi. Neovisno od toga što mi je rekao neke stvari o mojoj budućnosti, osobne i povjerljive, nije mi rekao ništa što već prije nisam čuo ili što neću čuti u budućnosti. U stvari, već sam ranije čuo mnoga opširna obrazložena dubokih istina o duhovnom životu, ali nikada ih nisam primio kao tog dana od njega. Bio je on istinski apostol, i kad bi govorio, govorio bi sa snagom koja je dolazila iznutra, pa nisu samo riječi koje je izgovarao imale dubinsko značenje, nego su se usijecale dublje nego što to naš um može prihvatiti i imale su snagu da to što ti je rečeno, možeš i učiniti.

U trenutku kad sam ponovno kleknuo u crkvi bio sam potpuno uronjen u Boga, bez rastresenosti, i tada sam iznenada doživio onu istu molitvu koja me je podigla u crkvi Notre Dame. Bilo je to kao da sam se ponovno spiralno uspinjao u više dijelove svoga bića onim istim intenzitetom koji sam onda iskusio, samo je sada trajalo dulje nego sam dotad iskusio i stigao sam do točke kad sam bio potpuno nesvjestan onoga što se oko mene zbiva. Kad nema nikakve rastresenosti, nikakve napasti niti bilo kakvih misli, kada nema ništa 'ni prije ni poslije', kad vrijeme više ne postoji.

Mistični vrhunci na koje sam se penjao i koje sam iskusio spuštali bi se na razinu u kojoj nisu bili tako sveobuhvatni, a tada ponovno bez upozorenja spiralno bih se uzdigao na vrhunce na kojima sam bio čas prije, a snaga je Božja opipljivo djelovala u meni bez mog sudjelovanja, jer bio sam potpuno u Božjim rukama, i bio sam sretan što je tako. Sva nastojanja i patnje kroz koje sam prošao posljednjih nekoliko mjeseci odjednom su izgledali ništavno i mogao bih ih bezbolno prepaliti i da su i deset puta veće nego što su bile, a sve zbog ljubavi koju sam primao u toj mističnoj molitvi.

Kao i ranije, to me je iskustvo vodilo u poniznost a ne u ponos, bio sam svjestan svoje ništavnosti i Božje veličine koja mi je dozvolila shvatiti, da mi više ništa nije nemoguće kad me jednom zahvati njegova snaga, ili točnije, to više nisam bio ja nego novi ja, dijelom ljudski dijelom Božji.

Kad sam ustao da napustim crkvu osjetio sam slabost u nogama i lagano pijanstvo od onoga što sam primio. Osjećao sam se također nekako višim dok sam gledao dolje na zemlju, no moje su noge čvrsto stajale na zemlji, a iskustvo je postepeno iščezavalo. Osjećao sam izvjesnu nesigurnost dok sam izlazio a osjećaj pijanstva bio mi je prisutan još nekoliko dana.

Ne sjećam se mnogo toga što se dogodilo do kraja tog dana. Sjećam se, da sam lutao ulicama San Giovanni Rotonda kao omamljen, kao u snu, još uvijek uronjen u Boga, no istovremeno mi ta uronjenost više nije onemogućavala kretanje kao što sam to bio osjetio u crkvi.

Sljedećeg sam jutro oko jedan sat čekao Dina. Budući da je kasnio, otišao sam u crkvu i ostavio mu poruku da dođe tamo po mene. Još sam uvijek bio uronjen u Boga, svjestan njegove prisutnosti u meni i svuda oko mene. Oko devet sati sam čuo neko komešanje. Okrenuo sam se i u dnu crkve spazio da je stigao Dino. On se pozdravljao s desetak mještana koji su ga prepoznali kao lokalnog heroja, i kako su oni mislili, onoga koji čini mnogo dobra. Ustao sam da se pridružim sretnoj skupini. U trenutku dok sam im prilazio, neki je mladi redovnik izašao kroz sporedna vrata i rekao: "O, Bernardino, to si ti. Traže te na trenutak u sakristiji."

"U redu dječake", odgovorio je Dino zauzimajući pokroviteljski, očinski stav nad tim mladim čovjekom. Na svoj neobuzdan način prolazio je pokrajnjom lađom crkve, a ispod habita virile su mu njegove mondene hlače.

Uz površan poklek otplesao je u sakristiju, nemajući ni blagog pojma što, ili bolje rečeno tko, ga tamo čeka. Najčudnije je u svemu bilo to da sam ja točno znao što će se dogoditi, premda nisam znao kako će to dugo trajati. Uostalom nisam nikada ranije bio svjedokom nekom čudu. No ako si slučajno Padre Pio, ne treba ti mnogo vremena da gluhom vratiš sluh ili slijepom vid, ili da invalidu pomogne prohodati, ali čak i Padre Piju je trebalo dulje vrijeme ako je htio da se nešto dogodi u nekome tko je slučajno Bernardino iz Perugie.

Prošlo je više od pola sata prije nego su se vrata sakristije ponovno otvorila i kroz njih je izašao Dino. Nije to bio novi čovjek kojeg sam vidio, treba mnogo godina da od njega postane novi čovjek, no to je bio drugi čovjek, jako drugačiji. Čovjek koji je ušao bio je pun sebe, otrovan svojom vlastitom važnošću, željan da

zadovoljava samo vlastite pobude i nestrpljiv u tome. Izišao je čedan čovjek, koji više nikada neće biti onaj prethodni, premda jedva da je taj čas on sam sebe prepoznavao. Nije imao vremena da se sredi od onoga što mu se dogodilo, nije imao vremena da odredi kojim će smjerom odsad poći njegov život i zato je pokušavao izgledati kao obično, tražeći vrijeme da sredi utiske koje mu je donio iznenadni i neočekivani razgovor s Padre Piom. Iznad svega, to je bila promjena u životu čovjeka, za koju nitko nije vjerovao da je moguća.

Spomenuo je nešto kao da mu je Padre Pio dao pismo za Antonija, ali nije rekao ništa više, a ja ga nisam ništa pitao. Nisam imao prava zadirati u njegovu privatnost ništa više, nego što je on zadirao u moju. Dino nije ni jednom riječju dao do znanja da se dogodilo bilo što neobično ili neočekivano u tom susretu s Padre Piom, sve dok me nije iskrcao na aerodromu sljedećeg jutra. Želio je pričekati dok ne poletim, a ja sam ga uvjeravao da to nije potrebno jer ima još dalek put pred sobom. "Trebaš dobrih pet sati vožnje do Perugie", rekao sam.

"Ne idem u Perugiu", odgovorio je, "ni sada, ni nikada više". Tada je iskočio iz auta, zagrlio me talijanski srdačno i rekao: "Oprosti mi, Peter. Mora biti da sam ti bio veliki izvor sablazni. Molim te, oprosti mi i moli za mene. Bilo je vrijeme da odrastem. Vraćam se u Monte Casale i tamo ću ostati jer želim početi iznova. Želim nanovo početi svoj život."

Nisam trebao razmišljati o tome što ću ili kako ću odgovoriti, jer prije nego sam se snašao, on je već ponovno bio u autu i otišao. Otišao je da započne novi život koji je trebao započeti godinama ranije, ali ga je počinjao tek sada zahvaljujući čovjeku koji je za nas obojicu učinio samo ono što je svakodnevno činio.

Deset godina kasnije sam čuo da je otac Bernardino postao učitelj novaka, i da je bio najbolji kojeg su ikada imali. Proveo sam Veliki tjedan u Citeauxu, pripremajući se za polaganje zavjeta na Uskrsni utorak, a tada sam se u ponedjeljak vratio u ulicu Magdebourge. Tu sam čuo da će sljedećeg dana, na moje polaganje zavjeta doći moj brat David, Antonio i otac le Bac. Sljedećeg jutra, odmah iza doručka, na moja je vrata pokucao Robert i donio mi hrpu pošte. Ne bih je trebao otvarati prije polaganja zavjeta, ali nikada nisam mogao odoljeti tom izazovu. Nisam ni sanjao da tako mnogo ljudi zna da ću položiti zavjete. Bila je tu pošta od kuće, od moga brata Tonija, od Borisa, od oca Angela, od Antonija i vjerovali ili ne, od oca Dimitriusa. Pretpostavljam da mu je Boris rekao. Još sam čitao dugačko Antonijevo pismo, kada je na vrata ponovno pokucao Robert.

"O, gospodine Pierre, molim vas oprostite. Zaboravio sam vam predati ovo. Stiglo je još u prošli četvrtak."

Uručio mi je maleni paketić. Čudno, nisam prepoznao rukopis, premda bih trebao. Okrenuo sam ga i vidio dvije riječi: samostan Clitunno. Potrgao sam omotnicu poput gladne životinje i otvorio pismo koje je bilo u njemu. "Molim te, molim te da mi oprostiš", bile su prve riječi koje sam pročitao. "Molim te, molim te da mi oprostiš što te nisam htjela vidjeti prošli tjedan kad si bio ovdje, ali jednostavno nisam mogla. Prije nego si me posjetio na Montefalco, majka mi je pisala i rekla da si se bez sumnje zaljubio u mene. Molila me je da poštujem tvoj poziv za koji je sigurna da ga imaš. Teško mi je bilo vjerovati da si se zaljubio u mene, no ipak sam joj obećala da neću učiniti ništa da te ohrabrim na bilo koji način što bi te spriječio da odustaneš od svog poziva, za koji i ja vjerujem da ga imaš. Obećala sam joj da ću ti, ako budem mislila da je to potrebno, ispričati sve o svojoj tužnoj prošlosti i o životu koji sam vodila tako da izgubiš sve iluzije o meni. Tjedan dana nakon što sam ti napisala svoje posljednje pismo, primila sam majčino pismo u kojem me obavještava da ti sve znaš o mojoj prošlosti i da si to znao prije nego što smo se upoznali. Ta me je vijest pogodila jer znajući sve što sam bila i što jesam, ti si me volio i želio si provesti svoj život sa mnom. Jednostavno se s tim nisam mogla sama nositi pa sam razgovarala s mojom nadstojnicom i sve joj ispričala. Da nije bilo nje, stvari bi se vjerojatno drugačije odvijale. Ja bih sve ostavila i združila svoj život s tvojim, da zajedno crpimo snagu u Bogu, onako kako si to ti predlagao.

Usprkos njenoj pomoći i razumijevanju, i bez sjene sumnje znam, da bih kad bi te vidjela prilikom tvog zadnjeg dolaska Clitunno spakirala svoje stvari i poslala s tobom, ne misleći na posljedice. Duboko u sebi danas znam da sam ispravno učinila kad sam te odbila vidjeti, premda me to još uvijek boli i slama moje srce kad god na to mislim.

Molim te primi ovaj mali dar što ti ga prilazem. Ne izgleda mnogo, ali meni znači mnogo. Želim da ga imaš, da ga nosiš kao znak naše uzajamne ljubavi zbog koje se nikada nećemo odvojiti, osim u fizičkoj udaljenosti koju ljubav može uvijek nadvladati. Neka te Bog blagoslovi, Peter. Imaš svu moju ljubav uvijek, i zauvijek, i još dulje. Françoise." Odložio sam pismo i otvorio dar što je bio zamotan u mali komadić svilenog papira. Na moje iznenađenje u njemu je bio mali komad vrpce, ili bolje rečeno užeta s tri čvora na sebi. Iznenada sam shvatio što je to, i zašto to tako mnogo znači Françoise. Bilo je to uže koje joj je dala ona draga sveta gospođa koja joj je promijenila život. Sada je ona to dala meni. Znao sam koliko joj to uže znači i da ono simbolizira njenu ljubav. Nosit ću ga uvijek, od dana polaganja zavjeta i dalje, neprekidno, da me podsjeća na vezu koja nas ujedinjuje u svakodnevnom životu kojim ćemo nastaviti živjeti odvojeno.

Padre je Pio bio u pravu. Rekao je da će moja molitva biti uslišana, i bila je više nego što sam očekivao i čemu sam se nadao. Konačno sam bio spreman položiti zavjete i poći putem na koji sam pozvan. Osjećao sam da me okružuje i podupire više ljubavi nego što sam se ikada nadao, od moje obitelji, od mojih prijatelja, od dobrih

ljudi i žena koji su mi pomogli u posljednjih par godina, a iznad svega, od moje najdraže Francoise. Ona će zauvijek ostati u mom srcu kao što ću i ja biti u njenom. Zajedno ćemo otvarati svoja srca Onom Jedinom kojemu smo poklonili svoje živote i od koga oboje živimo. Bilo je već jedan i trideset u noći kad sam završio uzbudljivu priču o posljednjim mjesecima Peterovog boravka u Italiji, njegovom susretu s Padre Piom i njegovoj zemaljskoj ljubavi koja ga je, bez dvojbe, podržavala sve do danas. Rukopis mi je bio tako uzbudljiv da jednostavno nisam mogao zaspati. Tada iznenada, kao gromom ošinit, skočio sam iz kreveta i otrčao u radnu sobu. Ako mu je Francoise pisala, kao što je obećala, onda bi ta pisma morala biti negdje ovdje. Nestrpljivo sam počeo svuda tražiti, dok konačno u najdonjoj ladici, sasvim u dnu, nisam spazio veliki kup pisama na čijem vrhu je jasnim i čitkim rukopisom stajala ceduljica "Francoise".

Izvukao sam ih i odjurio natrag u krevet, jer nisam našao samo par pisama, nego mnoštvo pisama koje je Peter primao od Francoise kroz proteklih deset i više godina. Na moje veliko razočaranje sva su, naravno, bila pisana francuski. Bez obzira koliko sam uzbuđeno želio pročitati ta pisma, moj francuski nije nikada bio onakav kakav sam želio da bude, nisam bio u stanju razumjeti ih. Vratio sam pisma natrag na svoje mjesto do sljedećeg dana, kad će moje sive moždane stanice biti spremnije, pa ću, možda, uz pomoć dobrog francuskog rječnika biti u stanju pročitati ih, što sam tako silno želio.

Bio sam tako uzbuđen onim što sam pročitao kao i onim što ću sutra pročitati da jednostavno nisam mogao zaspati. Na kraju sam uzeo tabletu za spavanje, jednu od onih koje sam nosio uza se samo za nuždu, jer morao sam iskoristiti preostali dio noći da se naspavam za napore sutrašnjeg dana. Ta mi je tableta osigurala tako dubok san. Kad sam čuo neku buku koja je dolazila odnekud iz drugog nivoa moje svijesti, nisam ju nikako mogao identificirati. Drijemajući neko vrijeme u zaboravu, najednom sam shvatio da ta lupa dolazi s mojih vrata. U taj čudni, nestvarni trenutak imao sam osjećaj kao da sam ponovno Angus Mac Neil, a da na vrata lupa Beatson sa svojom četom vojnika. Sjećanje na protekle događaje potaknulo me na munjevitu akciju. Skočio sam na noge da se oduprem uljezima, no ovaj put hrabro, kao čovjek s čovjekom.

Vrlo važno ako na sebi imam samo hlače od pidžame, razmišljao sam pun muškog bijesa, zgrabio zakrivljeni kuhinjski nož i uputio se prema vratima. "Prokletstvo, nisam gluh", grmio sam skidajući zasun na vratima i istovremeno se nožem porezao po ruci. "Za ime Božje, pričekajte", vikao sam dok sam otvarao vrata. Mislim da je tek hladni jutarnji zrak učinio svoje pa sam se konačno probudio suočivši se sa stvarnosti. A tog nezaboravnog jutra, stvarnost se preda mnom pojavila u obliku majke nadstojnice iz samostana, koja je u pratnji dviju novakinja stajala na vratima. Nikakva bol, nikakve čistilišne muke, ako ikada tamo stignem, neće iz mog sjećanja izbrisati taj užasni trenutak. Stajao sam tamo, jedva nešto više nego gol, dlakavih prsi-ju, s agresivnim, pomalo majmunskim izražajem lica koji bi zastrašio i najhrabrijeg uljeza, spreman suprotstaviti se svakome. Još i sada pocrvenim kad se sjetim te slike. Majka nadstojnica i dvije novakinje užasnuto su gledale u napola uzdignut zakrivljeni nož s kojeg je kapala krv i koji je bio spreman zadati im udarac.

Jedna se novakinja brzo okrenula i jurnula niz puteljak, dok se druga, poput malog djeteta, nagnula skrivajući se u sigurnost odjeće majke nadstojnice. A ona je stajala poput Sare koja se okrenula i pretvorila u stup soli, jer se nije mogla pomaknuti od zaprepaštenja. Ako je Herkules ikada vidio lice meduze, vjerujem da nije imao užasniji pogled od onoga u kojeg sam ja gledao. On me je okamenio na mjestu i nisam se mogao ni pomaknuti, ostao sam stajati s uzdignutom rukom i nožem u njoj. Je li Ahil urlao kao što sam ja urlao? Je li se znojio kao što sam se ja znojio? Je li se oglasio tako užasnom kletvom kojom sam se ja oglasio, tako neizrecivom da je trebala ostati neizgovorena s ove strane vječnosti. Ovu je okamenjenu sliku nas troje prekinuo "ljudski dodir". "O, žao mi je, zaista mi je žao", prošaptala je jedna žena dok se pokušavala sabrati i vratiti u normalu, "rečeno nam je da ovdje stanuje jedan katolički svećenik." Ne znam kako je dugo čekala na odgovor, jer ja sam još uvijek bio nesposoban reagirati. Sjećam se samo da su s mojih usta izašle te neželjene riječi, ali ne znam nakon koliko vremena. "Ja - sam - taj - katolički - svećenik - ja - sam -otac - Robertson, - otac James - Robertson", promućao sam.

Bila je to, vjerojatno, riječ "otac", koja je dotakla nešto duboko u djetinjoj podsvijesti mlade novakinje jer se ona iznenada oslobodila zagrljaja svoje duhovne majke, pogledala me jednostavnim i nevinim pogledom i rekla: "U tom slučaju morate brzo poći s nama, jer će Peter stići u Castelbav za jedan sat."

Od tog trenutka nadalje stvari su se događale takvom brzinom da više nisam imao vremena razmišljati o tom užasnom događaju koji je učinio da se poniženje, koje sam samo pred nekoliko dana doživio, činilo ništavnim. Dok sam se oblačio, opsjedala me je misao kako će se sve to jednom objasniti i sve će biti i oprosteno, ali će priča biti pričana i prepričavana u mnogim svetim krugovima.

Samo da nije bilo te kletve koju sam izgovorio, tog neponovljivog jezika kojim sam govorio. Hoće li mi biti oprosteno i zaboravljeno? Možda neće, razmišljao sam dok sam stavljao svoj ovratnik, no za sebe sam siguran, to mi se više nikada neće dogoditi. Niti jedna magnetofonska vrpca s ove strane vječnosti to više nikada neće zabilježiti. U to sam bio siguran.

Osmo poglavlje

PONOVNO NA CALVAYU

Za vrijeme kratke vožnje, od Calvava do glavnog otoka ni jednom riječju nije spomenut nedavni incident. Nisam mogao vjerovati vlastitim očima dok sam od mola išao prema kući. Iz Castelbava su upravo došli otac James i Peter. Čim su stigli, okružila ih je skupina sretnih otočana i svi su zajedno ušli u župni dvor.

"Je li to još uvijek san", razmišljao sam, "može li to biti istina? Je li to stvarno Peter?"

Kako su mi rekli, prošle je noći domaćica oca Jamesa primila telefonski poziv u kojem su joj rekli da je Peter živ i zdrav i da će rano ujutro stići željeznicom iz Obana. Naravno, bilo je prekasno da me o tome obavijeste, pa su s prvim zrakama sunca sestre krenule na Calvav. Slavlje je trajalo cijeli dan, a Peter je pričao i prepričavao svoju priču, svaki put kad bi pristigao novi posjetilac. A kakva je to priča bila! Izgleda da ga je u njegovom malom brodiću pogodio nekakav srčani udar i da je pao na dno broda. Mogao bi tako i umrijeti da ga nije primijetila i pokupila posada velikog ruskog broda koji je imao i svog liječnika.

Budući da je brod vozio neki kompromitirajući materijal, kapetan se nije smio zbog tih razloga ili tako nešto zaustaviti ni u jednoj stranoj luci pa su Petera odvezli u Rusiju. Bio je u bolnici više od mjesec dana dok se nije toliko oporavio da su ga mogli vratiti kući.

Zatim je proveo deset dana u Londonu gdje su ga ispitivali službenici Ministarstva obrane jer, kako su istražitelji smatrali, Peterovo dobro poznavanje ruskog moglo bi im biti dobar izvor informacija. To se pokazalo potpuno nekorisno. Mornaričku patrolu koja me je pred nekoliko dana prestrašila, poslali su oni da provjere Peterovu prošlost.

Peter me je zamolio da ostanem na Calvavu i provedem noć s njim. Ja sam, naravno, bio oduševljen tim pozivom jer sam želio čuti detalje o njegovoj pustolovini. Međutim, on je bio tako umoran, a i ja, da smo obojica otišli ravno u krevet.

Bilo je podne sljedećeg dana kad smo sjeli za kuhinjski stol da doručujemo. Petera je njegovo iskustvo zabrinjavalo, ne zbog stanja njegova srca, nego zbog opasnosti od nuklearnog rata o čemu se s obje strana željezne zavjese toliko naslušao.

"Vidiš", rekao je Peter, "otkrio sam da je taj ruski brod bio na svom redovnom komunikacijskom krstarenju kao centralna veza flote podmornica koje nose nuklearno oružje i koje mogu razoriti cijelu državu u manje od jedne minute. Projektili se mogu aktivirati u tako kratkom vremenu da ih nikakav sigurnosni obrambeni sistem ne može spriječiti."

"Bojim se da je to bilo previše za mene", rekao je Peter, "mi smo na kraju dvadesetog stoljeća kada bi čovjek trebao biti u svojoj punoj zrelosti, a većina razvijenih naroda na zemlji užurbano radi na otkrivanju bombi s kojima će moći jedni druge ukloniti s lica zemlje. A ljudi kažu da je vatra pakla samo metaforički izraz.

Bojim se, da taj 'divni novi svijet', koji čovječanstvo pokušava sebi stvoriti, ovisi o pseudofilozofiji iscrpljivanja snaga. Pohlepa se uvukla u temelje svega onoga što se nekada zvalo ljudski ideali.

Ako ljudi ne vide moralni raspad čovječanstva u postojanju tako užasno razornih bombi svuda oko sebe mislim da ga neće vidjeti ni u čemu drugom. Nije to samo postojanje bombi, nego je to postojanje onoga što one označavaju."

"Je li to prirodna posljedica renesanse u kojoj je rođen taj novi, vrlji svijet?" zapitao sam sjećajući se Peterova rukopisa. "Djelomično", odgovorio je, "no to bi bilo malo previše pojednostavljeno. Mislim da bi isitinitije bilo reći da je sve počelo s Adamom i Evom, a ne za sve optuživati samo neke srednjovjekovne napore čovjeka. Renesansa je svakako rodila moderni svijet i sistematično ga natopila filozofijom koja je dala preveliku važnost čovjeku i svemu onom što on svojim vlastitim snagama može stvoriti. Međutim, istina je da ga je na taj način pretvorila u pohlepnog egoističnog tražitelja moći, koji sve manje i manje brine o svom bratu a sve više i više o sebi." "Misliš li da je današnji čovjek gori nego ikada ranije?" zapitao sam, "ili nas je moderna komunikacija učinila osjetljivijim za sve ono što je zapravo čovjek oduvijek radio u svojoj prošlosti?"

"To je veoma popularna stvar za debatu", odgovorio je Peter, "no ipak je neosporna činjenica da čovjek prvi put u svojoj povijesti ima prst na, rekao bih, presnažnom okidaču koji može razoriti svijet barem deset puta jače nego ikada ranije.

Ne želim biti prorok zle kobi, ali sam potpuno siguran, da bi se to moglo dogoditi, slučajno ili po nečijem nacrtu, da čovjek sam sebe uništi ako se prije toga radikalno ne promijeni, ne politički, nego pomoću vjere.

Politika je samo umijeće mogućeg, a vjera je umijeće nemogućeg.

Samo vjera, ili ako hoćeš veza s Bogom može promijeniti ljudsko srce iznutra, zato ja toliko ističem molitvu. Ne zato što molitva mijenja Božje srce, nego zato što molitva mijenja ljudska srca. Jedino tako se čovječanstvo može promijeniti iznutra i tek ćemo tada moći živjeti u sigurnosti i miru s ostalim ljudima koje smo pozvani ljubiti i živjeti s njima kao s braćom.

Ali, nemoj me navoditi na tu temu, jer bih mogao o tome pričati cijeli dan, a ja te bojim se, sada moram napustiti." "O, ne", uzviknuo sam užasnut da će ovaj razgovor koji sam toliko želio završiti prije negoli je i počeo. "Žao mi je", odgovorio je Peter, "ali moram otići za nekoliko minuta jer imam dogovor s liječnikom u bolnici u South Uistu, a zatim moram još pokupiti i moju brodicu iz Eriskava." "Oh, nadao sam se da ću provesti cijelo poslijepodne s tobom i da ću čuti više o Rusiji a i razgovarati malo o mojim problemima." "Zaista mi je žao", odgovorio je Peter, "no bit će još mnogo vremena za razgovor sljedeći mjesec, kada ćeš, pretpostavljam, doći do mene kao što smo se dogovorili prije nego li se sve to dogodilo." "O, da sigurno ću doći", odgovorio sam. "Onda ću ti pričati i o Rusiji. Imam tako mnogo toga reći. Bio sam jako impresioniran svim što sam tamo u bolnici doživio. Mislim da sam ranije prikazivao Ruse kao 'loše momke' a nas na zapadu kao 'dobre' - ako jesam, onda sam pogriješio. Ljudi na vrhu su tamo možda gori nego ovi kod nas u takozvanom 'slobodnom svijetu', no u većini slučajeva oni nisu lošiji od nas.

Ono što me se najviše dojmilo bila je vjera običnog čovjeka u Rusiji koji tako mnogo trpi i koji će, u to sam siguran, označiti pravu obnovu kršćanstva u budućnosti. Dajem ti svoju riječ za to. Ponovno rađanje vjere koje mi tako olako prihvaćamo kao samo po sebi razumljivo - rodit će se prvenstveno iz vjere iza željezne zavjese i to neće biti u jako dalekoj budućnosti. Ako sam prorok, to je proroštvo koje donosim. Sreo sam bezbrojne kršćane za vrijeme svog boravka u bolnici koji su riskirali ne samo svoj posao i standard, nego i mnogo više, samo da bi se molili za mene kraj mog kreveta, ili pritislili križ u moje ruke ili učinili neki drugi simbolični znak naše zajedničke vjere. Jednom zgodom usred noći, skupina kršćana obučena kao liječnici i bolničarke, navukla je zastore oko mog kreveta a jedan njihov član, svećenik, dao mi je sakrament bolesničkog pomazanja. Četvorica među njima, uključujući i svećenika nosili su znak 'tau'." "Što je to?" zapitao sam. "To ti je križ oblikovan kao slovo T - tau koji je sveti Franjo nosio kao svoj znak, a danas ga nose članovi trećeg reda po cijelom svijetu kao znak da su odgovorili na Franji n poziv. Vidiš, i ja sam član franjevačkog trećeg reda, i oni su znali da pripadam toj obitelji." "Pa kako su to mogli znati?" zapitao sam. "Jedna je bolničarka vidjela da nosim uže trećeg reda ispod odjeće i mora da im je ona rekla. Uvijek ga nosim. To mi je uže dala jedna moja vrlo draga prijateljica pred mnogo godina na dan polaganja mojih zavjeta i otada ga stalno nosim."

Htio sam još nešto reći, no bilo je bolje što sam odšutio. "Kad dođeš ovamo sljedeći mjesec, pričat ću ti mnogo više o svojim iskustvima u Rusiji i imat ćemo mnogo više vremena da o svemu pričamo, no mislim da je bolje da sad krenem. Iznenada, iako nije pričao ništa o duhovnom životu Peterova je prisutnost pokrenula nešto u meni. Čudnovato je kako prisutnost čiste dobrote može oživjeti u drugom čovjeku dijete.

"Peter, toliko sam često padao otkad smo se posljednji put vidjeli", promućao sam, "ali želim početi iznova uz tvoju pomoć." "U redu, sjeti se što sam ti često pisao u pismima", odgovorio je Peter s ohrabrujućim smiješkom, "kad kažeš da si mnogo puta pao, to znači i da si se i mnogo puta pokušavao ponovno podići, a u pokušavanju je umiranje; umiranje 'starog čovjeka' egoističnog čovjeka koji je u tebi i rađanje 'novog čovjeka'. Ne možeš učiniti ništa više nego samo pokušavati u molitvi i izvan nje. Svaki trenutak je trenutak pokušavanja, umiranja i uskrsnuća tako dugo dok se Krist ne utjelovi u tebi. Simone Weil je jednom rekla da čovjek nije ništa više nego kvaliteta nastojanja i po tome će nas Bog suditi. Ne po onome što smo postigli, ne po nekoj ljudskoj mjeri uspješnosti nego po tome kako smo dobro pokušavali.

Kad posljednje trube zatrupe, Bog neće pitati u kojoj si unutarnjoj dvorani bio, ni na kojem stupnju do savršenstva si bio, nego koliko si dobro pokušavao. Vjeruj mi, cjelokupni duhovni život kao i bit mistične molitve je u umiranju kroz pokušavanje. Nije to kukavički, sveci su ti koji su umirali tisuće puta prije svoje prave smrti i u njihovom umiranju kroz pokušavanje dosegli su visine duhovnog života i potpuno se suobličili s uskrslim Kristom." "Ima nešto o čemu sam želio s tobom razgovarati", rekao sam, "a ti si to upravo sad spomenuo." "Što to?" zapitao je Peter. "Mistična molitva." "Bojim se da je to predmet koji bi nas zadržao u razgovoru do sitnih sati sutrašnjeg dana, ali", rekao je, "o tome ćemo razgovarati sljedeći put, u pravo vrijeme kad to bude pravo vrijeme za tebe, a mislim, da to nije sada." "Molim te da me ispričaš. Moram smjesta otići za Uist. Vidjet ćemo se sutra ujutro na aerodromu kad budeš odlazio." S tim me je riječima napustio. Priznajem da sam bio pomalo razočaran i povrijeđen. To sam se poslijepodne preselio u župni dvor i proveo noć u sobi u kojoj sam spavao prije nego što sam otišao na Calvav. Znao sam koliko Peter cijeni svoju privatnost, a i meni je bilo jednostavnije odavde otići na aerodrom i uhvatiti avion sljedećeg jutra. Dugo u noć otac James i ja smo razgovarali i bila je već skoro ponoć kad sam pošao u krevet. Sutradan smo se morali dići prije zore.

Želio sam zaspati misleći da me ništa neće smetati, ali jeste. Miris, mislim. Bio je to miris smrti. U početku ga nisam mogao identificirati, no najednom sam shvatio odakle dolazi.

Skočio sam s kreveta da nađem lešinu. Znao sam gdje je. U stvari ja sam bio odgovoran za nju, i znao sam da je moram ukloniti ako želim zaspati.

Upalio sam svjetlo, otišao do prozora i razmaknuo zastore. Bila je tamo. Visjela je mlohavo, tanašno, sagnuta naprijed na prozorsku dasku. Njezina se prirodna boja osušila i pretvorila u uvenuulu žutu boju smrti. Uzrok prerane smrti bi možda zavarao nekog stručnjaka, ali pomnijim istraživanjem posmrtnih ostataka sa sigurnošću

bi se kao uzrok smrti ustanovilo trovanje alkoholom. Svaki dobar patolog u ovom kraju bi bio užasnut otkrićem da je tekućina koja je odgovorna za njenu smrt bila prevelika doza čistog Smith's Glenliver viskija, stopostotnog.

Otvorio sam prozor da uklonim zadah, ispraznio sam uvelu biljku u odvod za smeće i vratio se u krevet. San mi, međutim, nikako nije dolazio na oči. Nije to bilo pitanje kajanja ili krivnje koje me je držalo budnim, nego iznenadno suočavanje sa smrću koje je u meni probudilo meditaciju općenito o kratkoći života i posebno o kratkoći mog vlastitog života.

Jedan je moj stari profesor jednom rekao da ljudi prije četrdesete rijetko misle na smrt, a nakon toga jedva da misle o nečem drugom.

U čemu je bit svega? Što sam postigao? Evo ovdje sam ja, svećenik, približavam se nečem što mi više slični na početak nego na kraj. Nisam napravio ništa, nikamo nisam stigao. Čak mi se čovjek kojeg sam cijenio najviše na svijetu nasmijao i dao naslutiti da sam jedva izašao iz kratkih hlača što se tiče duhovnog života.

Peter je sjedio i čekao nas kad smo otac James i ja uletili u čekaonicu da ovjerimo kartu, dok je većina putnika već šetala naokolo. Crvena svjetlost je upravo počela treperiti, a motor aviona je grmio zagrijavajući se. Sunce još nije bilo izašlo kad su Peter i otac James došli do stepenica malog aviona da mi požele sretan put.

"Ovo je mala zahvala za sve što si učinio za mene", rekao je Peter dok mi je u ruku gurao mali paketić, "uštedio si mi sate pisanja adresa na pisma što bi me zaposlilo sve do jeseni. To je jedna sitnica koju sam dobio u Londonu da me grije zimi, ali to baš nije moja šalica čaja," rekao je smijući se.

"To je zaista šalica čaja", rekao je otac James a njegove su oči skoro iskočile iz svojih duplji dok se iz papira lagano pomaljalo litrena boca pravoga Smith's Glenliver viskija, stopostotnog.

Promjena na licu oca Jamesa iznenada me je uzбудila, brzo sam se okrenuo i pohitao u avion. Iza sebe sam začuo glas oca Jamesa, kao da govori neki loš glumac: "Oh, kako je smrt slatka!"

Naglo sam se okrenuo, nesposoban da sakrijem osmijeh prepoznavanja koji mi se razlio licem i odgovorio sam: "Kao što je Shelly rekao muzi." "Ne", došao je brz odgovor, "to je belargonija rekla odvodu za smeće."

Okrenuo sam se i crven kao rak spustio u svoje sjedalo. Peter se nelagodno smiješio dok je je avion rulao po pisti spremajući se uzletiti. Gledao sam dolje na Calvav dok se avion penjao u visine. Mogao sam vidjeti Peterovu malu brodicu kao sjenu ispred dramatično crvenog neba, a narančasta linija obzorja je kao glasonoša naviještala izlazak jutarnjeg sunca. Dok se sunce podizalo, pratio sam samotnog putnika koji je upravo svoju brodicu prema sjeveru. Izgledala je tako nevino, ali tko zna.

Ponovno sam počeo razmišljati o smrti i kratkoći života, što je tako iznenada zaokupilo moje misli prošle noći. No ovog sam puta sve to odgurnuo od sebe. Počet ću ponovno, rekao sam sam sebi. Počinjat ću iznova, nije važno koliko puta ću pasti.

U pokušavanju je umiranje, a u umiranju je uskrsnuće, tako je Peter rekao. Tako će biti. Vrijeme mi je možda kratko, kraće nego što mislim, ali iskoristit ću svaki trenutak koji mi je preostao. Želim držati glavu visoko kad se zaustavi moj sat i želim sačuvati bar malo ponosa kad se susretne sa svojim Stvoriteljem.

Kako ništa nisam znao o duhovnom putu! Nisam znao da će već sljedeća stepenica mog duhovnog puta biti kucanje vrata pakla po mom ponosu kako bi tračak neba mogao prodrijeti u mene. No to je jedna druga, vrlo dugačka i bolna priča. To je priča o tome kako je jedan sposoban i ponosan čovjek morao učiti kako treba BLAGO POKUŠAVATI, a to je posao za cijeli život, čak i onda ako brzo učiš.

Riječ izdavača

Knjiga koju ste upravo pročitali je izmišljena, premda je glavno lice, Peter, bazirano na autorovu vlastitom bratu, koji je iznenada umro od srca dok je u Parizu išao na svoj zadnji ispit na Sorbonni 1955. god. Bio je star svega 22 godine.

Poput Petera u knjizi, bio je potpuno predan duhovnom putu koji ga je vodio po cijeloj Europi. Stoga su dijelovi knjige bazirani na stvarnim činjenicama.

SADRŽAJ

Uvod

Predgovor

Prvo poglavlje

NA CALVAYU

Drugo poglavlje

U DUBLINU

Treće poglavlje

NA GORI ATOS

Četvrto poglavlje

NAMONTMARTRU

Peto poglavlje

U FRANJEVAČKOM SAMOSTANU

U SUFFOLKU

Šesto poglavlje

U FRANJEVAČKOJ ITALIJI

Sedmo poglavlje

U SAN GIOVANNI ROTONDO

Osmo poglavlje

PONOVNO NA CALVAYU

David Torkington

MISTIK
od karizmatске do mistične molitve

Perast, 2003.

Biblioteka: "Gospa od Škrpjela" - 37

"Mistik" je završno djelo trilogije Davida Torkingtona o molitvi. Nakon osobnog otkrića molitve u "Pustinjaku" i unutarnjeg smisla molitve u "Proroku", pisac u trećem romanu opisuje razvoj molitvenog života do preobražajnog sjedinjenja s Bogom. Jednostavni rječnik, zanimljiv narativni okvir i forma dijaloga između običnog katoličkog svećenika, koji predstavlja osobu tražitelja na duhovnom području, i Petera Calvaya, neobičnog vjernika laika, pustinjaka koji čuva ovce na dalekim otocima ali intenzivno pismima komunicira s ljudima diljem svijeta, koji predstavlja ne toliko učitelja koliko svjedoka puta k punini duhovnog iskustva, čine cijelu trilogiju i ovo djelo vrlo zanimljivim i "pitkim" za čitanje, te će se čitatelj nakon ugodnog štiva naći s obiljem razumljivih objašnjenja za vlastiti duhovni put i za krize s kojima se na njemu susreće. Objašnjenja koja se nalaze u "Mistiku" temelje se prvenstveno na učenju sv. Ivana od Križa i sv. Terezije Avilske, priznatih naučitelja Crkve o ovim pitanjima. Inverzija odnosa svećenik - laik, da laik poučava svećenika, ovdje nije postavljena u polemičkom tonu suprotstavljanja klera i laika, nego u obliku izazova na ostvarenje autentičnog molitvenog iskustva svake osobe s duhovnim potencijalom, bez obzira kojem staležu pripadala u komplementarnosti služenja. Tako se i od laika Davida Torkingtona ima što čuti i - naučiti. Nauk njegov nije nov, ali prikladan fabulizirani način iznošenja tematike čini ga vrlo suvremenim i, čini mi se, uspješnim pedagogom molitvenog života. Jeste li ikad poželjeli razumjeti što se to događa u životu onih koje se obično naziva misticima? Ovo će vam djelo pomoći da to shvatite na vrlo jednostavan i blizak način. Ali i više, ako ste pročitali i prva dva djela trilogije, ovo će vam djelo dokazati da život mistične molitve nije samo za izabrane, ili još bolje, daje među tim izabranima i svatko od nas. Čini vam se nevjerovatnim? Pročitajte "Mistika"! Možda promijenite mišljenje. mr. Dario Tokić, karmelićanin

Prvo poglavlje

PONOVNI SUSRET

Ako postoji nešto s čime se ne mogu pomiriti, to su 'zvijeri na kotačima'. Kad sam dobro raspoložen one mi samo smetaju, no ako sam neraspoložen, dok slušam njihovo brektanje i udišem smrad njihovih motora, jednostavno postajem nekontroliran. Čovjek u meni pukne, a iz mene provali životinja koja je u stanju svašta učiniti. Tako je bilo i tog dana prošlog ožujka kad sam žurio na sprovod u Manchester. Iza sebe sam opazio jednog takvog vozača koji mi se približavao nerazboritom brzinom. Bilo je to jedno od onih rijetkih jutara kad u mojim žilama teče mlijeko čovječje ljubaznosti i bio sam spreman dobrohotno ga propustiti prihvaćajući da je njegova žurba možda veća od moje. No tada, vjerovali ili ne, on mi je počeo žmirkati svojim svjetlima. Taj je čas mlijeko moje čovječje ljubaznosti iscurilo i više mu nisam dozvoljavao da me pretekne. Nisam mogao vjerovati svojim ušima kad je iza mene počela zavijati sirena, a zvuk se nastavljao sve jačim intenzitetom. Pogledam sam na svoj brzinomjer: vozio sam preko stotinu i sedamdeset kilometara na sat. Zar mu to nije dovoljno? Vozio sam prijateljev jaguar koji sam posudio za ovaj vikend, pa sam iznenada odlučio iskoristiti sve prednosti jednog tako skupog auta. Povećao sam brzinu na sto devedeset kilometara na sat, no manijak je ubrzavao skupa sa mnom. To mi je bilo prvi put da vozim takvom brzinom i počela me hvatati panika. U taj čas on je počeo ponovno bljeskati svjetlima i zavijati svojom sirenom. Uhvatio me užas, a ljutnju je smijenio strah. Smanjio sam brzinu da ga propustim. Tek tada sam primijetio crvene, fluorescentne pruge sa svake strane na njegovu autu i uočio plavo žmirkavo svjetlo na krovu. Konačno sam shvatio da sam se susreo licem u lice s plavo obojenim granitnim blokom na kotačima koji me je gurnuo na stranu, uz cestu. Da je to bilo samo prekoračenje brzine, pretpostavljam da ne bih bio u takvu stanju, no bilo je tu i nešto više. Ostao sam sjediti na svom sjedalu, bojeći se poput malog školarca koji čeka da ga direktor škole pozove u svoj ured i da ga izgrdi za ono što je učinio. "Čemu tolika žurba?" zapitao je granitni blok kad se konačno pojavio preda mnom s olovkom i blokom spreman da počne zapisivati. Zvučao je gotovo ljudski. "Žao mi je", rekao sam, "no žurim na jedan sprovod i nisam vas primijetio". "Tko je to tako važan umro da vi dovodite u opasnost svoj život?" zapitao je. "To je moj, najbolji prijatelj, to jest njegova majka", odgovorio sam nastojeći ponovno ovladati sobom. Zaklimao je glavom i odložio svoju olovku u blok za pisanje. "Ime?" "Peter Calvay." "Zanimanje?" "Pa, ovaj, mislim, možete napisati "pustinjak", odgovorio sam. "Tko je pustinjak?" zapitao je policajac gledajući me s nevjericom. "Moj prijatelj", odgovorio sam, "Peter Calvay." "Ne mislim na njega, nego vaše ime!" "O, oprostite! Moje je ime James Robertson. Ja sam svećenik." "Aa", odgovorio je a glas mu se lagano ublažio, "i vi ćete voditi sprovod?" Bila je to spasonosna ideja i ja sam je smjesta zgrabio. "Da, ja ću koncelebrirati", rekao sam nadajući se da on baš i neće točno razumjeti što ta riječ znači, "i zbog toga sam u takvoj žurbi. Zato vas nisam ni primijetio." "E, pa to je nešto sasvim drugo", odgovorio je češkajući se

olovkom po glavi, "ali ipak, to nije razlog da vozite tako brzo. Gdje je taj sprovod?" "U Svetoj Katarini u Didsburiju i počinje za pola sata." "Sveta Katarina, School Lane?" zapitao je. "Da, upravo tamo!" "U redu. Sjedajte za volan i vozite za mnom." Sve do danas ne mogu se sjetiti kako smo brzo vozili. Znam samo da je bilo tako brzo da nisam uspio ni pogledati svoj brzinomjer. No čak i s takvom brzinom stigli smo s pet minuta zakašnjenja. Peterov mlađi brat, David, vodio je sprovod. Kad sam ušao i zauzeo svoje mjesto u dnu crkve, David je već sjedio i slušao prvo čitanje. Bilo je prekasno da im se pridružim. Čitao ga je Peterov otac. Čitao je to tako jasnim i snažnim glasom koji je, pretpostavljam, odražavao paklenu buru koja je u njemu bjesnila. Nakon njega je njegov najstariji sin Tony čitao odgovarajući psalam, a Peter je čitao drugo čitanje. Bilo je tako uočljivo kako otac i svi njegovi sinovi imaju gotovo identičan glas, samo tu i tamo s ponekim drugačijim naglaskom. Bili su to lijepi glasovi, puni i snažni. Kad su otac i dva starija brata ponovno zauzela svoja mjesta u prvom redu u crkvi, David je počeo čitati evanđelje a iza toga je propovijedao o svojoj majci. Bio sam iznenađen kad sam iz Davidove propovijedi naučio da su svi članovi obitelji ne samo dobri slušaoci nego i dobri govornici. Naime, razlog da je njegova majka bila tako omiljena, rekao je, upravo je taj što je znala slušati. David je bio vrlo blizak s majkom, to se vidjelo. Njegove su riječi bile nabijene izuzetnom snagom, a najviše zato jer je cijelo vrijeme očajnički pokušavao suzbiti svoje emocije koje su ga, bilo je očito, preplavile. Tony je bio sa svojom ženom Protasijom i sa svoja dva sina Markom i Simonom, kojima je pomogao prinijeti darove na oltar. Bili su to dječaci, premladi da shvate osjećaje tuge koje su iskazivali ostali članovi obitelji. Za njih je bilo previše već i to što su se samo pred nekoliko sati s ujakom Davidom, obučeni poput Drakule, naganjali po vrtu, a sad ga odjednom vide tako svečanog i ozbiljnog. Zbunio ih je njegov miran i smeten izraz dok su mu s polusmiješkom pružali prinosne darove. No kad se David okrenuo prema oltaru i prihvatio vino i vodu koje su mu dodali njihovi roditelji, dječaci su krivo protumačili tu gestu i to je imalo razorne posljedice. Iz njih je provalio glasan smijeh jer su mislili da će se ujak David ponovno s njima igrati pa su potrčali natrag na svoja mjesta gdje je njihovo cerekanje polako iščezlo. Svi članovi obitelji, pa čak i djed, imali su na usnama lagani smiješak - jer to nije bio dječji grijeh. Nitko, naime, nikada nije bio siguran kada treba ujaka Davida shvatiti ozbiljno, a pogotovo to nisu znali dječaci. Nakon sprovoda ostao sam s obitelji oko jedan sat ili tako nekako. To mi je bilo dovoljno da iskusim nešto od pažljive ljubavi i podrške koju će Peterov otac imati u mjesecima koji nadolaze kad će mrtvilo, u koje je sad zapao, nestati, a bol u srcu će se pojačati i ostati s njim sve do trenutka kada onu koju je upravo izgubio nikada više neće moći izgubiti. Vratio sam se u župni dvor gdje je Peter sredio da mogu ostati nekoliko dana. Sjeo sam na krevet i razmišljao o događajima koji su me doveli do toga da ga, po treći put, potražim. Prvi sam ga put sreo na otoku Barri u Vanjskim Hebridima pred četiri godine kada sam zatražio njegovu pomoć. Živio je životom pustinjaka preko dvadeset godina. Ja sam pak, prvih godina nakon zaređenja, bio zabavljen mijenjanjem svijeta pa sam zapustio svoj molitveni život bez kojega je moj pastoralni rad bio osuđen na propast. Ne samo da mi je Peter pomogao sagledavati stvari iz pravog kuta nego mi je dao i neku vrstu praktične pomoći koju sam u to vrijeme tako očajnički tražio. Bio sam očajan kad sam sljedeće godine saznao da je nestao na moru i da se pretpostavlja da je poginuo. Mjesni me je župnik zamolio da sredim njegove papire na Calvayu u njegovoj pustinjačkoj kolibi i da o njegovoj smrti obavijestim sve one mnogobrojne ljude s kojima se dopisivao. Jedva da sam okončao prvi dio posla, kad se Peter iznenada pojavio živ i zdrav, nakon što je nekoliko mjeseci proveo u Rusiji. Izgleda da je za vrijeme vožnje svojom brodicom doživio srčani udar, a ruski brod koji ga je pronašao, odvezao ga je u svoju domovinu, budući da je imao stroga naređenja da se ne zaustavlja niti u jednoj stranoj luci. Tom sam prilikom od Petera ponovno primio duhovnu pomoć za moj molitveni život. Kao i ranije i taj je put Peter izbjegao da mi odgovori na moja pitanja o mističnoj molitvi premda sam ja to spomenuo već kod našeg prvog susreta. Nije želio da mi ni na koji način bude pokrovitelj, ali mi je sasvim jasno dao do znanja da za taj razgovor ima još mnogo vremena i da ćemo o tome razgovarati kad ja za to budem spreman, a to sigurno nije sada. U sljedeće dvije godine nakon mog drugog susreta s njim, događaji na mojem duhovnom putu tako su se razmahali da je Peter smatrao kako je došlo vrijeme da mi objasni stvari koje je ranije tako odlučno odbijao. No bolje da to potanko objasnim. Od mojeg susreta s Peterom i moje posjete Barri točno sam se pridržavao svega, što mi je Peter rekao. Odvojio sam, kako mi je Peter savjetovao, 'kvalitetno vrijeme i mjesto za svakodnevnu molitvu'. Odbacio sam svako zaduženje i posao u svojem pastoralnom radu koje bi me sprečavalo da svaki dan najprije Boga stavim ispred svega. Nakon početnih teškoća u kojima mi je Peter pomagao, stvari su se kretale sve bolje i bolje. Moja mi je molitva postala neophodan izvor snage i očvršćivanja. Zatim me je jedan moj prijatelj, svećenik, uveo u karizmatski pokret. S njim sam počeo odlaziti jednom tjedno u molitvenu skupinu. U početku sam bio prilično skeptičan, no kad je skupina svećenika položila ruke na mene na jednom polutjednom seminaru za svećenike, odbacio sam sve svoje predrasude i jednostavno se prepustio. U svakom slučaju, više nisam osjećao zapreke da molim javno i da sve to dijelim s ljudima prema kojima sam ranije bio suzdržan. Petera je jako zanimao taj karizmatski pokret kad sam mu o njemu pisao u svojim pismima, no iskreno je priznao da nema nikakva iskustva sa skupnim molitvama. Međutim na jednoj je stvari inzistirao, a to je da

održavam svoju osobnu svakodnevnu molitvu, bilo da se nađem u paklu ili u vodi do grla, osjećam li da mi koristi ili ne. Za te dvije godine svog molitvenog života rastao sam skokovito, preskačući prepreke. Peter me je nastavio savjetovati i ohrabrivao me u tom poduhvatu. No kako su stvari postajale sve bolje i bolje, moje je dopisivanje s njim postajalo sve rjeđe i rjeđe. U stvari, on mi je sam rekao da nema potrebe da se često dopisujemo dok stvari idu dobro. Nikad nisam bio sklon pisanju, a budući da sam osjećao da moj molitveni život ide prilično dobrim putem, da se skromno izrazim, nisam osjećao nikakvu potrebu za njegovom pomoći kao što je to bilo ranije. Moji početni uspjesi u molitvi, uz Peterovu pomoć, razvili su u meni prilično napuhanu ideju o mojoj važnosti. Budući da mi je moja osobna molitva postala ne samo lakša nego i puna slatkoće i sjaja, i budući da je izgledalo da sva nadahnuća u molitvenoj skupini koju sam vodio dolaze od mene, počeo sam misliti kako me je Bog izabrao za posebne zadatke. Volio sam biti voditelj skupine, voditi druge i sakupljati oko sebe skupine učenika koji će dolaziti na moje mise i na moje molitvene sastanke. Izgledalo je kao da sve ide odlično. Nebo je bilo plavo, nije bilo ni oblaka na cijelom horizontu. Povremene cinične opaske, da je sve to skupa malo suviše emocionalno ili tako nešto, nisam želio čuti. Zapravo, to mi je pomalo i smetalo. Zašto oni koji nemaju taj dar uvijek pucaju po nama? Je li to zato što nemaju dovoljno poniznosti da se sami opuste i otvore Duhu? U Crkvi ima previše nametnutih pravila ponašanja pa se mnogi zatvaraju u same sebe, postaju zajedljivi i ubadaju druge kad se suoče s onima koji se jedino žele predano moliti Gospodinu. No tada se prošlog rujna dogodilo nešto što mi je poprilično razorilo nadu. Upravo kad sam mislio da sam se približio duhovnom vrhuncu, umjesto toga doživio sam duhovni slom, ili je to meni tako izgledalo. Molitveni život koji mi je dotada tako mnogo značio i koji se svih ovih godina uspinjao, pa mi je čak katkada izgledalo da je predobar a da bi bio istinit iznenada se raspuknuo kao mjehur od sapunice i ja sam ostao prazan. Više jednostavno nisam znao što ću sa sobom. Nastavio sam odlaziti na molitvene sastanke i samo sam snažnom ustrajnošću održavao osobnu molitvu na koju mi je Peter toliko ukazivao, no nešto se strašno dogodilo i izgledalo je kao da se dogodilo jednostavno preko noći. Nisam o tome pisao Peteru jer nisam znao što da mu kažem, nadajući se da će sve to trajati samo par dana, možda tjedan ili dva, ali ne više. No nije. Nisam mu zaboravio poslati čestitku za Božić. Na njoj sam nadrljao samo par rečenica, ali nisam napisao pravo pismo - jednostavno nisam mogao. Manjkale su mi riječi. Prošao sam sve o čemu mi je u proteklom vremenu Peter govorio o molitvi i svemu sam dao novu priliku. Ponovno sam uzeo u ruke podsjetnik o molitvi, no ni on mi više nije mogao pomoći. Pokušavao sam čitati Sveto pismo na način na koji sam bio navikao, no i ono me je ostavljalo suhim poput pijeska u pustinji. Neki, meni posebno dragocjeni odlomci, koji su me nekada uzdizali u neku vrstu duhovne euforije, sad su me ostavljali potpuno hladnim. Pokušao sam i s čitanjem nekih mojih najdražih psalama. Pokušao sam i s himnima koji me nikada nisu iznevjerili, ali ništa me više nije moglo pokrenuti. Molitva, koja je tako dugo bila moje malo nebo na zemlji, sad je postala samo očajnički pokušaj da se usredotočim i ponovno zgrabim onu duhovnu slatkoću koju sam ranije tako često uživao. U molitvenoj skupini sam se, kad bih uzimao riječ, osjećao poput varalice. Izgovarao sam iste stvari kao nekada, molio iste molitve, no znao sam da one više ne dolaze iz mog srca, nego iz glave. U početku sam se uvjeravao da će se sve uskoro vratiti na normalu i da će prestati košmar u mojim duhovnim osjećajima. U međuvremenu sam se osjećao poput deve izgubljene u pustinji. Živio sam od njene grbe a ona je svaki dan postajala sve manja i manja. Znao sam da uskoro neću moći više tako dalje. U rano sam proljeće shvatio da tako dalje ne ide. Nije da sam samo osjećao da je moj molitveni život u opasnosti nego je i moja vjera počela nestajati!. U tom sam vremenu napisao sljedeće očajničko pismo Peteru i tražio ga pomoć.

Dragi Peter, oprostite što ti tako dugo nisam pisao. Prošlo je već šest mjeseci, ako ne i više kad si dobio posljednje vijesti od mene. U stvari, istina je da jednostavno nisam znao kako da ti opišem svoje stanje. Nešto mi se strašno dogodilo i ne znam kako da ti to sve ispričam. Do prošlog rujna sve je išlo odlično. Osjećao sam da sam konačno nekamo stigao u svom duhovnom životu. Nakon početnih teškoća, kroz koje si mi ti pomogao proći, molitva mi je postala lagana. Bilo bi mi dovoljno pročitati samo nekoliko riječi iz mojih najdražih odlomaka Svetog pisma da me zaokupe cijelo molitveno vrijeme, pa i cijeli dan, ispunjavajući me radosnim osjećajem Božje prisutnosti. Moja novopronađena duhovna energija razlijevala se i na moj posao, posebno u molitvenim skupinama koje sam osnovao i vodio. Tada, iznenada, negdje u rujnu, moji su duhovni izvori nestali u rupi i isušili se. Gotovo preko noći više nisam vidio ni smisla ni razloga, našao sam se u hladnoći, istjeran iz topline za koju sam počeo osjećati da je bila moje ponovno duhovno rođenje. U početku sam vjerovao da je to samo privremeno i da ću se uskoro, ponovno, udobno grijati pri vatri. No mjeseci su prolazili a hladnoći se pridružio i sve dublji i dublji mrak. Na mene su navalile nebrojene napasti i rastresenosti koje su neprekidno harale mojim umom. Usprkos svemu, održavao sam redovno vrijeme za svoju osobnu molitvu na kojoj si ti tako inzistirao, premda moje srce nije bilo u molitvi. Moram priznati sasvim iskreno da sam posljednjih tjedana počeo pronalaziti izgovore i izgovore kako bih izbjegao molitvu koja mi je jednom bila nebo, a sad mi je postala pakao. Još uvijek vodim molitvene skupine, ali ja, koji sam nekad bio njihov glavni pokretač i inspiracija, osjećam sada kao da im ne pripadam. Vjerujem da su neki članovi skupine primijetili tu

promjenu na meni. Eto, baš jučer, jedan me je član zapitao jesam li dobro. Ne želeći mu priznati da gubim vjeru, radije sam prihvatio da se osjećam loše i obećao da ću u najskorije vrijeme posjetiti liječnika. Ali nije liječnik taj kojeg trebam. Osjećam da si ti jedina osoba koja mi može pomoći, premda ne znam kako. Osjećam da sam stigao do kraja svojih snaga i ne znam što ću i kako ću dalje. Molim te ispričaj me zbog ovog prilično dramatičnog i očajničkog tona u pismu, no on ne odražava ništa više nego samo moje stvarne trenutne osjećaje. Nadam se da ćeš mi se uskoro javiti. Želim ti svako dobro i molim te, moli se za mene!

James Robertson

Peterov je odgovor došao sljedećom poštom.

Dragi James, hvala ti na tvom dugo očekivanom pismu. Predosjećao sam da si se našao u toj situaciji. Vjerujem mi, ništa nije završilo - u stvari - tek je započelo. Ukratko, ti si upravo prošao kroz nešto što se naziva početno oduševljenje. Svatko mora kroz tu posebnu fazu u svojim duhovnim otkrićima ako napreduje k tome da spozna i iskusi puninu ljubavi za kojom žudi. Postoje četiri glavna stadija u čovjekovom molitvenom životu: dječja molitva, mladenačka (adolescentna) molitva, zrela molitva i savršena molitva. U dječje doba osoba je jako nesigurna. Lako izgubi povjerenje i u sebe i u Boga, pa zato izabire put koji vodi po sigurnu i poznatu terenu. To je doba propisanih molitava koje se uče bilo srcem, bilo da se čitaju iz molitvenika. To je svijet zadanih oblika i dobro uhodanih pobožnih vježbi. U mladenačkom dobu koje slijedi nakon toga, vjernik se odlučuje za svoju vlastitu vjeru koja je usvojena još s majčinim mlijekom. Svijet postaje manje predvidiv i uzbudljiviji je. Osjećaj da nas Bog poziva izaziva u nama odgovor. Počinjemo ga tražiti u sve dubljem i dubljem molitvenom iskustvu. Zanos, duhovna samopouzdanost i ponos obilježavaju to mladenaštvo, premda smo, obično, svjesni svojeg zanosa. Ovo tradicionalno molitveno iskustvo mladenačkog doba obično se događa iza zatvorenih vrata, u unutarnjoj misaonoj molitvi. U posljednje vrijeme mnogi ljudi taj stadij prolaze u društvu s drugima, kao članovi molitvenih skupina. Može se događati i oboje. Kad prvi zanos dođe do kraja, nastupa trenutak istine. Vjernik se nađe lišen svih osjećaja u molitvenom životu. Teško mi je to reći, ali velika većina ljudi u tom trenutku odbacuje ozbiljnu osobnu molitvu, jer je njihovo dotadašnje iskustvo vjere bilo povezano s osjećajima ili s opipljivom svijesti o Božjoj prisutnosti. Kad bi oni, međutim, znali da tada Bog preuzima novu inicijativu i da ih vodi bliže k sebi nego što su to bili ranije, možda ne bi tako olako prekinuli s molitvom. Ova nova, duhovnija Božja prisutnost mladenačkoj dobi izgleda kao da ju je Bog napustio, jer su sva ranija iskustva bila gotovo posve putena. Dani mladenaštva su nestali - i nikad se više neće vratiti. To je početak zrele molitve. Novi svijet i okruženje u kojem se vjernik tada nađe omogućuje mu da odraste tako da svakodnevno uči davati ljubav a da ništa ne prima. Tu više nema osjećaja da će za uzvrat primiti ljubav. Ako promisliš o tome, vidjet ćeš da je to jedini način da se postane savršen ljubavnik. Ljubav, koja se uvijek vraća na isti način na koji se daje, sumnjiva je sve dotle dok se ne počne davati a da se za uzvrat ništa ne prima. To je početak mistične molitve. Veliki su duhovni pisci to jasno izricali opisujući početnika koji je ustrajan i dozvoljava da bude lišen svih osjećaja i zanosa, i tek će tada dobiti mogućnost da se razvije u savršenog, nesebičnog ljubavnika. Naravno da će površni lovac, koji lovi samo površna uzbuđenja i iskustva, u tom času prekinuti sa svojom ozbiljnom osobnom molitvom. U proteklo je vrijeme kršćanska tradicija dala različita imena tom bolnom periodu duhovnog života. Neki je nazivaju pustinja, neki divljina, za neke je to Oblak neznanja, kuća samospoznavanja, molitva vjere ili tamna noć duše. Sve su to različiti izrazi koji su se kroz godine rabili da opišu značenje i daju smisao tom izazovu s kojima evanđelje suočava svaku osobu koja želi postati savršeni Kristov sljedbenik. Pitanje je sljedeće: Želiš li se identificirati kao čovječje biće u svoj punini, želiš li kao savršeno odrasla osoba ustati iz groba na uskrsni dan? Želiš li iskusiti puninu ljubavi koju je Krist iskusio na dan uskrsnuća i podijeliti je s drugima? Ako želiš, moraš biti spreman podijeliti i žrtvovanje s Kristom, žrtvovati i svoj život, sudjelovati u njegovoj smrti, pa čak se s njim spustiti i do pakla. To doslovno znači to. Svatko je mogao slijediti Krista dok je činio čudesa, pretvarao vodu u vino. Nije teško biti njegov učenik dok ga gledaš kako liječi bolesne, vraća vid slijepima, pa čak i uskrisuje mrtve. No koliko ih ga može slijediti u pustinju, biti tamo gladan i žedan, osamljen i napastovan? Koliko ih je spremno nositi križ iza njega, slijediti ga na Kalvariju, biti od zla napadan u samoj utrobi? Djeca to ne mogu. Adolescenti to također ne mogu. To mogu samo odrasle osobe, ili bolje rečeno, na taj način mladi odrastaju. Eto, to bi bilo za danas sve. Pisat ću ti uskoro ponovno, jer ti imam još tako mnogo toga reći. Za sada, održavaj svoje svakodnevno kvalitetno vrijeme za molitvu kao što si činio dosada, održavaj svoje srce i svoju pažnju usmjerenu na Boga kako najbolje možeš. Stiglo ti je vrijeme kad moraš naučiti davati bez obzira koliko te to košta, voljeti a da ništa ne primiš za uzvrat, jer će samo tako tvoja ljubav ojačati i produbiti se na takav način da ćeš biti u stanju spoznati i iskusiti dubine i visine, dužine i širine Božje ljubavi koja nadilazi svo naše razumijevanje.

Sve najbolje,
Peter.

Odložio sam Peterovo pismo, zavalio se u naslonjač i počeo razmišljati o svemu i o tome, što to znači za mene. On sigurno nije mlatio praznu slamu. To je bilo otvoreno i jasno upozorenje i vodilo je cilju. Znao sam da je sve što je rekao bilo ispravno, premda je njihovo prihvaćanje podrazumijevalo ranjavanje mog ponosa. Ovdje sam bio ja, svećenik u svojim srednjim tridesetim godinama, a on kaže da sam prešao tek svoj prvi zanos. Pažljivo sam razmotrio svoju prošlost sa svim ne baš malim smetnjama, svim onim bučnim i nesretnim bježanjima u svojem duhovnom odrastanju. Da, Peter je izrekao istinu želeći da me suviše ne povrijedi, no ja sam jasno vidio kako sam se u mnogim slučajevima ponašao poput neodgovornog tinejdžera. Samo zbog toga što je moje molitveno vrijeme bilo ispunjeno pobožnošću, mislio sam da sam dosegao vrh brda Karmel, premda mu nisam stigao ni do podnožja. Mislio sam da sam našao tragove u svom duhovnom napredovanju sve do sedme odaje Unutarnjeg zamka svete Terezije Avilske, a u stvari nisam bio još ni most prešao.

Rado sam čitao o iskustvima kršćanskih mistika i bio sam dovoljno ohol da ih uspoređujem sa svojim vlastitim iskustvima. Smatrao sam se nekim guruom i volio sam voditi druge. U duhu sam pocrvenio kad sam se sjetio kako sam dijelio savjete onima koji su putovali već godinama u molitvi vjere, molitvi bez osjećaja, a o čemu ja do današnjeg dana nisam ništa znao. Nekoliko posljednjih mjeseci bio sam duboko potišten zbog onoga što se počelo pomaljati na površini i izgledalo je da je sve moja pogreška u molitvi i moja slabost karaktera. Imao sam stalne napasti misleći kako gubim vrijeme u molitvi i da bi bolje bilo da sve završim i posvetim više vremena radu, pa ću moći procijeniti opipljive uspjehe svojih napora. Moj mladenački oduševljeni rad lako je apsorbirao svu moju energiju i održavao moj um podalje od osamljene ceste na kojoj izgleda da se besposličari bez cilja, da se ne radi ništa i da se ne stiže nikamo. Svećenik kojemu sam običavao odlaziti na ispovijed rekao mi je da mi je potrebno više svježeg zraka, da si pronađem neki hobi i da se posvetim radu. "Što god da činiš", rekao je, "iziđi iz sebe." Kad sad o tome mislim sjećam se kolikim sam ljudima i sam davao taj isti savjet. Ako ih nisam mogao otvoriti prema svom duhovnom bogatstvu, pokušavao sam ih nagovoriti da iziđu iz sebe i uđu u nešto drugo ili nekog drugog. U mnogim je slučajevima moj savjet mogao učiniti dobro i mogao je biti prihvaćen, no sada sam znao da je bilo slučajeva kad je to bio samo prekrivač koji je sakrivao moje vlastito neznanje i bijeg od problema s kojim se nisam znao suočiti ili jednostavno nisam imao interesa za njega. Počeo sam uviđati koliko je mnogo takozvanih kontemplativaca bilo frustrirano i pogrešno vođeno skandaloznim neznanjem ljudi koji su ih trebali voditi i usmjeravati, i ja sam bio jedan od takvih ljudi. Ako me se nije moglo sramotiti zbog prošlosti, moći će me se sramotiti u budućnosti ako ne iskoristim svoje prijateljstvo s Peterom. Hvala ti Bože za Petera! Čak i ovo njegovo kratko pismo potaklo me je da obnovim svoje povjerenje u njega. Bilo mi je jasno da on zna o čemu govori. Smjesta sam mu napisao drugo pismo zahvaljujući mu za objašnjenje koje mi je tako jasno dao i rekao mu kako sam razočaran samim sobom kad sam shvatio da sam u svojim kasnim tridesetim godinama tek izišao iz duhovne mladosti. Peterov je odgovor došao tjedan dana kasnije.

Dragi James,

Hvala ti za tvoj iskreni i poštenu odgovor na moje posljednje pismo. Ni u kojem slučaju nisam mislio biti ofenzivan... i nadam se da ga nisi tako doživio. Jednostavno sam ti želio sadašnju teškoću prikazati najjasnije što sam mogao. Vidiš, duhovno odrastanje nema ništa zajedničko s godinama starosti. Ti možeš biti u svojim tridesetim, četrdesetim ili pedesetim godinama i to moraš proći ako želiš ući u duhovnu zrelost. Slično je i s ljudskom psihom. Ti možeš biti psihološki nedorastao ili tek počinješ odrastati u bilo kojim životnim godinama. Ako netko želi postići odgovarajući stupanj zrelosti, mora proći kroz prethodne stadije i nije važno ima li on dvadeset dvije ili osamdeset dvije godine. Nitko ne može postati odrasla osoba a da najprije nije prošao kroz proces odrastanja. Znam da ti se činilo da sam te prečuo u prošlosti kad si me pitao o mističnoj molitvi. No to sam učinio stoga jer nisam vidio svrhe diskutirati s tobom o stvarima o kojima nemaš nikakva iskustva. Vidiš, shvatio ti to ili ne, već iskustvo o počecima mistične molitve koje si osjetio, obvezuje me da više ne izbjegavam taj razgovor s tobom. U stvari, molim te, pozivam te da dođeš do mene i da se što prije sretnemo. Postoji li mogućnost da dođeš ovamo drugi tjedan u ožujku? Meni bi to najbolje odgovaralo. Ako ne možeš, javi mi da pronađemo neko drugo vrijeme. Uvjeren sam da ćemo pronaći odgovarajući termin za obojicu.

Sve najbolje,
Peter.

Sve sam sredio za taj drugi tjedan u ožujku, kada je iznenada Peteru umrla majka. Ona je već nekoliko godina imala smetnje sa srcem, ali je ipak kraj došao iznenada za sve, pa i za Petera. Bila je usred razgovora sa svojim djeverom, kad joj je glava klonula naprijed i isti je čas bila mrtva. Peter je uhvatio jutarnji avion tako da je istog dana stigao kući i našao oca u teškom stanju. Oba njegova brata imala su neodgodive obveze i Petera je zapalo da sredi sve oko sprovoda. Nazvao me je telefonom sljedećeg dana da otkaže naš sastanak u Barri, ali me je pozvao da koncelebriram na misi s njegovim mlađim bratom Davidom na sprovodu sljedećeg ponedjeljka nakon čega bih, ako mi je moguće, ostao još nekoliko dana. On će sve srediti oko mog smještaja.

Nisam želio opteretiti Petera u tom, za njega tako osjetljivom vremenu, pa sam mu rekao neka zaboravi sve u vezi s našim dogovorom i da ćemo se naći jednom kasnije. Peter je, međutim, navaljivao da dođem i tako sam prihvatio. Dan nakon sprovoda, kad sam upravo bio završio s doručkom, zazvonio je telefon. Bio je Peter. "Možemo li se dogovoriti za danas ujutro?! "Odlično!" "Mogao bih doći do tebe za dvadesetak minuta?" "Savršeno, no jesi li siguran da to tebi odgovara?" "Da, nema problema! Moja teta i moje sestrične upravo su stigle i one će pomoći tati da pregleda sve majčine stvari. Slobodan sam. Dolazim uskoro!" "U redu, čekam te!"

Drugo poglavlje

KRATKI PREGLED MOLITVENOG PUTA

"Ovo je kao u ona stara vremena", rekao sam Peteru sjećajući se naših dugačkih razgovora na otoku Barra. "Da", odgovorio je Peter, "jedva mogu vjerovati da je prošlo već četiri godine od našeg prvog susreta." Peterov je naslonjač zaškripao dok je okretao njegov golemi okvir prema suncu. "E, sad je bolje!" rekao je i osmjehnuo se svojim nezaboravnim, jedinstvenim osmijehom, koji je uvijek, već i onako lijepo lice preobražavao u nešto gotovo nestvarno. Mnogo puta sam to već vidio, no još me je uvijek očaravalo, gotovo bih mogao reći više od bilo kojeg nezaboravnog zalaska sunca koji sam doživio. Gledajući ga, moraš vjerovati u anđele premda nikada ranije nisam u njih vjerovao. Pritom mislim na one sredovječne anđele, naravno, jer Peter je odavno izašao iz svoje prve mladosti, prešao skoro više od pola puta i zašao na onu drugu stranu. Naime, nešto takvo je David rekao u svojoj propovijedi pa sam zaključio, ako mi kompjuter u glavi dobro radi, da Peter ima već četrdeset i pet godina, premda djeluje mnogo mlađe. Njegovih nekoliko sijedih vlasi koje sam otkrio kod našeg prethodnog susreta kao da su nestale - možda zbog svjetla. No njegova šuma guste crne kose izgledala je bespriekorno odmjerenom podšišana, premda bi se mogla trijumfirajući protezati neometano niz leđa. Za mene je bilo iznenađenje vidjeti da je Peter tako dobro. Izgledao je kao da ga majčina smrt nije jako pogodila. Istina, izgledao je pomalo umorno, no to se moglo i očekivati - imao je toliko toga obaviti otkad je stigao ovamo. Pomislio sam da smrt ne djeluje tako snažno kad imate tako jaku vjeru kao Peter. Konačno, njegova je majka stigla na to posebno mjesto prema kojem i on sam putuje onom brzinom koju može smoći. Trebalo mi je samo dva mjeseca da ustanovim kako nisam u pravu, jer samo dva mjeseca kasnije taj je osjećaj gubitka, koji je trenutna zaposlenost držala po strani, - prodro u njegovu svijest, razbio ga i odveo duboko u depresiju. O, kako još mnogo toga moram naučiti! Ja sam još uvijek vjerovao da se prava svetost očituje kao bestjelesni duh, da su sveci žene i muškarci netaknuti svijetom kojem mi ostali pripadamo i koji su se, dok čekaju svoje posljednje sjedinjenje u domovini Blagoslovljenog Duha, oslobodili svijeta materije i oblika, krvi i mesa. Peter mi je pokazao koliko je to netočno, ne onim što je rekao, nego onim što je on za mene bio, a vidio sam da je to bio i drugima. U njemu se jasno vidjelo utjelovljenje onog Čovjeka kojeg je odlučio slijediti. Istinska svetost pogađa i tijelo i dušu na takav način da osoba postaje potpuno otvorena primanju Duha Božjega koji sve povezuje u savršenu harmoniju pa osoba postaje više čovjek nego što je to ikad bila ranije. Nitko nije više čovječan od jednoga sveca. Svetac dublje osjeća za druge nego oni koji nisu osjetili dodir ni otkrili Prisutnost koja u njima prebiva. "Jako mi je žao da sam te odvuкао od tvoje obitelji u ovo, za nju tako teško vrijeme", rekao sam. "Ne trebaš se ispričavati", odgovorio je Peter, "jer, istini za volju, trebam predah od napetosti koje sam proživio proteklih nekoliko dana. Bio sam protekli tjedan neprekidno s mojim jadnim ocem, gotovo danonoćno. On je u očajnom stanju, premda se trudi da to ne pokaže. Na kraju je to i mene počelo zahvaćati." "Pa, oprost Peter, ja jednostavno ne znam što da ti kažem i gdje da počnem." "Znam da ne znaš", odgovorio je Peter smješajući se, "ali ja mislim da znam. U svojim si mi pismima to jasno rekao, pa ću ja početi umjesto tebe. Da pojednostavnim, ti si na početku onoga, što ljudi običavaju reći, mističnog puta, premda vjerojatno misliš da se varam. Ono što ti želim dati prije nego krenemo dalje, jest da sve stvari treba sagledati u perspektivi. Kad kažem 'sve stvari' mislim na one koje se odnose na molitveni put kojim si, bez sumnje, odlučio ići. Kad netko odluči poduzeti dugačko i rizično putovanje, razumno je da si u cijelosti zacrti put kojim želi ići, tako da već na prvi pogled vidi rutu koju mora slijediti, jer kad počne usmjeravati pozornost na pojedinačne probleme s kojima će se suočiti na tom putu, sva će mu pozornost biti okrenuta samo prema njima. Tvoj se slučaj razlikuje od običnog putovanja jedino po tome što put na koji si se ti odlučio ne ide prema jednom mjestu, nego prema jednoj Osobi. Toliko za početak. Na to si se putovanje odlučio ne zato jer si ga sam izmislio, nego zato jer ti je Netko uputio poziv, a ti si taj poziv prihvatio. To ti objašnjava zašto si se odjednom odlučio poći na put. No najprije ćemo se usredotočiti na prirodu molitvenog puta. Stari zavjet, Novi zavjet, kao i Crkveni oči, svi oni kad žele ispravno opisati taj put, uspoređuju ga s putom dvoje ljubavnika koji su se jedno drugom zavjetovali za cijeli život. I meni je gotovo nevjerojatno da sam tu spoznaju, o kojoj želim malo više razgovarati, koju sam godinama znao i često je rabio kao usporedbu kad sam pomagao drugima na duhovnom putu, jasno shvatio tek

proteklih dana. No dopusti mi da ti to objasnim. Svako jutro do dana sprovoda, moj me je otac budio sa šalicom čaja u ruci. Sjeo bi na moj krevet i pričao mi priču koju ranije nikada nisam čuo. Bila je to ljubavna priča, priča o očevoj ljubavi prema mojoj majci i njenoj ljubavi prema njemu, priča koja je trajala preko pedeset godina. Otkrio sam da je to fascinantna priča, ne zbog toga jer je to priča o mojim precima, nego zbog toga što mi je ona dala novi i dublji uvid u duhovni put, uvid u nešto što nikad ranije nisam tako jasno vidio. Moj se otac ne može točno sjetiti kako je sve počelo. Ono čega se sjeća jest da su se on i moja majka voljeli zajedno igrati još u osnovnoj školi. U prvo vrijeme su riječi o međusobnim osjećajima bile uklopljene u igru 'sretne obitelji' koju su se igrali pokraj staje. No riječi su uskoro počele dobivati na značenju, posebno onda kad su odlazili ili se vraćali iz škole. To je bila prva faza ljubavi koja se tek kasnije razvila u nešto mnogo dublje. Ono što ti želim reći i na što ti želim ukazati jest analogija. Sjeme koje je tada bilo posijano tek je kasnije proklijalo. U to je vrijeme njihova ljubav bila tek u zamecima. Bila je to dječja ljubav. Svoje su osjećaje izražavali jedan drugom, ali i to je ono što želim da uočiš nije bilo suglasja između riječi koje su izgovarali i onoga što su osjećali. Nema sumnje da su postojali neki osjećaji, no riječi ljubavi kojima su izdašno obasipali jedan drugog, a koje su pokupili od svojih roditelja ili starije braće i sestara, nisu odražavale stvarne osjećaje koje su imali jedno za drugog. Na kraju osnovnog školovanja okolnosti su ih razdvojile i ponovno spojile sedam godina kasnije. Odnosi su se tada obnovili, no sada je ljubav koja je među njima izrasla bila nešto sasvim drugo. Jezik kojim su pred mnogo godina nevino govorili u djetinjstvu, sada se vratio, no ovaj put s osjećajima u srcu, koje, ona djeca što su se nekad davno igrala 'sretne obitelji' pokraj staje, nisu imala. Sada je, prvi put, kako kaže moj otac, osjetio prave osjećaje koji su se pridružili riječima koje je nekad davno u djetinjstvu nevino izgovarao. Osjećaji su povremeno bili tako jaki, gotovo nezemaljski, pa često nije nalazio riječi ni izraze da opiše te neizrecive osjećaje koje je imao prema svojoj ljubljenoj Agnezi. U tim ranim godinama njihove bračne ljubavi sjedinjenje misli i srca praćeno je sjedinjenjem tijela. Moćne i snažne strasti vremenom su ih gurale naprijed na tom zajedničkom putu i približavale jedno drugome, što ih je konačno dovelo do najsavršenijeg sjedinjenja osoba koje se može ostvariti ovdje na zemlji. Ti dani mladenačkog uzbuđenja i radosti prije i poslije vjenčanja bili su dani rasta u ljubavi koja ih je sve više i više povezivala. No čak i tada bi se događalo da bi ih ta najčistija i najstrastvenija ljubav koju su primali jedno od drugoga odvela u trenutke tišine kad im je izgledalo da su se odvojili od svijeta krvi i mesa i doticali vječnost. Taj period na duhovnom putu ja obično nazivam mladenačkom ljubavi da bih ukazao na sličnost. Otac mi je rekao da se nešto dogodilo upravo onda kad je izgledalo da sve teče veoma dobro, i on to nikada nije uspio sasvim razumjeti. Najednom se nešto promijenilo u njihovom odnosima. U to je vrijeme bio siguran da je to bilo nešto loše i tek je mnogo kasnije shvatio da je to bilo za njihovo dobro, premda im je, u ono vrijeme, to donijelo mnogo boli i patnje. Moj je otac to opisao kao postepeno iščezavanje emocija i strasti, nekada tako snažnih osjećaja. Izgleda da se to najprije dogodilo mojoj majci, a tak kasnije je moj otac primijetio da se to događa i njemu. Opisujući taj period, otac mi je rekao kako mu se činilo da ih privlači neka drugačija ljubav, kao da ih je nešto vodilo jedno kroz drugo, jedno mimo drugoga, prema nekom drugom iskustvu. Čak i u onim magičnim trenucima bračne ljubavi osjećali su nezadovoljstvo jer ih je privlačila neka druga ljubav. Ta se tema često susreće u romanima mnogih velikih pisaca, kao na primjer kod D. H. Lawrencea čiji likovi uvijek u bljesku prolaze kroz onog drugog čeznući za ljubavlju koju im u dovoljnoj mjeri njihov partner nije u stanju dati. Te promjene u svojim odnosima oboje su doživjeli još prije rođenja svog prvog djeteta, mog najstarijeg brata Jamesa, tako da se ne može reći da je on bio tome uzrok. Ipak, dodao je, njegov je dolazak donio dodatne teškoće u njihove odnose. Otac je ponizno prihvatio činjenicu da je moja majka pokazivala više pažnje i ljubavi svojem prvorođencu, a njega je zanemarila. Počeo je osjećati ljubomoru i to je dodatno navuklo sjene na ono što se u njemu već počelo nejasno oblikovati. James je u djetinjstvu bio ozbiljno bolestan i skoro je umro. Majčini dugački boravci u bolnici donosili su joj dodatne brige, mnogo više nego mom ocu, pa se tako među njima razvila nova dimenzija nerazumijevanja. U vrijeme kad sam ja rođen, rekao mi je otac, on je već bio zašao u nešto što je opisao osjećajnim ponorom. Izgledalo mu je da su osjećaji, emocije i strasti, koje su mu nekad bili tako važni, zauvijek iščezli. U sličnim nepovoljnim okolnostima našla se i moja majka. U to se vrijeme pojavio Gus. On je, izgleda, nekad davno bio u nekoj vezi s mojom majkom, prije negoli se moj otac ponovno pojavio na sceni. Moja je to majka uvijek nijekala, no to je, u svakom slučaju, priča mog oca. Činjenica je bila da je on bio veliki prijatelj moje majke prije negoli je odlučio napustiti dom i otići u benediktince u opatiju Belmon u Herefordu. Tamo je na kraju postao i opat. Usprkos sumnjama mog oca, zbog njegova jednostavnog načina i lakoće kojom je pristupao svakome koga bi susreo, odmah je prihvaćen za novaka premda je svoj odlazak u redovnike nešto oduljio jer mu je majka bila bolesna, a bio je i jako zaposlen oko prevođenja jedne knjige njemačkog benediktinca Anselma Stolza o mističnoj teologiji. Knjiga je kasnije objavljena na engleskom jeziku pod naslovom 'Doktrina o duhovnoj savršenosti'. U redovničkoj je zajednici njegovo ime bilo Aiden Williams, a moja ga je majka uvijek jednostavno zvala Gus. Bio je duboko duhovan čovjek, i premda je naglašavao da nije stručnjak za bračne savjete, bio im je u stanju pokazati da njihova ljubav

nije došla do kraja, nego do svog novog početka. Ljubav se, naučio ih je, ne može procjenjivati na temelju osjećaja nego prema činu davanja, davanja i onda kad ništa ne osjećaš. U stvari, najsavršeniji izraz ljubavi u životu je vidljiv u načinu na koji se daje i ništa se ne traži za uzvrat. To značenje ima riječ - Križ, to je simbol ne samo za kršćane nego i za sve muškarce i žene koji žele ući u puninu ljubavi. Samo preko duhovnog umiranja sebi u nesebičnom davanju, osoba se otvara punini ljubavi bez koje, u konačnici, život nema smisla. Pokazao im je kako u svijetu, uz najbolje namjere, i najsavršeniji muškarci i žene na svom duhovnom putu uvijek dolaze do prekretnice jer im siromaštvo njihove vlastite nesavršene ljubavi najednom postaje zaprekom da prime ljubav, i ta je zapreka to veća što je veća njihova čežnja da je primaju bez mjere. U tom trenutku, i celibatni i bračni ljubavnici, moraju proći kroz duboki proces čišćenja. Tada, ljubavnici koji misle samo na sebe i koji su stalno plutali ispod površine kao nedorasli ljubavnici, uče ljubiti poput odraslih - drugim riječima, uče davati svoje vrijeme onom drugom, posebno onda kad ništa ne primaju za uzvrat. To je put na kojem se odrasta. Kada se jednom očiste, barem do neke mjere, mogu nastaviti putovanje kojim su ranije krenuli, ali sad na jednoj višoj razini. Uspio je uvjeriti moje roditelje da su oboje na rubu jednog novog, uzbudljivog otkrića u svom bračnom životu - samo ako mogu zaboraviti sebe i početi ljubiti poput odraslih, stalnim davanjem sebe onom drugom bez obzira osjećaju li nešto ili ne. S tim ohrabrenjem i savjetom oni su ponovno započeli putovanje za koje su već bili povjerovali da mu je došao kraj. Nakon prolaska kroz tu prvu veliku krizu u njihovoj bračnoj ljubavi, u mjesecima i godinama koje su slijedile, moj je otac otkrio kako su im se postepeno otvarale nove dimenzije njihova zajedničkog života. Točnije, jer su zajednički patili i obostrano se žrtvovali podržavajući jedan drugoga, njihova se mladenačka ljubav, koja je dotada crpila snagu iz uzbudljivih i radosnih iskustva, postepeno preobražavala pa su postajali sve sigurniji i sigurniji u ljubav onog drugoga. Da bi njihova ljubav mogla opstati u trenucima velikog iskušenja koje su tek trebali proživjeti, morala je postati čvršća nego što je bila ranije. U njihovim se odnosima počelo razvijati novo i savršenije iskustvo ljubavi, iskustvo koje je moj otac mogao opisati jedino riječima kao 'dubine' i 'visine'. Bilo je trenutaka kada su bili povezani savršenije nego ikada ranije, bili su ujedinjeni mislima, srcem i tijelom. To je iskustvo graničilo s ekstazom, iskustvo koje je potpuno nepoznato ljudima čija se predodžba o ljubavi nikada nije izdigla iznad puke fizičke ljubavi. Gus im je objasnio da te trenutke moraju posebno cijiniti, zbog toga što su oni znak da je sakrament ženidbe u kojem su se odlučili predati jedan drugom dosegao svoj vrhunac. U sakramentu ženidbe muž i žena su se obvezali služiti jedno drugom - ne samo na dan vjenčanja nego i svakog dana kad se jedan drugome daju u čistoj nesebičnoj ljubavi. Najsavjetiji trenutak sakramenta dolazi kad se par međusobno poveže svim načinima kojima je to na zemlji moguće. Tada oni jedan drugome daju svoje srce, svoj um i svoje tijelo kao znak davanja svog unutarnjeg ja u zajednicu koja će postajati sve dublja i dublja i povezivati ih sve potpunije na njihovu zajedničkom putu do savršene ljubavi koja nema kraja s ovu stranu vječnosti. On ih je poučio kako da uživaju u tim trenucima, jednako onako kako se trebaju uživati i trenuci tjelesnog sjedinjenja s Kristom u svetoj pričesti. Naučio ih je kako, kad zajedno dosegnu vrhunac svoje ljubavi, trebaju ostati mirni, jedan uz drugoga upijajući i promišljajući o onom najdragocjenijem što jedan drugome daju i primaju. Čak se od vremena do vremena trebaju i fizički odvojiti jedan od drugoga da prisutnost onog drugoga ne omete. Prisutnost Onoga kojemu oboje služe u onom drugome. On je čak smanjivao oduševljenje moje majke za svakodnevnim jutarnjim odlaskom u crkvu na sakramente, budući da se sakrament njihova braka treba slaviti u njenom vlastitom domu koji bi svojim odlaskom ostavljala za sobom. "Krista se može slaviti svagdje gdje jesi", rekao im je, "u vježbanju sakramenta kojem ste se oboje obvezali." Ono što su primili u tim svetim trenucima odvodilo ih je oboje u duboki duhovni mir, ne smjesta poslije tog svetog slavlja, nego u ostatku njihova dana, a duboki mir koji su iskusili počeo je natapati ostatak njihovih života. To je ono što je moj otac mislio upotrijebivši riječ 'dubina'. Ovo novo razumijevanje njihove bračne ljubavi nije značilo da su prebrodili sve nevolje i da su sve probleme ostavili za sobom - daleko od toga! Zbog tog novog otkrića sada su prihvaćali sve nevolje i sve probleme suočavajući se s njima hrabro oči u oči, jer su se sada suočavali zajedno s puno unutarnje snage primljene od Boga, zato jer su služili jedno drugome. Nisu imali lagan put tijekom ostatka svog bračnog života. Podsjećam te da su to bile tridesete godine prošlog stoljeća. Moj je otac, silom okolnosti, ušao u obiteljski posao. Imali su mnogo dućana s namještajem južno od Manchestera, no nitko tih teških dana depresije nije bio zainteresiran da kupuje namještaj. Bila su to teška vremena za svakoga. Ljudi nisu novac koji su imali trošili na obnavljanje svojih domova, nego na osvježavanje svojih želudaca. Bilo je tu i suočavanje s obiteljskim nevoljama, a nije najmanje ni ono što sam im ja prouzročio." Peter je udario štapom po svojoj teškoj čizmi i kuckao po šupljnoj željeznoj sipki koja ju je nosila. "Kasnih tridesetih dobio sam dječju paralizu, kratko nakon rođenja mog mlađeg brata Davida. Zadao sam im mnogo brige, uvjeravam te. Tada, upravo kad je bilo naznaka da će posao ponovno krenuti, 1939. godine buknuo je rat. Kao da nas je netko gurnuo natrag u depresiju, ako živiš od prodaje namještaja. Za vrijeme ratnih godina moj se otac zaposlio u jednoj tvornici oružja, zarađujući veoma malo, praktično ništa što bi se moglo dodati onom ničemu što je dolazilo od prodaje namještaja. Da, bila su to teška vremena. Rat je bio pri završetku kad je mojoj majci umro otac. Nakon njega

umrla joj je sestra i na kraju majka 1950. god. Svi su umrli od dugih, mučnih bolesti koje su moju majku mnogo stajale. Zatim je moj stariji brat James pao na stepenicama metroa u Parizu i ostao na mjestu mrtav. Ne želim te opterećivati svojim obiteljskim nevoljama, samo ti želim prikazati na koji su način moji roditelji učili ljubiti i na koji je način njihova ljubav godinama rasla usprkos tome, ili baš zbog toga što su se oboje morali žrtvovati. Rasla je i rascvjetala se u ljubav koja ih je podržavala u tim teškim trenucima s kojima su se morali zajedno suočavati. Dramatičan obrat zbio se kasnih pedesetih. Moj stariji brat Tony nenadano je napustio kuću da bi postao svećenik. Ja sam otišao od kuće i odselio na Vanjske Hebride. Udomio sam se na otočiću Calvayu, a nekako u isto je vrijeme i David je otišao u franjevački novicijat da postane svećenik poput Tonyja. Nakon dvadeset pet godina bračnog života moji su se roditelji iznenada našli sami. Sada su se suočili s drugom krizom. Moj otac kaže da je ta bila mnogo gora od prve. Sad je ovdje bio on, sam s mojom majkom, u kući koja je nekoć bila puna buke i zbivanja što im je um držalo stalno budnim i odvojenim od misli koje su sad počele navirati i mučile ih. On je bio u svojim srednjim godinama i počeo se osvrtni na svoj život koji mu je izgledao kao da je jednostavno bio promašen. Nikada nije želio da ga se hvali kao uspješnog trgovca pokućstvom, želio je ići na fakultet. Imao je za to i sve kvalifikacije. Bio je čak i primljen, no tad mu je otac iznenada umro u dobi od svega četrdeset i sedam godina i moj otac nije imao izbora. Imao je majku, dvoje mlađe braće kao i dvije mlađe sestre. Sve ih je trebalo uzdržavati. Dužnost je bila ispred svega ostaloga. Svi ideali koje je imao u mladosti, sve velike zamisli, sve ambicije koje su ga nekoć pokretale, morao je napustiti. A sad je bilo prekasno da bilo što učini u vezi s tim. Zatim je počeo gledati naprijed - što mu budućnost donosi na putu do groba? Prolazio je kroz krizu srednjih godina o čemu ranije jedva da je ikada i pomislio. Pao je u depresiju. Postao je ljutit, a njegova ljutnja i frustracija postale su očite i počele su utjecati ne samo na njega nego i na onu koja mu je najviše značila na svijetu. Istovremeno je i moja majka prolazila kroz sličnu krizu pojačanu menopauzom koja je počela u njenim kasnim četrdesetim godinama. Moj otac priznaje da je bio previše zaokupljen samim sobom i svojim vlastitim problemima i da nije vidio ništa osim njih, čak niti Boga koji ga je u prošlosti krijepio, pa je počeo sumnjati i u njegovu prisutnost. Hvala Bogu, imao je dovoljno poniznosti da shvati kako mu je potrebna pomoć. Kupio je avionsku kartu za Rim i oputovao, prividno na hodočašće, ali u stvari želio se susresti s Gušom. Gusova je služba opata završila i bio je postavljen za generalnog prokuratora Reda. Ponovno, još jednom, naišao je na razumijevanje, ohrabrenje i pomoć koju je tražio. "Prošla je kriza bila oko osjećaja, zar ne?" zapitao ga je. "Ovog puta je mnogo dublja. Tiče se ponosa, zar ne? Sad se moraš suočiti s istinom o sebi kako se nikada ranije nisi suočio, a to jako ranjava ponos čovjeka koji je sve do nedavno mislio da može mijenjati svijet. U ljubavi odraslih postoje dvije glavne krize. Prva dodiruje osjećaje a druga ponos. Prva je čulna a druga duhovna. Veliki pisac, mistik sveti Ivan od Križa nazvao je prvu krizu 'Tamna noć osjećaja' a drugu 'Tamna noć duha'. Premda je to možda pisano naročito za redovnike i svećenike i za njihov životni put, ono što on govori, tiče se svih ljudi, različitih životnih putova, svih koji su spremni uzdići se iznad granica mladenačke ljubavi kako bi svoju ljubav pročistili i podigli na visinu ljubavi odraslih. Tu ljubav mogu naučiti samo oni koji su spremni ići naprijed bez obzira na cijenu, bilo da nešto osjećaju ili ne, i nije važno koliko će postati frustrirani kad spoznaju svoje vlastite nedostatke jer će na kraju biti oboreni na tlo, potpuno ogoljeli." Ocu je dao zadatak da se temeljito preispita. Rekao mu je, da izvor depresije i njegova ranjenog ponosa u srednjim godinama života ima korijene u tome što je zaboravio kršćanske ideale i što pokušava živjeti na iznenadno probuđenim poganskim idealima, barem u teoriji. Zavidno hoda uokolo tražeći svoje vršnjake toj? su postali uspješni u svom zvanju i podigli se na pozicije moći i uspjeha. Traži poduzetnike koji svoje poslove vode burno i završili su kao milijunaši, društveno i politički važne ljude koji su se uspeli pa su prema njima upravljene oči publike i koji uvjeravaju sebe i okolinu da su baš oni vođe posljednjih kulturnih, umjetničkih i intelektualnih dostignuća. Otac se sjeća da mu je rekao: "Niti jedan čovjek koji u svoje ruke uzme plug i zatim se okrene natrag, nije dostojan Kraljevstva nebeskog." Sjeća se kako ga je uvjeravao da prestane gledati oko sebe, da prestane gledati unatrag, nego neka gleda samo naprijed u brazdu koju je na početku odlučio slijediti. Gus mu je još rekao kako je njegov bračni put kojim je išao, za njega osobno bio nadahnuće o kojem je često govorio na predavanjima i svi su bili zadivljeni načinom na koji su on i moja majka proživjeli i naučili ljubiti jedan drugoga, što ih je na kraju dovelo do toga da su postali divna obitelj. Objasnio mu je teološku teoriju koja je bila tako bliska njegovom srcu, koja je mnogo poznatija u Istočnoj crkvi nego u Zapadnoj - teoriju fizičkog otkupljenja. Razvili su je grčki oči a ukratko glasi da se otkupljenje, spasenje prima dodirom, dodirom Boga. Krist je dodir Boga na zemlji, Njegova fizička prisutnost posvećuje svijet stvari i oblika, krvi i mesa, jer je On ušao u njega. On svojim dodirom prenosi drugima ljubav koja je Njega ispunjavala, a oni će je dalje prenositi drugima svojom fizičkom prisutnošću, svojim dodirom, onako kako su je oni primili od prethodnika. To je, objasnio mu je, značenje polaganja ruku, što se od prvih početaka događa u sakramentima. Ljubav se prenosi dodirom. Po predanju su to prvenstveno ruke vjere, ne dodir tijela - stvarnog tijela, nego dodir tijela punog ljubavi koje je uskrslu na prvi dan Uskrsa i koje ulazi u svakoga koji želi primiti dodir života. Apostoli, koji su već bili dodirnuti svetom prisutnošću, na

prvi dan Duhova bili su njome potpuno prožeti pa su izašli na ulice da drugima predaju ono što su sami primili. Ruke, koje u krštenju dodiruju osobu prenose Božji život na nju. Te su ruke i same prihvatile dodir i to prenošenje Božjeg života vodi po tragovima bez prekida sve do Isusa. Gus im je objasnio kako je fizička i intimna ljubav, koja je bila srce njihova bračnog života, bila duboki nastavak tog procesa, i ne samo nastavak nego i slavlje, u kojem je njihova zajednička ljubav primljena u svetom dodiru na krštenju, sve više rasla dovodeći ih do savršenstva. Ne samo da je njihova fizička bračna ljubav dovela do ponovnog rađanja Krista u njima, nego je ona prenijela i preplavila i njihovu djecu - plod njihove ljubavi. Ne bi trebali očajavati što ništa nisu stvorili, nego bi se trebali veseliti ljubavi koju su zajednički izrodili, ljubavi koja se doslovno utjelovila u njihovim sinovima, jer su ljubav, koju su primili dodirom svojih roditelja prenijeli njima a oni će je prenositi dalje drugima. Moj otac nije imao dovoljno velikih riječi da opiše sve što je Gus učinio za njih i o njegovoj bratskoj podršci koju su dobili da ponovno počnu iz početka. Još jednom oni su se predali jedno drugome, ne samo jedanput, nego mnogo puta, i tako su postepeno izranjali iz svoje krize srednje dobi i približavali se jedan drugome još više nego ranije. Još jednom su primali snagu jedno od drugoga, suočili se sa svim nedaćama i nevoljama koje su ih pratile na njihovu putu prema starosti. Naravno, bilo je i radosti, kao na primjer kad su prisustvovali ređenju svoje dvojice sinova i vidjeli ih kao svećenike. No bilo je i tuge koja je njihovu vjeru iskušavala do krajnjih granica izdržljivosti. Bila je to agonija kroz koju su prošli kad je moj brat Tony odlučio napustiti svećenički red i oženiti se. Otišao sam s njima u Južnu Afriku da im pomognem prebroditi krizu i donijeti pravu odluku. Sada mogu reći da je Tony učinio ispravnu stvar, da je postupio dobro, premda to baš nije u to vrijeme tako izgledalo. Trebale su proći godine i godine da to i moji roditelji prihvate. Teško im je pao i telefonski poziv iz Barre u kojem im je saopćeno da sam se ja izgubio na moru i da se pretpostavlja da sam mrtav. Bili su skrхани od boli, tim više što nije pronađeno ni tijelo. Kad su se vratili s mise zadušnice, bili su neutješni. Tragedija je bila i kad sam se iznenada pojavio. Za moju je majku to bio toliki šok da je pretrpjela srčani udar koji je na neki način bio početak njenog kraja, mada su otada prošle godine. Otac mi je pričao da su tek u posljednje dvije godine shvatili kako su si bliski. Rekao mi je da nikada nije bio tako duboko zaljubljen kao za vrijeme njene posljednje bolesti. Sve su snažne strasti nestale, nestale su i jake seksualne želje koje su bile tako važne u ranijim danima. One su bile važne, one su uradile svoj dio posla, one su odigrale svoju ulogu u njihovom hodu prema naprijed, prema savršenoj ljubavi kakva je moguća s ove strane groba. "A sad je moj jadni otac sam, potpuno sam, krajnje napušten, izvan dohvata utjehe. Što će biti s njim?" Peter je govorio u transu. Zario je lice u ruke i ostao tako nepokretan nekoliko minuta. Kad je skinuo ruke s lica, mogao sam vidjeti izdajničke suze kako mu teku niz lice. "Žao mi je", rekao je, "ali to je sve previše za mene, to što se zbivalo ovih posljednjih dana. Nije to toliko zbog moje majke na koju stalno mislim, nego zbog mog jasnog oca. Što će on raditi bez nje? Što će raditi bez nje?" Nisam znao što da mu kažem, i nisam rekao ništa. Nakon minutu ili dvije tišine, Peter je digao svoj pogled s poda, pogledao me pokušavajući se nasmiješiti dok je govorio: "Znaš, kad sam se jutros probudio prvo čega sam se sjetio je bio film 'Orkanski visovi'. Jasno sam se sjetio kraja filma, posljednje scene kada Heathcliffe konačno umire pa ga spaljuju pokraj njegove ljubljene Catherine. Film završava scenom priviđenja njihovih likova koji ustaju iz groba poput dviju tajanstvenih, maglovitih slika. Likovi se stapaju jedan u drugi i odlaze prema njihovoj ljubljenoj močvari. Ta mi je slika neprekidno pred očima - to je simbol onoga što će se zbiti jednoga dana kad njihova ljubav konačno bude potpuna. U međuvremenu ljubav moje majke privest će se savršenstvu u čistilištu, iza groba, dok će čistilište moga oca biti ovdje na zemlji. Ne znam tko će više trpjeti, ali znam da će naposljetku tome doći kraj i da će taj kraj biti novi početak i nastavak njihova zajedničkog putovanja na kojem ih nikakva prepreka neće odvojiti od ljubavi koja neće nikad završiti." "Žao mi je", nastavio je Peter ustajući, "produžio sam ovu priču o sebi. Pokušao sam odgovoriti na tvoje probleme a završio sam opterećujući te s mojima. Dođi, idemo popiti šalicu kave, pa idemo na posao - ovaj put na tvoj posao, a ne na moj."

Treće poglavlje

DODIR BOGA, TRAŽENJE I ODRASTANJE

Peter nikad nije izražavao svoje osjećaje, barem toliko koliko je to meni bilo poznato. Sada je govorio tako toplo o svojim roditeljima da sam i ja sam bio nekoliko puta na rubu suza. "Znaš", rekao je dok je stavljao šalicu s kavom na stolić ispred mene, "vjerujem da je najveći dar koji sam ikada primio bila ljubav mojih roditelja kojom su se oni međusobno ljubili. Ljubav koja je među njima djelovala godinama zahvatila je i sve nas. Bez te ljubavi ja ne bih bio ništa." Peter je dovukao svoju stolicu do kuhinjskog stola i sjeo mi preko puta. "Hvala ti što si sa mnom podijelio ovu svoju osobnu ispovijest", rekao sam, "osjećam se povlašteno." "Nema na čemu. Zapravo, da budem iskren, meni je trebalo da to nekome ispričam. Nisam to učinio iz drugog razloga, osim da sebi olakšam." "Ali, pomoglo je i meni", odgovorio sam, "pomoglo mi je da shvatim nešto o čemu

ranije nisam nikada razmišljao. Mi svećenici i redovnici tako često i tako olako dijelimo savjete laicima, posebno onim oženjenim. Smatramo da su oni nekakvi drugorazredni putnici na putovanju za koje mislimo da smo mi jedini kvalificirani. Oni, međutim, često znaju više o tom putu od nas, u najmanju ruku o onome što se njih tiče." "Točno", odgovorio je Peter, "moja majka i moj otac upoznali su mistični put iskustvom. Prošli su oni kroz svoju tamnu noć, premda nisu vjerojatno nikada čuli za svetog Ivana od Križa i sigurno bi se nasmijali kad bih im rekao da su mistici. Pričao sam ti o njihovu putu da bih tebi pomogao na tvom." "Već si mi pomogao, Peter, sigurno jesi. Mogu jedino reći hvala što si sa mnom podijelio njihovo iskustvo i opisao mi njihov put." "Da, ali nisam ti ispričao sve detalje", odgovorio je Peter smješajući se sam sebi, "jer to bi nam oduzelo previše vremena, a mislim da bi to bilo i malo suviše tužno." Peter se zagledao u stol pred sobom, a ja sam gledao kroz prozor ni u šta posebno. Osjećao sam da je Peter na rubu suza. Ispričao mi je kako je njegov otac prošlu noć imao vrlo živ san u kojem je vidio Peterovu majku ponovno kao malenu djevojčicu koja mu ispod školske klupe uručuje ljubavno pismo. "Čudnovato", rekao je, "čak i u ovim godinama postoji nešto posebno između njih." "To je ono što si ti nazvao dječjom ljubavi", požurio sam se da mu upadnem u riječ, pokušavajući da taj suviše emocionalan ton našeg razgovora podignem na nekakav intelektualni nivo, više zbog sebe naravno, nego zbog njega. "Da, imaš pravo", rekao je Peter sjedajući i pokušavajući se sabrati. "Ono što sam želio bilo je da ti ukažem na tu prvu molitvu, onu koju smo naučili od drugih, od naših roditelja, učitelja ili možda iz molitvenika. Njezin je rječnik možda pun značenja, pun osjećanja, riječi su uzete iz Svetog pisma ili su ih napisali sveci, no činjenica je da ona veoma rijetko odgovara osjećajima početnika. To je ono na što mislim pod izrazom 'dječja molitva'. Katkada se događa da ona pogura stvari malo predaleko, no meni se činilo da su ta dva slučaja slična i da zaslužuju da ih se uspoređuje." "Mislim da je dobra usporedba", odgovorio sam, "i da na neki način ima svoju vrijednost, no molitva početnika je i puna pitanja, zar ne? Znam da je tako bilo u mom slučaju. Smatrao sam da je Bog neka vrsta duhovnog svetog Nikole, koji će mi dati sve što trebam ili što mislim da mi je potrebno." "U pravu si", odgovorio je Peter, "no ponavljam, to nije stvarni osjećaj za Boga. Mi se Boga sjetimo samo kad od njega nešto trebamo. Iza nje dolazi mladenačka molitva koja počinje kad nas na neki način dodirne Božja prisutnost, pa iza toga želimo biti dodirivani iznova i iznova." "Što misliš pod tim dodir Božje prisutnosti? To se meni nije nikada dogodilo!" "O, jest!" odgovorio je Peter. "Pa, evo, na primjer: zašto si se u početku toliko trudio da dođeš do mene?" "Na to sam skoro posve zaboravio", odgovorio sam, "no to nije bilo zbog nekog posebnog dodira Boga, bilo je to zato što mi je ona mlada majka koju sam sreo u domu za duhovnu obnovu u Londonu dala tvoju adresu." "To je u redu", odgovorio je Peter, "no zašto si pošao u taj dom za duhovnu obnovu? Sjeti se, pošao si zbog toga jer si shvatio da je u tvom molitvenom životu nastupila zbrka. A što je to bilo što ti je izazvalo taj osjećaj zbrke? Zar to nije bio dodir Boga? Dopusti da ti najprije potanko razjasnim kako ti Božji dodiri dosegnu početnika i nadahnu ga da poduzme sljedeći korak u svom duhovnom putovanju. Pokazat ću ti to na nekoliko primjera. Možeš biti na nekom primanju i dobro se zabavljati sa svojim prijateljima. Tamo ima mnoštvo zabave, mnogo dobrog jela i pića. Ima i glazbe i plesa i sve je puno veselja, kad se nešto iznenada dogodi." "Što se dogodi?" zapitao sam. "Dodir Boga", odgovorio je Peter, "no to nije fizički dodir, to je duhovni dodir, koji djeluje tako da se najednom, usred veselja, osjetiš osamljen. Odjednom ti se čini da tu ne pripadaš, želiš nešto drugo, nešto više, nešto plemenitije. Kad bi te netko zapitao da kažeš što, teško ćeš to imenovati, a ako te netko baš pritisne da odgovoriš, reći ćeš 'Bog', ne Isus Krist, nego jednostavno Bog. Ili, možeš, na primjer, sjediti uz more, slušaš kako valovi udaraju po pijesku na obali a sunce proljeva svoje crvenilo dok zalazi iza dalekih brežuljaka. Blagi te povjetarac miluje, veliki šturak zriče nad močvarom tada se ponovno dogodi. Dodir. Kad se dogodi, možeš zatvoriti oči. Više nemaš potrebu dalje promatrati prizor da bi sačuvao Onog koji te je dosegao i dotaknuo pomoću tog prizora. Obavija te duboka, melankolična tuga koja je deset puta vrednija od svih veselja koja možeš imati na zemlji. Jednom kad sam bio u Parizu otišao sam u kazalište gledati operu Aida. Ta me je predstava jednostavno preplavila. Glazba mi nije bila nepoznata, no sveukupni ugođaj predstave je bio iznad mog očekivanja. Kad je zavjesa pala na kraju Velikog marša, bio sam, jednostavno rečeno, u zanosu. Nisam želio otići u bar s ostalima i tamo razgovarati o vrijednosti ili nevrijednosti ove postave. Jednostavno sam se želio naći u osami svoje sobe da sačuvam ono što sam primio. Na neki način, kroz medij glazbe, iskusio sam nešto od ljepote, nešto od slave i veličanstvenosti Boga i nisam želio to iskustvo rasuti u beskorisnim naklapanjima. Neki film, neki lijepi koncert ili neko umjetničko djelo mogu izazvati isti učinak. Do sličnog iskustva može te dovesti i intenzivno studiranje." "Da, odlično te slijedim", rekao sam, "točno znam o čemu govoriš. Ipak, zanima me zašto Bog tako iznenada odluči nekoga zahvatiti i dodirnuti na takav način?" "Pa i nije baš tako iznenada," odgovorio je Peter, "sjeti se da je već evanđelist sveti Ivan rekao da je Bog ljubav. Po mom mišljenju bilo bi jasnije kad bi se reklo da je Bog trajna ljubav i da stalno ljubi. Razlog što nemamo iskustvo njegove trajne ljubavi je taj što smo se izgubili u sebi. Tek kad se iznenada dogodi neki snažni vanjski poticaj, a istovremeno smo umom i srcem iznutra otvoreni, postajemo sposobni u kratkom vremenu iskusiti prisutnost Božje ljubavi premda je ona stalno prisutna. Ja ta iskustva nazivam 'mističnim slutnjama', jer to one

stvarno i jesu. To je iskustvo mistične svijesti Boga koje nam se daje unaprijed. Ono će možda jednom postati mnogo uobičajenije kad postanemo pravi kontemplativci koji su osjetljivi na Božju prisutnost, no to se postaje samo dugotrajnim čišćenjem. Taj dodir potiče neku vrstu svete uznemirenosti koja nam omogućava razumjeti iskustvo na koje je sveti Augustin mislio kad je rekao 'Nemirno je naše srce dok se ne smiri u Tebi'. Tražimo Onoga koji nas je dodirnuo želeći u punijoj mjeri osjetiti iskustvo te neizmjerne ljubavi koja nas se samo nakratko dotakla." "Pretpostavljam da je to ono što se misli kad se kaže da netko ima poziv od Boga, poziv na svećenički život", rekao sam. "Dobri Bože, ne!" uskliknuo je Peter smijući se. "Vi svećenici ste zaista nepopravljivi. To nije poseban poziv na svećeništvo, nego na puninu života i namijenjen je svima. Mnogo prije negoli su se moj otac i majka ponovno sreli, moj je otac još u svojim ranim dvadesetim godinama upoznao to iskustvu o kojem smo upravo pričali. Pričao mi je da ga je učitelj zemljopisa u školi zainteresirao za astronomiju pa je običavao ostajati sate i sate na krovu škole promatrajući zvijezde. U početku je taj njegov interes bio isključivo znanstven, no sve je završilo kao prava mistika. Prestao se petljati oko teleskopa kada mu je veličanstvo i visočanstvo s nebesa progovorilo i dotaklo ga nekom vrstom znanja koje se ne može naći u knjigama. Ista se stvar događa u planinarenju. Planinarenje počinje s penjanjem na najviše vrhunce koje možemo pronaći, jer, kako Mallory kaže, penjao se samo zato jer su vrhunci tamo. No na kraju se penjao zato jer je iskusio da je tamo Netko drugi. Njegova bi mu majka znala reći kad bi ga zatekla u sanjarenju da se zaljubio u ljubav, i to je bila istina. No on to nije doživio kao poziv na svećeništvo i nikada mu mozgom nije prostrujala misao da bude svećenik ili redovnik. Želio je samo da potpunije i dublje upozna Onog, čija ga je prisutnost dotakla u tom tajanstvenom trenutku koji ga je potaknuo da čezne za svojim Stvoriteljem. Mog je oca ta Prisutnost dosegla na nov i neočekivan način kad je ponovo sreo svoju majku. Za njega je to bilo čak i veće i savršenije utjelovljenje Onoga nego ono što je tražio. Vidiš, nije čovjek nego čovječanstvo stvoreno na sliku i priliku Božju, jer muškarac i žena u svojoj uzajamnoj ljubavi odražavaju najsavršenije utjelovljenje Božje ljubavi. Muškarac i žena koji su savršeno usklađeni kao jedno u Bogu, pojavljuju se kao dvoje na Zemlji tako da kad se muškarac i žena spajaju jedno s drugim u ljubavi, osjećaju iskustvo jedinstvenog utjelovljenja. Kad je moj otac sreo svoju majku, počeo je preko nje osjećati nešto od ljepote, božanstva i istine o Božjoj prisutnosti obučenoj u ženske oblike koji su ushitili njegovo srce i tijelo i doveli ga u stanje u kojem je Božju prisutnost osjećao mnogo snažnije nego ikada ranije. No sebičnost, koja ih je još godinama odvajala, postepeno se čistila u patnji i samoprijegoru, uključujući tu i održavanje obitelji na okupu." "Nikada nisam na te stvari tako gledao," rekao sam, "a pogotovo nikada ne bih mogao brak nazvati mističnim životom." "Vjerujem da nisi," rekao je Peter smijući se sam sebi, "malo posvećenih ljudi to misli. Molim te, budimo na čistu oko jednoga - svatko je pozvan na mistični život, jer mistični život je izraz koji kršćanska tradicija rabi da bi opisala iskustvo sve potpunijeg poniranja u Božju ljubav. To vrijedi za svakoga, bio on oženjen, neoženjen ili u celibatu. I ja sam bio zapanjen idejom da toga ima u bračnom životu vidjevši svoje roditelje koji su se tome približili više od bilo koga, koga sam poznavao i koji je to pokušavao, I drugo, na tom putu ima mnogo toga što mi koji smo u celibatu moramo naučiti. Ne želim reći da se to češće dosiže u redovnom bračnom životu nego u životima zaređenih ljudi, ne, u to ne vjerujem. Mislim da je ta čast dana svima podjednako, I ti si vjerojatno imao isto iskustvo kao i moj otac, no ti si to osjetio kao poziv na svećenstvo." "Da, u pravu si," odgovorio sam, "mene je inspiriralo nekoliko duhovnika koje sam sreo i koji su bili utjelovljenje ideala koje sam želio dostići. Pretpostavljam da misliš, da je Onaj koji me je tada dotakao bio isti Onaj koji me je doticao i u onim posebnim trenucima o kojima smo ranije razgovarali." "Savršeno točno", odgovorio je Peter. "Govorimo li mi o nečemu što je posebno kršćansko iskustvo ili svatko može iskusiti Božji dodir?" "Ovo je iskustvo namijenjeno svakome", odgovorio je Peter spremno, "Bog svakoga voli, ne samo kršćane, no kršćani na jedinstven način odgovaraju na te dodire." "Kako to misliš?" "Možeš li mi na trenutak posuditi svoj brežnjak?" "Izvoli!" "Hvala! Evo, da vidimo", rekao je Peter dok ga je otvarao na mjestu čitanja koje je bilo predviđeno za dan svetkovine svetog Augustina. "Slušaj ovo. Evo, ovdje je klasičan opis onoga o čemu smo pričali, ono što sam opisao kao 'mističnu slutnju ili dodir'. Augustinova reakcija na to je tipično kršćanska, kao što možeš vidjeti, premda, ne zaboravi, u to vrijeme on još uvijek nije bio kršćanin: 'Čim sam te upoznao podigao si me k sebi da vidim kako tamo ima nešto što bih trebao vidjeti, ali da ja još uvijek nisam takav da bih to mogao vidjeti. Zabljesnuo si moj slabi pogled zračeci u mene žestoko i ja zadrhtah od ljubavi i straha... Zazvao si me snažno, probio moju gluhoću, zabljesnuo si, sijevnuo si i rastjerao moju sljepoću. Zapuhnuo si me svojim miomirisom, ja sam ga upio i sad uzdišem za tobom. Dotakao si me i zapalio u meni čežnju za tvojim mirom.... Tada sam počeo tražiti put na kojem bih skupio snagu koja će me osposobiti da te uživam, I nisam ga mogao naći sve dok nisam zagrljio Posrednika između Boga i ljudi, čovjeka zvanog Isus Krist, koji je iznad svih stvari, koji je taj koji me zove u meni govoreći: 'Ja sam put, istina i život!' "Vidiš," nastavio je Peter, "Augustinovo iskustvo su na razne načine mnogi doživjeli, ali samo mali broj njih može objasniti to na način kako je to on mogao. Mnogi su ljudi imali nešto što se može nazvati 'prirodnim mističnim iskustvom', no dok su oni proveli svoje živote pričajući o tim dragocjenim trenucima pokušavajući ih pretočiti u riječ ili zarobiti u uzvišenoj poeziji, Augustin je navalio

tragati za izvorom iz kojeg je ono proizišlo. Njegova ga je potraga dovela do čovjeka Isusa Krista, jer u njemu je pronašao najsavršenije Božje djelo. Fragmenti Božje ljepote, dobrote i istine, koje otkrivamo razasute u svim stvorenjima, u punini se mogu naći jedino u njegovu Sinu, njegovu najsveobuhvatnijem djelu. Augustin je proveo godine preispitujući svaku njegovu riječ u Svetom pismu i odgovarao svojim vlastitim riječima sve dok se to nije razvilo u neku vrstu duhovnog razgovora u njegovu molitvenom životu. U početku mu je znanje bilo pretežno intelektualno, no postepeno, kako je iskustvo Božje ljubavi sve više i više obavijalo njegov um i srce, postajalo je sve osjećajnije i osjećajnije, dok konačno nije obavilo njegovo cijelo biće. Kako su se njegova najdublja osjećanja budila da iskuse ljubav koja ga je obavijala, počeo je odgovarati jezikom ljubavi. Konačno kad je sve bilo rečeno što je trebalo reći, otkrio je da sve što je želio jest to da ostane miran kako bi u tišini sačuvao što je primio u dubokoj, ali 'u srcu spoznatoj' kontemplativnoj tišini. Bilo je to Augustinovo duhovno odrastanje i mislim da je išlo po istom obrascu kao i kod mojih roditelja kad su ponovno otkrili jedno drugo u svojim mladenačkim danima. Naime, kad su se oni ponovno sreli, moj je otac morao iznova upoznavati moju majku, no sada na dublji način nego onda kad su bili djeca. Njihov je odnos rastao i razvijao se na isti način kao i mladenački molitveni život svetog Augustina. U početku su provodili sate i sate pričajući, da bi nadoknadili izgubljene godine, pričali su o sadašnjosti i razgovarali o planovima za budućnost. Otkrili su da imaju tako mnogo zajedničkog, oboje su voljeli istu vrstu glazbe pa su počeli redovno zajedno odlaziti na koncerte. Voljeli su plivati i odlazili su svaki petak uvečer na mjesni bazen. Moj je otac bio oduševljen kad je čuo da moja majka voli i pješačiti pa su zajedno vikendom obilazili obližnja brda, a za praznike su odlazili sve do jezera. Oboje su voljeli i promatrati zvijezde, premda su jadne zvijezde gotovo redovno bivale zanemarene. Otac mi je rekao da su u početku mnogo pričali, ali što su više bili zajedno, sve su manje pričali a iskra ljubavi koja je među njima planula još od početka rasplamsavala je vatru u njima. Bilo im je potrebno sve manje i manje riječi da bi jedan drugome rekli kako se osjećaju, premda su riječi još uvijek bile vrlo važne. Jednom prilikom, pričao mi je, proveli su skoro cijeli dan na brdima iznad jezera Windermere, a jedva da su prozborili i jednu riječ. Jedva je suspregnuo suze dok mi je recitirao jednu od svojih najdražih pjesama 'Ekstaza' od Johna Donne: Kao nepomični nadgrobni spomenici mi bismo cijele dane ležali u istom položaju. i ne bismo ništa rekli, cijeli dan. Istu je misao izrazio i D. H. Lawrence u svojoj 'Zaljubljenoj ženi': Riječi putuju između odvojenih dijelova, u savršenom jedinstvu je blažena tišina". Peter je zastao nekoliko trenutaka da bi dozvolio riječima da potonu, prije nego je nastavio. "Sveti je Augustin znao da je to bio Krist čija je ljubav obavila njegovo cijelo biće dok se njegovo duhovno odrastanje penjalo prema vrhuncu. No moji roditelji to nisu znali, sve dok im opat Williams nije objasnio koga su to iskusili u ljubavi koju su pobuđivali i dijelili jedno s drugim. Bila je to sakramentalna ljubav jer je svaki znak bio vidljiv i dodirljiv znak različite kvalitete Božje ljubavi koju su dijelili jedno s drugim. Ova je sakramentalna ljubav bila proslavljena na dan njihova vjenčanja a slavila se i svakog dana u njihovim životima kad god su se trudili nesebično ljubiti jedan drugoga." "Hvala Peter", rekao sam, "na objašnjenju svega ovoga. Sad mi je to postalo potpuno jasno. Ima i smisla, premda, dok si opisivao kako je molitveni život svetog Augustina dosizao svoj vrhunac, mislio sam da je on tada dosegao vrhunce mistične molitve." "O, ne!" uskliknuo je Peter. "To su bili samo vrhunci mladenačke molitve." "Dobro, a što slijedi potom?" zapitao sam. "E, to bi ti trebao znati," nasmijao se Peter, "li si upravo otkrio na sebi kako je tvoja mladenačka molitva iznenada stigla do svog kraja." "Ti misliš da je i sveti Augustin morao proći kroz ovo kroz što ja sada prolazim?" zapitao sam. "Točno!" odgovorio je Peter. "I to mora proći svatko čije je mladenačko molitveno odrastanje iznenada stiglo do svog kraja." "Ali zašto nam se to mora dogoditi?" "Mora se dogoditi zato da bi osoba mogla dalje duhovno rasti i ući u ono što ja nazivam 'zrelom molitvom'. Tek zrela molitva nas pripravlja za savršenu molitvu. Vidiš, razlog tomu je taj što prolazno iskustvo Boga o kojem smo govorili ne može dugo trajati. Postati mistikom pripada ovom svijetu a ne budućem. Isto je i sa srcem, ali je srce još uvijek puno ljudskih želja svake vrste i one su u ovom stadiju mnogo jače od ove prolazne želje za Bogom. Kad bi se ljudskim željama dozvolilo da privuku svu pažnju dotaknute osobe, tada bi kratkotrajni mistični bljesak Boga vremenom nestajao sve dok na kraju ne bi iščezao i igrao veoma malenu ili čak nikakvu ulogu u njenom iskustvu. Vidiš, to se događa u životima nekih velikih i većine malih pjesnika. Što ih više zaokupljaju ljudske želje i potrebe ostaje sve manje prostora i osjetljivosti za izvor njihove inspiracije u stvaralaštvu. Njihova poezija pati, ali i oni sami pate. Nanovo i nanovo oni se okreću prema seksu, piću i drogama nadajući se da će im to učiniti ono što im je učinio Božji dodir ranije i na kraju se zadovolje time da čežnja za tim dodirom ostane zauvijek zakopana u njima samima. Međutim, kršćani, koji se poput Augustina, okreću molitvi da ih vodi i dovede do iskustva Stvoritelja u njegovu najdivnijem djelu - čovjeku Isusu Kristu, putuju stazom koja je uglavnom nepoznata većini pjesnika. Na toj se stazi počinju susretati s dodirom Boga dohvaćajući ga ne u nekim beživotnim stvorovima, nego u živoj osobi. Molitva im omogućava dodir ne samo s najvišim dijelovima njihova duhovnoga bića nego i sa svakim dijelom njihova cjelokupna bića. Njihove se ljudske emocije otvaraju i počinju odgovarati Onome koji uzbuđuje njihova osjetila jednako kao i njihov duh. Premda oni svoju ljubav izražavaju riječima, riječi na kraju presuše i sve što žele je da sa strahopoštovanjem

promatraju Onoga koji privlači svu njihovu pozornost. Ovo 'mistično promatranje' se u osnovi ne razlikuje od onog kod prirodnih mistika, ali je okruženo i izobilno podržavano ljudskim osjećajima i emocijama. Srednjovjekovni duhovni pisci upotrebljavali su riječ 'meditatio, oratio i contemplatio' da opišu razvoj intelektualnog procesa od visoko nabijenih osjećajnih stremljenja do mirnog i tihog promatranja. Za vrijeme protureformacije kada su duhovni pisci počeli više analizirati ljudsku dušu i upoznavali se s psihologijom uveli su termine kao 'meditacija', 'osjećajna molitva', 'molitva jednostavnosti' i 'zadobivena kontemplacija' da opišu ono što su njihovi prethodnici prije njih samo opisivali. Izraz 'zadobivena kontemplacija' rabio se da bi se opisao posljednji stupanj tog procesa koji se može postići ljudskim naporima, za razliku od prave, istinske, mistične kontemplacije, koja je, kao što ćeš vidjeti, čisti dar Božji i ne može se postići nikakvim ljudskim metodama ili tehnikama." "Pratim te", rekao sam, "razumijem što govoriš. Iz čitanja duhovne literature povjerovao sam u svojoj bahatosti da ću kad dođem do onog što ti nazivaš 'zadobivena kontemplacija' doseći vrhunac, no bio sam poljuljan onaj čas kad je sve što sam postigao, gotovo preko noći nestalo. Usprkos svemu što sam pokušavao učiniti nisam stigao nikamo," nego sam padao sve dublje i dublje u duhovnu pustinju bez ijedne oaze na vidiku." "Reći ću ti, što ti se dogodilo.", odgovorio je Peter. "Početno kratkotrajno iskustvo Božje prisutnosti koje te je doseglo i dotaklo izazvalo je u tebi želju da budeš dotaknut ponovo i ponovo. Bila je to želja koja te je dovela do ozbiljnog molitvenog života jer si znao da se jedino tamo tvoja želja može u potpunosti ispuniti. Ono što je u početku bila prilično nejasna želja za nekom vrstom iskustva, pretvorilo se u želju za osobom. Upravo onako kao kad se dječak zaljubi u ljubav ili u mjesec i počne tražiti neku vrstu iskustva koje će ga zadovoljiti. Tada otkrije da nije sama ljubav dovoljna nego traži nečiju ljubav koja će ga zagrliti. Osjećaj da je voljen produbljuje se sa spoznajom da i taj drugi ljubi tebe. Ista se stvar događa u molitvi, želja za ljubavlju mijenja se u želju za ljubljenom osobom. Napravimo sada ozbiljan, zaključak o molitvi: ljubav neprekidno raste to više što dublje upoznajemo ljubljenu osobu, a do toga se dolazi slušanjem njezine riječi i otkrivanjem da su one bremenite ne samo značenjima koja ranije nisi shvaćao nego i s ljubavlju kakvu nikada ranije nisi iskusio. Eto zašto je polagano meditativno čitanje Isusovih riječi u Svetom pismu glavni način na koji se srce i um vjernika podiže Ocu po Sinu. Budući da želja, koja je tamo bila od početka, sada pluta na ljudskim osjećajima i emocijama, osoba može ostati usredotočena na Boga dulje vremena nego ranije. Molitva postaje samo jednostavni, tihi, kontemplativni pogled na Boga, a riječi se rabe povremeno da bi se učvrstio pogled na tu visoku točku. Mladenačka je molitva dosegla vrhunac koji se iznenada izmijeni kada se želja srca, koju je dosada podržavao i podizao cijeli spektar ljudskih emocija, iznenada izdigne iznad i nestane u nepoznatom. To izgleda kao da je sve iznenada privukla neka tajanstvena magnetska sila koja sve snažno privlači k sebi. Jednom kad se to dogodi, mladenačka molitva se strmoglavi prema kraju. Nema povratka, premda osoba to silno želi. Dani uzbudljive, zanosne, emocionalne molitve su završili i nikada se više neće vratiti na isti način. Napraviti ću još jednu analogiju kako bih ti još jasnije prikazao što se dogodilo. Kad je raketa ili svemirski brod spreman za lansiranje prema Marsu, nosi na sebi velike rezervoare goriva čiji je zadatak da ga podignu sa Zemlje i usmjere kroz Zemljinu atmosferu. Nakon što su to i izveli, više za njima nema potrebe i treba ih odbaciti jer usporavaju napredovanje broda prema cilju koji, kad stigne u blizinu Marsa, ulazi u njegovo magnetsko polje i leti sve brže i brže. Rezervoari puni goriva imaju potpuno isti zadatak kao i emocije u razvijanju čežnje srca za Bogom. Oni nas podižu sa zemlje jer smo uz nju čvrsto vezani. Oni nas uzdižu sve više i više tako dugo dok nas ne zahvati misteriozna magnetska sila božanske ljubavi koja nas je stalno promatrala kroz najsavršenije ljudsko utjelovljenje. Kad emocije ispune svoj zadatak, više nemaju svrhe i moraju se odbaciti -jer će nas ometati u našem napredovanju prema Bogu." "Shvaćam", upao sam mu u riječ, "baš to mi se dogodilo!" "Da! Eto upravo zbog toga više ne možeš rabiti svoje emocije u molitvi kao što si to činio ranije. Zbog toga sva duhovna osjećanja, koja su te podržavala u prvoj groznici u molitvenim skupinama i u osobnoj molitvi, više te dalje ne mogu podržavati. Sad moraš naučiti novo značenje molitve, ono koje će te podržavati na mističnom putu kojim si se upravo uputio. Moraš napustiti mladenačku molitvu, za svoje dobro. Počinje molitva odraslih. Moj je posao pomoći ti kako da ideš putem koji je pred tobom." Peter je bio na nogama, smješkajući se. Mogao je vidjeti na meni da je njegovo objašnjenje izazvalo očekivani učinak. Da, sve je imalo smisla. Tisuću i jedno pitanje navirale mi je u glavi, no vidio sam da ću morati pričekati. Bilo je već skoro jedan sat i znao sam da Peter mora ići. "Kad ćemo se ponovno sresti?" zapitao sam žurno. Bio sam tako zaokupljen onim što mi je rekao da sam zaboravio na smrt njegove majke, na žalost njegova oca i na njegovu osobnu žalost "O, oprosti! Imaš ti trenutno pun koš svojih briga", pokušao sam ispraviti svoje nestrpljenje. "Ne brini, pozvao sam te ovamo jer sam znao da ćemo moći u miru razgovarati. Sutra ujutro moram ići s ocem u Liverpool. On je upravo nedavno položio kaparu za stan pedesetak metara udaljen od kuće moga brata - planirajući da tu s mojom majkom provede svoje stare dane, da budu u" blizini i gledaju kako im unuci rastu. Mojoj se braći sviđala ta ideja, jer ako se nešto dogodi nekome od njih dvoje, drugi će biti blizu i moći će se lakše brinuti - no sada se sve promijenilo. Toni želi da moj otac dođe živjeti k

njima, pa ću sutra pokušati raskinuti ugovor. U svakom slučaju vratit ću se do ručka. Vidjet ćemo se oko dva sata ako ti to odgovara?" "Odlično!" odgovorio sam. U redu! Bog!" rekao je Peter i s tim je riječima otišao.

Četvrto poglavlje

NA POČETKU MISTIČNOG PUTA

Bilo je već pola tri kad je Peter stigao ispričavajući se što me je pustio tako dugo čekati. "Žao mi je," rekao je, "ali pregovori su trajali dulje nego što sam očekivao. Na našu žalost ne možemo odustati od ugovora - on je potpisan i ovjeren, pa se moj otac može jedino držati ugovora ili izgubiti novac od pologa. Na kraju smo odlučili da je najbolje zaboraviti novac. Moj bi otac taj stan kasnije i tako iznajmljivao, a on više nema volje time se baviti. To bi ga stajalo više nego što je polog vrijedan, a da ne spominjem brigu koju bi imao. Sve u svemu, dosta mi je svega toga za jedan dan. Kako si ti? Jesi li imao vremena razmišljati o stvarima o kojima smo jučer razgovarali?" "O, da," odgovorio sam, "zahvalan sam ti za sve što si rekao i što si mi tako jasno protumačio, no ostalo mi je još tisuću i jedno pitanje koje bih ti volio postaviti." "Znam da ih imaš mnogo," odgovorio je Peter, "no, molio bih te, nemoj mi ih sada postavljati, ne sada na početku našeg razgovora. Vidiš, kad smo počeli razgovarati, započeo sam tako što sam ti predočio skicu putovanja od njegova početka do kraja da možeš unaprijed vidjeti put i sagledati ga u cijelosti. Sad kad sam to učinio, vratimo se natrag i pronadimo mjesto na tom putu na kojem se ti nalaziš pa ćeš dobiti jasniju sliku o onom dijelu puta koji je još pred tobom." "U redu," odgovorio sam, "shvaćam što namjeravaš. Imaš pravo. Pokušat ću se suzdržati dok ne završiš svoj prikaz molitvenog puta." "Dobro" započeo je Peter, "pa, nastavimo." Prvo na što ti želim skrenuti pozornost je da su moji roditelji u svojoj bračnoj ljubavi, poput drugih bračnih parova, prošli kroz potpuno jednako iskustvo kao i ti. Njihovoj adolescentskoj ljubavi došao je kraj kad su ih snažni osjećaji, uzbuđenja i strasti sve više približavali jedno drugome i konačno ih doveli do iskustva božanske ljubavi preko čovjeka. Upravo zbog toga brak zovemo sakramentom, jer omogućava muškarcu da okusi nešto od božanske ljubavi koja ga dodiruje kad ga njegova žena dodiruje, kad ga grli žena koja ga voli - naravno i obrnuto. Iskustvo božanske ljubavi izaziva u njima glad i žeđ pa žele primati više od onoga što su primili i primaju. To dovodi do određene krize u njihovu međusobnom odnosu. Iskustvo božanske ljubavi, koju jedno drugom prenose, dovoljno je snažno da ih odmakne od čisto emocionalne ljubavi - koja ih je dotada u potpunosti zadovoljavala - ali ipak nije dovoljno snažna da ih potpuno odvede u samu božansku ljubav. Problem se pogoršava činjenicom da se to obojici sudionika ne događa istovremeno, nego je jedan obično zahvaćen ranije od drugoga. Ovaj drugi primjećuje promjene u fizičkom intenzitetu onog drugog i počinje se pitati što se dogodilo. Prirodno, dolaze opravdane sumnje. Mnogi su to pisci opisivali u svojim romanima, poput D. H. Lawrencea, koga sam već spominjao. U svojim su djelima iskorištavali tu kritičnu točku ljudske ljubavi opisujući kako je to, što se događa između dvoje ljudi, često sudbonosno. Po mojem iskustvu, nitko od njih nije razumio što se zapravo događa, niti zašto se događa. Čak ni prijatelj moje majke, benediktinac Gus, koji je mojim roditeljima pomagao u njihovim kriznim trenucima, nije u potpunosti razumio zašto se to mora događati. Malo ljudi to razumije, no Gus im je ipak dao najbolji mogući savjet, ohrabrujući ih da nastave. Bez njegove pomoći njihov bi se odnos neprekidno urušavao, kao što se to mnogima događa. S njegovom pomoći oni su naučili kako da kroče naprijed dajući se i ljubeći se, bez obzira imali ili ne imali emocionalnu podršku. Moj otac mi je rekao kako im je govorio da će tako, možda, i jednom i drugom zaruditi neka nova zora. Sad sam se ja našao u položaju Guša, a ti u istoj nevolji kao i moji roditelji, I ti i oni, premda ste započeli živjeti u različitim okolnostima, u svojoj ste potrazi završili na istom mjestu. To je upravo ta situacija u kojoj si se ti sada našao. Pitanje na koje želiš čuti odgovor je: 'Što mi je činiti i kako odavde nastaviti dalje?' Prije nego te pokušam pogurati naprijed, vratimo se nakratko unatrag, na tvoj početak, jer ću ti tako lakše objasniti kako si zapravo i stigao do ovoga mjesta. Prvi si kratkotrajni bljesak slike o Stvoritelju primio preko nečeg stvorenoga - možda je to bio neki veličanstveni krajolik, možda pogled na samo jednu jedinu vlat trave, možda pogled na koprcanje nekog kukca na zemlji ili penjanje gusjenice po ružinu grmu. Sjeti se što sam ranije rekao - 'kad te tvoje motrenje stvorenoga osposobi da okusiš Stvoritelja, počet ćeš se povlačiti u sebe'. To će ti izgledati kao da ti neki lagani sedativ umiruje um i srce pa počinješ tugovati za Stvoriteljem kao za izgubljenim prijateljem ili izgubljenim prijateljstvom. Ova čudna melankolija je istovremeno i slatka i tužna pa želiš da traje i traje, a ti se u nju uvlačiš sve dublje i dublje. Jednom kad ti se to dogodi, više nemaš potrebu motriti scenu pred sobom. Možeš slobodno zatvoriti oči jer si u svom sjećanju i u svom srcu sačuvao sve ono što si primio. Fizički osjeti, osjećaji i uzbuđenja o kojima si ovisio više nemaju nikakva udjela u onom što je prvenstveno duhovno iskustvo. Kad iskustvo iščezne, kao što se uvijek zbiva, srce i um tuguju za izgubljenim, a srce to želi primiti još jednom. Nemirno srce bezgranično tuguje za tom ljubavi i to je uobičajeno iskustvo mladih koji su bili 'dotaknuti'. Ostaju nezadovoljni sve dotle dok ih u mladenačkoj ljubavi ne ushiti neko drugo srce koje u njima budi snažne

ljudske osjećaje i uzbuđenja što im privremeno daju osjećaj punoće i ispunjenja. Tada, iznova, srce osjeti dodir božanske ljubavi, ovaj put preko ljudske ljubavi, pa poželi još intenzivnije iskusiti ono što je već jednom iskusilo, i ponovno tjelesni osjeti nisu dovoljni, jer ne mogu dosegnuti Onoga koji je započeo privlačiti sebi srce pa ih ono jednostavno odbaci kao što svemirski brod odbacuje spremnike goriva koje magnetska sila Zemlje tajanstveno privlači k sebi. U usporedbi sa snažnim emocijama i strastima koje su se uzdigle u mladenačkoj ljubavi, ovaj ponovni osjećaj otajstvene Prisutnosti je nekako istančaniji, profinjeniji i gotovo nestvaran. Zato, kad se to dogodi, osoba se u početku, poput tebe, osjeća više nego samo neobjašnjivo nemirna, ne može se odmarati u Bogu i izgleda joj da ne postoji ništa što bi je moglo zadovoljiti. No nema povratka. Osjećaji i uzbuđenja prve groznice oduševljenja se više nikada neće vratiti da te podržavaju na onaj način. Vrijeme meditacije je prošlo. Sad je došlo vrijeme da izvučeš sve svoje duhovne zalihe, da ih sakupiš i usredotočiš se na tajnovitu ljubav koja ti je dotakla srce, tako da te može opet iznova doticati i doticati tako dugo dok te potpuno ne zaposjedne. Tek tada će se ono što si primio u svom srcu moći prelići i na ostatak tvog ljudskog bića. Moji su roditelji povjerovali Gušu. Odbacili su svoje sumnje i nastavili ići dalje ljubeći jedan drugoga i onda kad su osjećali da je to bezizlazno i da ih nikamo ne vodi, i onda kad im je izgledalo da ništa ne primaju za uzvrat. Tek mnogo kasnije su shvatili da je to u stvari bilo vrijeme kada se provjeravala kvaliteta njihove ljubavi, jer svatko može ljubiti kad za uzvrat prima ljubav, ali samo savršeni ljubavnici mogu napredovati i onda kad ne primaju ništa za uzvrat. Ili točnije: kad se ljubav neprekidno daje a ništa ne dobiva za uzvrat. Tek tada se postaje savršen ljubavnik. Zbog kvalitete njihove uzajamne ljubavi na kraju će ponovno svanuti zora njihove bračne ljubavi. Tako su stigli do iskustva one kvalitete ljubavi koju dotada nisu iskusili. Bilo je trenutaka kad su u svojim odnosima dosizali jačinu razornog stupnja. Bilo je također i trenutaka kad im se činilo da se sve razlijeva po njihovom svakodnevnom životu, bili zajedno ili ne. Sjećam se da je moj otac te trenutke opisao kao 'visine' i 'dubine'. Isto će se dogoditi i tebi ako si odlučio nastaviti kao što su to i oni uradili. Malo ću ti kasnije u detalje pokazati što trebaš činiti, ali najprije želim izgraditi cijelu sliku, i zato nastavljam. Pretpostavimo da se i dalje u molitvi predaješ Bogu vjerno i uporno kao i onda kad si iz iskustva znao da će te snažne emocije i osjećaji podržavati. Počneš li tako, tvoja će se molitva moći opisati kao beskonačni niz rastresenosti koje te guraju s visina tvog prvog zanosa. One će opustošiti tvoje nemirno srce, odvući mu pažnju od Prisutnosti za kojom žudiš, pa će izgledati da te, kao i nekad, obavija 'oblak neznanja'. Tada, kada to budeš najmanje očekivao, iskustvo Prisutnosti će se vratiti. U početku je to iskustvo jednako onom koje si doživio prije početka tvog duhovnog odrastanja, s tom razlikom da ga sada više ne mogu pokrenuti nikakvi vidljivi podstreci izvana. Ono se podiže iznutra neovisno je o bilo čemu što činiš, izuzev strpljivog čekanja u sivilu jednolične suhe molitve. A ta ti molitva izgleda kao da u njoj nema ništa osim tisuću ijedne rastresenosti koje te neprekidno bockaju i stružu mozgom. Povratkom iskustva Prisutnosti, napasti neće nestati, no više te neće tako jako smetati kao ranije, jer će nešto ili Netko početi zaokupljati tvoju pozornost. S vremenom i ustrajnošću, kao i sa savjetima koje ću ti dati kasnije, ovo će maglovito i jedva primjetljivo iskustvo Prisutnosti postajati sve redovitije i sve će te dublje privlačiti. Isto takvo iskustvo osjetili su i pjesnici i prirodni mistici, samo što će osobi koja izgrađuje ispravnu unutarnju raspoloživost srca i uma za redovno primanje iskustva, to iskustvo postati neophodno. Ono više neće biti nestalno kao ranije, dolazit će i odlaziti neovisno o vanjskim osjećajima koji više nisu ni od kakve koristi i ne mogu pomagati kao nekada, no mogu te ometati u molitvi. Jednom kad si iskusio prirodno mistično iskustvo, koje te je odvučlo u onu davnu kontemplaciju još prije doživljaja prvog zanosa obraćenja, nije teško zamisliti kakvo će biti sada. Iskustvo je isto, samo je sad mnogo privlačnije i mnogo te jače zaokuplja. Ono će te povući u duboku sabranost, što nije tvoja zasluga. Postajat će sve jače i jače i tada, u trenutku kad se tome budeš najmanje nadao, uzdignut će te na daleko viši stupanj svijesti nego ikada dosada. Nikada ništa u prošlosti nije imalo takav intenzitet, nikakav, pa niti najveličanstveniji krajolik koji te nekada ispunjavao strahopoštovanjem, nikakva pa ni najuzbudljivija glazba koja te je u prošlosti ushićivala. Ovome tako dubokom uranjanju uma i srca u tu novu svijest često prethodi osjećaj uzbuđenja unutarnjeg bića, a kad iskustvo dosegne vrhunac i krene svojim tijekom uslijedit će nježan povratak u sabranost koja mu je predhodila. U nekim slučajevima čak i ovo iskustvo može izbljediti i postati beznačajno poput ostalih Božjih dodira koji su ti podizali srce i um iznenadnom snagom i jačinom, a da nisi ni shvatio što te je to pogađalo. Svako će sljedeće iskustvo bivati sve jače i tvoju će svijest uzdizati sve više i više. Osjetit ćeš da se uzdižeš ne samo nevjerovatnom snagom, nego ćeš osjećati kao da se spiralno uzdižeš strelovitom brzinom u visinu do tako visokog stupnja svijesti da ćeš znati da dalje ne možeš, barem ne tako dugo dok si svjestan. Tvoja najveća nada, ili ako hoćeš tvoj najveći strah, ostvarit će se onda kad se brzina i snaga koja te spiralno podiže učtverostruči i naglo završi, no ne u najvišem mogućem stupnju ljudske svijesti, nego u potpunom zaboravu za kraće ili dulje vrijeme, a ti na to ni na kakav način ne možeš utjecati." Ako je iskustvo o kojem je Peter govorio tako sveobuhvatno i tako krajnje privlačno, jednako je tako bilo i njegovo objašnjenje. Bio sam potpuno zanesen, ne onim što je rekao, nego načinom na koji je govorio. Premda je jezik kojim se izražavao bio, razumije se, dramatičan - jer na koji bi se način to drugačije moglo izraziti - on sam je

ostao potpuno miran, potpuno sabran kao da opisuje iskustvo koje je za njega bilo i uobičajeno i jednostavno. Priznajem da sam do sada već bio proučio dobru količinu mističnih knjiga, već sam bio čitao o mističnim iskustvima, fenomenima, ekstazama i drugom, no nisam ništa razumio i ništa mi nije imalo smisla. U njima nije bilo neke određene logike koja bi mi omogućila da bar nešto naslutim. Konačno, ovdje, u tome što je Peter govorio bilo je u najmanju ruku dovoljno reda i logike, premda je iskustvo koje je opisivao bilo veoma daleko iznad mojih iskustava, i premda sam već i prije i nakon mojeg prvog oduševljenja osjetio to nježno sabiranje, no ono mi je izgledalo kao nešto poput gubljenja vremena. "Vidiš," rekao je Peter pripremajući se da nastavi, "tom se iskustvu daju različita imena. Neki pisci, poput svetog Ivana od Križa opisuju ga općenito kao dodir Boga, što on i jest, no on ga ne pokušava stupnjevati, jer je njegova pažnja zaokupljena objašnjavanjem nečega drugoga o čemu ćemo govoriti kasnije. Najpoznatije nazive za različite stupnjeve tog iskustva dala nam je sveta Terezija Avilska u "svom veličanstvenom djelu 'Zamak duše', koje je napisala onda kad je sama dosegla najviše visine mistične molitve. Izraz 'molitva sabranosti' je sveta Terezija uporabila da bi opisala prvu, istančanu, jedva primjetnu svjesnost o prisutnosti Boga. Viši stupnjevi mistične svjesnosti nisu posebno kategorizirani, zato što se u osnovi ne razlikuju od prvih, a svjesnost je sve većeg intenziteta pa je u stanju sve dublje zaokupiti unutarnji um i srce. Objasniti ću ti što pod tim mislim. U 'molitvi sabranosti' početno je iskustvo jedva primjetno i teško se zamjećuje. Jednako je tako slabašna i naša borba protiv rastresenosti koje zuje oko nas poput roja pčela. Čak i onda kad se sabranost produbi, rastresenosti, premda malo utišane, nikad ne nestaju. Tek kad ti dodir Boga podigne svijest na viši stupanj, produbljuje se i upijanje. Senzacija vrtložnog uspinjanja, koja najčešće ali ne i uvijek prethodi sljedećem stupnju, povlači osobu u ono što sveta Terezija Avilska naziva 'molitvom smirenosti'. Intenzitet iskustva je sada tako velik da su i srce i želje potpuno zaokupljene božanskim dodirrom. Više ne treba brinuti o rastresenostima koje su ranije u 'molitvi sabranosti' bile tako jako prisutne. One su doduše još uvijek tu, ali više ne stvaraju probleme. U 'molitvi sabranosti', kao da se osobna svijest nalazi u jednokatnici koja nije nikada sigurna od rastresenosti. U 'molitvi smirenosti' ti se čini kao da se nalaziš u dvokatnici. Na gornjim su katovima srce i želje potpuno uronjene u Boga, jedino su u prizemlju zaostale neke rastresenosti, no one nisu dovoljno snažne da bi ometale srce u višim katovima. U 'molitvi sjedinjenja' snaga Božjeg dodira je tako jaka da upija u sebe sve što može i više ne postoje nikakve rastresenosti. Kao što to i sam izraz 'sjedinenje' govori, to se događa onda kad se naše unutarnje ja potpuno sjedini sa sveobuhvatnom Prisutnosti koja se nalazi u nama. Sveta Terezija rabi riječ 'ekstaza' da bi objasnila što se događa zatim, kad snaga Prisutnosti postane prejaka da bi je mogla izdržati slaba ljudska narav pa slijedi privremena odsutnost i zaborav. Katkada se to što se događa u molitvi može dogoditi i izvan nje, no to se obično događa kasnije, ne u počecima. U svakom slučaju na početku mistične molitve unutarnji osjećaj sabranosti je tako slabašan da se jedva zamjećuje. Tek kasnije kad se njegov intenzitet pojača, može se primijetiti njegova prisutnost, no čak i tada on se obično zanemaruje jer ga dnevni ritam rada prekriva i odbacuje na stranu. Vraća se tek uvečer. Katkada, kad je Božji dodir tako snažan kao u 'molitvi sjedinjenja', on nas može pogoditi i izvan molitve, kao munja iz vedra neba, kad ga najmanje očekujemo. Možda upravo vežeš vezice na cipelama, ili čekaš da ti uzavri voda za čaj; ili kupuješ nešto u supermarketu. Na sreću to traje kraće od sekunde, pa nastavljaš raditi ono što si radio..Sveta Terezija te dodire naziva 'strelicama ljubavi', i to je upravo baš tako, jer i sam to tako osjećaš barem kad se na njih navikneš. Na nesreću i neugodu onoga kojemu se to događa, ekstaza se može dogoditi izvan molitve jednako kao i za vrijeme molitve, pa on na koncu, moli Boga ne da im tu milost dade, nego da je otkloni od njega. Izraz 'ushit' katkada se rabi za opis te kratke iznenadne ekstaze koja se događa poput bljeska, brzinom metka ispaljenog iz puške i jačinom koja može biti zastrašujuća. Sveta je Terezija unaprijed upozoravala svoje sestre na te događaje kako se ne bi previše preplašile kad im se to dogodi." "Peter," naglo sam mu upao u riječ, "očaran sam svime što si mi rekao. Omogućio si mi da razumijem ono što ranije nikada nisam mogao razumjeti. No ipak jedna mi je stvar neshvatljiva, a to je ova. Ako smo već jednom ranije imali iskustvo dodira Boga na našem duhovnom putu, nije mi jasno zašto već tada nismo mogli započeti mistično putovanje, umjesto da prolazimo kroz nešto što ti nazivaš mladenačka molitva ili prvo oduševljenje. To mi sada izgleda kao da je to bila besmislena stranputica" "Da", odgovorio je Peter, "u teoriji je tako, ali u praksi nije, u najmanju ruku ne za one, koji sebe nazivaju kršćanima. Neki nekršćani dosižu visok stupanj mistične svijesti a da nisu prošli kroz tu vrstu duhovnog odrastanja koju sam nazvao mladenačka molitva. U ranim stoljećima kršćanstva mnogi su poganski filozofi posebno naglašavali mistične elemente u Platonovim radovima. Oštrom askezom oni su stizali do iskustva sličnog onim stupnjevima koje je opisivala sveta Terezija. Plotin, koji je bio jedan od najvećih neoplatonista, imao je ekstaze identične onima koje su imali kršćanski mistici. Imao je i mnogo sljedbenika u nadolazećim stoljećima, naročito u Europi nakon renesanse, kad je kršćanska mistika bila u opadanju. Mnogi istočni mistici, posebno u Indiji, također su imali slična iskustva Boga koji svakoga poziva da iskusi njegovu ljubav, bio on kršćanin ili ne. Međutim, važnost duhovnog odrastanja je u tome što ono potiče osobu da svoj pogled usmjeri prema onom jedinom mjestu na Zemlji na kojem se može naći punina ljubavi, naime prema Isusu Kristu.

Gradeći molitveni život usredotočen na njemu, razmatrajući svaku njegovu riječ i djelovanje, osoba počinje otkrivati što traži i prima prva iskustva one punine ljubavi koja jedina potpuno može utažiti njenu glad i žeđ, za čime prvenstveno teži. To je ljubav koja doseže i dodiruje ne samo srce i um nego i cijelo biće, uključujući i tjelesne osjete koji su, većim dijelom bili zaostali uspavani nakon one prve kontemplacije nastale u nečem stvorenom. U mladenačkoj molitvi sve sile unutarne uma, mašte, sjećanja, osjećaja i emocija, sve je mobilizirano prema jednom cilju, podržavati, jačati i potpomagati želju srca koje se propinje u potrazi za izvorom - svojim Spasiteljem kojeg poput psa tragača traži po cijelom nebu. Ponavljam, one za srce ili želju znače ono isto što spremnici za gorivo znače svemirskom brodu. Oni su pomogli podići brod sa zemlje i usmjerit ga prema svom cilju. Sad sam ti opisao mistično buđenje koje nastupa nakon duhovnog odrastanja i neka duboka i uzvišena iskustva koja slijede nakon toga. No bliska budućnost ne izgleda ružičasto. Sočni pašnjak prvog oduševljenja vodi u pustinju, gdje se Božja prisutnost, izgleda, može primijetiti jedino po njezinoj odsutnosti. Putnik mora nastaviti putovati, ne više uz potporu oduševljenja, nego samo s vjerom i jedino s vjerom. Upravo zbog toga mnogi to nazivaju 'molitvom vjere'. Podrška koju je putnik primio u doba duhovnog odrastanja, kada su snažni i titrivi ljudski osjećaji očvrsnuli želju za putovanjem pa ma kako to teško bilo, je ta koja mu pomaže da uspješno nastavi svoje putovanje moleći se. Sjećanje na blisku osobnu i osjećajnu vezu s Isusom Kristom koja se tada formirala, pomoći će mu i podržati ga u pustinji koja leži ispred njega. To je razlog zbog kojega kršćanski mistici imaju prednost pred drugima, i zašto ih je, gledajući kroz povijest, uvijek bilo mnogo više nego onih drugih. Ako nam sveta Terezija pomaže razumjeti i cijeniti važnost duhovnih oaza u pustinji, sveti Ivan od Križa pomaže nam razumjeti i cijeniti važnost napuštenosti. Zbog toga je veoma važno da ih se oboje pročita kako bi se dobila najbolja moguća slika puta koji je pred nama. Da bi izložio svoju mističnu teologiju, Sveti Ivan od Križa ne rabi simbol pustinje nego simbol noći - tamne noći. U svojem veličanstvenom djelu Tamna noć duše' prvi dio puta naziva Tamnom noći osjećaja' jer na početku mističnog puta u tamu tonu tjelesni osjeti iz razloga koje sam malo prije objašnjavao. Svjetlo koje nam je za vrijeme duhovnog odrastanja tako jasno sjalo više ne sja, tako dugo dok se ne pročisti sve što ga sprečava da se preobrazi u ono za što je predodređeno. Drugi dio svoje noći naziva Tamnom noći duha' jer svjetlo koje je tako snažno obasjavalo i duhovne osjete uma više ih ne obasjava, i to tako dugo dok se i oni ne pročiste. Sveti Ivan od Križa ne opisuje prvo oduševljenje, on ga pretpostavlja. Njegovo djelo Tamna noć duše' počinje u trenutku kad je prvo oduševljenje stiglo do svog kraja i započinje tamna noć duše. Ako pročitaš prvih devet poglavlja, ili tako nekako, naći ćeš u njima popis svih pogrešaka i slabosti osoba koje duhovno odrastaju i koje ih sprečavaju da postignu mistično jedinstvo s Onim Jedinim za kojim teže. Pročitaj ponovno, pa ćeš se nasmijati sam sebi i svojem stvarnom ja koje se sakrivalo iza karizmatičkih oduševljenja kad si mislio da si dosegao vrhunce i da si zbog toga bio idealan vođa svima drugima. Upravo je nevjerojatno kako se uspješno može 'stari čovjek' sakriti iza pjenušanja i šištanja prvog oduševljenja vjerujući da je postao 'novi čovjek'. 'Stari se čovjek' karizmatičnim oduševljenjem ponosno i oholo prekriva i probija preko svih prepreka. Samo da to tada možemo i vidjeti! Kad su moji roditelji ušli u tamnu noć osjećaja i kad je izgledalo da su svi divni osjećaji i emocije nestali, morali su se, kao nikada ranije, suočiti s vlastitim pogreškama i slabostima. Naravno da im se to nije sviđalo, pa su počeli okrivljavati jedan drugoga za sve ono što nisu željeli vidjeti u sebi. Pokušavali su osvijetliti trn u oku onog drugog, kako ne bi vidjeli brvno u vlastitu oku. Na kraju, pomoću onog što su crpili iz molitve i iskrene ljubavi kojom su se voljeli, postali su sposobni vidjeti same sebe onakvima kakvi jesu i ispovijedili su se, ne nekom svećeniku, nego jedan drugome. Kad su si oprostili i uzajamno primili oprostjenje, to ih je povezal dublje nego ikada ranije. Kasnije, u svojim srednjim godinama sagledali su dublje izvore svojih ljudskih slabosti, pronašli su da tamo još uvijek, duboko zakopan leži ponos i predrasuda i da su oni odatle oduvijek u njima djelovali. Tada su ušli u svoju 'tamnu noć duha'." "Znači da je mistika", upao sam mu u riječ, "zapravo put pročišćenja, čišćenja od svih grijeha i sebičnosti koji ne dozvoljavaju Bogu da nam se približi." "Točno tako", odgovorio je Peter. "Upravo zbog toga to stanje mnogi mistici nazivaju čistilištem na zemlji, jer to ono u stvari i jest. Dante je izvukao staru misao pustinjskih otaca koji su rekli da je jedini put do neba onaj, koji prolazi kroz pakao, odnosno kroz onaj dio pakla koji mi nazivamo čistilištem. Pretpostavljam da sad uviđaš da su sveci ti koji su prošli kroz čistilište s ovu stranu groba, a ostatak nas će to proći s onu stranu. Razumijem da ljudi imaju problema pokušavajući shvatiti što je pakao, ali nikada nisam razumio zašto im čistilište zadaje toliko poteškoća. Meni je to jednostavno. Kako se to pokušava predočiti je jedna stvar, ali stvarnost je drugačija. Suprotnosti ne mogu nikada postati jedno, bar ne tako dugo dok se sve što ih razdvaja ne odbaci. Krajnja sebičnost ne može postati jedno sa savršenom nesebičnošću. Čistilište je samo tradicionalna riječ upotrijebljena da bi se opisala muka koja nastaje kad se sebična osoba podvrgne osobnom pročišćavanju da bi postala nesebična. Svakako da su trgovci vatrom i sumporom otišli predaleko, kao i 'sveti' sadisti koji su čistilište predstavljali kao nebesku mučionicu odmah iza groba. Njihov je prikaz zacijelo manjkav, no bili su u pravu, u najmanju ruku što se tiče muke. Muka uključuje umiranje 'starog čovjeka' i oblikovanje u 'novog čovjeka'. Pozabavit ću se s time nešto kasnije. Za sada, želim da uočiš kako nitko ne može postati mistik i

doseći svoje odredište a da nije prošao kroz čistilište, bilo na ovom, bilo na onom svijetu. Sveti Ivan od Križa i sveta Terezija Avilska su snažna kombinacija - oboje su proglašeni naučiteljima Crkve jer su oboje potpuno pravovjerni i sigurni vodiči koji nas u detalje na dva jedinstvena ali komplementarna načina vode mističnim putem preko pročišćenja, to jest čistilišta na Zemlji. Oni su različitim načinom pokazali kako Bog djeluje svojom prisutnošću i odsutnošću, svjetlom i tamom, preko smrti i uskrsnuća, želeći u osobi pročitati sve što je sprečava da se s njim potpuno sjedini. Jednom kad se pročišćenje završi, sjedinjenje, za kojim vjernik od početka čezne, može smjesta nastupiti. Trenutak kad je sebičnost dovoljno odstranjena je trenutak kad je postignuta neophodna sličnost s Kristom, što omogućuje dvoma da postanu jedno. Tada prvi put mistik može iskreno reći sa svetim Pavlom: 'Živim! Ali više ne živim ja, nego Krist živi u meni'. U tamnoj noći duše sve ono osjetilno i duhovno u osobi - što je na početku pročišćenja bilo odvojeno - na kraju se sjedinjuju u jedno, i istovremeno se sjedinjuje s Kristom kojega je u svojim najtamnijim trenucima osoba bila potpuno izgubila iz vida." "O, razumijem", prekinuo sam Petera, "do sad sam sve bio krivo razumio. Mislio sam da si kad jednom prošao kroz stadij prvog oduševljenja prošao kroz neku vrstu ljudske naravi Isusove i prilaziš božanskoj a sljedeći će te stadij mističnog puta odvesti u neku neshvatljivu i tajanstvenu Božju narav, napuštajući čovječstvo Isusa Krista." "O, ne! Ne!", uskliknuo je Peter. "Što se toga tiče mi nismo ni budisti, ni sufi ni platonisti. Mi smo kršćani, mi vjerujemo da se punina Božjeg života može naći u punini Isusove čovječnosti. Sjeti se što je Isus rekao Filipu kad ga je zatražio da mu pokaže Oca. Isus mu je dogovorio: 'Zar ne vjeruješ da sam ja u Ocu i da je Otac u meni?' I kasnije, za večerom je obećao da će se on u onome koji ga ljubi nastaniti da budu jedno, ne samo s njim nego i s Ocem koji boravi u njemu. Jednom kad se mistik u noći pročisti Duhom Svetim, on je spreman za duboko sjedinjenje s Ocem u Sinu, onako kako je to Isus obećao prije svoje smrti, što klasični duhovni pisci nazivaju 'preobražajnim sjedinjenjem' ili 'duhovnim vjenčanjem'." "Je li to slično onomu što si nazvao 'molitvom smirenosti' ili 'molitvom sjedinjenja'", zapitao sam, "ili je to opet nešto posve drugo?" "Da, to je nešto posve drugo," odgovorio je Peter, "nešto mnogo dalje od ljudskog, jer ono uključuje ne samo um, ne samo dušu nego cjelokupnu osobu, tijelo i dušu, duhovno i osjećajno, kompletno ljudsko biće. Mistično iskustvo koje prethodi 'preobražajnom sjedinjenju' je samo dio, komadić procesa pročišćavanja dok Duh Sveti djeluje na svjetlu i u tami pripravljaajući nesavršenu ljudsku osobu za savršeno sjedinjenje, neku vrstu mističnog vjenčanja s Kristom. Nakon tog vjenčanja to više nije same sjedinjenje duše i duha, nego sjedinjenje jednog ljudskog bića s drugim, snagom Duha Svetoga koji povezuje Oca sa svojim Sinom. Karakteristično je za kršćanske mistike koji su dosegli te visine da se u Kristu i tijelo i duša povlače u visinu u ushićeni kovitlac života koji se vrti između Oca i Sina do u beskonačnost." "Mislim da je to sve jedno potpuno nepriopćivo iskustvo", polagano sam rekao. "Da, u pravu si," odgovorio je Peter, "no ponavljam, moguće je dobiti letimičan uvid u to iskustvo, odnosno uhvatiti ga za trenutak, slično kao što i prirodni mistici mogu baciti samo letimičan pogled i to u maloj mjeri na ono što će tek doći u velikoj. Pokušat ću ti to objasniti. Usprkos svim nedostacima molitva prvog oduševljenja uključuje cijelu osobu, tijelo i dušu, duh i osjećaje u jedan čin ljubavi. Osjećaj da voliš i da si voljen nije samo iskustvo uma i srca, nego i tijela u kojem odjekuju svi stupnjevi ljudskih emocija. Nije važno kako je nesavršena ljubav 'starog čovjeka', ona sadrži osjećaje i iskustva koji će se ostvariti u potpunosti kad se oblikuje 'novi čovjek'.

Neumjesna želja za povratom prvog oduševljenja koja se javlja u noći je samo krivo protumačena želja da se ide naprijed, da se u potpunosti iskusi ono što se samo djelomično iskusilo u prošlosti. Duhovno savršenstvo, za kojim svatko teži, nije da se konačno nađemo u bestjelesnoj mistici noći, ma koliko nam se to ponekad činilo ispunjenjem, nego u potpuno utjelovljenom jedinstvu koje nastupa u 'mističnom vjenčanju' kada izgleda da se život Trojice u Jednom otvara da bi primio četvrtoga." "I tako, sve to mistično iskustvo o kojem si mi govorio, samo je dio mističnog pročišćenja, koje je sveti Ivan od Križa nazvao 'tamna noć duše'?" govorio sam polagano dok se sve to u meni slijegalo, "Jednom kad se pročišćenje završi, započinje li smjesta 'preobražajno sjedinjenje'?" zapitao sam. "Točno!" odgovorio je Peter. "Započinje li to kao grom iz vedra neba, bez prethodnog upozorenja", zapitao sam. "Ne", spremno je odgovorio Peter, "poput svake noći, počinje sa sumrakom. Najtamnije je u ponoć, no kako se noć bliži kraju, tamnu noć razbijaju prve naznake zore. Jednako je tako i s tamnom noći duše. Kako se zora približava, osoba počinje nazirati bljeskove približavanja 'mističnog vjenčanja'. To su kratkotrajna neuhvatljiva iskustva kada cijelu osobu dotiče ljubav koja će je uskoro potpuno obaviti. Ova se predskazanja nazivaju zarukama, duhovnim zarukama, jer ona to zaista i jesu, kratki prolazni predokusi vjenčanja koje dolazi kasnije. O tome možeš dobiti neku predodžbu ako se prisjetiš prirodnog mističnog iskustva o kojem sam ranije govorio kad sam pokušavao objasniti mističnu kontemplaciju koja postaje sve intenzivnija i intenzivnija u noći. Katkada kad doživiš ili čuješ nešto izvanredno lijepo, na primjer neki violinski koncert koji je izveo neki izvanredan muzičar, ta te izvedba ne uzbuđuje samo u srcu i umu, nego te zaposjeda mnogo dublje, pa ti se čini da je to neko nadzemaljske iskustvo od kojeg ti se doslovno diže kosa na glavi a kralježnicom ti prolaze trnci. Vjerujem da si to doživio. Tijelom ti prolaze trnci i ježiš se po cijelom tijelu. To je tako poznato da na nekim radio stanicama postoje programi koji izazivaju to iskustvo i

nazivaju se 'program izazivanja trnaca'. U njima se pozivaju slavni muzičari da sami izaberu i izvedu glazbu ili slavni glumci da izgovore riječi iz svojih velikih glumačkih ostvarenja.

To se događa kad je osjećaj izvanzemaljskog tako snažan da dodiruje ne samo srce i um nego i cjelokupno ljudsko biće, pa cijelo tijelo treperi. To nam se događa kad se suočimo ne samo s ljepotom nego i s dobrotom ili istinom koja je utjelovljena u nekoj velikoj osobi kojoj se divimo kad je čujemo i vidimo, bilo da je sretnemo u stvarnom životu ili, što je češće, kad je gledamo na pozornici ili na filmskom platnu, kad se njen herojski čin hrabrosti ili dobrote odvija pred našim očima: Kako se 'duhovne zaruke' približuju 'mističnom vjenčanju' ovo se iskustvo počinje sve redovitije događati. Najčešće je potaknuto nekom riječi ili frazom iz Svetog pisma, liturgije, himana ili nekog drugog izvora u kojem govori Bog s kojim smo, kako nam se činilo, bili izgubili kontakt u noći. Iznenada nas dodirne ne samo u srcu i umu nego i u osjećajima i emocijama, tako da osjećamo treperenje cijelim tijelom koje je, kako nam se činilo, bilo mrtvo za bilo kakav osjećajni doživljaj u noći. To je poput prvog pokreta velikog duhovnog otapanja, kada se srce, um i tijelo, koji su bili zamrznuti u noći, počinju otapati na prvim sunčanim zrakama dugo očekivane zore. Katkada nam riječ, koja nam godinama nije ništa značila, iznenada dodirne emocije takvom žestinom da tijelo drhti od veselja i uzbuđenja i povlači nas u ekstazu. Takve ekstaze ili ushiti mogu postati uobičajene u duhovnim zarukama i mogu se nastaviti čak i u mističnom braku, gdje konačno umiru. Njih je u stvari uzrokovala snaga novog života koji nastoji prodrijeti u cijelu osobu, i znak su ljudske slabosti koja se u početku ne može s njima nositi. Kad se dovrši 'mistično vjenčanje', cjelokupna osoba uživa novi život koji je povezuje s Kristom, kako u molitvi, tako i izvan nje. Tada to prilično dramatično i nedobrodošlo iskustvo jednostavno otpada." "Sad, mnogo jasnije nego ikada, vidim da sam u svemu bio u krivu!" uskliknuo sam. "Smatrao sam da se najviši vrhunci mističnog puta nalaze u onom što si ti nazvao 'molitvom smirenosti' i 'molitvom sjedinjenja', a da se iskustva ekstaze i ushićenja, kad se netko potpuno izgubi u Bogu, veoma rijetka." "Bojim se da si u svemu bio u krivu," odgovorio je Peter, "ali to su bili i mnogi drugi. Mislim da za to treba okriviti 'Denisa vragolana'." "Koga?" zapitao sam.

"Ja ga zovem 'Denis vragolan', po onom poznatom stripu. On je bio mistični pisac koji je po svoj prilici živio početkom petog stoljeća. Izgleda da je bio sirijski monah koji je bio duboko pod utjecajem neoplatonizma. Njegovi radovi možda ne bi imali velikog utjecaja da nije došao na ideju da se nazove Dionizijem. Nazvali su ga Dionizije Areopagit, po jednom atenskom senatoru koji se obratio i postao prijatelj svetoga Pavla. Premda je kasnije povijest razotkrila ovu 'svetu prijevaru', ostao je poznat kao pseudo-Dionizije, no bilo je već prekasno da se spriječi duboko poštovanje prema njemu kao velikom mistiku, što je daleko iznad njegove prave vrijednosti. On je imao nevjerovatan utjecaj na srednjovjekovne mistike, na rajnske mistike pa i mnoge druge, sve do današnjih dana. Tako su i knjige koje si čitao, premda neželjeno, često bile pod njegovim utjecajem. Plotinisti su vjerovali da spasenje uključuje oslobađanje čovječjeg duha iz zatvora tijela i uranjanje do savršenstva u Božji duh. Oni su stigli do onih mističnih iskustava koja prethode 'mističnom vjenčanju', iskustava koja uključuju samo duhovno sjedinjenje i u kojima grešno tijelo nema nikakva udjela. Rijetki momenti ekstaze koje je Plotin ponekad iskustio, predstavljali su za njega najvišu točku mističnog puta. Pravo spasenje za kršćane, međutim, ne uključuje samo oslobađanje čovječjeg duha iz grešnog tijela, nego dozvoljava i duhu i tijelu da ih prožme Duh Sveti koji ih povezuje u jedno kako bi se mogli sjединiti s Jedinim Savršenim. Duh s duhom, tijelo s tijelom, meso s mesom. U 'mističnom vjenčanju' mi ovdje na Zemlji možemo vidjeti prvu cvatnju ovog unutarnjeg sjedinjenja. Upozoravam te da je to vjenčanje, a vjenčanje nije kraj ljubavi nego novi početak ljubavi koja se sve više produbljuje do u vječnost, jer nema kraja ljubavi onog Jedinog koji nas bez mjere ljubi." "Sveti Bože!," uskliknuo je Peter pogledavši na svoj sat. "Moram ići. Moj će jadni otac biti zabrinut da mi se nešto dogodilo. Tako mi ga je žao.

On jednostavno ne zna što bi počeo sam sa sobom, sada kad moje majke više nema. Mislim da sam ti već rekao kako mi je pričao da su mu posljednje dvije godine s mojom majkom bile najljepši dani u životu. Mislim da su u tim godinama bili jedan drugome tako blizu da su stigli do svog 'preobražajnog sjedinjenja' ovdje na Zemlji. Tako mnogo sebičnosti, koja ih je odvajala tokom cijeloga života, su odbacili. Bili su si tako bliski da je izgledalo da je fizičko tijelo, koje ih je ranije povezivalo, zapravo bila jedina stvar koja ih je odvajala. Nadam se da je usporedba s međusobnom ljubavlju mojih roditelja dala malo više svjetla na ono što je mene prosvijetlilo. Ne želim da misliš kako su oni bili savršeni ili da su kandidati za kanonizaciju, no oni su oboje bili veoma dobri ljudi.

Njihov put prema sve dubljoj ljubavi dao mi je ne samo najbolji mogući početak kojem sam se mogao nadati nego mi je bio i stalni podstrek da nastavim ići istim putem kojim su i oni išli, premda u sasvim drugim okolnostima." Bilo je već pola šest kad me Peter ostavio obećavši da ćemo se sresti sljedećeg dana u dva sata. Nisam mogao vjerovati kako je vrijeme brzo prošlo. Bio sam tako obuzet svime što mi je govorio da je vrijeme za mene bilo stalo. Ako mi je dao jedinstveni pogled na mistični put u sadašnjem životu, dao mi je također i istinsko iskustvo vječnosti u budućem.

Peto poglavlje

PUTOVANJE PREMA TAMNOJ NOĆI

Ponio sam u krevet Tamnu noć duše. Našao sam je na najgornjoj polici u župnoj biblioteci, prekrivenu prašinom. Ležala je uz 'neke stare komentare o kanonskim zakonima. Prvi mi je dio knjige bio zanimljiv, naročito stoga što sam je sada čitao u svjetlu onoga što mi je Peter rekao. No što sam dalje čitao, bivalo mi je sve dosadnije. Negdje u sredini njegove noći i ja sam pao u san i nisam se probudio sve do pola osam sljedećeg jutra. Zahvaljujući Ivanu od Križa spavao sam odlično, kako već godinama nisam. Kakva sramota da ta knjiga čami na policama u svećeničkim knjižnicama prekrivena prašinom, a mogla bi se preporučivati protiv nesаницe kao najbolje tablete za spavanje koje postoje na tržištu, i to bez ikakvih popratnih učinaka. Peter je ponovno stigao s pola sata zakašnjenja. To je zapravo za njega bilo neuobičajeno, no znao sam da na svojim leđima nosi velik teret. "Sad, kad sam napravio kratak prikaz mističnog puta", rekao je, "idemo pronaći taj neudobni odjeljak na kojem se ti upravo sada nalaziš. Svatko tko ozbiljno moli, i to stalno u jedno te isto određeno vrijeme, vjerojatno će se naći s druge strane prvog oduševljenja, to jest na pragu noći. To je trenutak kad velik broj onih koji su u molitvi stigli do te točke, najčešće sve napuste - znam to iz iskustva jer sam i sam to skoro učinio. Svi moji pokušaji u molitvi postali su mi potpuni promašaji. Svaki put kad bih pokušavao moliti onako kao što sam molio dotada, jednostavno više nikamo nisam stizao. Sveto pismo, različite pobožnosti, meditacije, sve što me je ranije pokretalo, sad me je ostavljalo praznim. Dva su me izvora muke uvijek pratila u molitvi. Prvi je bila neutaživa žeđ za Bogom, a drugi je bio um pun napasti koje su me dovodile do ludila jer ništa nisam mogao učiniti protiv njih. Moje je srce bilo nemirno kako u molitvi tako i izvan nje. Sve mi se činilo besmislenim. Napast da sve napustim i učinim nešto mnogo korisnije sa svojim vremenom bila je stalno prisutna. "O, upravo sam se i ja tako osjećao", upao sam mu u riječ, "no istina je i to da sam pokušao pobjeći, ali ni tu nisam daleko stigao, jednostavno zato jer me više ništa drugo nije zadovoljavalo. Više nisam imao ranijeg entuzijazma niti sam nalazio užitak u svojim ranijim hobijima." "Upravo tako", odgovorio je Peter, "sve to što govoriš potvrđuje mi da si na pravom putu, ne na krivom. U tom novom stranom svijetu u kojem si se našao čini ti se kao da si uhvaćen između neba i zemlje. Tvoje srce želi iskočiti i dotaći ljubav koja te je ranije doticala, no beskrajne napasti naviru jedna za drugom i nastoje te odvući od tvoje beznadne želje. Ono što sad moraš naučiti jest kako da usmjeruješ svoje srce Bogu, bilo da se nalaziš u paklu ili u vodi do grla - uopće nije, važno. Možeš zaboraviti sve oblike molitve koji su ti u prošlosti tako mnogo pomagali jer oni ti u budućnosti više neće pomagati. Sada moraš naučiti putovati u kontemplaciji, ne više u meditaciji. Prikazat ću ti molitvu srca uz pomoć velikog mističnog djela koje se zove 'Oblak neznanja'. Vjerujem da si se već s njim susreo, a možda si ga i pročitao." "Da, pročitao sam ga pred mnogo godina", odgovorio sam, "ali se bojim da mi u to vrijeme nije mnogo značio". "Dobro," rekao je Peter, "sad ću ti potanko objasniti njegovo naučavanje o tome kako treba nastaviti moliti na mističnom putu, jer ono nam daje mnogo korisnih i praktičnih savjeta koji svakome pomažu. Kad govori o stupnju na kojem se ti sada nalaziš, knjiga kaže da to izgleda kao da se neki 'oblak neznanja' postavio između tebe i tvog Stvoritelja, oblak kroz koji nisi sposoban prodrijeti, u najmanju ruku ne na početku. Nije važno kako ti to teško izgleda, moraš nastojati usmjeravati pogled svog srca na Onog Jedinog koji se nalazi iza oblaka. Srce ti mora stremiti naprijed kao i nekada, s jednom jedinom 'golom namjerom', koja nije zavijena u nikakve druge želje, i moraš nastojati otkloniti svaku i najmanju pomisao koja bi te mogla odvesti od onog što ne spada u 'ovaj tvoj posao', jer taj ti 'posao' mora postati važniji od svakog drugog posla. Dok nastojiš održati ovu golu namjeru usmjerenu na Boga skrivenog iza oblaka neznanja, moraš nastojati dovesti 'oblak zaborava' između sebe i sviju, između sebe i svega što bi te moglo spriječiti od blagog pokušavanja da se usredotočiš na Boga. Sve misli i sve želje koje te i u najmanjoj mogućoj mjeri odvede, moraš prekriti 'oblakom zaborava'. Nije važno kakve su to misli - čak ako je to i sam Bog i njegovi sveti anđeli, kako se kaže - svi ti oni više ne pomažu nego te samo odvede od 'tog tvog svetog posla'. Sve bi te to samo odvelo od kontemplacije Boga onakvog kakav on jest i počeo bi meditirati p Bogu onakvom kakvog si ga ti sam sebi oblikovao. Nije tako teško odstraniti pobožne i svete misli, jer, kao što si već sam otkrio, gotovo je nemoguće moliti ili meditirati na način kako si to ranije radio. Međutim, postoje mnoge misli i želje koje je mnogo teže odstraniti iz svog uma, a to je: neprekidan osjećaj da gubiš vrijeme, da je ova nova čudna molitva besmislena i da bi mnogo bolje učinio da se prihvatiš nečega korisnijeg. Sve te misli i osjećaje ne smiješ ni jednog trenutka podržavati. Sve ih moraš gurati ispod 'oblaka zaborava' tako da te ne ometaju u tvojoj jedinjoj namjeri koju imaš - usredotočiti se na Boga. Uz pomoć i ohrabrenje te se napasti mogu gurnuti pod 'oblak zaborava', barem privremeno. No tada se iz dubina podižu druge misli koje žare kroz 'oblak zaborava' i muče te ne samo s rastresenošću nego i s napastima. Ustraješ li, ove se napasti ne smanjuju nego postaju sve jače i jače. Rane i povrede iz prošlosti podižu se takvom snagom i strašću da postaju gotovo neizdržive. I prije negoli shvatiš što se događa, naći ćeš se kako planiraš osvetu i kako na komadiće Cjepkaš postupke drugih ljudi.

Snažni senzualni osjećaji i seksualne želje probit će se niotkuda. Nije važno koliko ćeš ih čvrsto nastojati gurnuti pod 'oblak zaborava', one će biti tu i stalno će izranjati nanovo i nanovo čim ih prognaš." "Ako je to tako kako kažeš", zapitao sam, "zar ne bi bilo podesnije sve te želje i napasti odgurnuti od sebe, napraviti ozbiljan napor i vratiti se na onu vrstu meditacije koja je ranije ispunjavala naš um? Zašto ne bismo mogli, pa makar i uz cijenu velikog napora, ponovno početi meditirati nad događajima iz evanđelja koji opisuju Božju ljubav na djelu i u riječima, koji nam govore preko onoga što je Isus radio i govorio? Čak ako je to sad i teže nego ranije, zar nije još uvijek bolje nego podnositi te strašne napasti i želje koje nas odvlače od ljubavi koju želimo kontemplirati?" "Ne, ne bi", odgovorio je Peter, "najprije zato što to više ne možeš učiniti sve i da hoćeš. Stiglo ti je vrijeme za kontemplaciju, ne više za meditaciju. Vidiš, u meditaciji si svoj pogled usmjerio na Božju ljubav koja se doslovno očitovala u utjelovljenju Isusa Krista i svemu onome što je on rekao i učinio u prošlosti. To je bio veoma važan stadij tvog duhovnog rasta. To ti je pomoglo da ojačaš i razbuktalo je želju tvog srca, ali sada moraš naučiti gledati Božju ljubav, ne onakvu kakva se očitovala pred dvije tisuće godina, u prošlosti, nego onakvu kakva se očituje danas. Radosna vijest evanđelja nije u tome da se Božja ljubav preko Isusa izlila u prošlosti, nego da se ona izljuje u sadašnjosti preko uskrslog Isusa, koji je uskrsnuo od mrtvih i živi ovaj čas, u ovo vrijeme i u svakom trenutku vremena. To je ta radosna vijest koju je Petar navijestio na prvi dan Duhova, kad je i sam bio toliko napunjen ljubavlju uskrslog Krista, te su u početku svi mislili da je pijan. Sjeti se tog događaja - sjeti se njegove propovijedi. Srž je propovijedi bila ova: Isus kojeg smo poznavali i voljeli, Onaj kojeg su proroci generacijama naviještali bio je razapet, ali sad ponovno živi tu, na svakom mjestu i u svako vrijeme i izljuje puninu svoje ljubavi na svakoga koji je želi primiti. Oni koji su čuli tu vijest i koji su u nju povjerovali, bili su duboko u sebi potreseni i stoga jer su se sami mogli uvjeriti da je Petar to što nudi drugima sam već primio. Zato su zapitali Petra: 'Reci, što nam je činiti?' A Petrov je odgovor bio jednostavan: 'Pokajte se, krstite se da vam se grijesi oprostite kako biste mogli primiti Duha Svetoga.' Drugim riječima, rekao im je: 'Obratite se i otvorite svoja srca Bogu čija se ljubav izljuje preko Onog uskrslog, i krstite se' jer postoje dva krštenja: jedno vodom i drugo vatrom. Prvo se može primiti smjesta i ono otvara put primanju drugog krštenja vatrom koja će postepeno očistiti sve vaše grijehe i sebičnosti. Tek nakon toga bit ćete sposobni primiti dar Duha Svetoga koji će vas savršeno sjediniti s uskrslim Kristom.' U kršćanskoj je tradiciji mistični put mjesto gdje vjernik, kao nikada ranije, molitvom srca vježba pokajanje tako dugo dok se to srce ne pročisti krštenjem u vatri kako bi se u njega mogao useliti Duh Sveti." Samo dan ranije Peter mi je govorio o Božjem dodiru koji nam katkada prolazi kralježnicom i izaziva trnce po koži, kako bismo bili sigurni da to nije plod mašte nego stvarnost. To mi se dogodilo sada dok je Peter govorio. Nikad ranije nisam nešto takvo čuo. Učinilo mi se kao da se nalazim tamo u gomili na prvi dan Duhova i slušam radosnu vijest koja je prvi puta objavljena. "A sad", nastavio je Peter, "ti si već kršten vodom, no sad se moraš krstiti vatrom. Ranije si se kajao općenito, a sad se moraš kajati i kajati na poseban način, nanovo, nanovo i nanovo. U stvari u toj čudnoj novoj molitvi ti vježbaš kajanje onako često kako se često obraćaš Bogu odbacujući sve što te želi odvratiti od njega. Pisac 'Oblaka neznanja' je u pravu. Nema važnijeg posla od ovog. Upravo stoga što je to tako težak posao, autor 'Oblaka' daje neprocjenjive savjete koji mogu pomoći održati to neprekidno obraćanje Bogu koje će nam pomoći da primimo onaj isti život i onu istu ljubav koju su apostoli primili na prvi dan Duhova. On savjetuje da se rabi samo jedna riječ i da se ona ponavlja i ponavlja, uvijek iznova. Taj su savjet koristili i pustinjski oči. Riječ koju on preporučuju nije molitva sama po sebi. Ona je, moglo bi se reći, potporanj koji pomaže da se pažnja srca usmjeruje k Bogu. Da bi ukazao na njezinu važnost, on je opisuje pomoću srednjovjekovne metafore, pa kaže da riječ koju ste izabrali rabite i kao strelicu i kao štit. Riječ djeluje poput štita kad nam kajanje nije dovoljno da odbijemo udarce napasti koje ne uspijevamo prekriti 'oblakom zaborava'. Istovremeno, ona djeluje i kao strelica koju rabimo da se probijemo u vis, kao nekada, jer naša gola želja za Bogom ne može probiti 'oblak neznanja' iza kojega se sakriva Bog. Riječi koje on predlaže su: Bog, grijeh, ljubav i oprost. Ako te ove riječi ne zadovoljavaju, nije važno, odaberi neku drugu. Riječ sama po sebi nije važna, važno je ono za što, i kako se rabi. Ovo što ti sad savjetujem pomalo se razlikuje od onoga što sam ja otkrio za sebe. Ja sam umjesto da rabim samo jednu jedinu riječ, izgovarao cijelu rečenicu. Ona je meni u to vrijeme sažimala sva moja osjećanja i sav moj odnos ili ako hoćeš, neodnos spram Boga. Meni se tada činilo da me je Bog odlučio napustiti, pa sam odabrao molitvu koju je sam Isus izgovarao na križu kad mu je izgledalo da je sve to malo previše: 'Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?' Izgovarao sam i molitvu koju je molio u Getsemaniju kad su ga napadale rastresenosti i napasti: 'Oče, ako je moguće ukloni ovu čašu od mene'. Kad sam se osjećao stvarno izgubljeno okrenuo bih na De profundis: 'Iz dubina svojih vapijem Tebi, o Bože'; ili 'Bože, čuj moju molitvu' ili bih izgovarao poznati himan kardinala Newmana: 'Upravi, blago osvijetli, rasprši tamu oko mene'. Možda je za taj posebni trenutak na mističnom putu najpoznatija molitva Isusu: 'Isuse, Sine Božji, smiluj se meni grešniku.' U trenutku kad bih osjetio da me je Božja prisutnost, koja je tako dugo izbivala, ponovno dotakla, okrenuo bih se frazama veličanja i zahvaljivanja jer su one najbolje izražavale moje osjećaje. No, to se zbivalo veoma rijetko, pogotovo u počecima. Veoma je važno da se izabere ono što iskreno

izražava osjećaje koje sam imaš. Nije pametno pretvarati se pred Bogom. On savršeno točno zna kako se osjećaš - i nije dobro to ublažavati na bilo koji način. Ono što treba zapamtiti jest samo to da ti ta fraza treba pomoći da se neprekidno okrećeš Bogu i da uz njenu pomoć odbijaš sve napasti koje te odvrćaju od njega. Nemoj ih pokušavati produbljivati ili razmatrati umom. Ti ne tražiš pomoć da meditiraš nego da kontempliraš. "Molim te, nemoj misliti da bi trebao izabrati ono što je mene privlačilo, izaberi frazu koja tebe privlači, no kao što rekoh, rabi je na takav način da ti pomaže održavati kajanje. Ono što sam ja otkrio, a što ćeš i ti otkriti, jest to da će ti s vremenom izgovarana rečenica postajati predugačka pa ćeš imati potrebu skratiti je izgovarajući možda samo 'Moj Bože, moj Bože' ili 'Iz dubina', 'Rasprši tamu' ili 'Smiluj mi se'. Zatim će doći vrijeme kad ćeš se naći na početku, tamo gdje si počeo - u 'oblaku neznanja'. Tad će ti biti potrebna samo jedna jedina riječ poput: 'Bože', 'Isuse' ili 'Milost'. Ne mogu se dati pravila kad treba prijeći s više riječi na manje, to ćeš već sam otkriti. To je kao i vožnja auta -jednom kad naučiš upravljati njime, jednostavno osjećaš kad treba promijeniti brzinu. Neki ljudi običavaju brojati izgovorene riječi ili fraze na zrcima krunice - mislim da to nije potrebno, ali ako ti to pomaže da svoj pogled blago održavaš upravljen na Boga, rabi to, ništa nije važno. Ovi savjeti nisu molitva, oni vode k molitvi, molitvi srca, gdje se uči kajanje na najbolji mogući način. A kajanje srca koje se vježba u tami je deset puta vrednije od onoga koje si vježbao na svjetlu. Lako je moliti kad je izvor prepun i kad se iz njega prelijeva, ali je mnogo teže moliti kad izvor presuši. Upravo stoga je od najveće važnosti pridržavati se određenog vremena molitve kako si to činio onda kad ti je molitva bila puna osjećaja i oduševljenja Svojom svakodnevnom prisutnošću pokazati ćeš da si spreman davati i onda kad ništa ne primaš za uzvrat. Svatko može davati kad za uzvrat prima, no samo zrele, odrasle osobe mogu davati čistu nesebičnu ljubav i onda kad izgleda da na nju nema odgovora ili da se prima nezainteresirano, pa čak i onda kad izgleda kao da se uopće i ne prima. To je ono što su i moji roditelji morali naučiti kad je njihov izvor presušio. To je ono što svatko mora naučiti ako želi napredovati u duhovnom rastu. Sad možeš shvatiti stvarno značenje čudne duhovne pustinje u kojoj si se našao. To je mjesto na kojem ti Bogu nudiš sebe samoga u svakodnevnom kajanju pokušavajući nesebičnom ljubavlju uzdići k njemu svoje srce. To je ljubav koja će ti se vratiti kao pročišćavajuća ljubav, koja pročišćava u metežu i razdoru ili u miru i tišini. Bog će učiniti svoj dio samo ako mi učinimo svoj. A naš je udio održavati neprekidno blago obraćanje njemu, nanovo i nanovo, podižući svoje srce bez obzira je li puno ili prazno. Ako ustraješ, doći će vrijeme kad će te Božje djelovanje početi odvoditi sve dublje i dublje u sabranost, u tišinu ili možda i u potpuno zajedništvo. Tvoja potreba za bilo kojim oblikom molitve, koji ti je ranije pomagao, na tom odjeljku duhovnog puta postajat će sve manja. Sve što ćeš željeti jest da ostaneš miran i da možeš u strahopoštovanju i tišini promatrati Onoga koji te vuče naprijed u nepojmljivi mir. Ove preporuke što ti ih dajem su poput vesala za čamac kojim si se zaputio ploviti niz rijeku. Pomoću njih ćeš usmjeravati svoj čamac prema moru. U početku ćeš morati snažno veslati da bi svoj čamac pokrenuo prema odredištu, no kad ga jednom pokreneš, povremeno ćeš moći sjesti na krmu i odmarati se jer će te riječna struja bešumno vući naprijed. Svaki put kad čamac uspori, kad se nasuče na plićak ili kad ga uhvate poprečne struje, morat ćeš se ponovno prihvatiti vesala i usmjeriti ga prema cilju. Tako ćeš putovati, jedno vrijeme trudeći se održati čame u struji a drugo, odmarajući se i uživajući u ljepoti krajolika oko sebe. Što se budeš više približavao moru, trebat ćeš sve manje i manje veslati jer će ti stečeno iskustvo pomagati održavati se u struji. Jednom kad napustiš rijeku i uploviš u more možeš odbaciti vesla i razviti jedra. Sad ćeš ploviti lako i brzo, s plimom u boku i vjetrom u jedrima. Neka će druga sila preuzeti umjesto tebe ono što ti sam nikada nisi mogao uraditi." "To zvuči divno," rekao sam. "Daa?" zapitao je Peter, "jesi li ikada jedrio?" "Ne, nisam." "I mislio sam da nisi," odgovorio je Peter, "jer da jesi, znao bi da ne postoji jednostavno jedrenje kad si jednom na otvorenom moru. Vrijeme se može u trenutku promijeniti, bez obzira kakve su bile prognoze. U samo jednoj minuti može te zahvatiti orkanski vjetar i izvući ćeš deblji kraj." Peter se smješкао, no ja sam shvatio. Shvatio sam da nema jednostavnog jedrenja. Premda sam bio tek početnik u tom novom čudnom svijetu radi čega sam i došao još jednom zatražiti Peterovu pomoć, bio sam posve siguran da je Peter pravi učitelj za te stvari. On nije bio u stanju samo objasniti mistični put jedinstvenom jednostavnošću nego ga je mogao s lakoćom integrirati u autentičnu biblijsku duhovnost. Do sad sam bio vođen tako da sam smatrao kako je mistični put neki tajanstveni, neobični i ezoterični put namijenjen samo izabranim dušama, a meni je dano da mu se divim ili se njime mogu uputiti samo na vlastitu odgovornost. Još se uvijek sjećam svog prvog duhovnog voditelja koji mi je prijeteći prstom rekao: 'Budi oprezan s misticizmom! To uvijek počinje u magli a završava u šizmi!' Peter je sve ono, za što sam ranije mislio da je neshvatljivo, učinio tako jednostavnim, tako uobičajenim, kao da je to dio uobičajenog kršćanskog odgovora na evanđelje. "Hvala ti na tako jasnom prikazu", rekao sam. "Sada još jedino želim da svi čuju to što si ti meni objasnio.

Uvjeren sam da bi se mnogi ohrabрили da nastave moliti i nakon svog prvog oduševljenja, ne samo svećenici i redovnici nego čak i obični ljudi - laici." Peter se počeo smijati.

"Zar sam rekao nešto smiješno?" zapitao sam. "Ne, zaista nisi," odgovorio je Peter uozbiljivši se, "žao mi je, nasmijao sam se zbog načina na koji si rekao ono 'čak i obični ljudi - laici'. Vidiš, ja vjerujem da daleko više

običnih i daleko više oženjenih ljudi nego što si možeš i zamisliti putuje po visinama mistične molitve, a da ni sami za to ne znaju. Uzmi na primjer moju majku. Ona nikada nije studirala teologiju, čak joj je i Biblija, kao i cijelaj njezinoj generaciji, iz razloga koje dobro znamo, bila doslovno zatvorena knjiga. No to ne znači da je bila lišena dobrobiti evanđelja. Nitko je nije upućivao u mističnu teologiju, no kladio bih se da je znala više o mističnom putu nego mnogi od nas, na način koji je jedini ispravan." "Kako to misliš?" zapitao sam. "Vidiš", Peter je spremno odgovorio, "cijelog je života bila pobožna, posebno prema Presvetom srcu. Bila je to pobožnost koju je pokušavala prenijeti i na mene dok sam bio mali dječak. Na svom smo stubištu imali veliku sliku Presvetog srca. Kad me je jednog jutra našla da je promatram, objasnila mi je čije je to Presveto srce i što znači plamen oko njega. Sjećam se svog uzdignutog prsta koji sam upravio prema slici i rekao: To je Gospodin koji ljubi'. Cijela je obitelj prasnula u smijeh kad im je majka ispričala o mojoj prvoj teološkoj izjavi. Nisam nikako mogao dokučiti zašto su se smijali. Sjećam se da sam si postavljao pitanje: 'Zašto se svi smiju tome, kad to jest Gospodin koji ljubi. Ja to znam!' Godinama kasnije kad sam studirao filozofiju otkrio sam da sam bio u pravu. Još je Aristotel rekao da je Bog 'čisto djelovanje'. To znači da je on ono što jest, i čini ono što jest. Drugim riječima, on nije samo ljubav, nego djelotvorna, trajna ljubav koja stalno djeluje ljubeći. Sve mi se to potvrdilo kasnije kad sam proučavao Sveto pismo. Međutim, moram priznati da sam postao nešto poput duhovnog snoba kad sam započeo studij teologije u Parizu u doba II. vatikanskog koncila. Počeo sam visoka gledati na tu jednostavnu duhovnost koju sam primio u djetinjstvu u svom domu, a moja je umjetnička osjetljivost bila povrijeđena tim zastrašujućim kipovima Presvetog srca kojeg su pune naše crkve i tim užasnim slikarijama koje katolici s ponosom vješaju po svojim domovima. Godinama sam proučavao liturgijska kretanja. Otajstvo Uskrsa je postala središtem moje duhovnosti. Počeo sam shvaćati, jasnije nego ikada ranije, značenje i važnost uskrsnuća. To nije bio samo veliki povijesni događaj koji se zbija pred dvije tisuće godina, nego je to događaj koji se zbiva i sada, Isus je i sada uskrsli. On je i sada živ. Ista snaga i ista ljubav koja ga je uskrsila od mrtvih, djeluje i danas u svima koji je prime, i čini u nama ono isto što je činila i u njemu. Trebalo mi je mnogo godina da shvatim da je T. S. Eliot bio u pravu kad je napisao: 'Kraj svih naših putovanja završava na mjestu s kojeg smo pošli i tad ga po prvi put upoznajemo'. Ta čudesna istina, koju sam naučio studirajući novu teologiju nije bila uopće nova. Ja sam je primio od roditelja onako kako su je i oni, i njihovi roditelji primili od svojih. Gipsani kip Presvetog srca Isusova, 'Gospodin koji ljubi', možda je pomalo staromodan za današnje standarde, jednako tako i slike koje su nekad bile uobičajene u našim domovima danas više nisu prihvatljive. No istina koja izvire iz obožavanja Presvetog srca je najvažnija istina vjere. Ta je istina bezvremenska. Tko je Presveto srce ako ne Isus uskrsli od mrtvih? Ono ne predstavlja samo utjelovljenu ljubav, nego utjelovljeni proces ljubavi. On je Gospodin koji trajno ljubi. Nakon godina provedenih u studiranju teologije i putovanja po cijeloj Europi u potrazi za mudrošću, došao sam kući i shvatio da je moja majka, sve što sam tražio na tim putovanjima znala i prije negoli sam napustio svoj dom i krenuo u potragu. I dok sam ja potrošio godine tražeći cilj svog putovanja, ona je neumorno putovala ispred mene, s takvom jednostavnošću i poniznošću koja je bila u potpunoj suprotnosti s ohološću njezina sina. Nisam tada ništa znao o njenom molitvenom životu, bio sam previše zaposlen istražujući i čitajući o svačijim putovanjima - studirao sam kršćansku mističnu tradiciju od pustinjaških otaca do svetog Ivana od Križa i dalje. Nekako baš u to vrijeme posjetio sam svoje roditelje nakon deset godina pustinjaškog života provedenog na Vanjskim Hebridima. Tada sam naučio kako je ona u tih deset godina molila, na koji je način odgovarala 'Gospodinu koji trajno ljubi' i što ju je vodilo naprijed pa je dosegla visoke staze mističnog puta." Peter je na kratko zastao i počeo nešto tražiti po svojim džepovima. To je pojačalo moju nestrpljivost, pa sam zapitao želeći otkriti neki prečac. "Što ju je to dovelo u mistične visine? " "Evo ovo", odgovorio je Peter pokazujući u rukama jednu malu kožnatu kutijicu koju je izvadio iz džepa na prsima. Otvorio ju je i iz nje izvadio tanki niz zlaćanih perli krunice. Mogao je na meni vidjeti razočaranje. "Nemoj biti razočaran", rekao je, "ovakva su zrnca vodila naraštaje i naraštaje ljudi u visine mistične molitve a da oni toga nisu bili svjesni. To je veličanstvena metoda molitve, jer u sebi sadrži sve ostale metode koje su ti potrebne da stigneš u kontemplativne visine. Počinjući s njom, osoba može izgovarati individualne molitve najbolje kako zna, zatim može prijeći na meditaciju kroz misterij Kristova života i to će je dovesti do najviših visina mladenačke molitve, i kad je odvede dalje, naučit će, kao što je to naučila i moja majka, kako će je krunica podržavati u tamnoj noći, kako će njome pomoći i srcu i umu da se usmjeruju prema Bogu u golaj čežnji i onda kad joj je izgledalo da se je On sakrio iza 'oblaka neznanja'. Došao sam kući posjetiti majku jer je bila bolesna i prikovana za krevet. Kad god bih došao u njenu sobu ona je uvijek u rukama imala ova zrnca. Upitao sam je i zamolio da mi nešto kaže o krunici. Ona je, gotovo braneći se, rekla da mi ne može reći ništa više od onoga što mi je već rekla, jer joj se samoj to činilo neobjašnjivim. Rekla mi je da sve što radi je da izgovara neke riječi iz 'Oče naša', 'Zdravo Marije' ili 'Slava Ocu' i dodala je, da to izgovara polako i snažno, moleći se To mogu biti samo izričaji kao 'Slava tebi Bože', ili 'Neka bude volja tvoja', ili jednostavno samo riječ 'Isus'. Tada, rekla mi je, katkada ne govorim ništa satima do kraja. Jednostavno je željela biti tamo, sama s Bogom. Nije bila naročito razgovorljiva kad sam je zapitao da

mi kaže što se događa u tim časovima. Shvatio sam da sam otišao predaleko tražeći od nje da priča o nečemu što je za nju bilo preosobno i preduboko. Vrativši se u Barru zahvaljivao sam Bogu za majku koju mi je dao kao i za primjer nekoga koji je bio daleko ispred mene. Ja sam putovao po cijelom globusu tražeći mudrost, a mogao sam je naći u svome vlastitom domu, od vlastite majke, samo da sam imao i trunčicu njezine poniznosti." Peter je bio ustao. "Mislim da sad moram ići", rekao je. "Još jedanput, hvala ti Peter", rekao sam idući s njim prema vratima. "Ali, imam još jedan problem. Osjećam da mi imaš još toliko toga reći, a bojim se hoćeš li stići, jer ja sutra navečer odlazim kako bih stigao na vrijeme kući za vikend." "Da, skoro sam zaboravio da je danas već petak", odgovorio je Peter, "no ne brini. Mislim da ću sutra moći provesti s tobom cijeli dan, jer moj brat David stiže večeras. On će sigurno željeti sutra cijeli dan provesti s mojim ocem. Nakon sprovoda morao je smjesta otputovati jer ga je majčina smrt zatekla upravo usred jednog seminara u Londonu." "Siguran si?" zapitao sam. "Sasvim!" odgovorio je Peter, "a sutra te pozivam na ručak, ako ti to odgovara". "Vrlo rado", odgovorio sam. Otkad sam stigao ovamo nisam baš najbolje jeo, pa mi je Peterov prijedlog da pođemo na ručak savršeno odgovarao.

Šesto poglavlje

NA PRAGU TAMNE NOĆI

Želio sam se potpuno posvetiti razgovoru s Peterom, kad se pojavi oko devet sati kako je obećao, pa sam se, čim sam ustao, spremio za odlazak i spakirao sve svoje stvari. Nisam želio izgubiti ni minutu od dana koji je bio preda mnom. Toliko sam se usredotočio na to da svaku sekundu svog posljednjeg dana s Peterom potpuno iskoristim da ga, kad je stigao, nisam ni zapitao kako mu je otac, niti je li mu brat David stigao prošle večeri. Peter je jedva imao vremena sjesti a ja sam već počeo. "Peter", rekao sam, "ja sam zaista sretan što sam naišao na tebe. Ti sve objašnjavaš tako jednostavno da bez i trunka sumnje znam da sam na pravom putu, no što je sa svima ostalima koji misle da su stigli do kraja svojeg prvog oduševljenja ali i do kraja svojeg molitvenog života? Kako si oni mogu pomoći kad ima tako malo ljudi koji, poput tebe, razumiju mistični put?" "Da, moram priznati", odgovorio je Peter, "ni ja nisam nikoga pronašao tko bi mi mogao pomoći u mojim godinama osamljenosti. Da nije bilo svetog Ivana od Križa mislim da bih bio napustio molitvu za mnoge godine. Nisam shvaćao što se sa mnom događa sve dok nisam pročitao te znakove koje sveti Ivan od Križa opisuje u Tamnoj noći i to me je uvjerilo da sam na pravom putu. Veoma je važno imati dobro vodstvo, jer svatko u molitvi dopijeva u suhoću i dosadu, kao što i svatko može patiti od rastresenosti, no to odmah automatski ne znači da je stigao do praga tamne noći. Pogrešno shvaćanje može te vratiti unatrag jer te ohrabruje da ustraješ na putu molitve koji ti uopće neće odgovarati." "Gdje si našao te klasične znakove?" zapitao sam. "Možeš ih naći na dva mjesta", odgovorio je Peter, "u Tamnoj noći duše knjiga prva, poglavlje jedan i u 'Usponu na brdo Karme!' u drugoj knjizi u poglavlju trinaest." "Zanimljivo, ja ih nisam primijetio", odgovorio sam, "premda sam baš prošle večeri uzeo Tamnu noć u krevetu prije spavanja i čitao sam je. Koji su to znakovi?" "Pročitaj ponovno", odgovorio je Peter, "Ivan od Križa te upozorava na tri ili možda četiri znaka, no ima ih još mnogo koje on pretpostavlja, a i mnogo drugih koje možeš naći kod drugih mistika. Većinu sam ti već spomenuo, no sad ću ih kratko ponoviti. Ukupno ih ima oko deset. Prvi je znak da su to osobe koja su prošle kroz svoje prvo oduševljenje, kao što je to slučaj s tobom, to jest kad ih meditacija dovede do nečeg što ja nazivam 'stečena kontemplacija' i ona im je postala relativno lagana. Tada, nakon kratkog vremena uživanja u emocionalnom vrhuncu, iznenada sve nestane, nestanu svi osjećaji ranijeg uzbuđenja i ne mogu ih vratiti usprkos svim naporima. To se događa jednako u osobnoj molitvi kao i u skupnoj u onim zajednicama koje se ubrajaju u karizmatični pokret. Međutim moram napomenuti da ljudi koji nisu svakodnevno i ustrajno molili, neće stići do kraja svog prvog oduševljenja i do početka mističnog puta, bez obzira jesu li osobno molili ili su molili u molitvenim zajednicama. Duhovni diletanti i amateri se mogu igrati sa svojim emocijama cijeli život, izazivajući željene religiozne osjećaje onda kad im to odgovara ili kad se nađu u takvu raspoloženju. Takvi ljudi ne idu dalje od svojeg emocionalnog vrhunca. Mnogi nesretnici tada upadaju u zamke sumnjivih vjerskih sekti koje, po propisanim duhovnim receptima, nemilosrdno iskorištavaju njihove emocije i održavaju ih u visokom stanju napetosti kao u nekom duhovnom ekspres loncu, pa oni ostaju čvrsto u službi svojih voditelja. Naravno ti ljudi ne napreduju na autentičnom duhovnom putu jer se njime nisu niti uputili. Premda mogu misliti i osjećati da jesu, oni su nažalost u rukama nekih ljudi skrivenih namjera koje imaju vrlo malo ili ništa s Bogom i njegovim kraljevstvom, ali jako puno s namjerama njihovih voditelja. No, ja sam skrenuo s teme. Drugi znak koji je spomenuo sveti Ivan od Križa je taj da usprkos uznemirenosti, neplodnosti i suhoći postoji duboka želja za Bogom koja raste ukoliko se na njoj ustrajava. Želja se očituje u potrebi za samoćom; uznemirenost ih vuče na stranu, u osamu, u kontemplativnu molitvu koju žele iznad svega, ali koja im stalno izgleda nedostižna. Treći znak je taj što usprkos želji koja ih vuče da redovno mole, uviđaju da su nesposobni

postići onu sabranost koju su imali ranije. Razlog je vrlo jednostavan. Jer dok ih želja srca i volje vuče prema samom Bogu, istovremeno im nestaje snaga uma, sjećanja, mašte i svega onoga što im je bilo tako značajno u meditaciji i sad im je to gotovo neostvarivo. Četvrti je znak taj da se unutarnje sjetilne sposobnosti ne mogu više koristiti kao ranije, one više nisu u stanju predočiti Isusa - središte naše mladenačke molitve, jer su naše želje usmjerene prema Bogu i jedino prema Bogu. Ubuduće će Bog biti Onaj jedini koji će postupno postajati središtem najdubljih želja i čežnji premda je istovremeno prisutno iskustvo da nas je njegova prisutnost potpuno napustila. Peti je znak gubitak koncentracije, pa ono što im se najprije javljalo za vrijeme molitve sada se počinje događati i izvan molitve. Osobe lutaju naokolo poput izgubljenih duša koje ne znaju ni kamo idu niti gdje da potraže ljubav koju su izgubile. Poput svakoga tko je zaljubljen postaju rastreseni, neodređeni, sanjare i zaboravljaju. Užici, provodi, interesi, hobiji pa čak i njihov rad, sve ih ostavlja ravnodušnima. Pronalaze da im je teško usredotočiti se na bilo što osim na čudnu čežnju za Bogom. Paradoksalno je da ih čak napušta i želja za sakramentima, za liturgijom, za čitanjem Svetog pisma što im je nekada mnogo značilo, ne žele ni slaviti i pjevati himne što im je nekad pomagalo. Zato ne iznenađuje da, nakon svega, počinju sumnjati kako taj novi strani svijet u kojem su se našli nema ništa zajedničko s Bogom. Šesti je znak što im se čini kako moralno padaju i to nisu u stanju spriječiti. Čak im izgleda da postaju lošiji, ne bolji. Istina u toj stvari je ta što duhovne groznice koju su nekada bili sposobni proizvesti više nema i ona više ne podržava njihove moralne vrline, pa im izgleda kao da idu unatrag, a nesposobni su da išta učine protiv toga. No situacija nije tako ozbiljna kako izgleda jer to je sve uvijek ležalo u zasjedi ispod površine i samo su slatke pare prve groznice sakrivala pogledu ono što je uvijek bilo tamo. Sedmi je znak taj što su neke određene napasti najjače u početku 'tamne noći osjećaja'. To je u prvom redu napast da se zauvijek napusti molitva i ona vremenom postaje neizdrživa jer izgleda kao da se ne napreduje. Sve izgleda kao gubljenje vremena, dan za danom ne radiš ništa, a nekad je vrijeme običavalo biti puno divnih osjećaja i zanesenosti. Većina ljudi to obično ne izdrži i ne ode dalje u svom molitvenom životu. Pošto se više ne mogu vratiti mladenačkoj molitvi, mogu se vratiti jedino dječjoj molitvi, ako uopće i nastave moliti. A ako ustraju napasti će se samo još pojačati, a nesposobnost u pronalaženju nekog zadovoljstva tamo gdje su ga ranije nalazili odvest će ih da ga potraže negdje drugdje. Opsjedaju ih seksualne i sjetilne napasti unutar i izvan molitve i osobe im redovito podliježu, pa im je još teže vjerovati da su na bilo kojoj vrsti duhovnog putovanja. Ove napasti kao i one o kojima ću govoriti kasnije, postaju sve gore i gore što se više približavamo 'tamnoj noći duše'. I zato nije čudo da je osmi znak, depresija. Nije to ni kronična ni akutna depresija, to dolazi kasnije. To je samo obična, ili 'vrtna' depresija. Uostalom tko ne bi postao depresivan kad otkrije da više uopće ne može moliti, i da ga Sveto pismo koje ga je nekad tako snažno pokretalo više ne pokreće, a njegove se moralne kvalitete danonoćno razaraju. Što je još gore, izgleda da to primjećuju i ljudi oko njega, jer još jučer su oni imali pred sobom sretnog, nasmiješenog 'hodajućeg sveca' koji sad ustrajava u molitvi i u prekrivanju svojih mrzovolja, a zapravo se izruguje svojim nastojanjima da iskreno ide duhovnim, putem. Ali najgore od svega je to da se tu ništa ne može učiniti. Deveti je znak da usprkos svemu, osoba ustrajava u molitvi pa ma što došlo, a sve negativne pojave koje su spomenute, postajat će sve gore - u najmanju ruku na početku. Ne iznenađuje zato da je posljednji, deseti znak izrazito jaka napast koja će osobu potpuno uvjeriti da je na krivom putu. I ako je dovoljno sretna da pronađe duhovnog vođu koji će je razumjeti, potrošit će mnogo vremena u uvjeravanju i sebe i njega da je zaista na krivom putu. Ako se svi ovi znakovi ne očituju istovremeno, to je siguran znak da se poteškoće u molitvi ne mogu pripisati tome da je osoba stigla na prag tamne noći. Ako se usprkos svemu što sam rekao, ne može sa sigurnošću utvrditi dijagnozu, a osobi su svi drugi oblici molitve zamorni i nedostadni, treba je ohrabriti da prakticira molitvene oblike koji se propisuju ljudima za tamnu noć. "Baš ti hvala Peter", rekao sam, "ako sam dosad sumnjao, više ne sumnjam. Sve sam te znakove koje si mi tako jasno opisao pronašao kod sebe. Oni mi također objašnjavaju zašto mi je molitva postala deset puta teža nego ikada ranije. No još uvijek postoji nešto što mi nije jasno. To je ono o Svetom pismu ili sam, možda opet, sve krivo shvatio. No stekao sam utisak da kad jednom mladenačka molitva dođe do svog kraja i započne molitva odraslih, više ne trebaš Sveto pismo i čini ti se da čovječstvo Isusa Krista više nema onu važnost koju je imalo ranije." "Bože!" uskliknuo je Peter. "Baš je dobro što si to rekao. Nije nestalo Isusovo čovječstvo, samo je baš tako kako si rekao - čini ti se da je nestalo. U duhovnom odrastanju Sveto je pismo prozor kroz koji promatramo Isusa Krista i razmatramo sve što je rekao ili učinio. On je bio ispunjenje svih naših snova i nada, ali smo ga gledali izvana, poput vanjskog promatrača. Sada se sve mijenja. Kad jednom promatrača dodirne ljubav, on poželi ući. Želi dohvatiti ljubav, držati je, posjedovati, ući u nju, želi jedinstvo s onim koga voli. Mistični put počinje upravo zato jer najdublje čežnje i želje srca prelaze preko svega radi intimnog i osobnog sjedinjenja što je bit i svrha svake autentične ljubavi. To me je podsjetilo na priču o astronautu koji je bio izabran da upravlja prvim svemirskim brodom i sa svojim najboljim prijateljima uputiti se na mjesec. Svaki se dan budio da provjeri je li smjer broda ispravan. Približavalo se ispunjenje svih njegovih snova i nada za koje je potrošio najbolje godine svog života. Svako se jutro budio s divnim osjećajima, pun snage za dan ispred sebe pripremajući se za slijetanje. A tada se jednog

jutra probudio sa strašnim osjećajem. Usta su mu bila suha, tijelo ukočeno, glavobolja neizdrživa i nije ništa vidio. 'Nestalo je! Sve je nestalo!', 'Nestao je i brod', pomislio je. Tada je razabrao glasove svojih prijatelja preko interfona. 'Ne, nije nestao', povikao je, 'samo ga ne mogu vidjeti jer sam u njemu.' Bio je u njemu i putovao je prema odredištu brže nego ikada dosad, za što je vjerovao da je oduvijek bio predodređen. Više ne možeš vidjeti Isusa kao ranije jer si u Njemu i prilagođen si mu savršenije nego ikada ranije u svojim molitvama. Ako pokušaš blago nastaviti svoje putovanje u njemu, s njim i po njemu, putovat ćeš daleko brže nego onda kad si bio promatrač. No Sveto pismo ne treba odložiti. Možda ga više nisi sposoban koristiti u molitvi kao što si to ranije činio, ali ga trebaš razmatrati izvan molitve, marljivije nego ranije, jer ono mora postati tvojim osnovnim nadahnućem i vodičem. Međutim, sada ćeš ga čitati i razumijevati u novom svjetlu, u svjetlu svojih novih iskustava stečenih na mističnom putu. Željete ćeš jasnije znati kamo ideš i kako ćeš tamo stići. Kad razmatraš Isusa i njegov život nakon uskrsnuća, vidjet ćeš ga onakvim kakav je sada, kako djeluje sada privlačeći te sve dublje u sebe. Razmatranjem njegova zemaljskog života vidiš ga kakav je bio, no vidiš također kako je odgovarao ovoj istoj ljubavi koja sad i tebe privlači. Ti si poput mladog alpinista koji se priprema da se uspne na vrh. Tvoj učitelj planinarenja se već uspeo i maše ti da ga slijediš, no ti za to nisi sposoban jer još nisi proučio put koji je pred tobom. Upravo zbog toga moraš razmatrati kako je Isus odgovarao u svom molitvenom životu ovoj istoj ljubavi koju si ti počeo osjećati u svom životu. Pogledajmo na čas Sveto pismo da vidimo kako ono osvjetljava Isusov osobni molitveni život, jer način kojim je on molio sigurno nam je najbolji vodič u molitvi. Ništa ne znamo o njegovom osobnom molitvenom životu prije negoli se pojavio u javnosti i ne bismo nikad ništa ni saznali da se nije objavio i rekao nam. Nije bilo svjedoka dok je sam molio u pustinji, a oni koji su bili s njim u Getsemaniju pozaspali su i zato je morao promisliti o krajnje velikoj važnosti da se to nekome priopći kako bi to mi svi saznali. Ako ponovno pročitaš te važne izvještaje o Isusu u molitvi, začudit ćeš se kako je tvoja molitva slična njegovoj. Bilo na početku njegova djelovanja u pustinji, bilo na kraju u Getsemaniju, vidjet ćeš da je stalno vodio bitku protiv snažnih napasti i rastresenosti koje su nastojale odvući njegovo srce od Očeve ljubavi i zbog toga je odlazio u osamu. Ukratko, vidjet ćeš kako je vježbao molitvu srca jednako kao i toliki mnogobrojni mistici koji su ga kasnije slijedili. Pročitaj ponovno kako je molio u Getsemaniju i bit će ti jasno o čemu govorim. Vidjet ćeš da je izabrao kratku molitvu koju je neprekidno ponavljao i koja mu je pomagala odagnati navalu rastresenosti i održavati svu svoju pozornost usredotočenu na Boga. To je krajnje iskrena molitva koja je bila zbir svih najdubljih želja njegova srca, 'Oče, ako je moguće otkloni ovaj kalež od mene, ali ne moja volja, nego Tvoja volja neka bude'. To je najbolja molitva koja se može izreći kad nas okruži tama i kad na nas navaljuju neizdržive napasti želeći nas odvratiti od puta kojim smo se zaputili." "Shvaćam", rekao sam, "pretpostavljam da mi želiš reći kako bih i ja u svojoj molitvi morao vježbati pokajanje, kao što je to Isus činio u svojoj." "Točno", odgovorio je, "i upravo to, što ti se čini da molitva koju si započeo nema nikakva smisla, leži u činjenici da ti je sad omogućeno moliti u harmoniji s Isusovom molitvom." "Još jednom, hvala ti", rekao sam, "sve mi polako dolazi na svoje mjesto. Znači da, kad poslušamo poziv svetog Petra da se neprekidno kajemo u našoj dnevnoj molitvi, činimo točno ono što je i Isus činio u svojoj molitvi." "Da", odgovorio je Peter, "ali, nešto si propustio, nešto vrlo važno što pravi razliku, bitnu razliku. Ono što je nama sveti Petar rekao je to da se mi moramo kajati zbog toga da nam grijesi budu oprostene kako bismo mogli primiti Duha Svetoga. Isus nije imao potrebu da mu se grijesi opraštaju, jer on nikada nije sagriješio. On se kajao da bi od sebe odvratio napasti, ali nikada nije bio pokajnik jer nikada nije ni sagriješio. No mi smo pokajnici jer smo griješili i griješimo i zbog toga nam krštenje vatrom kojemu se moramo podvrgnuti pomaže suprotstaviti se ne samo zlu općenito, nego zlu koje je unutar nas samih, ali nikada nije bilo u njemu. Njega su sile zla samo okruživale i napadale izvana a mi smo napadani silama zla i iznutra. Sad možeš vidjeti u kojoj je mjeri tvoja molitva slična Isusovoj molitvi. Kad sad kreneš moliti, to je kao da si se uputio s Isusom u pustinju, a ponekad čak i u Getsemani. No zapamti, ma kako to bilo teško, ma kako teška može postati tvoja molitva, u njoj ti vršiš najsvetiji čin koji je čovjeku moguć." Nisam si mogao pomoći i počeo sam se smijati. "Pokušavaš li mi to reći da izvršavam najsvetiji mogući čin za čovjeka kad provodim sate boreći se protiv rastresenosti i napasti?" "Upravo to", odgovorio je Peter. Nije se smijao i bio je smrtno ozbiljan. "Sjeti se riječi velikog pokajničkog psalma koji jasno kaže da je dar koji Bog od nas traži žrtva, žrtva koju cijeni iznad svega, a to je čisto, ponizno i pokajničko srce. Eto, to je ponuda koju pokušavaš učiniti u skladu s ponudom koju je Isus učinio u svojoj molitvi. Krštenjem smo ušli ne samo u njegov život nego i u njegovo djelovanje, u njegovo svećeničko djelovanje i dužni smo ponuditi isto ono što je on ponudio. Njegova je ponuda bila savršena jer mu je srce bilo čisto. Naša nije, jer naše je srce daleko od toga da bude čisto, I zato mi, premda molimo u skladu s njim, ne molimo u potpunoj usuglašenosti s njim. Duh Sveti nam je bio poslan, i šalje nam se stalno kako bi nam prvo krštenje vodom omogućilo da uđemo u Isusovu svećeničku molitvu koja će nas osposobiti da se krstimo vatrom. Tek tada kad se potpuno pročistimo, moći ćemo moliti u potpunom suglasju s njim. Kristova svećenička molitva je čista i savršena, potpuno čista od grijeha koji prlja i kalja našu molitvu. Potpuni značaj i svrha krštenja vatrom je pročišćavanje i usavršavanje

naše ljubavi u tamnoj noći kako bismo se na kraju mogli sjediniti s Kristovom ljubavi. Tada nas na kraju Duh Sveti, koji nas je u početku preobražavao u sliku Kristovu, sada sjedinjuje s njim u potpunoj sličnosti. Sličnost nije samo u djelovanju, jer smo savršeno preoblikovani u njegovu svećeničku djelatnost, nego konačno možemo ponuditi isti dar kao i on, istu žrtvu, istu ponudu - čisto i savršeno srce." Peter je zastao na trenutak kako bi dopustio da se ono što je rekao slegne prije negoli će nastaviti. "Vidiš", rekao je, "daleko je to od toga da si na mističnom putu odvojen od Isusova čovječtva. Sad si mu bliže nego ikada ranije, jer to je put za one koji ga žele potpuno nasljedovati. To je put za sve one koji žele dijeliti ne samo Kristovo čovječtvo nego i njegovo čovječje djelovanje - u njegovu svećeničkom djelovanju. Možda ćeš odsada razmatrati Sveto pismo mnogo dublje nego nekada kad si ga razmatrao samo površno. Vidjet ćeš svjetlo tamo gdje ga ranije nije bilo ili ga je bilo malo. Dublje zagledanje i veće razumijevanje opskrbljuju putnike na mističnom putu mudročću koja je potpuno nepristupačna adolescentima. Namjerno sam upotrijebio riječ možda, jer možda će za neko vrijeme duboka tama noći sprječavati putnika da vidi bilo kakve duhovne prednosti u Svetom pismu ili bilo gdje drugdje gdje ih bude tražio. Baš zbog toga su duhovni učitelji neizmjerljivo važni jer oni putnicima otkrivaju svrhu koju oni sami za sebe ne mogu pronaći, bar ne ovako kako je ja pokušavam tebi dati. Meni je moja majka bila voditeljica. Ona je imala sreću da joj je prijatelj poput Guša pomogao onda kad joj je u njenoj tamnoj noći sve postalo preteško. Posebno joj je pomogao u njenoj ponoći kad je trpjela više nego ikada ranije. On joj je ukazao na svrhu tamo gdje je ona nije mogla naći. To je bilo onda kad je moj stariji brat James izjavio da želi postati svećenik, no ne samo to, nego cistercitski svećenik. To znači, da se više nikada neće vratiti u svoj dom kad ga jednom bude napustio. Prirodno da je moja majka bila potpuno shrvana. Bila je ponosna na to da moj brat želi postati svećenik, no zašto baš želi postati takav redovnik? Nije znala što joj je činiti i tada se, na sreću, obratila Gušu. On joj je objasnio kako se majčinstvo u potpunosti može ispuniti tek onda kad je ljubav toliko velika da dopušta svojoj djeci odabrati i slijediti vlastite životne pozive, pa ma kakvi bili. Rekao joj je kako je istu takvu žrtvu prinijela i Marija kad je svom sinu, kojemu je dala život, dopustila da ide svojim vlastitim putem i odgovori pozivu koji je primio. Moja se majka nakon tog razgovora s Gušom osjećala mnogo bolje, jer on je ipak i svećenik i redovnik i mogao ju je savjetovati i ohrabriti bolje od bilo koga drugoga. Tada se dogodilo da je doživio užasnu nesreću dok je išao na svoj posljednji ispit. Pao je niz stube podzemne željeznice, udario glavom o njih i ostao na mjestu mrtav. Bile su mu samo dvadeset i dvije godine. Ja sam još išao u školu kad su me pozvali i saopćili mi tragediju. Stigavši kući, našao sam majku potpuno neutješenu. Tek se bila saživjela sa žrtvom koja se od nje tražila dopustiti sinu da postane redovnik. Sada se najednom od nje tražila druga žrtva, mnogo veća i kompletnija, žrtva za koju je mislila da je Bog nikada neće od nje zatražiti. Još se jednom obratila Gušu za duhovnu pomoć. On joj je rekao da se od nje sada traži da postane svećenik, ono što James više nije mogao postati. Dodao je još i to da je prvi svećenik nakon Krista bila žena i majka i da je najveća žrtva koju je trebalo prinijeti bila žrtvovati vlastita sina. Cjelokupni se Marijin život okretao oko nesebičnog davanja svoga sina kojeg je rodila. Sve je uvijek bilo podređeno njemu i na kraju je morala prinijeti apsolutno sve, čak i njega. To je bila najsavršenija i najkompletnija žrtva koju jedna majka može učiniti i ona ju je učinila stojeći tamo u podnožju Križa. Moja majka nije nikada zaboravila što joj je Gus rekao. To nije odnijelo bol, ali joj je dalo smisao i učinilo je podnošljivom. Ono što joj je najviše pomoglo bilo je to što je uvidjela da je njena žrtva bila potpuno jednaka Marijinoj žrtvi, koja je žrtvovala svog vlastitog sina na Kalvariji. Uvidjela je da je stvarnost njenog svećenstva bila strahovito stvarna. Od nje se tražilo da žrtvuje ne samo svoj um i svoje srce u molitvi nego i svoju bol koja joj je probadala tijelo kako u molitvi tako i izvan nje, i da u prvom redu žrtvuje i najdragocjeniji plod svoga tijela. Ta bolna žrtva, koju je moja majka trebala prinijeti u najcrnjem trenutku svoje tamne noći, nije ju dovela u iskušenje da napusti svoje svećeništvo, nego naprotiv da ga u potpunosti zagrlj u ostatku svog života. Svako se jutro u molitvi predavala, još od djetinjstva, no iznenada je to predanje dobilo novi smisao. To je postao ključni trenutak njenog svakodnevnog života kada je u molitvi izražavala svećeničko žrtvovanje. To bi je zatim vodilo u ostatku njenog dana dok se žrtvovala za svoju djecu, za svog muža i za svakoga tko je imao potrebu za onim što mu je ona mogla dati. Nakon izvjesnog vremena njeno jutarnje predanje više nije bila dugačka molitva kao što je to bila u početku. Postala je samo kratka fraza, odnosno samo par riječi poput onih koje je Krist izgovarao u Getsemaniju ili na Kalvariji - riječi koje se mogu izgovarati i ponavljati u svakom trenutku dana da je podsjetite na njenu svećeničku žrtvu i na njezinu ulogu žene i majke. Tako je ona razumijevala i vježbala svoju molitvu srca, koja se zatim u blagoslovu prelijevala na sve što je rekla i na sve što je činila. Od svoje sam majke po prvi put naučio da se svećenička žrtva srca i uma okrenuta i otvorena Bogu u molitvi, mora živjeti i izvan molitve. To je mjesto gdje se srce i um, tijelo i cijela osoba uvijek iznova predaje Bogu u bližnjemu koji je u potrebi, upravo onako kako je to Krist činio. Naučio sam to, ne zato jer mi je to majka rekla, nego iz onoga što je ona činila dan za danom u svojoj vlastitoj obitelji i šire, za sve koji su bili u potrebi a kojima je ona mogla na neki način pomoći." Peter je ponovo napravio stanku, samo ovaj put ne za mene, nego za sebe. Sjetio se majke koju je upravo izgubio i svega što mu je ona značila. "Posljednji put kad sam s njom govorio o molitvi", nastavio je, "rekla mi je da je

jutarnje predanje, koje joj je nekada bilo jedna među mnogim molitvama, postalo jedna neprekidna molitva koja je u sebi sadržavala sve ostale molitve. Za sebe je otkrila da nije važno gdje počinješ, molitveni će te život uvijek dovesti na isto mjesto. To je ono mjesto na kojem se okrećeš i otvaraš Bogu da mu se potpuno predaš, onako kao što je to i Krist činio. Svaki smisao molitve koji te vodi do molitve potpunog predanja u savršenoj žrtvi je istinska, autentična molitva. Svaka izrečena riječ u tim najuzvišenijim trenucima molitve na zemlji nije najvažnija, mnogo veće značenje ima unutarnji stav srca i uma tako da na kraju riječi postanu suvišne. Kad taj trenutak dođe čini se kao da je na neki način svijet stao. Ti trenuci molitve bez riječi su na početku kratki, i potrebne su riječi da ih podrže dok pročišćeno srce i um ne zažele ono 'samo jedno potrebno' u kojem šutnja uzvišeno zavlada. To je cilj putovanja prema Bogu gdje se u konačnici svatko s njim sjedinjuje, bio on Židov, kršćanin, budist, hindus ili musliman. Nije važno kako im se molitva razlikuje, oni mogu rabiti bilo koju riječ koja ih na tom putu podržava, na kraju će svi biti dovedeni do tihog i šutljivog pogleda na Boga u unutarnjem stavu potpunog predanja. Kršćanski mistici rabe usporedbu s Jakovljevim ljestvama da bi opisali i objasnili što se događa u tom uzvišenom trenutku molitve. Ljestve simboliziraju stav srca ili želje da se potpuno predaš Bogu. Anđeli, koji se stalno spuštaju i uzdižu, predstavljaju Božju snagu koja silazi u čovjeka i podiže se ponovno noseći ono što mali čovjek ima ponuditi za uzvrat. Tom se molitvom konačno olakšava duboka izmjena ljubavi, omogućuje Božjoj snazi i Duhu Svetom da započne krštenje vatrom koja će kasnije dovesti do oprostjenja grijeha. To je navještenje mističnog uranjanja božanskog u čovječstvo. Kad se naša svećenička žrtva potpuno ujedini sa svećeničkom žrtvom Kristovom, nismo samo u jedinstvu s onim što on daje, nego i s onim što on za uzvrat prima. Svrha svake žrtve je sjedinjenje, zajedništvo u jedinstvu. Najprije izmirenje, a tada sjedinjenje. Zbog toga je Isus rekao da je došao zbog grešnika da ih spasi i dovede da budu jedno s njim, s njegovim ljudskim bićem i njegovim ljudskim djelovanjem. Tek tada će oni moći primiti sve što je i on primio i postati jedno s njim kao što je on jedno s Ocem, jedno srce, jedan um i jedno tijelo. Kad je Isus liječio bolesne to je bilo zato jer je suosjećao s njima. No on je jasno rekao da postoji mnogo važniji oblik zdravlja od onog kojeg simbolizira fizičko zdravlje. To je duhovno zdravlje koje se ne može vidjeti no prethodi bliskom i najavljenom sjedinjenju koje on želi postići sa svakim čovjekom i sa svakom ženom. Za svog boravka na Zemlji, Isusovo je duhovno stanje bilo ograničeno fizičkim tijelom pa je mogao biti samo na jednom mjestu, s jednom osobom ili skupinom ljudi u isto vrijeme. No kad je jednom uskrsnuo od mrtvih, više nije bio ograničen fizičkim tijelom, pa sad može dosegnuti ili dodirnuti bolesne u svakoj generaciji, svugdje u isto vrijeme, jer on to sada čini iznutra, pomoću Duha Svetoga. Sada onaj koji je sebe jednom nazvao 'Liječnikom', šalje Tješitelja', drugoga koji je usredotočen na unutarnje liječenje, liječenje nutrine svijetlosti koji će ga primiti. To je 'savršeni psihijatar', Duh Sveti. On je 'savršeni psihijatar' jer je sposoban liječiti ljude ne samo od psiholoških abnormalnosti koje ih sprečavaju da potpuno zazive ljudskim životom nego i od duhovnih abnormalnosti koje ih sprečavaju da potpuno zazive Kristovim životom. Znaš, on djeluje mnogo bolje noću kada se duhovni bolesnik, usprkos svim napastima i rastresenostima koje ga okružuju, pokušava najbolje što može obratiti, otvoriti i dopustiti mu da izvrši unutarnju preobrazbu. Kad ne bi bilo grijeha, preobrazba bi bila trenutna kao što je to bilo s Marijom. Njezina potpuna čistoća srca značila je da je u trenutku kad ju je dodirnuo Duh Sveti u njoj smjesta začeto dijete - Isus. No to nije slučaj i s nama. Mi nismo 'puni milosti', a grijeh je tako duboko, čvrsto poput stijene, ukorijenjen u nama i zato trenutno preoblikovanje nije moguće. Treba proći mnogo, mnogo godina bolnog liječenja u noći pod pažnjom 'savršenog psihijatra' da bi se uništila snaga grijeha i da bismo mogli biti i preoblikovani u Krista. Kad sam bio mladić, susreo sam jednog liječnika u Italiji koji se zvao Antonio. On je napustio veoma uspješnu akademsku karijeru da bi postao pustinjač u brdima iznad Borgo San Sepolcro. Od njega sam naučio tako mnogo o duhovnom životu, više nego od ikoga drugog koga sam sreo. Rekao mi je da nas na početku unutarnjeg čišćenja Duh Sveti udara neodoljivom silom, kako bi razbio grijeh koji je u nama duboko smješten poput nepomične stijene. On me je podsjetio što se događa kada neka velika snaga udari u nepomičan objekt. U prvi čas se ne događa ništa, nema reakcije. Tada, ako ne nađe prolaz, sraz neizdrživog udarca i nepomičnog objekta razvija toplinu. To je početak krštenja vatrom kada Duh Sveti - 'savršeni psihijatar' počinje svoje djelovanje, dok molimo pročišćuje nas sve dok ne postanemo tako čisti da možemo biti potpuno uklopljeni u čistu i savršenu svećeničku Kristovu molitvu." Peter je za trenutak napravio stanku, zagledao se u pod ispred sebe a zatim ustao. "Mislim", nastavio je "da smo stigli do točke kad moramo potražiti u psihologiji što stoji iza svih tih simbola, da točno vidimo što je to što olakšava mistični preobražaj. No najprije, popijmo šalicu kave. Znam da sam već mnogo toga rekao no još mi je ostalo mnogo toga za reći prije nego večeras odeš."

Sedmo poglavlje

U TAMNOJ NOĆI

Peter nije gubio vrijeme. Čim smo popili kavu, on je nastavio tamo gdje smo jučer stali. "A sad", rekao je, "najprije ti namjeravam objasniti zašto je potrebno čišćenje u tamnoj noći. Sveti Ivan od Križa do u tančine razrađuje sve tipične pogreške i padove početnika u njegovu prvom oduševljenju. Najsmješnija stvar je ta da je osoba u to vrijeme zaokupljena idejom kako mora postati svetac i najčešće je potpunoma slijepa za ono što svi drugi oko nje sasvim jasno vide. Shakespeare je rekao da je cijeli svijet pozornica na kojoj su muškarci i žene samo glumci i svatko igra svoju ulogu. Nitko ne želi vidjeti sebe samoga onakvim kakav jest a pri tom dopušta svima drugima da vide ono s čim se on sam ne može suočiti. Tako prolazimo kroz život kao da smo na pozornici, igramo odabranu ulogu prikazujući se privlačnim posebno onima za koje pretpostavljamo da nas inače ne bi prihvatili. Nikome se ne dopušta vidjeti što je ispod površine, što je u podrumu ispod pozornice. Vrata u podrum grubosti i grubi podzemni svijet moraju ostati čvrsto zatvorena za sva vremena. No usprkos svim našim glumatanjima, mi smo obilježeni upravo onim što cijelo vrijeme pokušavamo zaključati u dubinu svoje podsvijesti. Katkada izlazi na vidjelo ono što se naziva 'freudovski bijeg', kad se iznenada razotkrije ono što pokušavamo sakriti, ne samo od drugih nego i od sebe samih. Stvarni uzrok, koji je bio zaogrnut racionalnim ljudskim navikama, iznenada se ispod pozornice razbukta i, prije negoli smo uspjeli ponovo zatvoriti podrumska vrata, iziđe iz podsvijesti na površinu. Za trenutak ostajemo izloženi publici drugačiji nego što smo joj se samo trenutak ranije prikazivali. To se meni dogodilo prilično dramatično "kasnih šezdesetih godina. Primio sam pismo od mog brata Tonija, misionara u Južnoj Africi, u kojem me obavještava da napušta ne samo redovničko zvanje, nego i da se ženi. Moji su roditelji primili slično pismo, no u njemu nije bilo spomena o namjeravanoj ženidbi. Bili su tako uzrujani da su odlučili smjesta otputovati u Južnu Afriku da ga vide, a mene su pozvali da im se pridružim. Cijela se obitelj skupila u malom mjestu Piet Retief u Transvalu gdje je on službovao kao župnik. Moj brat nije gubio vrijeme. Odmah nam je rekao da je odlučio napustiti red i svoje svećeništvo i da se namjerava uskoro i oženiti. Prirodno, moje je roditelje već bila dovoljno uznemirila činjenica da će napustiti red, no nisu bili pripravi za ovo drugo. Dodao je još da se ženi pravom crnom Afrikankom iz plemena Zulu koju je sreo u jednoj misionarskoj postaji. Moji su roditelji bili zaprepašteni, a to su i rekli. Možeš si zamisliti što su sve rekli u tom užasnom trenutku. Iz njih je iznenada izbio rasizam s kojim se do tada nisu sreli. Atmosfera je u sobi bila naelektrizirana. Sjedio sam tamo mirno i tiho usred sve te oluje i nisam rekao niti riječ. Bio sam užasnut onim što se događalo u meni jer ono što su moji roditelji izrekli glasno, ja sam govorio u sebi. Sve se odigralo tako brzo da nisam imao vremena pritisnuti nogom podrumska vrata. Rasizam za koji nisam imao pojma da postoji u meni preplavio mi je mozak. Pokušavao sam ga brzo vratiti i zatvoriti u podrum prije negoli još nešto ne izađe iz njega. Pokušavao sam upravljati i svojim jezikom kako nitko ne bi vidio da se u meni nalazi isto ono što i u mojim roditeljima. Cijelu tu noć nisam spavao. Bio sam zaprepašten korijenima svog bića. Godinama je u mojim korijenima postojalo zlo, duhovni rak, a ja ga nisam bio svjestan. Na fakultetu sam bio predsjednik Društva protiv apartheida. Govorio sam i pisao o pogubnoj bolesti koju zovemo rasizam. Često sam sudjelovao u demonstracijama na Trafalgar Squaru ispred južnoafričke ambasade, a cijelo sam to vrijeme zapravo bio jedan od njih. No to nije bilo sve što mi nije dalo spavati te noći. Bila je to pomisao i na sve druge predrasude koje su bile tako duboko ukorijenjene u meni. Otkrio sam čovjeka mnogo goreg od onoga kojeg sam mislio da poznajem i koji mi je iznenada postao stranac. Shvatio sam tada, i znao sam to sigurno, da sam oduvijek imao predrasude o crncima. Znao sam da se to i vidjelo u grubom načinu kojim sam demonstrirao za njih i u pokroviteljskom stavu koji sam imao prema njima. A ipak, ja to nisam vidio, nisam ni sanjao da je to moguće, čak bih i bijesno reagirao na svakoga koji bi mi to dao naslutiti. Koliko li još drugih predrasuda čuči duboko u meni? To je bilo pitanje koje sam si postavljao dok sam se te noći prevrtao u krevetu i preispitivao svoj put. Koliko li lažnih svojstava ima čovjek kojeg sam mislio da poznajem, a zapravo duboko u meni prikriven čuči onaj drugi, kojeg je sveti Pavao nazvao 'stari čovjek'. Razmišljao sam o golemom ponosu koji me je sprečavao da vidim istinu. Nisam samo zavaravao druge, zavaravao sam i sebe. Zavaravao sam sebe o svojim stvarnim kvalitetama i čak sam imao drskosti misliti o sebi da sam 'svet u svojim djelima' pretvarajući se da sam vjernik, a sve je to vjerojatno rođeno u nekakvoj oholosti ili predrasudi o kojima nisam imao pojma. To je bila noć istine u mom životu. Vidio sam kao nikad ranije da je čovjek, koji je igrao ulogu budućeg sveca na svojoj maloj pozornici i za svoju odabranu publiku, u stvari lopov, varalica i lupež. Bio je vođen dubokom ohološću i predrasudama 'starog čovjeka' -bio je njegovo djelo premda to nije znao. No mislim da je najstrašnija bila spoznaja, misao koju sam sada vidio mnogo jasnije nego ikada ranije - ja sam ne mogu ništa napraviti niti to promijeniti. Bio sam bespomoćan. Znao sam da sam ja - veliki moralni križar - u stvari bio rasist i nisam mogao ništa učiniti da to promijenim. Sjećam se jednog terapeuta koji nam je predavao psihologiju na seminaru za nastavnike i koji nam je

objašnjavao kako će bolesnik ozdraviti kad mu se jednom iz podsvijesti izvuku i otkriju nepoželjne osobine te mu se prikažu u svjesnom umu. U to sam vrijeme mislio kako nema pravo, no sad sam znao da nema pravo. Bio sam rasist premda to nisam znao, a činjenica da sada znam što ranije nisam znao, nije me mogla izliječiti. Sjećam se svog lutanja ulicama Johannesburga i kako sam promatrao crkinje pokušavajući zamisliti koju će od njih moj brat oženiti. Jednostavno to nisam mogao prihvatiti, a nisam mogao ništa ni učiniti da se oslobodim rasizma koji me zgrabio svom svojom snagom. Kako se mogu izliječiti? Dogodilo mi se to mnogo kasnije kad sam ih nakon vjenčanja posjetio u Engleskoj u njihovu domu u Liverpoolu. Ta mi je prva posjeta bila veoma teška i da sam je bilo kako mogao izbjeći, učinio bih to. Kasnije su mi posjete bivale sve lakše i lakše, dok konačno nisu prešle iz dužnosti u zadovoljstvo. Postupno sam upoznao bratovu ženu Protasiju, postala mi je draga, na kraju sam je zavolio i osjetio da i ona mene voli. Upravo je njena ljubav bila ta koja me je izliježila, učinila je ono što nije mogla učiniti nikakva zemaljska sila, jer ljubav i nije zemaljska sila. Na samom početku njena je ljubav prema mom bratu učinila da u sebi otkrijem taj užasni rasizam za koji nisam ni znao da postoji, da bi me na kraju ta ista ljubav dohvatila i izliježila. Njena mi je ljubav najprije otkrila strašnu istinu koja me je bila zgrozila, a zatim mi je dala snagu da je prevladam. U svemu tome je najčudnije to da kad ljubav promijeni odnos prema jednom članu neke skupine naroda ili rase prema kojima si imao predrasude, mijenja se i odnos prema svakom članu te skupine. To ne znači kako sada misliš da su oni svi divni, nego ih od sada vrednuješ prema onom kakvi su, a ne prema svojim predrasudama. Prije nekoliko godina sam bio u Africi i održavao seminare različitim skupinama ljudi u Ugandi, Keniji i Kamerunu. Osjećao sam se zaista kao kod kuće. Mnogi su zapazili lakoću kojom sam se ophodio sa svima bez i najmanjeg traga pokroviteljskog stava kojim sam se ranije ophodio prema crncima. Mogu zahvaliti bratovoj ženi Protasiji za to. Eto to može ljubav učiniti. Ne želim reći da me je njena ljubav potpuno promijenila, to ne. Još sam uvijek bio ispunjen stotinu i jednom rasnom i ostalim predrasudama, za koje sam znao da ću se morati s njima suočiti na jedan ili na drugi način ako želim postati osoba otvorena i Kristu slična. No, od Protasije sam naučio da ljubav, i jedino ljubav, može promijeniti slijepog i predrasudama punog licemjera poput mene u osobu kakva sam želio biti. Shvatio sam da nije dovoljna samo ljubav nego je potrebno i iskustvo da si voljen, jer se tek tada osoba može osloboditi svih predrasuda koje inače tako racionalno ljudsko biće čine netrpeljivim prema drugima. Međutim, također sam shvatio da ne treba čekati šansu izvana koja će te očistiti od bezbrojnih predrasuda za koje sam sada znao da su me iznutra zaposjele. Znao sam da postoji 'savršeni psihijatar' koji je poslan duhovnim bolesnicima na prvi dan Duhova i on to može učiniti. On mi može pokazati pravu istinu o meni samom i dati mi ljubav s kojom ću to prevladati i izdignuti se iznad toga. Kad sam to shvatio, završio sam sa svim svojim poučavanjima i povukao se na Vanjske Hebride, najprije na mali otočić Vatersay a nešto kasnije na Calvay. Želio sam pronaći mjesto gdje ću se moći temeljito otvoriti Onom jedinom koji me može izliječiti iznutra. U toj osamljenosti, koju sam dobrovoljno izabrao, kršten sam vatrom u tamnoj noći, i tu mi je 'savršeni psihijatar' pokazao istinu, cijelu istinu i ništa nego istinu. Tada i tamo sam morao pogledati u oči svim svojim predrasudama ali i svoj svojoj oholosti i izopačenoj ljubavi koje je bila u meni. Morao sam uvidjeti nepodnošljivu sebičnost koja je upravljala mojim životom do tada, a to bi se nastavilo da nije nešto, ili bolje reći netko, učinio nešto za mene. Jasno sam vidio da je, premda sam već bio o sebi stvorio sliku 'novog čovjeka', egoistični 'stari čovjek' još uvijek u meni imao takvu snagu da me je mogao potpuno razoriti samo kad bi mu to bilo dozvoljeno. Njegova je ljubav bila izvrnuta i izopačena. On je volio svakoga i sve, uključujući i Boga, no zbog onoga što je mogao od njih izvući. Čak i poticaji koje Bog daje kad se dvoje u ljubavi jedno drugome predaju kako bi ostvarili dom, imali svoju vlastitu djecu i uredili svoj život i život obitelj na dobrobit sviju, mogli bi se svesti na požudu i izvlačenje snage od onog drugog. Ako egoist ne bi dobio ono što je želio, postajao bi ljut na sve koji su mu stajali na putu, s ljubomorom i zavišću bi gledao na one koji su imali ono što bi trebalo njemu pripadati. Sve sam to vidio dok je 'savršeni psihijatar' radio na meni kako bi 'novi čovjek' mogao zavladatai tamo gdje je do sada vladao 'stari čovjek'." "To što govoriš je zastrašujuće", rekao sam, "u najmanju ruku ja sam se prepao. Mislim da je ono što ti zoveš 'freudovski bijeg' Božji dar i vodi prema većem broju darova, no sada se pitam želim li ih ja uopće? Ako je sve što si rekao istina, a ja ti vjerujem da jest, moje je sljepilo daleko veće od tvoga. Sljepiji sam negoli si ti ikada bio i daleko mi je potrebniji 'savršeni psihijatar' negoli je bio tebi. No, reci, kako ti je to on pokazao istinu? Je li ti govorio, jesi li imao vizije ili si primio nekakvo prosvjetljenje u molitvi?" "O, ne! On ne čini takve stvari" odgovorio je Peter," on čini samo jednu stvar. Nastavlja činiti ono što je činio cijelo vrijeme. Nastavlja te voljeti. Čišćenje nastupa samo onda kad ti odgovaraš na njegovu ljubav. Da bi to počelo, kao što si već i sam otkrio, teško nam je okrenuti se prema njemu, otvoriti svoje srce i dopustiti mu da uđe, jer naše je srce prepuno svakakvih rastresenosti i napasti. One su samo blijeda slika snažnih i izopačenih želja i poriva koji su zatvoreni ispod pozornice u podsvijesti. Dok se trudiš da ih sve staviš pod oblak zaborava i činiš sve što je u tvojoj moći da usmjeravaš pažnju svoga srca kroz 'oblak neznanja' na Onoga jedinoga koji je tamo sakriven, nastaje sićušna promjena. Ta je sićušna promjena prvi znak da je 'savršeni psihijatar' započeo svoj posao. Nema ništa

uzbudljivo u tome, u stvari ti gotovo ništa ne osjećaš. Slično je i s tim novim oblikom molitve. Moliš bez osjećaja i ne primjećuješ nikakvu promjenu ali se bez nje osjećaš okljašten. Tek povremeno ponešto primjećuješ. Primaš neznatnu i jedva zamjetljivu jakost koja ti je neophodna da održiš kakvu takvu ravnotežu kršćanskog života, onome čemu težiš. Jednom kad to budeš najmanje očekivao, naći ćeš se uvučen u neku vrstu sabiranja koje neće od tebe odagnati rastresenosti koja te tako smetaju, ali si nastavljao usprkos njima. Ovo će ti novo iskustvo dolaziti i odlaziti, a ti ni na koji način nećeš moći na to utjecati. Iskustvo će se produbljivati i proširivati i sve će te više zaokupljati. To sveta Terezija Avilska naziva 'molitva sabranosti', kao što sam ti ranije objasnio. Kroz cijelo to vrijeme iskustvo će postajati sve jače i jače, podizat će te na viši stupanj mistične svijesti u 'molitvu smirenosti' ili čak u 'molitvu sjedinjenja', kada će zaokupljajuća snaga postati toliko jaka da više neće biti ni napasti ni rastresenosti. Kako će te Božja ljubav sve više zaokupljati a njezin Duh obavijati, bivati ćeš, kao što to uvijek biva, podignut izvan sebe i izvan pozornice na kojoj si se ranije tako često predstavljao. Više nećeš biti sposoban držati nogu na podrumskim vratima čvrsto ih držeći zatvorenima, ona će se odškrinuti i propustiti van sve što je bilo zatvoreno. Postupno će nesvjesna napuhanost i suviše zaposlenosti pronaći svoj put i izići na pozornicu. Kad se ova privremena zaokupljenost tvojih želja prekine, vratit ćeš se na početak - k svijesti, kao što to uvijek biva, a tad ćeš vidjeti mnogo istine o sebi koju si uvijek pokušavao sakriti i od sebe i od drugih. Ustraješ li u molitvi, pa ma što se zbilo, slabašna privlačna snaga Božje ljubavi postajat će sve jača i jača, sve će snažnije izvlačiti podlost i blato iz tvog podsvjesnog uma i istovremeno će sve više privlačiti tvoj svjesni um. Nakon velikih padova dolaze velike visine, nakon tame svjetlo. Nakon iskustva nečije zloće dolazi iskustvo Božje dobrote. Sad se 'stari čovjek' vidi onakvim kakav jeste. On se dosad prikazivao 'novim čovjekom', no sad je otkriven kao odmetnik. To se tradicionalno nazivalo istočnim grijehom, grijehom drugih koji se po naravi prenosio s generacije na generaciju. No nije samo 'grieh otaca' genetski utjecao na osobu, nego i grešnost roditelja, braće i sestara, prijatelja i rođaka kao i svih ostalih koji su riječju i djelom utjecali na rast osobe bilo na bolje ili na gore. K tomu na tuđe grijehe trebaš dodati i osobni grijeh. Svi ti snažni utjecaji nastoje odvratiti ljubav koju bi trebao upraviti prema Bogu i bližnjemu u potrebi, umjesto unutra prema sebi, jer će te to mučiti tako dugo dok ljubiš samo sebe. 'Stari čovjek', egoist kakav jest, buja na ljubavi prema samome sebi, želi da se svijet vrte oko njega, želi uzeti sve što poželi i to smjesta, i ljuti se kad je izigran. Tako djeluje napuhani egoist, koji sve sakriva od drugih kao i od sebe samoga, sve zatvara duboko ispod pozornice u podsvijest. Nekoć se smatralo da osoba može ozdraviti od nenormalnog ljudskog ponašanja koje joj priječi rast tako da joj se posvijeste skriveni uzroci takvog ponašanja. To je bila neka napola prožvakana ideja, kako je to mislio moj profesor psihologije na studiju. Teorija se sastojala u tome da će osoba psihički ozdraviti kad se uzrok njenog bolesnog ponašanja privede iz podsvijesti u svjesni um i tako joj se omogući da to sama shvati. Na nesreću to nije točno, to je samo suvremeno predstavljanje stare Sokratove iluzije da je znanje dovoljno. Samo znanje nije dovoljno, potrebno je nešto mnogo više. Nije dovoljno samo vidjeti istinu, vidjeti ono što čovjeka sprečava u rastu, nego je istovremeno potrebno iskusiti ljubav koja omogućuje nastavak rasta. To je bilo vrijeme prije nego li se jasno uočilo da psihijatrijska sposobnost otkrivanja skrivenih uzroka mora biti nadopunjena Ljubaznošću i suosjećajem, što je glavni čimbenik koji doprinosi ozdravljenju pacijenta. To sam naučio na sebi, od ljubavi koju sam primio od Protasije, žene mojega brata. Dobrim i uspješnim psihijatrom smatra se onaj koji ima sposobnost otkrivati istinu i istovremenog pružiti iskrenu, ozdravljajuću ljubav. 'Savršeni psihijatar' je, međutim, sposoban otkriti cjelokupnu istinu i pružiti puninu ljubavi koja će osloboditi osobu ne samo od psiholoških smetnji koje je sprečavaju da postane normalna ljudska osoba, nego istovremeno i od duhovnih smetnji koje je sprečavaju da postane savršena ljudska osoba. Moja se majka susrela s ozdravljujućom snagom 'savršenog psihijatra' preko ljubavi svog muža i preko ljubavi svoje djece. U početku joj je njezina ljubav prema njima omogućila da zaboravi na sebe pokušavajući živjeti samo za njih. Postupno je, ili upravo zato jer je bila zaokupljena drugdje, izgubila nadzor nad vlastitim podrumskim vratima koja su se odškrinula i ono što je bilo skriveno ispod pozornice počelo je izlaziti na površinu. Tada je počela uviđati sve ono što ranije nije. Suočila se s grijehom i sebičnošću koji su je sprečavali da ljubi muža i djecu u potpunosti kako je to željela. Morala se suočiti i sa strahom .da bi se njenoj djeci moglo dogoditi da baštine isto što je i ona po naravi baštinila, a nije vidjela načina kako bi to mogla spriječiti. Ljubav koja ju je privlačila mužu i djeci počela je izvlačiti iz nje sve moguće zapreke što su se postavile pred sjedinjenjem za kojim je čeznula iznad svega. Poput mnogih drugih ljudi u braku i ona je ušla u tamnu noć a da to nije znala, ušla je želeći se očistiti od svega što ju je sprečavalo da postane savršena žena i majka. Otac mi je rekao da je slučajno rastava braka u to vrijeme bila tako lagana kao danas, on nije siguran bili on ili moja majka odoljeli napasti da sve prekinu u času kad je njihova ljubav bila kušana do krajnosti u najtamnijoj noći. No upravo zbog toga što su nastavili ići naprijed kako najbolje znaju i umiju i što su nastojali i dalje davati ljubav od koje je njihova zajednička ljubav ovisila, završili su daleko sigurniji u ljubav onog drugoga negoli su to bili na početku. Ovo samoiscjeliteljsko pročišćavanje koje su oni iskusili u svojoj tamnoj noći mora svatko iskusiti u svojoj tamnoj noći. Upravo tu 'savršeni psihijatar'

radi na uništenju 'starog čovjeka'. Tu on čisti želje i strasti koje su izopačene i naopake. Tu on u dubinama otvara rane, a vrelina čišćenja izvlači sve nečistoće iz gnojne rane. Tako djeluje 'savršeni psihijatar' u tamnoj noći da bi mistika priveo k svjetlu, ubijajući konačno 'starog čovjeka' i dovodeći na njegovo mjesto 'novog čovjeka'. To je prava mistična smrt, u neku je ruku veoma slična fizičkoj. Da li si ikada čitao nešto od Elizabeth Kübler Ross?" "Ne, nisam", odgovorio sam. "Ona je liječnica", rekao je Peter, "koja je studirala različita stanja osoba koje prolaze kroz smrtnu agoniju. Slučajno sam je pročitao i bio sam zapanjen kako se njezin opis podudara sa stanjima kojim prolazi osoba u mističnoj smrti." "Koja su to stanja?" zapitao sam. "Ona je spomenula pet stupnjeva", odgovorio je Peter. "Prvi je poricanje, pa ljutnja, zatim kompromis koji nužno vodi u depresiju i konačno prihvaćanje. Na početku svoje mistične smrti, osoba čije je iskustvo Boga izgledalo tako živo i živahno ne može, ili ne želi, prihvatiti da se našla na nekoj vrsti mističnog putovanja, pa pokušava uvjeriti i sebe i svog duhovnog vođu da je dijagnoza neispravna. Osobe koje usprkos tome ustraju, počinju uviđati da stvari postaju sve gore, kao što sam ti već rekao. Javlja se ljutnja pa se, poput tolikih ljudi koji pate od ljutnje, počinju s njom boriti i usmjeravaju je na one s kojima žive ili rade. Mogu postati vrlo neugodne. Istina, mogu se obratiti Bogu, tako-zvanoj Božjoj ljubavi, no ona ih je odvela u nered u kojem se nalaze i izgleda da ne mari za njih, pa se čini da ne postoji ništa što bi ih moglo izvući. Na kraju u tamnom času mogu čak početi proklinjati i huliti Boga. Doktorica Kübler Ross opisuje kako u fizičkoj smrti osoba pokušava postići kompromis s Bogom moleći ga da joj ukloni bolest a za uzvrat obećava da će živjeti dobro i pošteno što ranije nije bio slučaj, obećava sve onome koji je jedini u stanju učiniti ono što medicinska znanost ne može. To stanje je jedino koje nije slično mističnom umiranju, jer u mističnom umiranju osoba ima u svakom trenutku mogućnost odustajanja, prekidanja s molitvenim životom koji omogućuje 'savršenom psihijatru' da nastavi pročišćavanje koje uzrokuje tu duhovnu i psihološku bol. Kad im se učini da ih ljutnja nije nikamo dovela nastupa depresija. Osobe se suočavaju sa sve većom tamom koja prodire iz dubina. Izgleda im da ne mogu ništa učiniti pa postaju sve pasivnije i pasivnije. Kad su arškog župnika zapitali što mu se čini da je najteže na duhovnom putu, on je odgovorio 'depresija'. Nijedan grešnik ne može postati svecem a da nije prošao kroz depresiju, depresiju daleko dublju od one s kakvom smo se dosad suočavali, jer malo se tko od nas ikada susreo sa svojim stvarnim ja. Premda je glavninu posla napravio Duh Sveti, ima nešto što možemo učiniti da mu pomognemo. Kad uvidimo koliki smo grešnici, kad uvidimo grijeh koji smo počinili i potisnuta krivnju koja je sad izvučena na svjetlo dana, vrijeme je za veliku ispovijed. Pustinjasi su oči uvijek naučavali da svatko treba pronaći dovoljno svetu osobu kojoj će otvoriti svoje srce. Kasnije se uvriježilo da se otvorimo svećeniku u sakramentu ispovijedi da bismo primili odrješenje i psihički mir duše, što sakrament ispovijedi donosi. Međutim, nije dovoljno uvidjeti samo vlastite počinjene grijeha s kojim se treba suočiti, nego su tu također i grijesi drugih koji su unakazili čovjeka tjelesno ili duhovno još od djetinjstva. Može biti od koristi potražiti i pomoć iskusnog stručnjaka radi zacjeljenja ožiljaka iz prošlosti koji mogu ometati put u sadašnjosti. Ako se tama depresije odulji, a prati je i klonulost, prikladno je potražiti liječnika. Suvremeni antidepressivi mogu uvelike pomoći ne samo da se ublaže najgori psihološki efekti depresije nego i da se obnove određeni kemijski izvori u mozgu koji se uvijek u depresiji iscrpe. Depresija ima, kako psihološki tako i fizički efekt na bolesnika". Peter je uzeo svoj rubac i obrisao čelo, a ja sam se okrenuo plinskoj peći da smanjim grijanje. Postalo je prilično vruće u sobi i zrak je bio težak. "Žao mi je ako zvučim kao kobni prorok", rekao je Peter, "ali govorim ti istinu, ne da te udaljim, nego da te podržim i unaprijed pripremam na sve što će ti se najvjerojatnije dogoditi ako odlučiš nastaviti putovanje. Premda ti terapeuti, liječnici i mnogi drugi savjetnici mogu pomoći na tom putu, od ogromne je važnosti da imaš dobrog duhovnog vođu, ako je ikako moguće. Njihova je uloga da sve nadgledaju, jer bi se u najcrnijim trenucima depresije mogla iz vida izgubiti bitna duhovna narav puta. Osobu treba neprestano podsjećati na ono što se događa, jer njena vjera u Božju ljubav će izgledati kao da je povremeno isparila. Kad osoba kroz dulje vrijeme ne osjeća Božju ljubav počinje se pitati: "Gdje je Bog?", zatim slijedi "Nema Boga", i na kraju 'Ako nema Boga, nema ni nade', I tako se one poznate napasti protiv temeljnih vrlina duhovnog života, protiv teoloških vrlina, protiv vjere, nade i ljubavi ponovo javljaju u tim najtamnijim trenucima. Gdje nema ljubavi, nema ni nade, i tako kad se vjera neke osobe stavlja na posljednji ispit, osoba može doći u napast i da si oduzme život, jer što je cilj života ako ne ljubav? Sjeti se svete Terezije iz Lisieuxa koja je u svojim najtamnijim trenucima opominjala sestre da joj ne ostavljaju opasne lijekove kraj kreveta. To su ponoćni sati tamne noći kad osoba kuša istinu koju misli da je poznavala, ali ju je poznavala samo intelektualno. Želja za Bogom je Božji dar, a ono što on daje može i uzeti. Zato sam ti još na početku rekao da je želja za Bogom prvi znak da je osoba na pravom putu, čak ako joj se i ona povremeno uzima. Upravo stoga su vjera, nada i ljubav tri bogoslovne kreposti. One su Božji dar. Što on daje, on može i uzeti, ili u najmanju ruku to nama tako izgleda, pa se tako osoba postupno uči da ne prihvaća sigurnim ono što joj je dosad izgledalo tako sigurno. Rekavši sve to, moram još nadodati da se u tamnoj noći nauči i velika mudrost, premda se čini da nisi naučio ništa. U podsvijesti je spremjeno i mnogo dobra, jednako kao i zla, i oboje izlazi na površinu. Duhovni putnici to rijetko mogu uočiti kod sebe, jer su previše zaokupljeni grešnošću

s kojom se moraju obračunavati. No drugi u njima primjećuju mudrost koju oni sami ne vide, mudrost koju su naučili za vrijeme svog tamnog mističnog čišćenja. Iz njih sad drugi crpe savjete i pomoć, a oni to daju brižljivo i s puno suosjećanja. Međutim, ono što oni sami mogu vidjeti, samo je njihova krajnja bespomoćnost, njihova grešnost i njihova slabost. Za dugo vremena mislit će da uopće ne mogu moliti. Izgledat će im kao da u njima ne postoji nikakva duhovnost. Sve što tada mogu činiti je strpljivo čekati u podnožju križa. Premda u to vrijeme to ne shvaćaju, upravo tamo njihov molitveni život dosiže najveće visine s ove strane mističnog vjenčanja. Sve što se može raditi u tim najtamnijim trenucima jest zazivati 'u pomoć'. To je vapaj iz srca koji dopire do neba, jer to je najsnažnija molitva koja je ikad moljena. Autor 'Oblaka neznanja' kaže da je ta molitva poput vapaja čovjeka koji se utapa. Kad čovjek po treći put izroni iz vode koja prijeti da ga uguši, on ne gubi niti jedan dah ni na šta drugo osim na svoju najdublju potrebu i vapi 'u pomoć'. U tom je trenutku utopljenik cjelovitiji nego ikada ranije, i tijelo i duša, i srce i um, sve je ujedinjeno u istom vapaju. Isto je i s osobom na mističnom putu u satu najveće potrebe, nakon što je čekala i čekala u podnožju križa gdje se naučila strpljivosti na težak način i gdje je naučila i istinsku poniznost. Kad tada zavapi za pomoć, moli najjačom molitvom kojom je ikada molila. To je trenutak kad joj iskreni vapaj omogućava da se uzdigne s podnožja križa i ujedini u svećeničkoj molitvi s onim koji visi na križu. Sada joj je omogućeno da uđe u svećeničku molitvu koju je Krist molio cijeloga života i koja je svoj najsavršeniji izričaj doživjela na kraju njegova života. U molitvi koju je molio 'in extremis' kad je bio okružen strašnim patnjama i užasnim napastima. Bila je to molitva u kojoj se konačno predao svom Ocu svim svojim srcem, svim svojim umom i svim svojim bićem. Mistik je, u trenutku kad je njegova svećenička žrtva bila potpuna, konačno ustoličio 'novog čovjeka'. Sada više ne moli za pomoć kao što je dosad molio u skladu s Kristom, nego u potpunom jedinstvu s njim moli: 'Oče, u tvoje ruke predajem duh svoj'. To je molitva potpunog predanja, konačni stupanj - mistična smrt. Sad kad je osoba iskušala svoju vlastitu ljudsku slabost kao nikada dosada, mistik je ušao u trenutak u kojem je i Krist kušao svoju ljudsku slabost. Ušao je u ono što su grčki oči nazivali 'kenozis' - samoispražnjenje, tako da se mogao potpuno otvoriti u njemu, sa njim, i po njemu onom što se naziva 'pleroma' - punina Očeva života, konačni i potpuni dar Duha Svetoga. To je dar koji dovodi do definitivne 'theosis' - pobožanstvenje, Kristova čovječjeg bića i ljudskog djelovanja. Na isti način taj isti dar koji ostvaruje pobožanstvenje, ostvaruje i preobrazbu 'starog čovjeka' u 'novog' u mističnom braku. Ova konačna preobrazba je trenutna. U trenutku krštenja vatrom, koje se dovršava u tamnoj noći, opraštaju se svi grijesi i uništava im se korijenje u izvorištu. To je trenutak kad mistik može primiti dar Duha Svetoga. Od tada osoba može uživati u miru koji nadmašuje svako razumijevanje jer je ustoličen 'novi čovjek' koji se podigao iz groba na prvi dan Uskrsa. Peter je pogledao na svoj sat. "Upravo na vrijeme", rekao je. Ja sam pogledao na sat iznad kamina. Bilo je točno jedan sat. Obojica smo ustali. "Nadam se da mi nećeš zamjeriti", rekao sam, "ali nisam pripremio ništa za jelo. Bespomoćan sam u kuhinji i naumio sam te pozvati nekamo van na ručak." "Meni to odgovara", odgovorio je Peter, "znam jedno dobro mjesto." Na putu donde zapitao sam Petera kako su tekle stvari nakon ženidbe njegova brata Tonija s Protasijom. "Oni se izvanredno slažu", odgovorio je, "što si mogao i sam zamijetiti. Sreo si Protasiju nakon sprovoda, zar ne? I njihovo dvoje djece?" "Da, jesam", odgovorio sam, "djelovali su kao dobra obitelj." "Vjeruj mi, oni to i jesu", odgovorio je Peter, "premda sam bio jedan od onih koji su se protivili njihovu vjenčanju, kao i moj brat David. No, obojica smo bili u krivu. Danas znam da je Toni donio ispravnu odluku. Zahvaljujući Protasijinoj ljubavi on je danas promijenjen čovjek, a već sam ti pričao kako je njena ljubav djelovala i na mene." Parkirali smo auto ispred gostionice Ye Olde Cock za koju je Peter bio siguran da ima izvrsna jela. Bio je u pravu, meni je to zaista i trebalo - jer bilo je to jedno dugačko i tvrdo jutro, no ne bih ga dao ni za što na svijetu.

Osmo poglavlje

U OSVIT ZORE

Peter nije nastavio svoje izlaganje za vrijeme ručka. Umjesto toga pričao mi je o povijesti Didsburyja, mjestu gdje je rođen. Očigledno je mjesto na kojem smo jeli bilo puno tajni i intrigirajućih priča još iz jakobinske revolucije 1745 godine. U to je vrijeme mladi prijestolonasljednik Bonny Prince Charlie prešao rijeku Mersey blizu Didsburyja odlazeći na jug i zatim ponovno na povratku kad se nada da će pobijediti hanoverijance nije ostvarila. Slijedilo je otrježnjenje, a potom lov na vještice, potraga za špijunima i simpatizerima koji su podržavali tu Veliku smjelost' i koja je svoj neslavni završetak doživjela kod Derbyja. Mnogi među 'smjelima', kojima je u te dane gostionica zvana 'Zvono' bila tajno mjesto sastajanja, pogubljeni su u okolini mjesta. Peter mi je pričao da je njegov interes za jakobinsku revoluciju oživio kad je boravio i poučavao na otoku Eriskay, gdje je živio u jednoj seoskoj kući koja je gledala upravo na plažu na koju je pristao Bonny Prince prije plovidbe 'preko mora do Skye'. Kavu smo odlučili popiti kad se vratimo kući, u kuhinji, umjesto u gostionici.

Želio sam jednu vrlo jaku. Želio sam biti potpuno budan za ono što će se događati na tom našem posljednjem sastanku prije mog odlaska. "Ono što si rekao o psihologiji čišćenja za mene je fascinantno", započeo sam, "no istovremeno me i plaši. Nisam imao ni pojma kako to može biti duboko i bolno. Nije čudo da tako mnogo ljudi prekine posve s molitvom kad osjete teškoće koje ih na tom putu očekuju. Čini mi se da bih i ja najradije prekinuo." "Shvaćam tvoju reakciju", odgovorio je Peter, "no nisam te mogao ohrabriti tako da ti sakrijem istinu, jer ako ti prešutim ono što će se od tebe tražiti, možda ćeš odustati kasnije kao i mnogi drugi koji nisu bili pripremljeni na to bolno čišćenje. Ako neku osobu pripremaš za putovanje na Sjeverni pol i pričaš joj samo o ljepotama krajolika, veličanstvenosti ledenjaka i očaravajućem životu u divljini, ostavit ćeš je potpuno nepripravnu za grubu stvarnost koja je pred njom i njezin ćeš pothvat izložiti neuspjehu. Njoj se mora reći potpuna istina, za njezino dobro. Mora joj se reći da temperatura može pasti i do šezdeset stupnjeva ispod ništice, da od ozeblina može izgubiti svoje udove, mora znati da glečeri mogu izazvati trenutnu smrt i da sjeverni medvjedi napadaju iznenada. Ipak, i tu je potrebna razboritost. Katkad je bolje postupno obrazlagati težinu puta koji se ima proći, onako kako ga donosi samo putovanje, jer prvi stadiji pomažu putniku da očvrsne za zadatke koji su pred njim. No ono što se može unaprijed pripremiti vježbom, ne može se savladati bez vježbe. Upravo zbog toga obično ljudima govorim postupno o patnji koja spada u krštenje vatrom u skladu s mjerom u kojoj su je i sami imali prilike iskusiti. U tvom sam slučaju napravio iznimku, jer ti si svećenik kojemu će drugi dolaziti po pomoć i savjet, pa osjećam da ti moram reći cijelu istinu, koliko god mi je to moguće. A sad, imaš li još nešto o čemu bi želio razgovarati prije negoli nastavim?" "Zapravo, da", odgovorio sam, "ima još nekoliko stvari o kojima te želim pitati ako ti ne smeta. Vidiš, kad god sam se želio uhvatiti u koštac s nekim poput svetog Ivana od Križa, uvijek sam odustajao kad bi se počelo pričati o viđenjima, porukama i ostalim neobičnim fenomenima koji su potpuno izvan mojih iskustava." "Da", odgovorio je Peter, "razumijem što te je smetalo. Međutim, vrijeme nam je kratko a ti si naćeo veoma opširnu temu, i zato ću ja biti veoma sažet. Kad zaista počne krštenje vatrom, vidjet ćeš da nikada ranije nisi nešto tako teško radio. Što više zla, koje si ti učinio drugima i koje su drugi tebi učinili, bude Duh Sveti izvlaćio iz tebe, postajat ćeš sve depresivniji jer će ti biti sve teže okrenuti se od onoga s čim se ne želiš suočiti i okrenuti se k Onome s kim se želiš suočiti. Biti ćeš uvučen u neku vrstu igre 'navlačenja konopa' koja će iscrpsti svu tvoju snagu. Tomu dodaj besane noći koje uvijek prate depresiju pogotovo kad se ona produbljuje, i vrlo lako ćeš se naći iznuren do skrajnosti. No, depresija je uvijek depresija bez obzira što joj je uzrok i pojave koje su uobičajene kod svake depresije, uobičajene su i kod duhovne depresije. Drugim riječima, osoba može doživljavati halucinacije koje izgledaju kao stvarnost. Može vidjeti i čuti stvari u svojoj mašti i u svom umu pa izgleda kao da sve dolazi izravno od Boga, od nekih svetaca ili nekih drugih duhovnih izvora. U stvari, to nema ništa zajedničko s mističnim putem, niti to dolazi od Boga nego iz duboke depresije koja se razvija u osobi. Ukoliko je to ikakav znak, onda je to samo znak da osoba treba ne samo duhovnu, nego i medicinsku pomoć. Često se događa da početnicima koji su istinski na mističnom putu ponos ne dozvoljava pričati o tome jer žele ostaviti dobar dojam na svog duhovnog učitelja. Oni tada počinju neodgovorno suzbijati depresiju, suzdržavaju se čak do fizičkog mrtvljenja. Sve će to samo pogoršavati njihovo stanje a tjelesne fenomene će krivo tumačiti misleći da su duhovni. Mnogo godina prije rođenja Freudove psihoterapije sveti je Ivan od Križa o tome pisao, premda se u ono doba nije mogao izraziti jezikom koji bi bio lako razumljiv današnjem suvremenom čitaocu. No njegove su prosudbe bile ispravne i njegovi su duhovni naputci danas jednako dobri kao i onda. Premda nije potpuno razumio uzroke neobičnih viđenja i čudnih govora koje bi neki ljudi proživljavali u noći, bio je jasan kad je rekao da to nema ništa zajedničko s mističnim putem i da se tomu ne može pridati nikakvo duhovno značenje." "Hvala", rekao sam, "čini mi se da razumijem". "I posljednje, prije negoli krenem dalje", nastavio je Peter, "moraš znati da svaki veliki psihički stres može uzrokovati napetosti, a napetosti uzrokuju psihosomatske posljedice. Zato se osobi koja je iskusila sve traume i napetosti duhovne igre 'potezanja konopa', a što se mora iskušati u tamnoj noći, mogu pojaviti i tjelesni simptomi. Neki ljudi dobiju glavobolje, bolove u leđima, bolove u ramenima i slično, a neki, poput mene, zubobolju. Kad god bih se našao pod pritiskom počeli bi me boljeti zubi i desni sve dok se na kraju ne bi razvila upala. Mislim da sam većinu svoje tamne noći proveo u zubarskoj čekaonici! Ove fizičke smetnje i bolovi uzrokovani su napetostima i vode u depresiju, ali se mogu razviti i sve vrste drugih slabosti, upala i neobjašnjivih bolesti, posebno kad je osoba iscrpljena i malaksala". "Slijedim logiku tvog obrazloženja", rekao sam, "ali zar to zaista mora biti tako tvrdo i tako bolno za osobu koja jednostavno želi ljubiti Boga?" "Bojim se da mora", odgovorio je Peter, "jer, vidiš, ljubav se ne želi samo radovati u onome koga ljubi, ona želi prodrijeti u njega i biti stalno ujedinjena s njim. No, egoističan čovjek, grešno ljudsko biće ne može se sjediniti s Bogom tako dugo dok se sve što ih razdvaja ne uništi. Rad 'savršenog psihijatra' se sastoji u uništavanju grijeha i njegovih učinaka, jer se samo tako može na kraju ostvariti sjedinjenje za kojim osoba čezne od početka svog duhovnog putovanja. Osoba koja je nepripravna na tjelesne i psihičke posljedice koje pročišćavanje može uzrokovati na tijelu i u umu, nepovratno će se okrenuti i pobjeći. Nastavak putovanja može joj omogućiti jedino Duh Sveti jer je to njegov posao, on jača i tješi vjernika

u najtamnijim trenucima, kao što je i samog Krista utješio u njegovim najtamnijim trenucima, u pustinji i u Getsemaniju. Znam da ti sve ovo izgleda crno i precrno, ja sam ti samo pokušao opisati putovanje kroz noć u nekom logičnom redosljedu, ali Bog ne djeluje po ljudskoj naravi. U bilo kojem trenutku, neki 'anđeo utjehe' koji je utješio i Isusa može utješiti i tebe. U bilo koje vrijeme, kad to najmanje očekujemo, iznenada ćeš osjetiti Božju snagu. Evanđelje kaže da dolazi poput lopova u noći. Da, dolazi nam u našoj noći. Ponekad je njegova prisutnost blaga i nježna, ponekad jaka i privlačna, ponekad iznad svakog očekivanja snažna, tako da čovjeka izvuče iz njega samoga da iskusi Božju ljubav do neslućenog stupnja intenziteta. U jednom trenutku ona je ovdje, a u drugom izgleda da je nestala. Vjernik mora naučiti da je potpuno u Božjim rukama, a on dolazi i odlazi po svojoj volji, ne po našoj, i pročišćava nas na svoj način, ne na naš. Posao će biti dovršen kad nas 'savršeni psihijatar' savršeno očisti i više nemamo nikakve vlastite želje osim želje da budemo jedno s Isusovom željom. Tek tada ćemo moći ući u njegovu savršenu molitvu, u njegovu savršenu žrtvu učinjenu za nas. Tada ćemo se otvoriti punini života da nas zaposjedne kao što je i njega zaposjela na sam dan Uskrsa. "Ponovo, hvala", rekao sam, "slijedim te, i vidim da je sve što govoriš tako, bez obzira kako to teško izgleda. Jedino se pitam je li u redu da osoba koja je izabrala i zagrlila celibatski način života, poput tebe i mene, ima teži put od drugih." "Ali, naš put nije teži", odgovorio je Peter, "pogledaj samo što je na svom duhovnom putu prošla moja majka - zar je njezino pročišćavanje bilo išta lakše jer je bila u braku i imala četvero djece? Moram ti reći da nije. Već sam ti bio pričao kako se moja majka morala suočiti i s prirodnim strahom za svoju djecu ako ne spriječi opasnosti, a nije izgledalo da bi to ona i mogla. Nije ni čudo da je zapala u depresiju i nije čudo da je depresija postajala sve teža jer se iscrpljivala u brizi za mlađu djecu u beskrajnom radu i besanim noćima. Zar nisu tada njena vjera, njena nada i ljubav bile iskušavane do granica izdržljivosti? Tako se pročišćavala moja majka u svojoj tamnoj noći iz godine u godinu u njenom bračnom životu i izgledalo je da joj nema kraja. Kad je medeni mjesec završio, ona je ušla u dugački tamni tunel koji je vodio sve do njenih srednjih godina kad su joj djeca odrasla. Ako želiš, možeš to nazvati tunelom ljubavi. Da, bilo je u njemu i ljubavi, i trenutaka velike radosti bez koje to ne bi bilo moguće izdržati, no bilo je jednako tako mnogo i patnje, koja je omogućila njenoj djeci da naslijede nešto od onoga što je ona sama primila u svojem pročišćavanju. Znam da uvijek mislimo kako je trava zelenija s druge strane ograde, no ne donosi pogrešne zaključke, brak nije mekana opcija. Patnje su uvijek tvrde i teško se nose, i još su tvrde kad vidiš kako mnogo trpe oni koje voliš, jer nisu bili pročišćeni po tebi." "Da", odgovorio sam polako, "bilo mi je nezamislivo da mi, koji smo u celibatu imamo lakši put u usporedbi s teškoćama i patnjama koje trebaju podnijeti ljudi u braku na svom zajedničkom putovanju. Kako je lako nama koji nemamo bračne odgovornosti zlorabiti slobodu koju nam daje naš način života, živjeti za sebe i postati stari neženje usredotočeni samo na sebe." "Slažem se s tobom", odgovorio je Peter, "ako oženjeni ljudi nemaju dovoljno vremena za sebe, ljudi u celibatu ga imaju i previše, pa često postaju krajnji egocentrici. Kad o tome razmisliš, uvidjet ćeš da je osnovna svrha duhovnog putovanja, putovanje od sebičnosti do nesebičnosti, a lako ga je bilo iščupati u korijenu u srednjim godinama ili još ranije, da nikad više ne izraste. To se skoro dogodilo mom bratu Davidu pred nekoliko godina. Sve mu je išlo od ruke, bio je na početku svojih tridesetih godina kad je postao ravnatelj doma za duhovnu obnovu i konferencijskog centra u Londonu. Postao je sam sebi šef. Na raspolaganju je imao cijeli niz soba, vlastiti auto i novaca koliko je želio, unutar razumnih okvira, naravno. Postao je veoma uspješan u svom poslu, afirmirao je centar u javnosti i učinio ga profitabilnim, čak s velikom zaradom, što je sve izgledalo gotovo nemoguće u te dane. Sve u svemu to mu je udarilo u glavu. Postao je svećenička zvijezda, uvijek je ručao u restoranima s 'pravim ljudima', nekoliko puta tjedno igrao golf, volio posjete kazalištu, a u Covent Gardenu ga se moglo vidjeti kako sjedi na najboljim mjestima. Tad je iznenada izgubio interes za sve. Postao je nesretan sa svim onim što je postigao jer je duboko u sebi znao da je odlutao od onoga što je želio. Vidiš, iza sebe je imao, još iz mladosti, seriju dubokih duhovnih iskustava koja su mu jamčila da u svom životu neće moći biti sretan ako bude radio išta drugo osim tražio više od onoga što je dotada bio primio. Bio je naime već daleko stigao u svom duhovnom odrastanju kad se odlučio za svećenički poziv. U sredini svog novicijata doživio je lom, došao je do kraja. Jednog je dana to bila vatra, a drugoga pepeo. Potražio je pomoć od svog učitelja novaka, od svog duhovnog vođe i od drugih svećenika koji bi se tamo zatekli, no nitko mu nije mogao na zadovoljava-ju-ći način objasniti što se dogodilo i kako bi trebao ići dalje. Jedan mu je učitelj novaka rekao: 'Ne brini, svi smo mi prošli kroz taj stupanj i u sljedećem ćemo to srediti', no izgleda da nitko nije zapravo ništa znao kakav je taj slijedeći stupanj niti kako se do njega može stići. Nakon gotovo osamnaest mjeseci, kad je bio u najvećem žaru svoje potrage pokušavajući naći rješenje u filozofiji, nešto se iznenada dogodilo u njegovoj molitvi i to ga više nikada nije napustilo. Premda se prvo oduševljenje više nikad nije vratilo, počeo je osjećati gotovo nezamjetljivo gurkanje koje ga je izvlačilo iz njegove praznine. Jedne je večeri u glavi iznenada osjetio spiralno uzdizanje kao da ga privlači neka snažna magnetska sila. Našao se krajnje 'usisan u Boga' bez prisutnosti ikakve napasti ili rastresenosti koje su ga ranije stalno mučile. Noć na noć doživljavao je isto, a 'usisanje' je imalo različiti stupanj intenziteta. Premda nije želio o tome govoriti, osjećao je da treba pomoć,

no niti jedan svećenik kojemu se obratio nije ga razumio. Samo jedan, otac Gabrijel, rekao mu je da je iskustvo autentično, no da mora biti spreman pratiti ga onom brzinom kojom dolazi, jer možda se ono više neće vratiti za mnogo godina, a možda i nikada. Tražio je u knjigama ono što nije mogao naći drugdje. Tad je otkrio svetog Ivana od Križa i u njegovim knjigama našao znakove o kojima sam ti ranije govorio. Sveti Ivan od Križa zajedno sa svetom Terezijom Avilskom i njezinim 'Zamkom duše' objasnili su mu ta snažna mistična iskustva s kojima se suočio u svojoj molitvi. Nakon nekoliko mjeseci otkrio je da je ono što mu je otac Gabrijel rekao istina. Iskustvo je iščezlo i umjesto svjetla ponovno je došla tama. Mnogo godina nije znao što se dogodilo, nije znao da je na djelu 'savršeni psihijatar' i da je počelo pročišćavanje koje mu je uskoro postalo preteško. Možda bi mogao nastaviti da je primio pomoć, ali nije, a svi pritisci su ga doveli do zaključka da treba pobjeći iz toga i da je bolje da se s tim suoči jednom kasnije, u nekoj daljoj budućnosti. U sebi je neprekidno nosio duboki nemir i čežnju za onim što je bio iskusio. Ali uzbuđenje njegovih prvih svećeničkih godina odvelo ga je od redovne molitve premda je znao da će joj se morati vratiti. Prihvatanjem položaja ravnatelja doma za duhovnu obnovu samo je dodatno povećao svoju zaposlenost, a otrov 'uspješnosti' ulazio mu je u glavu, i bio bi se potpuno izgubio, da nije bilo onog što je činio u proteklih desetak i više godina. Premda je pažljivo izbjegavao osamu koja bi ga mogla privesti k svijesti, prst koji ga je jednom ranije dotakao, ponovno ga je dotaknuo, ne u crkvi nego u koncertnoj dvorani. Bila je to ljepota glazbe koju je tako jako volio, ona ga je počela lagano gurati natrag na mjesto na kojem je već jednom ranije bio. Nekako u to vrijeme došao me je posjetiti u mom domu u Barri. Zaprepastilo ga je moje duhovno putovanje koje je bilo tako slično njegovom u njegovim ranim danima. Naravno da smo se mi kroz sve te godine susretali kod kuće, no on je uvijek bio tako pun sebe, svojih postignuća, svojih sofisticiranih prijatelja i nikada nije imao vremena da se zanima za mene i za moj životni put. Najednom se sve izmijenilo zahvaljujući Mozartu, Beethovenu i Brahmsu. Zadivilo ga je da sam ja već proputovao točku na kojoj je on napustio svoj mistični put. Ja sam se odjednom našao u čudnoj poziciji da mu budem duhovni vođa. Moj vlastiti 'veliki brat' želio je čuti sve što mu ja imam reći i želio je da mu pomognem kako bi se vratio na put koji je bio zanemario proteklih godina. Objasnio sam mu većinu toga što sam i tebi objasnio. Pomogao sam mu ući u vježbu molitve srca. U početku mu se to učinilo veoma teško i za pomoć se okrenuo glazbi koja ga je pogodila i izazvala njegovo drugo obraćanje, okretanje srca natrag Onom kojeg je tako dugo zanemarivao. Otkrio je da mu glazba stvara ne samo ugodno okruženje za molitvu nego mu i pomaže da se sabere i da dosegne izvor ljepote, dobrote i istine. S vremenom je otkrio da mu glazba više ne pomaže, da je treba napustiti, postao je sposoban prepustiti se jedva primjetljivoj privlačnoj sili koja je postajala sve jača i jača. Mistično iskustvo, koje je davno iskusio i koje je nestalo iz njegova duhovnog života još pred mnogo godina, vratilo se sada s većom žestinom i snagom. Tako je počelo Davidovo ozbiljno pročišćavanje, a privlačna sila Božje ljubavi izvlačila je iz njega i iz njegove unutrašnjosti val za valom sve što je trebalo pročistiti. Godinama je iskušavao prisutnost pa odsutnost, svjetlo pa tamu, smrt pa uskrsnuće, a za to se vrijeme nemirno srce postupno čistilo i ostalo je nemirno sve dok se ne smiri u Bogu". "A što se dogodilo zatim kad je pročišćavanje završeno?" zapitao sam. "To ti ne mogu reći jer Davidovo pročišćavanje je još uvijek jako daleko od kraja. To ga pitaj za deset ili više godina - tko zna?" Peter se smješкао, ali ja nisam. Bio sam zauzet razmišljanjem o sebi i dužini tog bolnog putovanja koje je stajalo ispred mene, a koje jedva da sam započeo. "Izgleda da će David trebati strašno dugo čekati prije negoli se očistiti i bude spreman pomoći drugima", rekao sam. U mom glasu je bilo nešto više a na samo dodir ljutnje. Bunio sam se, u stvari, ne toliko za Davida koliko za sebe, i Peter je to znao. "Molim te", rekao je, "ne donosi prebrze zaključke! Nisam želio reći da samo oni koji su dosegli najviše vrhove mogu pomagati onima koji još istražuju podnožje. Kad bi to bila istina, bi li bilo uopće nade za sve nas? David možda ima dugačak put pred sobom, no on je već stigao dalje nego što misli, a to je deset puta vrednije negoli biti poznata sveznalica kakav je bio ranije, prije negoli je ponovno ušao u mrak. Jer što je on mogao davati drugima osim da ih zbunjuje, a trebao im je biti primjer. On prvo mora prihvatiti činjenicu da je njegov pastoralni rad prvenstveno težio njegovu vlastitu cilju i vlastitim potrebama, a ne susretu s potrebama drugih ljudi kojima je mislio da služi. Noć još uvijek nije učinila Davida čovjekom koji želi biti, no sada je daleko bliže nego ikada ranije. Već je naučio mnogo o sebi, ono što prije nije vidio i to mu je dalo određenu dozu poniznosti koju je ranije samo hinio. Kad ga je noć prisilila da svoju unutarnju pozornost usmjeri na Boga, ili na ono što ga sprečava da to ne čini, počeo je gubiti zanimanje i koncentraciju za sve za što je nekada mislio da je jako važno. Njegova se memorija neprekidno smanjuje, tako da, kad god pokušava igrati ulogu koju je nekada tako dobro igrao, sve ispada krivo takvom pravilnošću da je jednostavno morao prestati propovijedati. Postao je tolerantniji, prihvaća pogreške i padove drugih, jer se suočio sa svojim vlastitima. Njegove vlastite unutarnje patnje učinile su ga osjetljivijim za patnje drugih, jer patnje drugih ranije jedva da je i zamjećivao. Premda je još uvijek veoma daleko od toga da bude savršen, u njemu se počelo nazirati nešto od dobrote čovjeka - Isusa kojega želi slijediti, i to raste iz godine u godinu. Sve mu se više ljudi obraćaju za neku vrstu savjeta koje, vjerojatno, ranije u prošlosti ne bi bio sposoban dati. Počeo je sagledavati istinu u tami, ne samo o sebi nego i o svom

duhovnom životu kojeg je izgubio iz vida usred svog svjetovnog 'uspjeha'. Zatim je počeo propovijedati o tome, jasno i glasno, bilo to dočekano dobrodošlo ili ne. I dok su ga mnogi voljeli zbog onoga što je sad govorio, drugi su ga mrzili i željeli su ga uništiti, jednako kao što su uništili Isusa čiju je poruku pokušavao propovijedati. Sva se njegova sigurnost konačno rasplinula kad je primio posljednji udarac, to jest kad mu je naš otac telefonirao i rekao da su svi izvori njegove sigurnosti presušili." Peter je sljedećih nekoliko trenutaka zašutio. Imao je tako puno toga na pameti. "O, žao mi je, zaista mi je žao", rekao je, "opet sam se zanio. No samo sam pokušao pokazati kako noć ne znači da osoba postaje duhovno nemoćna sve dok ne nastupi neka vrsta uskrsnuća u nekoj dalekoj budućnosti - daleko od toga. David je mnogo više čovjek negoli je bio kad je mislio kako svijet čeka da ga on promijeni, i bit će mnogo više čovjek kad se njegovo putovanje dovrši i upotpuni. Trenutno, on misli kako nije sposoban moliti, no ako je u stanju prihvatiti ono što izgleda neprihvatljivo, njegova će molitva biti savršenija negoli je ikada bila u onom mističnom iskustvu koje ga je u prošlosti obuzimalo. Premda izgleda da nema srca više za išta, u ove ponoćne sate njegovo se srce u stvari pročišćava od svega onoga što mu je bilo važno u prošlosti, tako da će u budućnosti biti mnogo čišće i mnogo oštrije, sposobno probušiti 'oblak neznanja'. Jednom kad je oblak probijen molitvom čistog srca, može se probadati iznova i iznova sve dok na kraju krštenjem s vatrom 'savršeni psihijatar' ne učini njegovo srce dovoljno smjernim domom za svoje prebivalište". Peter je ponovno zapao u šutnju, ovog puta zureći odsutno, miljama daleko od onoga o čemu je upravo govorio. Znao sam da sam sebičan, ali znao sam i to da ću za manje od jednog sata otići, a još je bilo toliko toga što sam želio pitati. Možda je to, mislio sam, moja posljednja šansa. "Kad se oblak probije", nastavljao sam razgovor, "ili bolje rečeno, kad se približi zora, je li bol pročišćavanja sve slabija i slabija?" "Molim?" zapitao je. Nije čuo ništa od onog što sam pitao i zato sam ponovio. "Da, mislim da je tako", odgovorio je sabirući se ponovno, "ali, dok se bol pročišćavanja smanjuje, javlja se jedna druga bol koja postaje sve jača. To je bol onoga koji teži za nečim za čim njegovo srce čezne više nego za ičim drugim. 'Kao što košuta žudi za izvorom vodom, kao što suha ispucala zemlja vapi za vodom', tako teži i onaj za Onim Jedinim koji može utažiti njegovu žeđ, i osjeća se napušten, nezadovoljan i ljut jer je odbijen. Pustinjski su oči običavali reći da je ljutnja posljednji zao duh koji se mora izagnati iz pustinjaka prije negoli primi mir uma. Ta ljutnja zaprepasti vjernika koji je već daleko stigao na svom mističnom putu, jer je zastrašujuće kad se ona u njemu iznenada rasplamsa u plamen pa se razgnjevi na sve i svakoga što ga sprečava u uživanju obećanog mira za kojim cijelo njegovo biće žudi. Tad oni pate, ne samo u svome srcu nego i u svojoj glavi. Osjećaju da će se raspasti na komadiće kad vide da se ne mogu brzo vratiti u samoću, i u molitvi se utopiti u jezero kontemplativne mirnoće koje je njihova jedina utjeha. Ova patnja završava kad se konačno završi pročišćavanje." "A što točno radi Bog da bi se pročišćavanje završilo?" zapitao sam. "Još jednom ponavljam, Bog ne čini ništa drugo nego što je činio sve vrijeme", odgovorio je Peter, "Bog je ljubav, Bog je trajna ljubav. Preobražajno sjedinjenje ili mistično vjenčanje ne počinje iznenada jer Bog počinje činiti nešto drugo nego što je činio do tada - ono započinje zbog toga jer je konačno razoreno sve što nas je odvajalo od njega. Njegova ljubav može tek sada djelovati jer se mi neprestano otvaramo da je primimo, stalnim vježbanjem pokajanja u molitvi srca. Ono što se u noći naziva 'pročišćavajuća ljubav' na kraju se naziva 'preobražajna ljubav', ne zato što se ona u sebi promijenila, nego zato jer se promijenilo ono što je u nama. Ona je cijelo vrijeme noći djelovala i pomagala u vježbanju najvrednije vrline - nesebičnosti, koja će ti omogućiti da Bogu ponudiš jedinu žrtvu koju on želi, žrtvu čista i otvorena srca. Kad uvježbavaš tu vrlinu, ti u stvari istovremeno uvježbavaš tri najvažnije vrline, tri vrline koje se tradicionalno nazivaju bogoslovnim vrlinama. Kad se trudiš nesebično ljubiti Onoga koga niti vidiš, niti osjećaš, niti dodiruješ, uvježbavaš duhovne mišiće svog uma, a oni će generirati vjeru dovoljno jaku da pokrene planine. Kad se trudiš da ljubiš Onoga koji isključuje sve druge ljubavi a istovremeno izgleda da ništa ne primaš za uzvrat, ti uvježbavaš mišiće svog srca kao nikada ranije. Tada to srce može naučiti kako da ljubi iznad svih ljudskih ljubavi, da se nada iznad nade, sve dok ne primi mnogo više negoli si se ikada nadao. Sve druge moralne vrline kao umjerenost, hrabrost i ostale o kojima se piše u udžbenicima, uvježbavaju se uvijek iznova kad god se uvježbava čista nesebična ljubav. Drugim riječima, kad god nastavljaš živjeti a da ne primaš ništa za uzvrat, ti uvježbavaš hrabrost. Uvježbavaš također i umjerenost, jer slaba ljudska bića teško do nje dolaze, lakše nam je ugađati si, sjediti pred televizorom, piti po gostionicama ili ručati u restoranima. Ove kao i sve druge moralne vrline uvježbavaju se automatski dok u molitvi srca neprestano Bogu nudimo najveću žrtvu - nesebičnost. To je isto kao i kad neki gimnastičar dovede svoje mišiće do vrhunca savršenosti vježbajući s utezima u vježbaonici. Svaki put kad podigne utege, on očvršćava ne samo mišiće svojih ruku nego i mišiće svakog dijela tijela istovremeno. Ako su poroci loše navike, tada su vrline dobre navike koje treba usvojiti i dovesti ih do vrha savršenstva uvježbavanjem u noći kad se srce podiže iznova i iznova u molitvi srca. I dok se srce neprestano podiže i otvara djelovanju Duha Svetoga, on može prodirati u njega i kroz njega se prelići po cijeloj osobi i tako olakšati proces preoblikovanja 'starog'-u 'novog čovjeka'. Premda je Duh Sveti djelovao u čitavom procesu, tek na kraju može djelovati savršeno, jer su tada uklonjene sve zapreke. Tada može preoblikovati u savršeno ono što je

nekoć bilo nesavršeno. On je poput učitelja kiparstva koji uvijek nadmašuje svog učenika. On mu pomaže da sam stvori svoje remek-djelo. Početničko djelo učenika bit će nespretno a lik što ga je isklesao bit će grub, čak i pod njegovim vodstvom i uz njegovu pomoć. Tek kad učenik napravi sve što sam najbolje može, nastupit će on i s profinjenim i spretnim zahvatom vrhunskog stručnjaka preoblikovat će nesavršeno djelo u savršeno. Tako u noći djeluje Duh Sveti na nama i u nama, radeći na 'starom čovjeku' i preoblikujući ga u 'novog čovjeka'. To je put kojim on donosi sve vrline do vrhunca savršenstva, pa sada 'novi čovjek' može djelovati kao 'savršeni čovjek', kao Isus Krist, čija se slika i prilika u njemu začela i u koju se postupno preobrazio. No on čini i više, daje darove koje nikada ranije nije u punini davao, tako da 'novi čovjek' postaje zrcalna slika 'savršenog čovjeka'. Baš kao što se jedna jedina zraka svjetla rasipa u sedam spektralnih boja, tako je i sa sedam darova Duha Svetoga. Pohranjeni su u jednoj jedinoj zruci njegove ljubavi koja prodire u 'novog čovjeka'. Pročišćeno srce djeluje poput duhovne prizme koja rasipa u čovjeka različite darove koji su u Bogu jedinstveni, pa se božanske mijenja u čovječje. Zbog toga ono što je čista Božja ljubav, kod čovjeka nazivamo darom spoznaje jer mu daje početnu sposobnost da prodre u ljudsku i božansku istinu bez napora učenja i bez ustrajnosti koja je bila potrebna da se krepost uvježba. Ovaj i mnogi drugi darovi najčešće se mogu uočiti u životima svetaca koji mogu biti lišeni svih ljudskih znanja da čak ne znaju ni čitati ni pisati, ali posjeduju mudrost pred kojom su i najveći umovi njihova vremena bili potpuno bespomoćni. Zraka božanske svjetlosti u noći para tamu i u 'preobražajnom sjedinjenju' donosi blještavilo. Um koji je ranije bio tup i neskladan, postaje jasan i oštar. Srce koje je bilo tvrdo i tvrdoglavo postaje meko i popustljivo, a tijelo koje je bilo polagano i tromo postaje živahno i hitro, sposobno činiti ono za što je bilo nesposobno u noći. Premda je u noći mnogo učinjeno i tražitelju i onima kojima on pokušava služiti, mnogo se više događa sada kad se božansko premješta u ljudsko tako da se događa još jedno utjelovljenje na slavu Boga i na služenje čovječanstvu. Budući da se u noći, odvojeno od duhovnih zaruka, djelovanje Duha Svetoga moglo iskusiti samo u kratkim trenucima u umu ili u najvišim dijelovima glave, sada se osjeća u cijelom tijelu u 'preobražajnom sjedinjenju' jer božanski život prodire sve dublje u ljudskost. Osjećaji i emocije koji su se, kako je izgledalo, bili zamrzli u noći, kao u nekom čudnom duhovnom ledenom dobu, vraćaju se u život, a vatra ih Duha Svetoga otapa i pokreće na djelovanje kao što je to bilo na početku mističnog puta. No sada su pročišćeni, više nisu ostavljeni na milost prolaznim hirovima, trivijalnim sentimentalnostima ili nadnaravnim i samoizazvanim osjećajima koji su tako često prisutni kod duhovnih adolescenata. Sad su profinjeni, mogu djelovati u savršenom skladu s pročišćenim srcem i umom 'novog čovjeka', koji je na neki misteriozan ali vrlo realan način istinsko utjelovljenje 'savršenog čovjeka'. To je razlog da ja više volim izraz 'mistični brak' nego 'duhovni brak', jer ovo posljednje može izazvati dojam da se sjedinjenje događa jedino u umu, u višim duhovnim sferama, a potpuno sjedinjenje uključuje sjedinjenje osoba, tijela i duha, sjedinjenje osobnosti božanskog s ljudskim. Za vrijeme tog uranjanja dolazi do produbljenja. Oni koji su se u noći osjećali nesigurnima dobivaju sigurnost i osjećaju se kao da su nova stvorenja, poput leptira koji se izlegao iz čahure, kako je to opisala sveta Terezija. Samo ljubav može osobi dati potrebnu sigurnost, samo je ljubav oslobađa od svih nesigurnosti koje su usporavale ljudski rast proteklih godina. Nije stoga čudo što je tako velika radost onih koji su mislili da nisu ljubljani, a sad ih stalno obavija Božja ljubav. Kad su jednom zapitali Majku Terezu iz Kalkute što joj daje tako duboki unutarnji mir i sigurnost, ona je jednostavno odgovorila: 'Sigurnost da me nitko ne može odijeliti od Božje ljubavi'. To je to, sigurnost u ljubav je stalni pratitelj vjernika koji je potpuno ušao u 'mistični brak'. U životima svetaca nalazimo bezbroj primjera kako muškarci i žene preobraženi uranjanjem u Duha Svetoga postaju sposobni u jednom satu učiniti više za druge negoli što nepročišćena osoba može učiniti u cijelom svom životu. U njima se vidi kako nemoguće postaje moguće na slavu Božju i njegova Kraljevstva, što je jedino što oni žele u svojim životima.. To ne znači da je došao kraj njihovim patnjama, ali to njihovim patnjama daje novo značenje, potpuno neshvatljivo onima koji još uvijek lutaju u podnožju brda. Patnju koju nekoć nisu mogli izdržati sada prihvaćaju s dobrodošlicom, ona stvarno postaje njihov izvor radosti, jer im je to postao znak ljubavi koju osjećaju prema Bogu i prema drugima želeći je s njima dijeliti. To ih osposobljava da rade za druge ono što čine za sebe, pa čak i za one koje nikada nisu ni vidjeli ni sreli. Ako je njihovo vlastito srce postalo prizma koja omogućuje Božjim darovima da se rasipaju po njihovu cjelokupnom biću, sad njihovo biće postaje prizma koja omogućava toj istoj ljubavi da se rasipa po cijelom svijetu. A ono što sad vide je to da je njihova prizma mnogo učinkovitija onda kad ono što su sami primili predaju drugima, i sve su više jedno s Kristom, s Kristom raspetim". "Je si li ikada sreo nekoga tko je prošao kroz noć i ušao u 'preobražajno sjedinjenje'? " zapitao sam ga. "Jesam, naravno", odgovorio je Peter, "zbog toga sam danas ovdje, da slavim život takve osobe - moje majke. Ali, moram priznati da mi to baš i nije tako lagano. Ne mogu prijeći preko vlastitih osjećaja i osobnog gubitka. Znam da je to veoma sebično, no jednostavno si ne mogu pomoći. Kad god ostanem sam, briznem u plač. Ne mogu si pomoći." "To je posve prirodno", rekao sam, "znam da je jedno pričati o slavljenju nečijeg života kad netko umre, no sasvim je drugačije kad ti je taj netko tako blizu. Nikakav govor o slavlju ne može odagnati strašan osjećaj gubitka, niti bi trebao." "Znam", rekao je Peter, "znam da nisam sposoban išta slaviti,

pa ni život moje majke. Najviše što mogu je zahvaljivati Bogu za sve što sam od svega toga primio. Moj je sadašnji zadatak da pokušam poduprijeti oca kako najbolje znam i mogu. On je potpuno izgubljen. Znaš, oni dvoje su si bili tako bliski..." Peter je želio nastaviti ali nije mogao. Ponovno je zašutio i zagnjurio glavu u ruke. Kad ih je odmaknuo da uzme rupčić u njegovim sam očima vidio suze. "Znaš", nastavio je dok je stavljao rupčić u džep, "kad sam došao na sastanak u bolnicu, u Edinbourghu se upravo održavao festival. Jedan me je prijatelj odveo gledati Tristana i Izoldu, prije povratka na Calvay. To me je tako duboko dirnulo da sam većinu vremena proplakao. Ima li nešto u toj glazbi, u toj poeziji što izaziva tako veličanstveni izražaj ljubavi izražen u duetu u drugom činu? Njihova je ljubav bila tako jaka, tako treperava, tako puna strasti i osjećaja da nisu mogli podnijeti nikakvu pomisao na razdvajanje. Radije su odabrali smrt nego razdvajanje. U jednom trenutku Tristan naziva Izoldu Tristan, a ona njega Izolda. Oni su tako potpuno bili jedno da nisu željeli nikakav drugi identitet nego onaj koji su imali u onom drugom. Potpuno su oživjeli u zanosu ljubavi koja ih je izdigla iz sebe da bi pronašli svoje potpuno čovječstvo u sjedinjenju s onim drugim. Nisam mogao prestati misliti na svog oca i majku i na ljubav koju su gajili jedno prema drugome, koja im je omogućavala da putuju zajedno sve dok se nisu potpuno našli jedan u drugome u tako kvalitetnoj ljubavi koja je potpuno nadmašila njihovo razumijevanje. Naravno, Tristan i Izolda su bili mladi pa je takva bila i ljubav koju su osjećali jedan za drugoga. Mislili su da su dosegli vrhunac a to je bio, samo da su to znali, tek početak. Ali i na početku, njihova je ljubav bila tako jaka pa im je omogućila da na neki način bace brz pogled na vrhunce na koje ljubav vodi dvoje ljubavnika. Njihovo jedinstvo je bilo još uvijek u želji. Više, mnogo više se događa između dvoje ljubavnika kad postanu jedno u srcu, umu, tijelu i duši. Premda moja majka nije bila posebno oduševljena Wagnerom, voljela je slušati Tristana i Izoldu. Njena je prva i posljednja ljubav zapravo bio Mozart i njena najdraža opera je 'Čarobna frula', I to je priča o dvoje ljubavnika, Taminu i Pamini, oni su nju oduševljavali. U 'Čarobnoj fruli' priča ne završava veličanstvenim izražavanjem zajedničke ljubavi nego ide dalje i pokazuje iskušenja koja se moraju izdržati, najprije odvojenost a zatim zajedništvo, a sve to na putu prema savršenoj ljubavi. Od jednog dubokog simbola do drugog, priroda njihove tamne noći izražena je riječima i glazbom koja se duboko urezala u sjećanje mojoj majci. Za nju je to bio najsavršeniji umjetnički doživljaj puta kojim je ona putovala s mojim ocem. Moj brat Tony poklonio joj je za njezin sedamdeseti rođendan video vrpcu Bergmanove verzije te opere. Ne mogu ti opisati njezino veselje kad joj je to darovao. To je bilo kao da joj je netko rekao: To je tvoj život u znakovima i simbolima, u pjesničkom jeziku i obliku, a više od svega u jednoj božanskoj i najsavršenijoj glazbi koja je ikada napisana.' Voljela je promatrati iskušenja koja je moralo izdržati to dvoje ljubavnika, krštenje vodom i vatrom koje je prethodilo njihovoj konačnoj pobjedi koja ne bi bila moguća bez izvanzemaljske pomoći i snage simbolizirane u čarobnoj fruli. Ljubav koja se začela i produbila provjerom i pročišćavanjem, omogućila im je da prime istinsku mudrost koju su nakon toga mogli dijeliti sa svojom budućom obitelji i ostalim obiteljima koje će im se obraćati za pomoć i savjet. Ta joj je opera tako mnogo značila, pa smo je otac i ja zajedno gledali u četvrtak navečer. Kad je završila, više za sebe otac je rekao: 'Ne mogu vjerovati, ne mogu vjerovati - sve je sada dovršeno - sve je sada gotovo'. Usprkos tomu što sam i ja sam tako osjećao, pokušavao sam ga uvjeriti kako nije sve gotovo, nego da je to samo novi početak, novi stadij u pročišćavanju koji će ih jednog dana povezati zajedno više nego ikada ranije. Naša sudbina nije da izidemo iz sebe u ljubav, nego da izlazimo iz sebe nanovo i nanovo u ljubav u koju želimo zaroniti, jer nema kraja putovanju u beskonačnom moru ljubavi. Nagrada putniku je nastavak putovanja, rješenje tražitelju je nastavak istraživanja. Putovanje mojih roditelja nije završilo, ono je na rubu novog početka na koje ih oboje pripravlja ovaj kratak ali bolan rastanak. Jednom kad se ponovno ujedine, više se nikada neće razdvajati jer njihovo putovanje nije završilo s ove strane vječnosti." "No na žalost, mi živimo u vremenu", nastavio je Peter gledajući na svoj sat, "a ja se bojim da je vrijeme da kreneš ako želiš stići kući prije ponoći. Hajdemo pogledati prije puta ima li štogod u kuhinji." Peter je stavio pogaču na stol, počeo je tražiti nož za rezanje kruha, a ja sam pretraživao hladnjak i izbacivao njegov tjedni ostatak pred nas. Razmišljao sam kako bih volio da sam upoznao Peterovu majku. Očajnički sam želio susresti nekoga koji je na neki način proživio i utjelovio ideale o kojima je Peter govorio. Znao sam da je to nezrelo od mene, no usprkos svemu, ja sam bio još uvijek maloljetnik, u najmanju ruku duhovni maloljetnik, a maloljetnik si ne može pomoći što traži uzor i što želi vidjeti ideale koje je netko utjelovio, netko u koga se može ugledati i diviti mu se. Svi mi, od vremena do vremena, trebamo takav poticaj. "Kruha?" zapitao je Peter. "Da, molim", odgovorio sam. "Jesi li dobro?" "Da, oprost, malo sam se zamislio", rekao sam. Tad se dogodilo. Dok je Peter uzimao kruh i lomio ga, vidio sam ga kao nikada ranije. Vidio sam ga kao utjelovljenje čovjeka kakav sam želio postati i osjećao sam se počašćenim što mogu s njim dijeliti jelo, kao što je Krist dijelio jelo sa svojim učenicima na putu za Emaus. Poput njih, i moje je srce plamtjelo sve vrijeme dok mi je Peter objašnjavao kako jedino što možemo očekivati jest patnja, patnja koju je iskusio-i Krist da bi ušao u Očevu slavu, I to će se događati svima onima koji ga budu slijedili. Rukovali smo se na rastanku. Peter je uzeo moju ruku u svoje dvije i promatrao me očima punim suosjećanja, ali nije rekao ni riječi. Sve što je trebalo reći bilo je rečeno, u najmanju ruku za sada. Odvezao sam se kao u snu, opijen onim

što mi je Peter dao na rastanku, premda niti jedna riječ nije sišla s njegovih usta. Bilo mi je kao da sam pod utjecajem neke snažne uzbudljive droge koja je obavijala moje cijelo biće. Dodirnula me za trenutak i uspostavila sa mnom vezu na tako nježan način, vezu koju je, vjerujem, Peter snažno osjećao cijelo to vrijeme. U to sam sad bio potpuno siguran. Znao sam da će ono što mi je dao uskoro biti zasjenjeno, jer, znao sam i to da ja za sada to nisam u stanju nositi.

Bio sam izgubljen u svemu što mi se dogodilo protekli tjedan, pa nisam primijetio auto koji mi se približavao autocestom. Nisam primijetio crvene fluorescentne pruge, trepereće plavo svjetlo niti granitno lice na kotačima sve dok nisam začuo zvuk njegove sirene.

Ovog puta je, dok mi je doticao rame, na granitnom licu titrao slab smiješak, poziv, ne naredba.

"Žao mi je što vas ponovno zaustavljam", rekao je, "ali želio sam vas zapitati o Peteru i njegovoj obitelji. Nisam imao pojma na čiji sprovod idete kad sam vas onda zaustavio. Nisam znao sve dok na večer nisam došao kući. Moja je žena bila jako potresena. Naravno, meni ime Peter Calvay nije ništa značilo sve dok mi žena nije rekla čiji je to sprovod bio. Išao sam u školu s Peterom pred mnogo godina, naše se obitelji znaju više od trideset godina."

Rekao sam mu sve što sam mogao. Rekao sam mu nekoliko fraza o tome kako mi je ovo vrijeme bilo vrijeme liječenja - zapravo nisam imao ništa reći. Još sam uvijek bio izgubljen u sanjarenju koje je on prekinuo.

"Znate", rekao je, "ta je obitelj učinila mnogo više za mene i moju obitelj nego itko drugi koga poznajem, ne nešto što bih mogao opisati, ne nešto što su učinili, nego po onom što su bili. Ne mogu vam reći koliko im dugujemo."

"E, pa ja vama mogu reći", rekao sam, "oni su učinili za mene više u ovih nekoliko dana, nego duge godine studiranja teologije."

Dok sam prolazio pokraj njega, on je spustio staklo na prozoru i pogledao me brižljivo.

"Pazite kako vozite!" rekao je.

"O, ne brinite za mene!" odgovorio sam, "uvjeravam vas, da ću se od sada nadalje čuvati brze vožnje."

SADRŽAJ

Predgovor

Prvo poglavlje

PONOVNI SUSRET

Drugo poglavlje

KRATKI PREGLED MOLITVENOG PUTA

Treće poglavlje

DODIR BOGA, TRAŽENJE I ODRASTANJE

Četvrto poglavlje

NA POČETKU MISTIČNOG PUTA

Peto poglavlje

PUTOVANJE PREMA TAMNOJ NOĆI

Šesto poglavlje

NA PRAGU TAMNE NOĆI

Sedmo poglavlje

U TAMNOJ NOĆI

Osmo poglavlje

U OSVIT ZORE